

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***ΜΕΛΕΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΗ- ΟΡΕΙΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ***

ΣΥΝΤΑΚΤΡΙΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Παπαδοπούλου Χριστιάννα

Σεκερτζή Γεωργία

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

κα. Κούτρα Κλειώ

Ηράκλειο 2008

Ιδιαίτερες Ευχαριστίες στην κα. Κούτρα Κλειώ

Ευχαριστούμε θερμά τους κατοίκους της Επισκοπής για την συμμετοχή τους στην διεξαγωγή της πτυχιακής έρευνας.

Περιεχόμενα

<i>Περιεχόμενα σχημάτων, πινάκων & διαγραμμάτων.....</i>	<i>6</i>
<i>Εισαγωγή.....</i>	<i>7</i>
Κεφάλαιο Πρώτο	
Θεωρητική ανάλυση για την εννιά και την διάρθρωση της κοινότητας	
1.1 Κοινοτικές μελέτες.....	9
1.2 Έννοια κοινότητας	10
1.3 Ταξινόμηση κοινότητας.....	11
1.4 Είδη κοινοτήτων	13
Κεφάλαιο Δεύτερο	
Κοινωνική Διάσταση της κοινότητας	
2.1 Διοίκηση κοινότητας.....	17
2.2 Οργανώσεις κοινότητας.....	18
2.3 Δεσμοί οργανισμών.....	19
2.4 Σχέσεις οργανώσεων με την κοινότητα.....	21
2.5 Άτυπα κοινοτικά δίκτυα.....	22
2.6 Τοπική συλλογική δράση – κοινωνική ανάπτυξη.....	25
2.7 Δόμηση των ικανοτήτων της κοινότητας.....	28
2.8 Κοινωνική συμμετοχή.....	29
Κεφάλαιο Τρίτο	
Κοινωνικό Κεφάλαιο	
3.1 Μορφές κεφαλαίου.....	32
3.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις και ορισμός κοινωνικού κεφαλαίου.....	35
3.3 Επίπεδα λειτουργίας κοινωνικού κεφαλαίου.....	40
3.4 Δείκτες κοινωνικού κεφαλαίου.....	41
3.4.1 Δείκτης δομικού κοινωνικού κεφαλαίου	41
3.4.2 Δείκτης γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου.....	42
3.4.3 Συλλογική δράση.....	42
3.5 Αποτελέσματα ερευνών χρησιμοποιώντας τους δείκτες του κοινωνικού κεφαλαίου.....	43
3.6 Τύποι κοινωνικού κεφαλαίου.....	46

3.7 Έννοιες που σχετίζονται με το κοινωνικό κεφάλαιο.....	47
3.8 Κοινωνικό κεφάλαιο και υγεία.....	53
3.9 Εκπαίδευση και κοινωνικό κεφάλαιο.....	56
3.10 Εγκληματικότητα και κοινωνικό κεφάλαιο.....	57
3.11 Φύλλο και κοινωνικό κεφάλαιο.....	58
3.12 Κοινωνική συνοχή	59
3.13 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κοινωνικού κεφαλαίου	61

Κεφάλαιο Τέταρτο
Ερευνητικό Μέρος

4.1 Σκοπός και στόχοι πτυχιακής έρευνας.....	66
4.2 Υποθέσεις εργασίας.....	66
4.3 Ερευνητικό εργαλείο κοινωνικού κεφαλαίου.....	66
4.3.1 Προφίλ κοινότητας.....	67
4.3.2 Ερωτηματολόγιο κοινότητας.....	68
4.4 Μεθοδολογία έρευνας.....	69
4.5 Δειγματοληψία έρευνας.....	69
4.6 Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της μελέτης.....	70
4.7 Ηθικά ζητήματα.....	70
4.8 Χρονοδιάγραμμα	70
4.9 Πεδίο εφαρμογής κοινωνικού κεφαλαίου.....	71

Κεφάλαιο Πέμπτο
Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

Περιγραφή focus group

5.1 Σημειώσεις μέσω παρατήρησης για τη λειτουργία των ομάδων και την περίληψη των θεμάτων που συζητήθηκαν	72
5.2 Ορισμός κοινότητας και χαρτογράφηση δυναμικού Επισκοπής	73
5.3 Λίστα θετικών χαρακτηριστικών των δυναμικών και των υπηρεσιών της κοινότητας.....	75
5.4 Λίστα αρνητικών χαρακτηριστικών των δυναμικών και υπηρεσιών της κοινότητας.....	76
5.5 Λίστα επίσημων και ανεπίσημων οργανώσεων της κοινότητας.....	77
5.6 Συλλογική δραστηριότητα.....	79
5.7 Σχέσεις μεταξύ οργανισμών και κοινότητας.....	80

5.8 Θεσμικά δίκτυα και αλληλεπιδράσεις	83
5.9 Περιγραφή δεδομένων του ερωτηματολογίου.....	85
5.9.1 Γενικά χαρακτηριστικά της κοινότητας	85
5.9.2 Κύριες υπηρεσίες.....	86
5.9.3 Οικονομική μετακίνηση πληθυσμού	90
5.9.4 Εκπαίδευση	91
5.9.5 Υγεία	92
5.9.6 Περιβαλλοντολογικά θέματα	93
5.9.7 Γεωργία.....	94
5.9.8 Κοινοτική στήριξη.....	95
<i>Αποτελέσματα – Συζήτηση</i>	98
<i>Συμπεράσματα</i>	109
<i>Προτάσεις ερευνητικής ομάδας</i>	111
<i>Βιβλιογραφία</i>	113
<i>Παράρτημα Α΄</i>	126
<i>Παράρτημα Β΄</i>	172

Περιεχόμενα Σχημάτων, Πινάκων & Διαγραμμάτων

Σχήματα & Σχεδιάγραμμα

Σχήμα 1 Μοντέλο δόμησης ικανότητα της κοινότητας.....	29
Σχήμα 2 Επίπεδα λειτουργίας κοινωνικού κεφαλαίου.....	40

Διαγράμματα

Χαρτογράφηση δυναμικού κοινότητας	74
Διάγραμμα Venn	81
Διάγραμμα Web.....	83

ΠΙΝΑΚΕΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Πίνακας 1 Δομή και τύπος κοινωνικών δικτύων.....	118
Πίνακας 2 Δομή Διακρίσεων Τοπικής Ανάπτυξης.....	118
Πίνακας 3 Τύποι Επίσημων και ανεπίσημων δικτύων.....	122
Πίνακας 4 Πεδία λειτουργίας της κοινωνικής συνοχής.....	122

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Πίνακας 1 Χαρτογράφηση δομικού κοινωνικού κεφαλαίου στην Επισκοπή.....	124
---	-----

Εισαγωγή

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία μελετώνται τα επίπεδα του κοινωνικού κεφαλαίου σε ορεινή αγροτική περιοχή του νομού Ηρακλείου της Κρήτης. Οι στόχοι της εν λόγω πτυχιακής εργασίας αφορούν στη διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν το κοινωνικό κεφάλαιο σε επίπεδο κοινότητας, στην περιγραφή των κύριων διαστάσεων της κοινότητας (ιστορική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική διάσταση) με την απογραφή των κύριων υπηρεσιών και δομών, του δυναμικού, της συλλογικής δράσης της ηγεσίας και των σχέσεων οργανώσεων με κοινότητα.

Το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται στην εσωτερική κοινωνική και πολιτισμική συνοχή της κοινωνίας, στους κανόνες και τις αξίες που ορίζουν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ανθρώπων και των θεσμών. Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ο συνδετικός κρίκος της κοινωνίας, χωρίς αυτό δε μπορεί να επιτευχθεί οικονομική ανάπτυξη ή ανθρώπινη ευημερία.

Με την πάροδο του χρόνου οι μελετητές έχουν εκπονήσει ποικίλλες εργασίες για την κατανόηση των κοινωνικών όψεων του κοινωνικού κεφαλαίου. Εμπειρικές μελέτες τεκμηριώνουν ότι το κοινωνικό κεφάλαιο επιδρά σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης ζωής και ανάπτυξης: έχει επιπτώσεις στην παροχή υπηρεσιών, στις αστικές και αγροτικές περιοχές, στην γεωργική ανάπτυξη, στην επέκταση των ιδιωτικών επιχειρήσεων, στη διαχείριση κοινών πόρων, στην εκπαίδευση, στην ανατροπή συγκρούσεων. Γενικά, δρα ενάντια στην ένδεια.

Το κοινωνικό κεφάλαιο δεν είναι η περιουσία μιας οργάνωσης ή κοινότητας ή του κράτους, παρόλο που όλα τα παραπάνω μπορούν να συμβάλουν στην δημιουργία του. Είναι μια διαδικασία «εκ των κάτω» και αφορά πολίτες, ίδιας ή διαφορετικής καταγωγής και κουλτούρας, που συνδέονται κοινωνικά και δημιουργούν δίκτυα και δεσμούς.

Σχετικά με τη δομή της εργασίας αποτελείται από έξι (6) κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στις θεωρίες που αφορούν την έννοια, την ταξινόμηση και τα είδη κοινοτήτων που υπάρχουν. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά για το προφίλ της κοινότητας που περιλαμβάνει την κοινωνική και πολιτική διάρθρωση της κοινότητας. Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται η έννοια και οι ορισμοί του κοινωνικού κεφαλαίου. Παραθέτοντας τους δείκτες και τους τύπους του κοινωνικού κεφαλαίου, τα επίπεδα λειτουργίας καθώς και οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ύπαρξη υψηλού επιπέδου κοινωνικού κεφαλαίου σε μια κοινότητα. Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά την μεθοδολογία της έρευνας, το σκοπό και τους στόχους της παρούσας πτυχιακής εργασίας, καθώς και το πεδίο που εφαρμόζεται το κοινωνικό κεφάλαιο – Επισκοπή. Στο πέμπτο κεφάλαιο

παρουσιάζονται η ανάλυση των αποτελεσμάτων του προφίλ της κοινότητας και του ερωτηματολογίου. Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις – δράσεις της ερευνητικής σπουδαστικής ομάδας του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

1.1. Κοινοτικές μελέτες

Οι πρώτες συστηματικές μελέτες για την κοινότητα πραγματοποιήθηκαν στις αρχές του 19^{ου} αιώνα λόγω των αλλαγών που επήλθαν από την Βιομηχανική Επανάσταση. Οι επιστήμονες στην προσπάθεια τους να αναζητήσουν τις επιπτώσεις στα δίκτυα επικοινωνίας, στην δομή και στην λειτουργία της νέας κοινότητας, ανέπτυξαν διάφορες θεωρήσεις του ορισμού της κοινότητας (Ιατρίδης, 1999 και Σταθόπουλος, 2001).

Η μελέτη του Ferdinand Tonnies αποτέλεσε την «πρώτη, ίσως, συστηματική προσπάθεια για τον προσδιορισμό των βασικών χαρακτηριστικών της κοινότητας» (1887 στο Σταθόπουλος, 2001:125). Ο συγκεκριμένος κοινωνιολόγος αναφέρεται σε δύο τύπους κοινωνικού δεσμού, στην κοινότητα, *Gemeinschaft*, και στην κοινωνία, *Gesellschaft* (Τσαούσης, 1999). Επιπλέον, ο Durkheim (1893 στο Τσαούσης, 1999) αναφέρεται σε δύο μορφές κοινωνικού δεσμού, την μηχανική και την οργανική αλληλεγγύη. Η μηχανική αλληλεγγύη υπάρχει στις παραδοσιακές κοινωνίες όπου κυριαρχεί η συλλογική συνείδηση ενώ η οργανική αλληλεγγύη παρουσιάζεται στις σύγχρονες κοινωνίες όπου περιορίζονται οι κοινωνικοί καταναγκασμοί κι ενισχύεται η ατομική ελευθερία, η ισότητα κι η δικαιοσύνη.

Οι μελέτες των ανωτέρω κοινωνιολόγων επηρέασαν τους επιστήμονες κατά την μεταπολεμική περίοδο όπου η αστικοποίηση κι η εκβιομηχάνιση οδήγησε στην αναζήτηση ενός κοινωνικού προτύπου.

Ο R. Redfield (1971 στο Ζαϊμάκης, 2002:75) υποστηρίζει πως «το ζητούμενο είναι να διακρίνουμε τους διάφορους τύπους κοινωνιών με βάση τη διαφοροποίηση και το βαθμό εξάρτησης τους από την πόλη και το ευρύτερο περιβάλλον».

Έπειτα από την πολεμική περίοδο, οι Crow και Allan (1994 στο Ζαϊμάκης, 2002) πιστεύουν ότι οι εμπειρικές έρευνες για την κοινοτική ανάπτυξη, ακολουθούν τρεις φάσεις και χρονολογούνται σε διαφορετικές περιόδους. Η πρώτη φάση χρονολογείται το 1950 και 1960, όπου οι μελέτες ήταν επηρεασμένες από την κοινωνική ανθρωπολογία και επικεντρώνονταν στα άτυπα δίκτυα σχέσεων, στις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες των περιοχών, στα ήθη και στα έθιμα. Την δεκαετία του 1970, παρουσιάζεται η επόμενη φάση των κοινοτικών μελετών, όπου εξέτασαν τον εννοιολογικό προσδιορισμό του όρου «κοινότητα» και επικεντρώθηκαν σε μεθοδολογικά ζητήματα της κοινότητας. Οι ερευνητικές κοινοτικές μελέτες της συγκεκριμένης φάσης, επηρεασμένες από την

μαρξιστική θεώρηση, αναφέρθηκαν στην άνιση κατανομή πλούτου και δύναμης, στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού και στις κοινωνικοπολιτικές αλλαγές των κοινοτήτων. Ακόμη, παρατηρείται επίδραση από την φεμινιστική θεώρηση για τον ρόλο και τη θέση της γυναίκας στην κοινοτικά δρώμενα. Η τελευταία φάση αρχίζει από το 1980 και φτάνει μέχρι σήμερα, όπου περιλαμβάνει δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση αφορά στο σύνολο των προηγούμενων κοινοτικών ερευνών, κυρίως τονίζεται η μεθοδολογία, ο σχεδιασμός, η αποτελεσματικότητα των ερευνών και το έργο του ερευνητή. Η δεύτερη κατεύθυνση αναφέρεται στην έννοια του τοπικού «επιτρέποντας στον ερευνητή να ξεπεράσει την εικόνα της κοινότητας ως μιας αρμονικής οντότητας στον αντίποδα του συγκεντρωτικού κράτους» (Crow και Allan, 1994 στο Ζαϊμάκης, 2002 :77).

1.2. Έννοια της κοινότητας

Στο χώρο της βιβλιογραφίας υπάρχουν αρκετοί ορισμοί της έννοιας της κοινότητας και σύμφωνα με τον George Hillery (1955 στο Σταθόπουλος, 2001), ο πιο ειδικευμένος στην ανάλυση της κοινότητας, υποστηρίζει ότι ανάμεσα στους ορισμούς το μοναδικό κοινό σημείο είναι η αναφορά στους δεσμούς επικοινωνίας των κατοίκων μιας περιοχής.

Παρά την μεγάλη κινητικότητα των αστών, τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές δομές, τα άτομα αναπτύσσουν μορφές σχέσεων (οικογενειακές, φιλικές) και συμμετέχουν σε επίσημα κι ανεπίσημα συλλογικά όργανα. Στην μελέτη της έννοιας της κοινότητας περιλαμβάνεται η συναισθηματική ταύτιση του ατόμου με μια γεωγραφική περιοχή και εκτιμάται σύμφωνα με τον Willmott (1984:7 στο Σταθόπουλος, 2001) από την αλληλεπίδραση μεταξύ κατοίκων, από τα κοινά ενδιαφέροντα κι τις αξίες και τέλος από την αίσθηση της ταύτισης και του ανήκειν των ατόμων με την περιοχή.

Ακόμη ένας ορισμός της έννοιας της κοινότητας περιλαμβάνει τις σχέσεις μεταξύ κράτους και πολιτών που είναι απρόσωπες και επιφανειακές. Η δημιουργία ομάδων ώστε να μεσολαβούν για τους κατοίκους στην ευρύτερη κοινωνία θα παρέχει στους πρώτους το συναίσθημα της ταύτισης με την κοινότητα, με τους θεσμούς και τις αξίες της (Durkheim, 1964, Rubin, 1983 στο Σταθόπουλος, 2001).

Αναφορικά με την κοινοτική οργάνωση, λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των τοπικών αναγκών και ο σχεδιασμός μέτρων πρόληψης για το άτομο, την οικογένεια και την κοινότητα ως μονάδα μέσα στην οποία το άτομο αναπτύσσεται και παρουσιάζονται προβλήματα που δρουν ανασταλτικά στην τοπική ανάπτυξη (Ιατρίδης, 1999).

Σύμφωνα με τον Orr (1992 στο Σταθόπουλος, 2001) κάθε αναφορά στην έννοια της κοινότητας πρέπει να περιλαμβάνει τις εξής διαστάσεις:

- Τοποθεσία της κοινότητας (φυσικά όρια, σχέσεις με άλλες περιοχές).
- Κοινωνική δομή (δημογραφικά στοιχεία, κοινωνική τάξη, εθνότητα, απασχόληση).
- Κοινωνική δραστηριότητα (ψυχαγωγία, κοινοτικές υπηρεσίες, κτιριακή υποδομή).
- Συναισθήματα (γνώμη και συναισθήματα κατοίκων – επισκεπτών για τη περιοχή).

Επιπλέον, Ο Willmott (1986 στο Ζαϊμάκης, 2002) αναφέρεται σε τρεις σημασίες της κοινότητας:

- Την γεωγραφική κοινότητα, (τα άτομα έχουν την αίσθηση του ανήκειν, έχουν κοινό τόπο, κοινά ενδιαφέροντα, κοινές δραστηριότητες).
- Τις κοινότητες ενδιαφέροντος, (κοινή εθνικότητα, κοινό θρήσκευμα, κοινά πολιτισμικά ενδιαφέροντα).
- Τις κοινότητες αφοσίωσης ή συναισθήματος, (αίσθηση συλλογικής δράσης, αμοιβαιότητα, κοινές ιδέες, αντιλήψεις).

1.3. Ταξινόμηση κοινοτήτων

Ο διαχωρισμός των κοινοτήτων που πραγματοποιήθηκε παραπάνω, βοηθά στην ταξινόμηση τους. Η κοινότητα θεωρείται μία περιοχή που ορίζεται από την γεωγραφική της θέση. Όμως, οι κοινωνικές αλλαγές έχουν επιδράσει στη φύση της κοινότητας (Ιατρίδης, 1990). Κατά τον Gurstein (2003 στο www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_life) οι κοινότητες βρίσκονται σε μία συνεχή κατάσταση αντίδρασης και προσαρμογής στις υπάρχουσες αλλαγές. Συνεπώς, οι προσεγγίσεις για τον ορισμό της κοινότητας είναι χρήσιμες όταν περιλαμβάνουν την τοποθεσία της κοινότητας, τους διαπροσωπικούς δεσμούς των κοινωνικών δικτύων που προωθούν την κοινωνικότητα, την υποστήριξη, την πληροφόρηση, την κοινωνική ταυτότητα και το αίσθημα του ανήκειν (Quan- Haase και Wellman, 2002 στο www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_life).

Ο ορισμός της κοινότητας διερευνάται περισσότερο καλύπτοντας την ποικιλία των κοινωνικών δικτύων που προσδιορίζονται από τα κοινά ενδιαφέροντα σε γεωγραφικούς και μη γεωγραφικούς όρους. Σύμφωνα με τον Ζαϊμάκη (2002) η συνηθέστερη ταξινόμηση των ειδών κοινοτήτων είναι σε χωρικές κοινότητες και σε κοινότητες ενδιαφέροντος. Στις γεωγραφικές κοινότητες οι κάτοικοι ζουν και απασχολούνται στην ίδια περιοχή και επίσης περιλαμβάνονται οι κοινότητες που ανήκουν σε ένα κοινωνικό ή διοικητικό χώρο (ακαδημαϊκή κοινότητα). Στις κοινότητες ενδιαφέροντος τα άτομα ανεξάρτητα από την

γεωγραφική περιοχή που διαμένουν έχουν κοινά ενδιαφέροντα λόγω ταυτότητας ή κοινών αναγκών.

Αντίθετα, η Αναπτυξιακή Θεωρία (Cummings, Heeks και Huysman, 2003 στο www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_life) αναφέρεται σε μη γεωγραφικούς όρους της κοινότητας - *online κοινότητες* ή *virtual κοινότητες* - αναγνωρίζοντας τέσσερις τύπους κοινοτήτων του ICT:

- i. Κοινότητες πράξης, σχηματίζονται με βάση την κοινή γνώση στις οποίες συμμετέχουν ανεξάρτητα επαγγελματικά δίκτυα όπως γιατροί, νοσοκόμοι, δικηγόροι, κοινωνική λειτουργοί ακαδημαϊκοί κτλ.
- ii. Κοινότητες σκοπού, σχετίζονται με τον ανωτέρω τύπο κοινοτήτων όμως αποτελούνται από μία ποικιλόμορφη επαγγελματική - εξειδικευμένη ομάδα που δραστηριοποιείται μέσω ειδικών θεμάτων ή κοινών κινήτρων. Ένα παράδειγμα είναι το δίκτυο μελετητών που συνεργάζονται και ανταλλάσσουν τα αποτελέσματα των ερευνών τους και την επίσημη εμπειρική τους γνώση.
- iii. Κοινότητες καταστάσεων, είναι οι online κοινότητες στις οποίες τα μέλη μοιράζονται και ενώνονται μέσω κοινών απόψεων ή κοινών εμπειριών ζωής, όπως δυσανεξία, απώλεια αγαπημένου προσώπου, ηλικία, φύλο κτλ.
- iv. Κοινότητες ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβάνονται στις online κοινότητες και τα μέλη μοιράζονται ένα κοινό ενδιαφέρον ή χόμπι ενώ δεν αποτελούν επίσημα δίκτυα.

Οι άνθρωποι μπορεί να συμμετέχουν και να ενεργούν ταυτόχρονα σε ένα ή περισσότερους τύπους κοινοτήτων ενώ αυξάνουν την αξία του κάθε τύπου. Χρησιμοποιούν την πρόσβαση σε αυτές προκειμένου να διασυνδεθούν ή να προωθήσουν ένα σχέδιο για τις κοινότητες ενδιαφέροντος, καταστάσεων ή σκοπού. Το 2004 διεξάχθηκε μία έρευνα στην Αμερική, όπου κάποιοι πολίτες χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο, ως μέσο επαφής με την κυβέρνηση, θεωρούσαν πως με αυτό τον τρόπο οι μεταξύ τους σχέσεις βελτιωνόταν www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_life).

Ο Dunham ταξινομεί τις κοινότητες με βάση την κύρια λειτουργία ή άλλα χαρακτηριστικά: « 1) μέγεθος του πληθυσμού: χωριά, κωμοπόλεις, πόλεις, μητροπολιτικές περιοχές, μεγαλουπόλεις, 2) οικονομική βάση της Κοινότητας: γεωργική, βιομηχανική, εμπορική κ.ο.κ., 3) σχέση της κοινότητας με τη δημόσια διοίκηση, π.χ. πρωτεύουσα κράτους, νομού, επαρχίας και 4) ειδικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά π.χ. περιοχή στην

οποία συχνάζουν κάποιες κατηγορίες ατόμων, κατοικούν πρόσφυγες, τσιγγάνοι, φοιτητές, τουρίστες» (1970, στο Σταθόπουλος, 2001: 120)

Ο Ζαϊμάκης (2002:80-81) αναφέρεται στις σύγχρονες μορφές κοινοτήτων που δημιουργήθηκαν λόγω της μεγάλης κινητικότητας:

- «Κοινότητες οι οποίες προκύπτουν από την οικονομική μετανάστευση και τις νέες γεωπολιτικές ανακατατάξεις και οι οποίες οργανώνουν το δικό τους κόσμο σε ένα "ξένο" και συχνά εχθρικό γι' αυτές περιβάλλον (Κοινότητες μεταναστών, προσφύγων, μειονοτικές ομάδες).
- Κοινότητες οι οποίες βασίζονται στην πολιτισμική διαφοροποίηση από την κυρίαρχη κουλτούρα, στις κοινές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και στα διακριτά life styles (ροκ ή ρέιβ Κοινότητες, ομάδες μοτοσικλετιστών κ.λ.π.).
- Κοινότητες που ιδρύονται μέσα από κρατικές παρεμβάσεις ή κοινοτικά δίκτυα που έχουν συγκεκριμένους σκοπούς (θεραπευτικές κοινότητες χρηστών τοξικών ουσιών, κοινότητες ανώνυμων αλκοολικών, εθελοντικές οργανώσεις κ.λ.π.).
- Κοινότητες λατρείας, οι οποίες διαμορφώνουν τις δικές τους, συνήθως μεταφυσικού τύπου, απαντήσεις στα υπαρξιακά αδιέξοδα της σύγχρονης κοινωνίας (παραθρησκευτικές οργανώσεις).
- Οι "εντός δικτύου κοινότητες", οι οποίες διαδίδονται από τα ΜΜΕ μέσω διαδικασιών "δημιουργικής κατανάλωσης" και από τη χρήση της επικοινωνίας στον Κυβερνοχώρο μέσα από υπολογιστή και οι οποίες βασίζονται στα κοινά ενδιαφέροντα και στις συνήθειες πρακτικής δράσης ορισμένων ομάδων χρηστών».

1.4 Είδη κοινοτήτων

Ο πρώτος τύπος κοινωνικού δεσμού αναφέρεται στη φυσική βούληση, στις προσωπικές σχέσεις, στην κοινή καταγωγή, εγκατάσταση και δράση. Η *Gemeinschaft* συναντάτε στην οικογένεια, στην συγγένεια, στην φιλία και στην γειτονιά, όπου τα άτομα συνδέονται με συναισθηματικούς δεσμούς. Στην *Gesellschaft* οι σχέσεις χαρακτηρίζονται ως τυπικές, απρόσωπες, ανταγωνιστικές και βασίζονται στην ορθή σκέψη και στη λογική. Τα άτομα δρουν βάση συμφερόντων και ο συγκεκριμένος τύπος δεσμού παρουσιάζεται στο κράτος και στις μεγαλουπόλεις (Tonnies 1887 στο Τσαούσης, 1999).

- **Η κοινότητα ως οικολογικό σύστημα**

Οι μελετητές της οικολογικής προσέγγισης ισχυρίζονται «ως βασικό στοιχείο της κοινότητας τον συνεχή ανταγωνισμό μεταξύ των ατόμων και των ομάδων στη χρησιμοποίηση του χώρου για διαφορετικές λειτουργίες (κατοικία, βιομηχανία, ψυχαγωγία, συγκοινωνίες)» (Σταθόπουλος, 2001:126). Συνεπώς, οι κάτοικοι μιας περιοχής συνδέονται μεταξύ τους με σκοπούς και κίνητρα προκειμένου να επωφεληθούν είτε ατομικά είτε ομαδικά.

- **Η κοινότητα ως κοινωνικό πλέγμα**

Οι Wellman και Leighton (1986 στο Σταθόπουλος, 2001) θεωρούν ότι η κοινότητα πρέπει να μελετηθεί ως κοινωνικό πλέγμα περιλαμβάνοντας τις ακόλουθες έννοιες. Πρώτον, η αμοιβαιότητα κι η αλληλεγγύη δεν υφίστανται καθώς η τεχνολογική ανάπτυξη, οι ξενόφερτες συνήθειες, το αίσθημα της αποξένωσης από την γειτονιά - κοινότητα επηρέασαν τα δίκτυα της οικογένειας, των συγγενών και της γειτονιάς και αντικαταστάθηκαν από οργανώσεις (χαμένη κοινότητα). Στον αντίποδα, η προσέγγιση της "περισωθείσας κοινότητας", δέχεται τις αλλαγές που επήλθαν λόγω της βιομηχανικής επανάστασης αλλά η ανάπτυξη και η δημιουργία των οργανώσεων έναντι των πρωτογενών σχέσεων προσφέρει το αίσθημα της ταύτισης με την κοινότητα, διατηρώντας πρωτογενείς σχέσεις, όπως τις σχέσεις με την γειτονιά και την ενορία. Η τρίτη άποψη θεωρεί πως η τεχνολογική ανάπτυξη των συγκοινωνιών, τηλεπικοινωνιών βοηθούν τον σύγχρονο άνθρωπο να δημιουργεί δίκτυα επικοινωνίας με τους φίλους, την οικογένεια κ.α. και να ανήκει σε κοινότητες, συλλόγους χωρίς η απόσταση από την γεωγραφική περιοχή να αποτελεί εμπόδιο (απελευθερωμένη κοινότητα).

- **Η κοινότητα ως κοινωνικό σύστημα**

Η πιο ολοκληρωμένη ανάλυση για την μελέτη της κοινότητας πραγματοποιήθηκε από τον Warren Ronald (1973 στο Σταθόπουλος, 2001, Ιατρίδης, 1999). Αναλύει την κοινότητα ως κοινωνικό σύστημα, που απαρτίζεται από επιμέρους συστήματα, είναι αυτόνομο και επιτελεί πέντε λειτουργίες. Οι λειτουργίες συνδέονται τόσο με την κοινότητα όσο και με υποσυστήματα εκτός της κοινότητας. Η επιτέλεση των λειτουργιών των υποσυστημάτων της κοινότητας είναι οι εξής:

I. Παραγωγή, Διανομή, Κατανάλωση

Η συγκεκριμένη λειτουργία της κοινότητας θεωρείται από τον Warren η βασικότερη, καθότι η οικονομία της κοινότητας βασίζεται αφενός στις τοπικές επιχειρήσεις (οριζόντια διάσταση οικονομίας) κι αφετέρου στις εξωκοινοτικές (κάθετη διάσταση οικονομίας) ώστε να διανέμονται και να καταναλώνονται στην κοινότητα αγαθά που δεν παράγονται από την ίδια.

II. Κοινωνικοποίηση

Το άτομο αρχίζει να κοινωνικοποιείται από τα πρώτα χρόνια της ζωής του μέσα στην οικογένεια, στην παρέα, στο σχολείο, στην γειτονιά. Το σχολείο αποτελεί τον βασικό φορέα κοινωνικοποίησης καθώς μαθαίνει ρόλους, κανόνες συμπεριφοράς, έθιμα, πολιτιστική κληρονομιά, κ.ο.κ. κι αποτελεί την οριζόντια διάσταση της κοινότητας. Την κάθετη διάσταση της κοινωνικοποίησης αποτελεί το Υπουργείο Παιδείας και εκτός από το σχολείο, υπάρχουν κοινοτικές μονάδες που επιτελούν την συγκεκριμένη λειτουργία όπως οι σύλλογοι, τα Κέντρα Ανοικτής Περίθαλψης Ηλικιωμένων.

III. Κοινωνικός έλεγχος

Ο κοινωνικός έλεγχος έχει άμεση σχέση με την λειτουργία της κοινωνικοποίησης, αφού το άτομο μαθαίνει να τηρεί και να συμμορφώνεται στους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς μέσα από τις πρωτογενείς ομάδες (οικογένεια, παρέα, σχολείο) και τις δευτερογενείς (τοπική και κυβερνητική εξουσία).

IV. Κοινωνική Συμμετοχή

Η κοινότητα προσφέρει στους κατοίκους ευκαιρίες για ανάπτυξη της κοινωνικότητας, συμμετέχοντας σε διάφορες τοπικές οργανώσεις, τοπικούς συλλόγους κ.α. Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των περιοχών (δημογραφικά στοιχεία, εθνικότητα, πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, θρησκευτικές πεποιθήσεις κ.α.) οι δυνατότητες κοινωνικής συμμετοχής διαφέρουν. Για τον Warren, η τυπική μονάδα στην κοινότητα που μπορεί να αναπτύξει την λειτουργία της κοινωνικής συμμετοχής, είναι η ενορία της κοινότητας (οριζόντια διάσταση). Οι λόγοι αφορούν στις δραστηριότητες που αναπτύσσει η ενορία προκειμένου να καλύψει ανάγκες κοινωνικής συμμετοχής και στις οποίες δραστηριότητες μπορεί να συμμετέχει το σύνολο του πληθυσμού,

ανεξαρτήτως ηλικίας. Την κάθετη διάσταση της λειτουργίας αποτελούν η Μητρόπολη, η Εκκλησία της Ελλάδας και το Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως.

V. Αλληλοβοήθεια

Σε περιόδους που οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικής φύσεως, υποστηρικτικής κ.ο.κ. , αναζητούν την παροχή βοήθειας στις τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες (Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, Κέντρα Υγείας). Στις αστικές περιοχές την λειτουργία της αλληλοβοήθειας επιτελούν εκτός από τις κρατικές υπηρεσίες φιλανθρωπικές οργανώσεις, εθελοντικές οργανώσεις και οργανισμοί για την κάλυψη αναγκών προνομιακού χαρακτήρα σε περιοχές της Ελλάδας.

«Στην εποχή μας παρατηρείται μια έντονη μείωση της αυτονομίας της τοπικής κοινότητας. Όσο η επιρροή των μέσων μαζικής και ηλεκτρονικής ενημέρωσης θα αυξάνει, όσο θα εντείνεται η κινητικότητα ανθρώπων και υπηρεσιών στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης, τόσο η τοπική κοινότητα θα επηρεάζεται από αποφάσεις οι οποίες θα λαμβάνονται εκτός των πλαισίων της. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει, ότι οι λειτουργίες που περιγράφει ο Warren θα ατονήσουν. Σε κάθε κοινότητα οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να επιβιώσουν (οικονομική λειτουργία) και να ικανοποιήσουν τις κοινωνικές, συναισθηματικές και πολιτιστικές ανάγκες τους (κοινωνική – προνοιακή λειτουργία). Όταν οι λειτουργίες αυτές για οποιουδήποτε λόγους δεν εκπληρώνονται, μιλάμε για διάλυση της κοινότητας» (Σταθόπουλος, 2001:138) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Κοινωνική Διάσταση της κοινότητας

Στο συγκεκριμένο μέρος της πτυχιακής εργασίας αναφέρεται η κοινωνική και πολιτική διάρθρωση της κοινότητας (μορφές ηγεσίας, οργανώσεις) και η σπουδαιότητα δημιουργίας δομών για συλλογική δράση και συμμετοχή στα τοπικά δρώμενα. Η λειτουργία της κοινότητας, η συλλογική δράση και γενικότερα οι αποφάσεις που λαμβάνονται και σχετίζονται με θέματα της κοινότητας αποτελούν σημαντικό τμήμα της κατανόησης της, προκειμένου να εκτιμηθεί εάν η πολιτική που ακολουθείται ανταποκρίνεται στις ανάγκες των κατοίκων και ευνοεί το σύνολο χωρίς την εμφάνιση κοινωνικού αποκλεισμού.

2.1 Διοίκηση κοινότητας

Το συγκεκριμένο μέρος του θεωρητικού αφορά την δομή ισχύος της κοινότητας, ειδικότερα τις μορφές ηγεσίας που υπάρχουν σε μία κοινότητα και τον τρόπο που αυτές εκλέγονται από τους κατοίκους.

Σύμφωνα με τον Wax η ισχύς μπορεί να εμφανίζεται σε μια κοινότητα με διάφορες μορφές όπως γόητρο, διασυνδέσεις και αφορά τον έλεγχο μιας πηγής ώστε να εξασφαλισθεί η επιβίωση είτε ενός ατόμου είτε μιας οργάνωσης (1973, στο Σταθόπουλος, 2001). Τα άτομα που διαθέτουν το χαρακτηριστικό της δύναμης και της φιλοδοξίας ενεργοποιούνται για την απόκτηση δύναμης. Κατά τον Levett «δύναμη είναι η ικανότητα κάποιου να επηρεάζει τη συμπεριφορά των ανθρώπων ακόμη και χωρίς τη συναίνεση τους. Κατά συνέπεια, πρόκειται για ένα προσωπικό χαρακτηριστικό και ένα διαπροσωπικό αποτέλεσμα, ακόμη και αν δεν υπάρξει η επιθυμητή έκβαση» (1995: 1-5 στο Σταθόπουλος, 2001:142). Η έννοια της εξουσίας διαφέρει από αυτήν της δύναμης καθώς η πρώτη περιλαμβάνει την κατοχή μιας θέσεως σε μία ιεραρχία όπως ένας Διευθυντής.

Μέσα στην κοινότητα υπάρχουν οι ανεπίσημοι ηγέτες, οι οποίοι δεν κατέχουν κάποιο αξίωμα αλλά έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αντίθετα, οι επίσημοι ηγέτες είναι εκλεγμένα μέλη και αυτό τους δίνει την δύναμη να ασκήσουν επιρροή στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Δρουν είτε για να καλύψουν προσωπικά και κλαδικά συμφέροντα είτε για να εξασφαλίσουν οφέλη που αφορούν το σύνολο της κοινότητας (Σταθόπουλος, 2001).

Ο Ross υποστηρίζει πως σε μία κοινοτική οργάνωση υπάρχουν δύο μορφές ηγεσίας, οι οποίες έχουν την ικανότητα να επηρεάσουν τους πολίτες για ενεργοποίηση στα κοινά δρώμενα. Αρχικά, υπάρχουν οι επίσημοι ηγέτες οι οποίοι όπως προαναφέρθηκε είναι

τα εκλεγμένα μέλη της οργάνωσης /ομάδας και η άλλη μορφή ηγεσίας είναι οι ανεπίσημοι, όπου μέσα από το κύρος που διαθέτουν και την αναγνώριση από τους υπόλοιπους, αποκτούν "υποστηρικτές" στους οποίους ασκούν επιρροή. Οι λόγοι που κάποιος αντιμετωπίζεται ως ανεπίσημος ηγέτης σχετίζεται με την κοινωνική του τάξη (μόρφωση, εκπαίδευση), με την κοινωνικότητα του και το ενδιαφέρον του για συλλογικές δράσεις με σκοπό κοινά συμφέροντα. Επιπλέον, ο Ross, αναφέρεται στην σημαντικότητα της αντιπροσωπευτικής συμμετοχής στα όργανα λήψης αποφάσεων ώστε να εξασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση στις κοινοτικές δράσεις και στις κοινοτικές υπηρεσίες (1972 στο Σταθόπουλος, 2001).

Οι περισσότερες μελέτες για την δομή ισχύος και μορφές ηγεσίας αφορούν κυρίως τις Η.Π.Α. ενώ στον ελλαδικό χώρο παρατηρείται έλλειψη εμπειρικών ερευνών.

2.2 Οργανώσεις κοινότητας

Στην κοινωνική διάρθρωση της κοινότητας περιλαμβάνονται οι διαθέσιμες οργανώσεις που εξυπηρετούν ποικίλους σκοπούς της κοινότητας. Σύμφωνα με τον Σταθόπουλό (2001:121) «η κοινότητα θεωρείται φορέας και πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (care provider), αλλά και αποδέκτης (care receiver) υπηρεσιών της κοινωνικής πρόνοιας». Μέσα από τα διαθέσιμα τοπικά θεσμοθετημένα όργανα, (ομάδες, σωματεία, σύλλογοι, υπηρεσίες κ.α.) λαμβάνονται οι αποφάσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων και δυσκολιών, την διεκδίκηση δικαιωμάτων και την δίκαιη παροχή υπηρεσιών στα μέλη της κοινότητας. Συνεπώς, οι οργανώσεις ιδρύονται προκειμένου να υλοποιούν στόχους και σκοπούς (Blau & Scott, 1962 στο Ιατρίδης, 1999) και περιέχουν μια δομημένη ιεραρχία όπου τα μέλη εκτελούν σκοπούς ανάλογα με την θέση και τους ρόλους που οφείλουν να επιτελέσουν (Σταθόπουλος, 2001). Η υπακοή των μελών στο νομικό πλαίσιο των καθηκόντων αρκετές φορές δεν εφαρμόζεται καθώς επίσης οι σκοποί επηρεάζονται από τις προσωπικές σχέσεις των κατόχων των θέσεων ή από τους ίδιους τους κατόχους. Ο σκοπός των οργανώσεων αφορά ατομικές και συλλογικές ανάγκες των κατοίκων ή ανάγκες μιας ομάδας του πληθυσμού και όταν αγνοούν τα υπάρχοντα προβλήματα «... γίνονται αντικείμενο και στόχος κινητοποιήσεων για αλλαγές.» (Σταθόπουλος, 2000:77). Επιπλέον, οι κοινοτικοί φορείς συχνά αποτελούν μέσα για την ενεργοποίηση του πληθυσμού με σκοπό την διεκδίκηση αιτημάτων.

Ο Σταθόπουλος (2000, 2001) διακρίνει τα παρακάτω είδη οργανώσεων :

- I. Οργανώσεις που επιτελούν παραγωγικές λειτουργίες με σκοπό την προώθηση των οικονομικών συμφερόντων των κατοίκων (π.χ. επαγγελματικός σύλλογος, εμπορικός σύλλογος κ.ο.κ.).
- II. Οργανώσεις με περιλαμβάνουν θρησκευτικές δραστηριότητες (εκκλησία, ενορία) και παράλληλα καλύπτουν ανάγκες του πληθυσμού όπως παροχή τροφίμων, χρήματα.
- III. Οργανώσεις που ασχολούνται με ποικίλα ενδιαφέροντα και προβλήματα του πληθυσμού, πολιτιστικούς και πολιτικούς στόχους, θέματα υγείας, ψυχαγωγία κ.α. χωρίς να παρέχουν οι ίδιες άμεσες υπηρεσίες όπως ένας πολιτιστικός σύλλογος και σωματεία.
- IV. Μη κερδοσκοπικές – εθελοντικές οργανώσεις που παρέχουν συμβουλευτικές και θεραπευτικές υπηρεσίες στα μέλη της κοινότητας.

2.3 Δεσμοί οργανισμών

Οι σχέσεις μεταξύ των διάφορων θεσμικών οργανώσεων της κοινότητας αναπτύσσονται σε όρους συνεργασίας ή συγκρούσεων. Η συνεργασία αφορά στην «διαδικασία αλληλεπίδρασης προκειμένου να επιτευχθεί ένα αποτέλεσμα – ο συμφωνούμενος αντικειμενικός στόχος – για τον οποίο συνεργάζονται όλοι οι εμπλεκόμενοι και η σύγκρουση αναφέρεται στην «διαδικασία αλληλεπίδρασης μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων οι οποίοι επιδιώκουν ασυμβίβαστους και διαφορετικούς στόχους» (Σταθόπουλος, 2000:58-59).

Η εμφάνιση δυσκολιών ή προβλημάτων σε μία κοινότητα είναι αναπόφευκτη και για αυτό απαιτείται μία ολοκληρωμένη και ριζοσπαστική επίλυση των γεγονότων. Ειδικότερα, η αντιμετώπιση τους συχνά χρήζει την συνεργασία δύο ή περισσότερων τοπικών οργανώσεων με σκοπό ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Βέβαια, κάποιες φορές δεν συνιστάται η συνεργασία μεταξύ των τοπικών οργανώσεων καθότι ενδέχεται να υπονόμηση την ανεξαρτησίας μιας οργάνωσης από την άλλη (Σταθόπουλος, 2001).

Ειδικότερα, η συνεργασία αποσκοπεί στην επίλυση τοπικών ζητημάτων και η συχνότητα των συναντήσεων ποικίλλει ανάλογα με τους τιθέμενους στόχους. Μία αποτελεσματική συνεργασία συνδέεται και με την επιβίωση κάποιας οργάνωσης και οι στόχοι επιφέρουν πλεονεκτήματα αφενός στην κάθε μία χωριστά και αφετέρου στο σύνολο (Ιατρίδης, 1999). Δεδομένου ότι η κοινότητα θεωρείται χώρος δράσης ανταγωνισμών, που συχνά κυριαρχεί η άρχουσα τάξη, (Hobbes, χ.η. στο Ιατρίδης, 1999) θα πρέπει η κάθε μια

από τις συναλλασσόμενες οργανώσεις να γνωστοποιήσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις (Σταθόπουλος, 2001). Η ικανότητα της κοινότητας να επιλύει συγκρούσεις και γενικότερα δυσμενείς καταστάσεις εξαρτάται από τους διαθέσιμους πόρους και από το συσσωρευμένο κοινοτικό κοινωνικό κεφάλαιο (Ζαϊμάκης, 2002). Για τον Putnam (1993 στο Ponthieux, 2004) τα χαρακτηριστικά μιας οργάνωσης όπως εμπιστοσύνη και κανόνες βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της και διευκολύνουν τις συντονισμένες δράσεις. Βέβαια, υπάρχει και η άλλη όψη που υποστηρίζει ότι η σύγκρουση δεν είναι κατ' ανάγκη αρνητικό φαινόμενο καθώς μπορεί να λειτουργήσει στην διατήρηση της ταυτότητας των τοπικών οργανώσεων και να καθοριστούν τα όρια της κάθε μίας (Coleman, 1957, Coser, 1956,1970, Davidson, 1982 στο Τσαούσης, 1990). Για τον Τσαούση (1990) η σύγκρουση μεταξύ τοπικών φορέων «...αυξάνει τη συνεκτικότητα της στην ανακατανομή της δύναμης, των γνώσεων, των πόρων, των υπηρεσιών και εξισορροπεί το σύστημα, δημιουργώντας συλλογικές σχέσεις μεταξύ ατόμων και ομάδων που συνεργάζονται για κοινή αντιμετώπιση της σύγκρουσης.»

Σε περίπτωση που παρουσιαστούν ανασταλτικοί παράγοντες στην διαδικασία σχεδιασμού του επιδιωκόμενου σκοπού, συνίστανται μηχανισμοί αντιμετώπισης προκειμένου να επιλυθούν, αξιοποιώντας πόρους για την υλοποίηση του. «Ένας μηχανισμός είναι για παράδειγμα η περιστασιακή -ad hoc- ανεπίσημη συνεργασία μεταξύ δύο κοινωνικών λειτουργών ή άλλων ειδικών, για να βρουν την πλέον κατάλληλη μορφή συνεργασίας των οργανώσεων τις οποίες εκπροσωπούν. Ένας άλλος μηχανισμός είναι η τακτική και επίσημα θεσμοθετημένη συνεργασία για τον συντονισμό των περιπτώσεων μεταξύ δύο οργανώσεων και ένας τρίτος ο συντονισμός μεταξύ δύο ή περισσότερων για την ανάπτυξη ενός κοινού προγράμματος. Όμως ο συντονισμός απαιτεί χρόνο και κατ' επέκταση, κατανάλωση πόρων. Όσο περισσότερες είναι οι οργανώσεις που πρέπει να συντονίσουν τις ενέργειές τους, όσο μεγαλύτερη η συχνότητα των συναντήσεων του προσωπικού των διαφόρων οργανώσεων, τόσο αυξάνει το κόστος αλλά και οι δυσκολίες για τον συντονισμό του έργου τους.» (Σταθόπουλος, 2001:168).

Ο κάθε φορέας εξαρτάται αρκετές φορές από έσω και έξω συστήματα της κοινότητας προκειμένου να εξασφαλίσει πόρους και μέσα για την επίτευξη του σκοπού. Όταν οι τοπικές οργανώσεις συνεργάζονται δημιουργούν οριζόντιες σχέσεις ενώ η συνεργασία με οργανώσεις που βρίσκονται εκτός της κοινότητας αφορά στις κάθετες σχέσεις αλληλεπίδρασης (Ronald Warren, 1963 στο Σταθόπουλος, 2001). Η συναλλαγή που αναπτύσσεται μεταξύ των οργανώσεων συνδέεται με τους επιδιωκόμενους σκοπούς και με την διαθέσιμη δύναμη (μορφή – μέγεθος) της κάθε οργάνωσης.

Σύμφωνα με την Cox (1974, στο Σταθόπουλος, 2001) υπάρχουν τρεις μορφές δύναμης που μπορεί να έχει μία οργάνωση. Η πρώτη δύναμη αφορά στην **εξαναγκαστική δύναμη** όπου παρέχει εντολές και δημιουργεί κανόνες, οργανώνει διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες προκειμένου να διεκδικήσει αιτήματα ή να επιβάλει τιμωρία. Μέσα από την χρήση του νόμου ο κάτοχος μπορεί να αξιοποιήσει τους νόμους και τις παραδόσεις. Η επόμενη μορφή δύναμης, χαρακτηρίζεται ως **εμπειρογνωμοσύνη** διότι περιλαμβάνει «τις ειδικές γνώσεις, την πείρα και τις επιδεξιότητες που διαθέτει ένας οργανισμός» (Σταθόπουλος, 2001:171). Η τρίτη μορφή δύναμης είναι η **χαρισματική** και περιέχει την ικανότητα και τις δεξιότητες που διαθέτει ενός εκπρόσωπος της οργάνωσης (ηγέτης, πρόεδρος) να ενεργοποιεί τα μέλη της κοινότητας να συμμετέχουν σε δράσεις που επιφέρουν οφέλη στην οργάνωση (σύλλογοι γυναικών, οικολογικές οργανώσεις κτλ.)

2.4 Σχέσεις οργανώσεων με την κοινότητα

Όπως προαναφέρθηκε η εξάλειψη των τοπικών προβλημάτων απαιτεί την συντονισμένη συνεργασία μεταξύ των τοπικών οργανισμών και αρκετές φορές απαιτείται η δικτύωση με έξω μονάδες της κοινότητας.

Οι οργανώσεις της κοινότητας οφείλουν να προάγουν την διαδικασία της ενδυνάμωσης και να ασκούν επιρροή και έλεγχο στο πολιτικό σύστημα προκειμένου να πραγματοποιούνται δράσεις κοινής ωφέλειας. Αρκετές φορές, αναπτύσσονται πελατειακές σχέσεις γεγονός που συμβάλλει στην έλλειψη αντιπροσωπευτικής συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην άνιση πρόσβαση στις υπηρεσίες (Ζαϊμάκης, 2002, Σταθόπουλος, 2000).

Αναφορικά με τα πολιτικά κόμματα, επηρεάζουν τις αποφάσεις των συλλογικών οργάνων και συχνά δεν εξυπηρετούν τα τοπικά συμφέροντα αλλά εξυπηρετούν ανάγκες των αντιπροσώπων των τοπικών κομμάτων, όπως πρόσβαση σε υπηρεσίες (Σταθόπουλος, 2001).

Ο ρόλος της τοπικής ενορίας περιλαμβάνεται στην μελέτη της διάρθρωσης και της λειτουργίας της κοινότητας καθώς αποτελεί μονάδα της κοινότητα. Η κύρια λειτουργία της Εκκλησίας αφορά στην παροχή αλληλοβοήθειας και κοινωνικής συμμετοχής μέσα από τις ψυχαγωγικές, αθλητικές, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.α. Εκτιμάται ότι η Εκκλησία συμβάλλει επιτυχώς στην ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου σε αντίθεση με τις οργανώσεις (Καθημερινή 5/3/2000:36 στο Σταθόπουλος, 2001) επειδή διαθέτει την ικανότητα κινητοποίησης του πληθυσμού, παρέχει αγάπη, υποστήριξη στα άτομα και ομάδες, κυρίως στις ευπαθείς ομάδες της κοινότητας. Επομένως, επιτελεί σημαντικό ρόλο

στην εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού, στην άσκηση επιρροής, στις κοινωνικές συμπεριφορές και στην ενεργό εμπλοκή των κατοίκων σε προγράμματα κοινοτικής ανάπτυξης (Σταθόπουλος, 2001).

Στους στόχους των θεσμοθετημένων οργάνων της κοινότητας πρέπει να περιλαμβάνεται η κινητοποίηση των μελών της κοινότητας για συμμετοχή στα τοπικά δρώμενα και ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων που βρίσκονται σε κατάσταση ανασφάλειας προκειμένου να ενισχυθεί η δύναμη και η ικανότητα τους (Hausknecht, 1962 στο Σταθόπουλος, 2001), όπως αναφέρει ο Ζαϊμάκης, (2002) «η συμμετοχή στις πρωτοβουλίες και στις δράσεις του προγράμματος να αναπτύσσεται όχι μόνο μέσω τοπικών επιτροπών, αλλά και μέσα από τη δράση πολιτών που προέρχεται από την κοινωνική βάση της τοπικής κοινωνίας.»

Σύμφωνα με τον Sabel (1988 στο Trigilia, 2001) οι πολιτικές που στοχεύουν στον έλεγχο και στην επιρροή της εξουσίας, στην τοπική ανάπτυξη, είναι περισσότερο αποτελεσματικές στις περιπτώσεις που αναπτύσσονται δίκτυα σχέσεων μεταξύ των κατοίκων και μεταξύ των τοπικών οργανώσεων. Μέσα από την συνεργασία προάγονται και ενισχύονται η ικανότητα των υποδομών, η επαρκή παροχή οικονομικών και κοινωνικών υπηρεσιών.

Η έρευνα του Putnam, (1993 στο Harper, 2001 και στο Ponthieux, 2004) στην Ιταλία τεκμηρίωσε ότι οι περιοχές με χαμηλό κοινωνικό κεφάλαιο διοικούνταν από ανεπιτυχή κυβερνήσεις όπου υπήρχε διαφθορά και αναποτελεσματικότητα, ενώ στις περιοχές με υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης, οι περιοχές διοικούνταν από αποτελεσματικές πολιτικές.

2.5 Άτυπα κοινοτικά δίκτυα

Με τον όρο άτυπα δίκτυα κοινοτικής φροντίδας εννοούνται οι στενοί δεσμοί μεταξύ οικογένειας, φίλων, συγγενών και γειτόνων, όπου έχουν ως αντικείμενο δράσης την παροχή βοήθειας και στήριξης και τις κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες ή τον δανεισμό υλικών αγαθών και χρημάτων (Στασινοπούλου, 1992). Αναφορικά με τον χαρακτήρα των άτυπων δικτύων, σχετίζεται ανάλογα με την μεταξύ τους σχέση (συγγένεια, παρέα, φυλή, κοινά ενδιαφέροντα κ.α), απευθύνονται σε ένα γεωγραφικό χώρο και παράλληλα μπορεί να δικτυώνονται με επίσημα τοπικά δίκτυα ή και με έξω κοινοτικές υπηρεσίες (Ζαϊμάκης, 2002).

Οι σχέσεις των μελών των άτυπων δικτύων διέπονται από αμοιβαιότητα, αλληλεγγύη και συμπληρώνουν ένα μεγάλο μέρος των επίσημων δικτύων. Η συμμετοχή

στα άτυπα δίκτυα προάγει θετικά συναισθήματα, αφενός στον αποδέκτη και αφετέρου στα μέλη των δικτύων (αλληλεγγύη, αγάπη, ενδιαφέρον), και «αποτελεί ένα συστατικό στοιχείο και γνώρισμα της κοινωνικής ζωής στις σύγχρονες κοινωνίες» (Σταθόπουλος, 2001:216).

Όπως αναφέρει ο Johnson (1987, στο Σταθόπουλος, 2001 και Ιατρίδης, 1990) τα μέλη μιας κοινότητας δημιουργούν ομάδες αυτοβοήθειας για τρεις κυρίως λόγους. Πρώτον το κράτος αδυνατεί αρκετές φορές να καλύψει ανάγκες και τα άτυπα δίκτυα υποκαθιστούν αρκετές από τις υπηρεσίες του. Δεύτερον, μέσα από την συμμετοχή στα δίκτυα οι κάτοικοι γίνονται κοινωνικά όντα και εντάσσονται στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Τέλος, τα μέλη των δικτύων λόγω της ευθύνης των ενεργειών, της ικανότητας για συλλογικές δράσεις και της ανεξαρτησίας από τις γραφειοκρατικές διαδικασίες ή οποιασδήποτε δυσκολίας που προέρχεται από την εξουσία, τα μέλη των δικτύων απολαμβάνουν περισσότερα προνόμια.

Οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα των μελών των άτυπων δικτύων είναι ιδιαίτερα δύσκολες καθώς χρειάζονται την κοινωνική αναγνώριση και υποστήριξη του κράτους. Σε συνεργασία με τα επίσημα συλλογικά όργανα (δικτύωση επίσημων και ανεπίσημων φορέων) της κοινότητας επιτυγχάνονται ικανοποιητικές υπηρεσίες και ιδιαίτερα ενισχύεται η ποιότητα της ζωής της περιοχής (Σταθόπουλος, 2001 και Trigilia, 2001).

Στην Ελλάδα, τα άτυπα δίκτυα αποτελούν κυρίως η οικογένεια και η συγγένεια παρέχοντας φροντίδα και στήριξη προς τον συνάνθρωπο τους. Κατά την Κατάκη (1984) ο Έλληνας προσφέρει βοήθεια προς τον συνάνθρωπο, που δεν ανήκει στο σύστημα της οικογένειάς του, στις περιπτώσεις που τον εντάσσει «στον κύκλο των δικών μας» (Κατάκη, 1984:40).

Μέσα από τα δίκτυα μπορεί να ερευνηθεί η συσσώρευση του κοινωνικού κεφαλαίου που διαθέτει μία κοινότητα. Το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει γνωστικά και δομικά χαρακτηριστικά, αντιλαμβάνεται ως τις σχέσεις των ατόμων που δημιουργούνται με βάση τις κοινές αξίες, στάσεις προκειμένου να αναπτυχθεί συλλογική δράση προάγοντας την εμπιστοσύνη και την συνεργασία. Επίσης, εκτιμάται ως κανόνες, ρόλοι οργανώσεις που ευνοούν την συλλογική δράση (Dhesi, 2000, στο Ζαϊμάκης, 2002 και Trigilia, 2001).

Όπως έχει προαναφερθεί, οι ραγδαίες αλλαγές της τεχνολογίας προκαλούν μεταβολές στην δομή της κοινωνίας και ειδικά στα κοινοτικά δίκτυα. Η αλληλεγγύη και τα στενά δίκτυα σχέσεων καταλήγουν να γίνονται αραιά και χαλαρά με αποτέλεσμα να επηρεάζουν τον τρόπο που τα άτομα συνδέονται μεταξύ τους και παράλληλα με τους θεσμούς (Wellman et al., 2002 στο www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_file). Ο Lin (2002,

στο www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_life) ισχυρίζεται πως το κοινωνικό κεφάλαιο βρίσκεται στα κοινοτικά δίκτυα και στις κοινωνικές σχέσεις ενώ μπορεί να κατανοηθεί ως τους πόρους της κοινωνικής δομής οι οποίοι είναι προσπελάσιμοι σε σκόπιμες ενέργειες. Η Productivity Commission (2003b στο www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_life) θεωρεί ότι τα δίκτυα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση πολλών όψεων του κοινωνικού κεφαλαίου ενώ οι κοινωνικοί κανόνες επεκτείνονται και τηρούνται σε μία ενωμένη κοινωνία. Η θεωρία των κοινωνικών δικτύων περιλαμβάνει τα εξής χαρακτηριστικά (Mitchell, 1969 στο www.dbcde.gov.au/data/assets/pdf_life) τα οποία αποτιμούν το δυναμικό και τις αλληλεπιδράσεις των δικτύων:

- η αλληλεγγύη αφορά το μέγεθος της αναγνώρισης – γνωριμίας μεταξύ των μελών των δικτύων,
- η έκταση πλεονεκτημάτων των δεσμών των ατόμων των δικτύων,
- η έκταση του αριθμού και της ποικιλίας των επαφών,
- η ικανοποίηση από τις σχέσεις,
- η αμεσότητα των σχέσεων-αλληλεπίδραση,
- η διάρκεια σχέσεων,
- ο βαθμός του αισθήματος της υποχρέωσης των καθηκόντων ή των δικαιωμάτων των επαφών – σχέσεων και
- η συχνότητα της επαφής.

Τα κοινωνικά δίκτυα διακρίνονται σε ανοικτά και κλειστά ως προς το σχήμα, την έκταση και την πυκνότητα. Τα δίκτυα ανεξάρτητα από τα χαρακτηριστικά που διαθέτουν επηρεάζουν το κοινωνικό κεφάλαιο, δημιουργώντας ευκαιρίες ή περιορισμούς στην πρόσβαση των πόρων (Stone, 2001).

Η δομή και ο τύπος των κοινωνικών σχέσεων αναφέρεται αναλυτικά και από το ινστιτούτο της Αυστραλίας, Australian Institute of Family Studies (2000 στο Stone, 2001) στον πίνακα 1. Υπάρχουν δίκτυα που ευνοούν την δημιουργία υψηλής συσσώρευσης κοινωνικού κεφαλαίου σε μία κοινωνία, είναι τα δίκτυα στα οποία δημιουργούνται οι οριζόντιες σχέσεις όπου τα άτομα είναι ίσα και προέρχονται από την ίδια κοινωνική θέση. Από την άλλη, οι κάθετες σχέσεις διέπονται από ιεραρχία, και ασύμμετρες δυνάμεις, όπου στερούν στους ανθρώπους το αίσθημα της αξιοπιστίας και της συμμετοχής σε δράσεις κοινών στόχων (Putnam, 1993 στο Ponthieux, 2004).

2.6 Τοπική Συλλογική Δράση – Κοινωνική Ανάπτυξη

Το κοινωνικό κλίμα της κοινότητας περιέχει τις στάσεις και τις συμπεριφορές του πληθυσμού, την αμοιβαιότητα, αλληλεγγύη και την εμπιστοσύνη. Ο βαθμός αλληλεγγύης μεταξύ κοινότητας και πληθυσμού και το αίσθημα της συλλογικής ταυτότητας προσδιορίζουν τον τρόπο που δραστηριοποιείται το σύνολο προκειμένου να επιλυθούν τοπικά ζητήματα.

Για να επιτευχθεί συλλογική δράση χρειάζεται, ένα κίνητρο, ένα ερέθισμα όπως οι κοινές πεποιθήσεις, αξίες και ανάγκες, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική ενσωμάτωση. Αντίθετα, όπως προαναφέρθηκε η ενδεχόμενη εμφάνιση συγκρουσιακών καταστάσεων που οφείλεται στα διαφορετικά συμφέροντα και στις ανόμοιες πεποιθήσεις δεν θα πρέπει να αγνοείται (Coleman, 1971 στο Σταθόπουλος, 2002).

Η κοινωνική ανάπτυξη περιλαμβάνει την αναζήτηση νέων τρόπων αντιμετώπισης κοινοτικών προβλημάτων με σκοπό να επέλθει αλλαγή στην υφιστάμενη πραγματικότητα. Σύμφωνα με τον Ιατρίδη (1999:71) «αλλαγή σημαίνει μεταβολή στην ποιότητα, ουσία, μορφή μιας κατάστασης και είναι συνυφασμένη με τη φύση της πραγματικότητας».

Η τοπική ανάπτυξη αφορά στην ικανότητα των ατόμων να εργάζονται συλλογικά με σκοπό να διευθετήσουν κοινούς στόχους (Maser, 2007 στο Bullen, 2007), στην δραστική εμπλοκή του πληθυσμού σε επίπεδο κοινότητας να αντιστέκεται ή να υποστηρίζει θέματα που τον ενδιαφέρει (Shafer, 1990 στο Bullen, 2007) καθώς και στην οργάνωση του μέλλοντος της κοινότητας μέσα από συλλογικές δράσεις των κατοίκων (Bennett, 1973 στο Bullen, 2007).

Όσον αφορά την τοπική ανάπτυξη ο Bullen (2007) προτείνει μία βασική δομή τεσσάρων διαστάσεων όπου η κάθε μία περιέχει ένα υποδειγματικό όνομα, σκοπούς διαδικασίες κ.α. (βλ. πίνακα 2) :

- 1) Τοπική Ανάπτυξη (περιλαμβάνει 7 μοντέλα / προσεγγίσεις).
- 2) Άμεσες Υπηρεσίες με σκοπό την τοπική ανάπτυξη – ενσωματώνει 3 μοντέλα / προσεγγίσεις).
- 3) Άμεσες Υπηρεσίες (χωρίς συγκεκριμένο προσανατολισμό στην τοπική ανάπτυξη).
- 4) Σχεδιασμένες Υπηρεσίες και Ανάπτυξη (προωθούνται από τα υπουργεία της κυβέρνησης, την τοπική εξουσία, τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς – περιλαμβάνει 6 μοντέλα/ προσεγγίσεις).

Πολλές προσεγγίσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν από ένα κοινοτικό σχέδιο ανάπτυξης. Ακόμη και οι διαχωρισμοί μεταξύ των Άμεσων Υπηρεσιών και της Τοπικής Ανάπτυξης μπορεί να αποβούν αδιευκρίνιστες διότι σε ένα ευρύ κοινοτικό σχέδιο ανάπτυξης, η Άμεση Υπηρεσία ενδέχεται να αποτελεί μία στρατηγική για την δημιουργία συνδέσεων μεταξύ των ατόμων προκειμένου στο μέλλον να δράσει ως τοπικό αναπτυξιακό έργο. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, οι Άμεσες Υπηρεσίες λειτουργούν και ως στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης (Bullen, 2007).

Μέσα από την κοινωνική ανάπτυξη ενισχύεται η ευημερία του συνόλου, η ποιότητα της ζωής των κατοίκων και εξασφαλίζεται ένα υγιές περιβάλλον διατηρώντας την οικολογική ισορροπία (Ronnby, 1995 στο Ζαϊμάκης, 2002). Ο Ζαϊμάκης (2002) υποστηρίζει ότι η κοινωνική ανάπτυξη βασίζεται σε τρεις αντιλήψεις. Στην αρχή της δικαιοσύνης, όπου η κοινότητα διαθέτει την δύναμη να βοηθήσει τις μη προνομιούχες ομάδες, στοχεύοντας στην ισότιμη πρόσβαση στους πόρους και στην εξάλειψη των κοινωνικών, φυλετικών ή άλλων μορφών διακρίσεων. Η δεύτερη αρχή αφορά την αειφόρο ανάπτυξη, όπου ο κάτοικος δεν πρέπει να κάνει κατάχρηση του περιβάλλοντος αλλά να κάνει συνειδητή χρήση της φύσης χωρίς να επηρεάζει την λειτουργία της. Η επόμενη αρχή περιλαμβάνει την έννοια της υγιούς κοινότητας δηλαδή ένα υγιές περιβάλλον με ίσες ευκαιρίες, πρόσβαση όλων των ομάδων της κοινότητας στις υπηρεσίες, εξασφάλιση ποιότητας ζωής, δικτύωση των τοπικών υπηρεσιών-ανάπτυξη συνεργατικών σχέσεων και αλληλεγγύης με σκοπό την άντληση πόρων και αντιμετώπιση τοπικών αναγκών (Murray, 2000 στο Ζαϊμάκης, 2002).

Η κοινωνική ανάπτυξη συνδέεται άμεσα με την κοινωνική αλλαγή, η οποία απευθύνεται στο κοινωνικό σύνολο και όχι μεμονωμένα σε άτομα ή ομάδες ενώ η έννοια της περιλαμβάνει τις μεταβολές στις δομές του συστήματος προσδίδοντας το στοιχείο της μονιμότητας της κοινωνίας (Τσαούσης, 1999). Ο εντοπισμός των αδυναμιών μιας οργάνωσης, οι πόροι που βρίσκονται στην ευρύτερη υποδομή της κοινότητας, η ενεργοποίηση μεγάλου τμήματος του πληθυσμού, ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων αποτελούν και αυτά σημαντικά στοιχεία για την επίτευξη της κοινωνικής αλλαγής (Ζαϊμάκης, 2002). «Η διεργασία του τοπικού κοινωνικού μετασχηματισμού απαιτεί την ενεργοποίηση τόσο του τοπικού κοινωνικού κεφαλαίου (κοινωνικές σχέσεις και οργανωτικές δεξιότητες) όσο και του ανθρώπινου (εκπαίδευση και επαγγελματικές δεξιότητες) (Morrison et al, 1997 στο (Ζαϊμάκης, 2002:165). Οι κάτοικοι θα αποκτήσουν δεξιότητες και έλεγχο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και υλοποίησης τους ενώ τόσο οι ίδιοι όσο και οι κοινωνικοί εταίροι θα συμβάλλουν στην «δημοκρατική αποκέντρωση

και αυτονομία.» (Ronby, 1955 στο Ζαϊμάκης, 2002). Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη πως «οι αλλαγές ενδέχεται να ενισχύσουν ή να ελαττώσουν το κοινωνικό κεφάλαιο της κοινότητας. Δυσμενείς για την κοινότητα αλλαγές μπορούν να γεννήσουν ή να τονώσουν αντιθέσεις και συγκρούσεις και να περιορίζουν τις σχέσεις αμοιβαιότητας εμπιστοσύνης, ενώ ευνοϊκές αλλαγές είναι πιθανό να ενισχύσουν τις προσπάθειες για συνεργασία και να σχηματίσουν ευκαιρίες για συλλογική δράση και υποστηρικτικές πρακτικές.» (Dhesi, 2000 στο Ζαϊμάκης, 2000:129).

Τα σύγχρονα ζητήματα απαιτούν λύση, την δημιουργία συνεργασιών μεταξύ οργανισμών και ακόμη συνεργασίες μεταξύ κοινοτήτων (Bradshaw 2000, στο Ζαϊμάκης, 2002). Οι εκπρόσωποι των οργανισμών όπως προαναφέρθηκε συχνά δρουν προς προσωπικό όφελος και αυτό αποτελεί εμπόδιο για τα οφέλη του συνόλου. Η ανάπτυξη και η δυναμικότητα της κοινότητας μέσα από την ικανότητα του πληθυσμού και των τοπικών οργανώσεων να διαχειρίζονται τις υποθέσεις τους και να δρουν συλλογικά συμβάλλει στην δημιουργία και διατήρηση μίας θετικής αλλαγής (Howe και Cleary, 2001 στο Bullen, 2007).

Ο Ζαϊμάκης (2002:197,199) υποστηρίζει ότι «η κοινοτική δράση αποτελεί μία μέθοδο για την κοινοτική ανάπτυξη» και «ο χαρακτήρας της κάθε στρατηγικής κοινοτικής δράσης δεν μπορεί να είναι προαποφασισμένος, αλλά να καθορίζεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε κοινότητας, το πλαίσιο των αναγκών της και το επίπεδο ανάπτυξης των δυνάμεων της.» Η κοινοτική δράση ως πρότυπο παρέμβασης εφαρμόζεται σε κοινότητες που παρατηρούνται συγκρούσεις, παθητική στάση και προκαταλήψεις. Μέσα από την κοινοτική δράση ικανοποιούνται αιτήματα των ομάδων του πληθυσμού και προάγεται το συναίσθημα της συλλογικής δράσης σε θέματα που αναστέλλουν την λειτουργία της κοινότητας και την ευημερία του πληθυσμού (Σταθόπουλος, 2001).

Οι κάτοικοι έχουν την δύναμη να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να κινητοποιηθούν με σκοπό την διεκδίκηση αντιμετώπισης προβλημάτων, συγκρούσεων και γενικότερα των δικαιωμάτων τους, βασιζόμενοι όμως πάντοτε στην ορθολογιστική σκέψη. Η συλλογική κοινοτική δράση απαιτεί το αίσθημα της συλλογικής ταυτότητας, την κριτική συνειδητοποίηση και την ενδυνάμωση των κατοίκων (Ζαϊμάκης, 2000, Σταθόπουλος, 2001, Trigilia, 2001).

Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό να αναφερθούμε στις CBOs ή από κάτω οργανώσεις τοπικής ανάπτυξης στις οποίες οι κάτοικοι μιας περιοχής συχνά οργανώνονται προκειμένου να επιλύσουν τοπικά θέματα. Οι εν λόγω οργανώσεις αφορούν τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συνεργατικές κοινωνίες, τον σύλλογο νέων, τους

γυναικείους συλλόγους (Arrosi et al, 1994 στο Opere, 2007) και σχετικές δραστηριότητες των CBOs έχουν καταγραφεί στην Ινδία και Ζιμπάμπουε (Jazairy, Alamgir και Panuccia, 1992 στο Opere, 2007). Οι CBOs ασχολούνται με περιορισμένες δραστηριότητες της κοινότητας όπως την υγιεινή, διαχείριση φυσικών πόρων και διανομή κύρους σε μικρο επίπεδο (Opere, 2007). Οι CBOs έχουν χαμηλό προφίλ αλλά αξιοσημείωτη εμπειρία καθότι την τελευταία δεκαετία οργανώνονται σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο και κυρίως έχουν αναγνωριστεί ως σημαντικοί δρώντες στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (Hulme και Edwards, 1997 στο Opere, 2007). Ο Nyamugasira (1999 στο Opere, 2007) υποστηρίζει ότι συμβάλλουν δραστικά στην τοπική ανάπτυξη, αποτελούν στοιχείο δημιουργίας κοινωνικού κεφαλαίου, ενθαρρύνουν το ανθρώπινο πνεύμα, προωθούν την ομαδικότητα και βοηθούν να αντιμετωπίζεται ολικά το συναισθημα της αδυναμίας που δημιουργείται στις ευπαθείς ομάδες. Στην Αμερική προωθούνται ήδη αυτές οι ομάδες, γνωστές ως *organization and voice*, προωθώντας την αντιπροσώπευση της συμμετοχής από κάτω (Gaventa, 2002 στο Opere, 2007). Στις κοινότητες όπου οι ελίτ τοπικές ομάδες ή και ομάδες εξουσίας αναλαμβάνουν πλήρη έλεγχο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, οι CBOs δρουν ως δύναμη προκειμένου να διασπάσουν τέτοιες δομές περιορίζοντας έτσι την υπερβολική κυριαρχία στα τοπικά θέματα (Opere, 2004). Αναφορικά με την συμμετοχή των μελών κυρίως εμπλέκονται εθελοντικά ώστε να εκπληρωθούν τα καθήκοντα βασικών δραστηριοτήτων (Green και Mathias, 1997 στο Opere, 2007) και η χρηματοδότηση των CBOs προέρχεται από δάνεια, δωρεές κ.α. με σκοπό να είναι παραγωγικές στην τοπική ανάπτυξη (Opere, 2007).

2.7 Δόμηση των ικανοτήτων της κοινότητας

Η έννοια δόμηση των ικανοτήτων της κοινότητας γνωστή ως Building Community Capacity αναφέρεται στο βαθμό που η κοινότητα μπορεί να αναπτυχθεί, να εκτελεί και να διατηρεί δράσεις που επιτρέπουν τον έλεγχο στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον της κοινότητας (Littlejohns et al., 2001 στο Bullen, 2007). Για τους Howe και Cleary (2001 στο Bullen, 2007) η έννοια αφορά στην ικανότητα των ατόμων, οργανώσεων και κοινοτήτων να διαχειριστούν υποθέσεις που τους αφορούν μέσα από συλλογική εργασία προκειμένου να καλλιεργήσουν και να διατηρήσουν μία θετική αλλαγή. Γενικότερα, η εν λόγω έννοια έχει την δυνατότητα να ενεργεί στην αλληλεπίδραση του ανθρώπινου κεφαλαίου, στους πόρους των οργανώσεων και στο κοινωνικό κεφάλαιο μιας περιοχής που με την χρήση του μπορεί να επιλύσει κοινά

προβλήματα της κοινότητας και να βελτιώσει – διατηρήσει την τοπική ευημερία (Chaskin, 2001 στο Moore et al., 2006).

Προκειμένου να ερευνηθεί η ικανότητα της κοινότητας προτείνεται ένα μοντέλο που περιλαμβάνει πέντε παράγοντες: 1) φυσικό κεφάλαιο, 2) κοινωνικό κεφάλαιο, 3) ανθρώπινο κεφάλαιο, 4) θεσμικό κεφάλαιο και 5) δημιουργία οικονομικού κεφαλαίου (Moore, Severn and Millar, 2006).

Σχήμα 1

Μοντέλο δόμησης ικανότητα της κοινότητας

Φυσικό κεφάλαιο	Κοινωνικό κεφάλαιο	Ανθρώπινο Κεφάλαιο	Θεσμικό κεφάλαιο	Δημιουργία οικονομικού κεφαλαίου
Φυσικοί πόροι Υπηρεσίες οικοσυστήματος Εκτίμηση της φύσης	- Γνωστικό (κανόνες) Εμπιστοσύνη, αξίες, συμπεριφορές, αίσθηση να ανήκεις κάπου -Δομικό (δίκτυα) Δίκτυα, σχέσεις	Γνώση, προσόντα, εμπειρία	Κρατικές αποφάσεις	Υποδομή, οικονομικοί πόροι, παραγωγή συγκομιδής

2.8 Κοινωνική Συμμετοχή

Η κοινωνική συμμετοχή αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της μελέτης του κοινωνικού κεφαλαίου καθώς ερευνά το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο, δηλαδή την άμεση συμμετοχή των κατοίκων σε τοπικές οργανώσεις για θέματα που τους αφορούν (εκπαίδευση, στέγαση, υγεία, περιβάλλον κ.α). Μέσα από την συμμετοχή προάγεται η ενδυνάμωση των κατοίκων, η κριτική συνειδητοποίηση και κυρίως παρέχεται η δυνατότητα να ασκήσουν επιρροή στην τοπική εξουσία. Οι σκοποί μπορεί να διαφέρουν όμως η έκβαση αποφέρει κοινά οφέλη αφενός στους κατοίκους και αφετέρου στην τοπική κοινωνία. Εντούτοις, η ηλικία φαίνεται με συνδέεται με την συμμετοχή στις ομάδες, δίκτυα κτλ. (Glaeser, et al., 2000 στο Christoforou, 2004, και Putnam, 2000).

Στην χώρα μας, η έννοια της κοινωνικής συμμετοχής εμφανίζεται από την εποχή του Σωκράτη, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη καθώς οι πολίτες συμμετείχαν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η σπουδαιότητα της κοινωνικής συμμετοχής διακρίνεται και από τον νόμο του ελληνικού συντάγματος όπου “η λαϊκή συμμετοχή έχει ως στόχο την ενεργοποίηση, κινητοποίηση και την οργάνωση των δημοτών, στα πλαίσια του θεσμού της

τοπικής αυτοδιοίκησης για την έρευνα, τον εντοπισμό, την καταγραφή των τοπικών προβλημάτων και δυνατοτήτων κάθε περιοχής, καθώς και την ιεράρχηση, επεξεργασία και προώθηση επίλυσης κάθε τοπικού προβλήματος απασχόλησης, διαβίωσης και ψυχαγωγίας των κατοίκων του δήμου ή της κοινότητας” (1270/1982 στο άρθρο 60). Ο Ιατρίδης (1972:114 στο Σταθόπουλος, 2001:173) δίνει τον εξής ορισμό: «Η συμμετοχή των κατοίκων και των πληθυσμιακών ομάδων στη λήψη των αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους δεν είναι μόνο βασική εννοιολογική αρχή ελευθερίας και δημοκρατίας, αλλά αποτελεί επίσης προϋπόθεση επεμβάσεων για σχεδιασμένη κοινωνική αλλαγή και βασικό οργανωτικό στοιχείο της αναπτύξεως της μεταβιομηχανικής κοινωνίας».

Η σημασία και η χρησιμότητα της κοινωνικής συμμετοχής:

- I. Η συμμετοχή του πολίτη στα κοινά παρέχει πληροφορίες, όπου τα άτομα που λαμβάνουν τις αποφάσεις ίσως να αγνοούν.
- II. Μέσα από την κοινωνική συμμετοχή στα διάφορα όργανα, ο συμμετέχων πολίτης ενημερώνει την τοπική κυβέρνηση για τα αποτελέσματα που επέφεραν οι αποφάσεις προκειμένου να πληροφορηθούν για το επίπεδο ικανοποίησης των κατοίκων.
- III. Η συμμετοχή του κατοίκου στα θεσμοθετημένα τοπικά όργανα αυτόματα νομιμοποιεί τις λαμβανόμενες αποφάσεις με αποτέλεσμα να είναι αποδεκτές από το σύνολο.
- IV. Ο πολίτης μέσα από τη συμμετοχή στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, νιώθει ότι προσφέρει στα κοινά και η ζωή του έχει ουσία.
- V. Με την συμμετοχή του πολίτη η αντιπροσωπευτική δημοκρατία γίνεται συμμετοχική.
- VI. Όταν στους πολίτες δοθεί η ευκαιρία για συμμετοχή, θα κάνουν το σωστό.

Συνεπώς, καλλιεργείται η δημοκρατική αντιπροσώπευση στα θεσμικά όργανα της κοινότητας και παράλληλα η τοπική κυβέρνηση εκπαιδεύεται στην συμμετοχική λήψη αποφάσεων. Όμως γεννάται ο προβληματισμός κατά πόσο τα μέλη μιας τοπικής οργάνωσης αντιπροσωπεύουν το σύνολο του πληθυσμού; Συνήθως οι προνομιούχες ομάδες του πληθυσμού συμμετέχουν στα κοινά ενώ οι ευπαθείς ομάδες (μετανάστες, ηλικιωμένοι, χαμηλή εκπαίδευση, άγνοια γλώσσας κτλ) νιώθουν αποκομμένες και ανασφαλείς συγκριτικά με την ευρύτερη κοινωνία (Σταθόπουλος, 2001:187 και Ζαϊμάκης, 2002: 188).

Η κοινωνική συμμετοχή μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τον σκοπό που επιδιώκει και το επίπεδο της συμμετοχής των κατοίκων στα θεσμοθετημένα όργανα. Οι κάτοικοι μπορεί να συμμετέχουν εκφράζοντας την άποψη σε αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί, υιοθετώντας παθητική στάση στο πλαίσιο της διαδικασίας και χαρακτηρίζεται ως **ψευδοσυμμετοχή**. Μία άλλη μορφή κοινωνικής συμμετοχής αφορά την αμφίδρομη σχέση μεταξύ των επίσημων μελών μιας τοπικής οργάνωσης και κατοίκων, ειδικότερα αντιλαμβάνεται ως ανάγκη την τοποθέτηση του ατόμου και τις απόψεις του, η εν λόγω μορφή συμμετοχής χαρακτηρίζεται ως **γνωμοδοτική**. Ακόμη, υπάρχει η **ουσιαστική** μορφή κοινωνικής συμμετοχής όπου οι κάτοικοι διαθέτουν την δύναμη να ασκήσουν έλεγχο στα θέματα που τους ενδιαφέρουν και συνεπώς να επέλθει η επιδιωκόμενη κοινωνική αλλαγή (Kerschner, 1976 και Χριστοφιλόπουλος, 1987 στο Σταθόπουλος, 2001). Ο Putnam (1993 στο Ponthieux, 2004) θεωρεί πως οι κάτοικοι μαθαίνουν να συνεργάζονται με σκοπό την επίτευξη κοινών σκοπών και να αποκτούν μεταξύ τους εμπιστοσύνη μέσα από την συμμετοχή στους κοινοτικούς οργανισμούς. Οι επιτυχημένες συνεργασίες οδηγούν στην εκτίμηση της έννοιας της συνεργασίας και της ιδιότητας μέλους καθώς εντείνονται σε όλη την κοινότητα.

Η έννοια της κοινωνικής συμμετοχής θεωρείται από τους μελετητές της κοινωνικής συμμετοχής ότι βρίσκεται σε περίοδο παρακμής. Ο λόγος οφείλεται στη δημιουργία υποδομών για ευκαιρίες συμμετοχής καθώς αρκετά από τα θέματα των πολιτών έχουν εν μέρει υλοποιηθεί γεγονός που διατηρεί το ενδιαφέρον τους στάσιμο (Robinson, 1983 στο Σταθόπουλος, 2001).

Στην Ελλάδα, η κοινωνική συμμετοχή εκτιμάται σε χαμηλά επίπεδα και ενώ προβλέπονται διάφορες μορφές κοινωνικής συμμετοχής, εκτελούνται, κυρίως από πρόσωπα προερχόμενα από τα πολιτικά κόμματα (Σταθόπουλος, 2001). Η έρευνα της Volmed Study στην Αθήνα το 2002 (Lyberaki et al, 2002) έδειξε τα ποσοστά της ιδιότητας μέλους σε οργανώσεις και δίκτυα ενώ μόνο το 26,3% του συνόλου συμμετέχει σε εθελοντικούς οργανισμούς και το 69% των μελών συμμετέχουν στις δράσεις των οργανώσεων που ανήκουν μηνιαίως ή εβδομαδιαίως,

Συνοπτικά θεωρείται ότι μέσα από την συμμετοχή προωθείται η ανάπτυξη της συλλογικής δράσης, η εμπιστοσύνη και κοινωνική αλληλεγγύη, μειώνεται το αίσθημα αποξένωσης και μοναξιάς των ατόμων της κοινότητας, δημιουργείται ανακατανομή της εξουσίας και προάγεται η αντιπροσωπευτική συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Ιατρίδης, 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τα τελευταία χρόνια, η σταδιακή επίγνωση ότι το κράτος αδυνατεί να λύσει κατ' αποκλειστικότητα τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα έχει φέρει στο προσκήνιο την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου, ως έναν «*τρίτο δρόμο*», που γεφυρώνει τη δημόσια με την ιδιωτική σφαίρα. Το κοινωνικό κεφάλαιο έχει περιληφθεί στο πολιτικό λεξικό της Αγγλίας και έχει δημιουργήσει έντονο ενδιαφέρον για κυβερνητικές έρευνες και στατικές μελέτες σε διάφορες περιοχές και κυρίως στις τριτοκοσμικές χώρες (Καραμάνου, 2006).

Οι κοινωνικές σχέσεις, τα δίκτυα, οι κανόνες και οι αξίες σχετίζονται με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου και είναι γνωστό ότι επηρεάζουν τη λειτουργία και την ανάπτυξη μιας κοινωνίας. Οι έννοιες αυτές έχουν μακρά ιστορία και παραπέμπουν στη δουλειά του Durkheim, Marx, Weber (Portes A. 2003). Παρόλα ταύτα μόνο πριν από δέκα έτη, η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου έχει τεθεί ως έννοια που ενσωματώνει τα παραπάνω από μελετητές όπως ο James Coleman (1988, 1990) και ο Robert Putnam (1993). Ο όρος κοινωνικό κεφάλαιο έχει μεγαλύτερη βαρύτητα διότι τοποθετεί τα κοινωνικά δίκτυα στο ίδιο επίπεδο με άλλες μορφές κεφαλαίου, όπως το οικονομικό, το φυσικό και το ανθρώπινο και αποκτά έτσι μεγαλύτερη βαρύτητα σε ένα κόσμο με ορθολογιστική οικονομική θεώρηση των πραγμάτων. Δεύτερον, το κοινωνικό κεφάλαιο διαθέτει κοινά χαρακτηριστικά με άλλες μορφές κεφαλαίου γιατί κάποιος μπορεί να επενδύσει σε αυτό και να αποκομίσει οφέλη αργότερα (Schuler & Field, 2003).

Παρά την παρουσία ποικίλων προσεγγίσεων για την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου επικρατεί ομοφωνία στις κοινωνικές επιστήμες για τον ρόλο που αυτό κατέχει στα δίκτυα και στους πολιτικούς κανόνες (Healy, 2001 στο Harper, 2001). Σύμφωνα με τον Putnam (2000) σε γενικές γραμμές το κοινωνικό κεφάλαιο αντιλαμβάνεται ως ιδιωτικό και δημόσιο αγαθό επειδή μέσω της δημιουργίας του ως αυτο – παράγωγο των κοινωνικών σχέσεων παρέχει οφέλη αφενός στον δημιουργό και αφετέρου στον αποδέκτη. Είναι ένα παραδοσιακό δημόσιο αγαθό, κοινό προς όλα τα άτομα χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις στα μέλη μιας κοινότητας (Woolcock, 2001 στο Harper, 2001).

Στο πεδίο της βιβλιογραφίας υπάρχουν αρκετές αναφορές για τον ορισμό του κοινωνικού κεφαλαίου ανάλογα με το αντικείμενο της έρευνας και τον τρόπο προσέγγισης.

Οι εμπειρικές μελέτες συσχετίζουν το υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο με την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης και τα ενωμένα δίκτυα μέσα από επιθυμητά πολιτικά αποτελέσματα και γενικότερα το κοινωνικό κεφάλαιο επιδρά σε πολλούς τομείς της ζωής μας. Το κοινωνικό

κεφάλαιο ορίζεται ως τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κοινωνικής οργάνωσης δηλαδή την κοινωνική συμμετοχή, τις σχέσεις αμοιβαιότητας και εμπιστοσύνης που διευκολύνουν την συνεργασία για το κοινό καλό (Putnam, 2000). Το κοινωνικό κεφάλαιο λειτουργεί θετικά στην βελτίωση της υγείας (Wilkinson, 1996), στην αύξηση της μακροζωίας (Putnam, 2000) και ενάντια στις αρνητικές επιπτώσεις του στρες (Wilkinson, 1996), ενισχύει την γρήγορη μετάδοση της γνώσης και της πληροφόρησης για την υγεία σε επίπεδο κοινότητας (Kawachi και Berkman, 2001). Επίσης, λειτουργεί ενάντια στην παιδική κακοποίηση – βελτίωση της παιδικής ευημερίας (Cote και Healy, 2001 στο Harper, 2001), προάγει την ουσιαστική κυβέρνηση και την μείωση της διαφθοράς (Putnam, 1995 στο Harper, 2001) και επιπλέον προάγει τα οικονομικά επιτεύγματα μέσω της αύξησης της εμπιστοσύνης και των χαμηλών κοστών διεκπεραίωσης (Fukuyama, 1995 στο Feldman Rossing Tine & Assaf Susan, 1999; Harper, 2001). Οι κοινότητες με υψηλά επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου είναι αποτελεσματικότερες στην άσκηση κοινωνικού ελέγχου στις διάφορες εκφράσεις των συμπεριφορών υγείας (Kawachi & Berkman, 2001; Subramanian, S.V., Daniel J. Kimang Ichiro Kawachi, 2002).

Στην Ελλάδα, παρά την μακροοικονομική ανάπτυξη των τελευταίων δύο δεκαετιών, οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες τείνουν να οξύνονται. Το κράτος δεν έχει ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των πολιτών για κατανομητική δικαιοσύνη, ανταποκρισιμότητα, ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών, διαφάνεια, ή ισότητα στις ευκαιρίες. Ο πολίτης συχνά αισθάνεται πως δεν έχει πρόσβαση στην λήψη αποφάσεων, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση στο σημερινό λειτουργικό της πλαίσιο δεν μπορεί να υποκαταστήσει το «βαθύ» κράτος και να μετατρέψει την ανάγκη σε ζήτηση ή προσφορά.

Η Ελλάδα έχει συμπεριληφθεί στην έρευνα της World Values Survey (1999 – 2000) αλλά τα αποτελέσματα δεν είναι διαθέσιμα μέχρι την επόμενη απογραφή (Lyberaki & Paraskevoudoulos, 2002; Christoforou, 2004). Η δέσμευση της κυβέρνησης περί της σύστασης οργάνου για την μελέτη του κοινωνικού κεφαλαίου στην Ελλάδα ως νέου τμήματος της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος αποτελεί σαφή και αποκρυσταλλωμένη πρόταση για την επιχειρησιακή υλοποίηση του εγχειρήματος. Στόχος είναι να δώσει ερεθίσματα στους λήπτες αποφάσεων για την συγκρότηση και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου στην Ελλάδα. Είναι σαφές πως για πρώτη φορά υπάρχει η πολιτική βούληση για την ανάδειξη τόσο της εθελοντικής προσφοράς όσο και των τοπικών κοινωνιών σε «φυσικούς και ιδεολογικούς συμμάχους του κράτους για την δημιουργία ενός πλαισίου κοινωνικού πολιτισμού». Ο φορέας που θα αναλάβει, αρχικά σε πιλοτικό στάδιο στις

τοπικές κοινωνίες, τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της συλλογής των δεδομένων προτείνεται να έχει την μορφή ΝΠΔ με την ονομασία Εθνικό Παρατηρητήριο για την Ανάπτυξη του Κοινωνικού Κεφαλαίου (ΕΠΑΚΚ). Μεσο-μακροπρόθεσμα, στόχος είναι το ερωτηματολόγιο που θα διαμορφώσει το ΕΠΑΚΚ να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ερωτηματολογίου για την απογραφή του Ελληνικού πληθυσμού (με ορίζοντα έναρξης την επόμενη απογραφή του Ελληνικού Πληθυσμού) αλλά και του ερωτηματολογίου για τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς. Η συλλογή δεδομένων για το κοινωνικό κεφάλαιο θα πρέπει να είναι διαχρονική έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι συγκρίσιμα σε βάθος χρόνου και να μπορούν να εξαχθούν πληροφορίες για την μεταβολή των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου. Το βασικό μεθοδολογικό εργαλείο για τη μέτρηση και την ανάλυση των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου στην Ελλάδα, προτείνεται να είναι ένα ερωτηματολόγιο της World Bank, το οποίο θα βασίζεται στο σκελετό των ερωτηματολογίων για το κοινωνικό κεφάλαιο σε εθνικό επίπεδο. Ο ρόλος του ΕΠΑΚΚ θα είναι καθοριστικός για την προτυποποίηση αυτή, τόσο σε συνεργασία με φορείς των τοπικών κοινωνιών όσο και σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς που έχουν πολύχρονη εμπειρία στην ανάπτυξη μεθοδολογικών εργαλείων για τη μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου (www.idkaramanlis.gr).

3.1 Μορφές κεφαλαίου

Το κοινωνικό κεφάλαιο σχετίζεται με «δίκτυα και συμμετοχή στη δημόσια ζωή μαζί με κοινούς κανόνες, αξίες, πολιτισμό, συνήθειες και πρακτικές, εμπιστοσύνη και κατανόηση που διευκολύνουν τη συνεργασία εντός ή και μεταξύ των ομάδων, με σκοπό την επιδίωξη κοινών στόχων.» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2003/3 175/02).

Αναφορικά με το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των ατόμων και όχι των κοινοτήτων, συγκεκριμένα περιλαμβάνει τις ικανότητες, τα προσόντα και την γνώση των ατόμων (Harper, 2001). Το ανθρώπινο κεφάλαιο αναφέρεται στις «γνώση, δεξιότητες, αρμοδιότητες και προσόντα που χαρακτηρίζουν πρόσωπα τα οποία διευκολύνουν την προσωπική και κοινωνική ευημερία.» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2003/C 175/02). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της διάσκεψης του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τον Οκτώβριο του 2002, οι δύο ανωτέρω μορφές κεφαλαίου χαρακτηρίζονται από αμοιβαιότητα με σκοπό την ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής και της οικονομίας μιας περιοχής (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2003/C 175/02).

Επίσης, ο Matarasso (1999 στο Harper, 2001) θεωρεί το πολιτισμικό κεφάλαιο ως την όψη του ανθρώπινου κεφαλαίου καθώς τα άτομα με την πάροδο του χρόνου μπορεί να αναπτυχθούν μέσω των ταλέντων τους, των προσόντων τους και την έκθεση σε πολιτιστικές δραστηριότητες. Αντίθετα, ο Gould (2001 στο Harper, 2001) αντιλαμβάνεται το πολιτισμικό κεφάλαιο ως ένα είδος κοινωνικού κεφαλαίου, εξηγώντας, ότι στις περιπτώσεις που η κοινότητα συγκεντρώνεται προκειμένου να προάγει τον πολιτισμό μέσω εκδηλώσεων, διαπολιτισμικών διαλόγων, οι σχέσεις συγγένειας, συντροφικότητας, συναδελφοσύνης και τα δίκτυα ενισχύονται.

Για τον Putnam (2000) το ανθρώπινο κεφάλαιο αναφέρεται στα άτομα ενώ το κοινωνικό κεφάλαιο στις σχέσεις μεταξύ των ατόμων, των κοινωνικών δικτύων και των κανόνων της αλληλεγγύης και αξιοπιστίας ως έκβαση των σχέσεων αυτών.

3.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις και ορισμός κοινωνικού κεφαλαίου

Σύμφωνα με τον Durkheim η σύνδεση του ατόμου με την κοινότητα λειτουργεί ως αντίδοτο στην ανομία και στην αυτοκαταστροφή (Portes, 1998 στο Harper, 2001).

Το 1920, η Lyda Judson Hanifan αναφέρθηκε στο κοινωνικό κεφάλαιο που παραπέμπει στα αισθητά στοιχεία της καθημερινής ζωής των ανθρώπων όπως προσπάθεια, θέληση, ομαδικότητα, κοινωνικές σχέσεις όπου τα άτομα μαζί με την οικογένεια τους αποτελούν μία κοινωνική ομάδα (Feldman et al., 1999).

Ο Bourdieu (1986 στο Field, 2003) διαφοροποιεί τρεις τύπους κεφαλαίου, το οικονομικό, το πολιτιστικό και το κοινωνικό. Επικεντρώθηκε στην μετατροπή του κεφαλαίου, δηλαδή, πως οι ανωτέρω τύποι του κεφαλαίου μπορούν να αλλάξουν από τον ένα στον άλλο και πως η διαδικασία της αλλαγής αναπτύσσει την βάση των στρατηγικών που υιοθετούνται από άτομα και κοινωνικές ομάδες, με σκοπό την αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Ο Bourdieu θεωρούσε ότι για την κατανόηση της δομής και της λειτουργίας της κοινωνίας το κοινωνικό κεφάλαιο θα πρέπει να συζητηθεί περιλαμβάνοντας όλους τους τύπους.

Ο Coleman (1990 στο Harper, 2001), ήταν ο πρώτος που υπέβαλλε την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου σε εμπειρική εξέταση και ανέπτυξε τους λειτουργικούς τρόπους του κοινωνικού κεφαλαίου για την έρευνα των σκοπών του. Υποστηρίζει ότι «το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται από την λειτουργία του, όπως άλλες μορφές κεφαλαίου, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι παραγωγικό, πραγματοποιεί ορισμένους σκοπούς που δεν θα επιτυγχάνονταν με την απουσία του» (1990:302, στο Feldman et al., 1999:12; Adam, 2003:159; Sabatini, 2005:4). Το κοινωνικό κεφάλαιο δεν αποτελεί μία ξεχωριστή οντότητα

αλλά μία ποικιλία διαφόρων οντοτήτων με κοινά χαρακτηριστικά. Αποτελούνται από μερικές πλευρές της κοινωνικής δομής και διευκολύνουν τις δράσεις των μελών της (Coleman, 1990 στο Feldman et al., 1999; Harper, 2001; Field, 2003). Σύμφωνα με τον Coleman υπάρχουν δύο τύποι κοινωνικής δομής που είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για την διευκόλυνση των μορφών του κοινωνικού κεφαλαίου. Ο πρώτος τύπος, δημιουργεί στενότητα στα κοινωνικά δίκτυα έτσι ώστε όλοι οι δρώντες να συνδέονται με τέτοιο τρόπο που οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα να είναι εκμεταλλεύσιμα στα μέλη. Ο δεύτερος, αφορά έναν οργανισμό που ο σκοπός της δημιουργίας του εξυπηρετεί άλλον σκοπό και αναφέρεται από τον ίδιο ως προσιτός κοινωνικός οργανισμός. Οι μορφές που αναλαμβάνει το κοινωνικό κεφάλαιο κατά τον Coleman είναι: «1) καθήκοντα και προσδοκίες που εξαρτώνται από την αξιοπιστία του κοινωνικού περιβάλλοντος, 2) ικανότητα της πληροφορίας ώστε να διαδίδεται σε όλη την κοινωνική δομή με σκοπό να εξασφαλίσει μία βάση για δράση και 3) παρουσία των κανόνων που συνοδεύονται από αποτελεσματικές επιδοκίμασιες» (1988, στο Feldman et al., 1999:11, Harper, 2001:8).

Ο Francis Fukuyama είναι ο πιο γνωστός μελετητής για την ενσωμάτωση του κοινωνικού κεφαλαίου και της εμπιστοσύνης, εκφράζοντας την άποψη του κυρίως από την οικονομική σκοπιά, από ότι μέσω κοινωνιολογικής προσέγγισης όπως ο Coleman ή μιας πολιτικής πλευράς όπως ο Putnam (1995, στο Feldman et al.; Harper, 2001). Ο Passey (2000 στο Harper, 2001) θεωρεί πως ο Fukuyama προσπάθησε να συγκρίνει την οικονομική απόδοση διαφορετικών κρατών και πολιτισμών ανάλογα με το επίπεδο εμπιστοσύνης. Η εργασία του στηρίζεται κυρίως στην τοποθέτηση του Coleman και χρησιμοποιεί την εμπιστοσύνη ως μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου, το οποίο αυξάνεται μέσω των κανόνων αμοιβαιότητας και της επιτυχημένης συνεργασίας των δικτύων κοινωνικής συμμετοχής. (1995, στο Feldman et al., 1999). Η εξασφάλιση οικονομικής επιτυχίας απαιτεί δημοκρατικούς οργανισμούς και ιδρύματα με σταθερές πολιτικές συμπεριφορές, αμοιβαιότητα, δίκαιο και ηθικά καθήκοντα. Η εμπιστοσύνη παρουσιάζεται όταν η κοινότητα μοιράζεται ένα σύνολο ηθικών αξιών με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούνται προσδοκίες αξιοπιστίας και τίμιας συμπεριφοράς (1995:153 Feldman et al., 1999). Επίσης, η έρευνα του σε κάποιες χώρες (Κίνα, Γαλλία, Κορέα, Νότια Ιταλία) απέδειξε ότι η χαμηλή εμπιστοσύνη δυσκόλευε τις οικογένειες να δημιουργήσουν μεγάλους οργανισμούς, αντίθετα, οι οικογένειες με υψηλή εμπιστοσύνη (Ιαπωνία, Γερμανία) καθιστούσαν ικανή την εκτεταμένη δημιουργία εταιριών, χωραφιών κτλ. (1995 στο Feldman et al, 1999). Συνεπώς, ο Fukuyama (1995) αντιλαμβάνεται το κοινωνικό

κεφάλαιο ως μια ικανότητα που προκύπτει μέσα από την επικράτηση της εμπιστοσύνης στις κοινωνικές ομάδες όπως την οικογένεια, το έθνος, τους οργανισμούς κτλ.

Ο Robert Putnam αποτελεί τον πιο παραδειγματικό θεωρητικό της μελέτης του κοινωνικού κεφαλαίου. Θεωρεί το κοινωνικό κεφάλαιο ως «τα χαρακτηριστικά γνώρισμα του κοινωνικού οργανισμού όπως τα δίκτυα, οι κανόνες και η εμπιστοσύνη που διευκολύνουν την συνεργασία και τον συντονισμό για την κοινά οφέλη» (1993, στο Feldman et al., 1999:30;Field, 2003). Το κοινωνικό κεφάλαιο ενώνεται με το ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο στοχεύοντας στην οικονομική ανάπτυξη και παράλληλα ενισχύει την εξέλιξη του κοινωνικού κεφαλαίου. Ο ίδιος προτείνει τα εξής προκειμένου να αναπτυχθεί η οικονομία και να ενισχυθεί η δίκαιη διακυβέρνηση:

- 1) η εμπιστοσύνη έχει θετική επιρροή στην κοινωνική ζωή, τα δίκτυα της συμμετοχής καλλιεργούν σταθερούς κανόνες αμοιβαιότητας,
- 2) τα πολιτικά δίκτυα προάγουν τον συντονισμό και την επικοινωνία και
- 3) τα επιτυχή αποτελέσματα της συνεργασίας των δικτύων μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως “ πολιτισμικά επικαλύμματα ” για μελλοντική συνεργασία (1993, στο Feldman et al.,1999).

Ο Putnam ξεκίνησε την καριέρα του για την μελέτη του κοινωνικού κεφαλαίου αναλύοντας την τοπική κυβέρνηση της Ιταλίας. Ανακάλυψε ότι οι περιοχές με χαμηλό κοινωνικό κεφάλαιο, διοικούνταν από αποτυχημένες τοπικές κυβερνήσεις (μελετώντας τις σχέσεις ζωής και το επίπεδο εμπιστοσύνης των ατόμων) και παρουσίαζαν διαφθορά και αποσύνθεση. Εν τούτοις, περιοχές με υψηλά επίπεδα κοινωνικής εμπιστοσύνης διοικούνταν από επιτυχημένες τοπικές κυβερνήσεις (Feldman et al.,1999;Harper, 2001;Ponthieux, 2004).

Επομένως, υπάρχουν δύο διαφορετικές τάσεις που προσεγγίζουν το κοινωνικό κεφάλαιο. Οι Bourdieu και Coleman θεωρούν το κοινωνικό κεφάλαιο ως ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα του ατόμου, όπου επιτρέπουν στο άτομο να πραγματοποιήσει για το ίδιο επωφελείς ενέργειες. διευκολύνοντας τις κοινωνικές του σχέσεις, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη και εξασφαλίζοντας την προστασία του. Αντίθετα, ο Putnam θεωρεί πως το κοινωνικό κεφάλαιο αφορά στην συνεργατική σχέση των ατόμων, η οποία διευκολύνει την αντιμετώπιση - επίλυση προβλημάτων στο επίπεδο της θεσμικής λειτουργίας και της συλλογικής δράσης. Η διαφορά ανάμεσα στις δύο αυτές τάσεις έγκειται στο γεγονός ότι η πρώτη εστιάζει στο άτομο, ενώ η δεύτερη υποστηρίζει ότι το κοινωνικό κεφάλαιο συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία των θεσμών και στην οικονομική ανάπτυξη. Στην

πρώτη τάση δηλαδή έχουμε κατεύθυνση από τους θεσμούς στο άτομο, ενώ στη δεύτερη ακολουθείται αντίστροφη κατεύθυνση (Πλύτα, 2006).

Για την Davies A. (2001 στο Harper, 2001) υπάρχουν δύο θεωρητικά μοντέλα που προσεγγίζουν την έννοια μιας νέο - Μαρξιστικής και νέο - Φιλελεύθερης προσέγγισης. Η πρώτη αντιπροσωπεύεται από τον Bourdieu ενώ η δεύτερη από τον Putnam. Μία νέο-μαρξιστική προσέγγιση αποδίδει μεγαλύτερη έμφαση στους πόρους και στα θέματα που αφορούν την ικανότητα της κοινωνίας. Ο Baum (2000 στο Harper, 2001) αναφέρει ότι ο Bourdieu δίνει μεγαλύτερη έμφαση στον ρόλο που εκτελείται από διαφορετικές μορφές κοινωνικού κεφαλαίου στην αναπαραγωγή άνισων και δυνατών σχέσεων. Ο Coleman (1988, 1990 στο Rossing et al., 1999; Harper, 2001; Stone, 2001; Adam, 2003 ;Field, 2003; Sabatini, 2005) εν τούτοις αντιλαμβάνεται την λογική δράση ως ένα αρχικό σκοπό και προτείνει ότι το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται από την λειτουργία του, είναι μία ποικιλία διαφορετικών οντοτήτων όπου προέρχεται από την κοινωνική δομή και διευκολύνει τις δράσεις των ατόμων.

Ο Woolcock, προτείνει την συμφωνία ενός κοινά αποδεκτού ορισμού του κοινωνικού κεφαλαίου καθώς θα είναι περισσότερο αποτελεσματικός και θα ενθαρρύνει τους υποστηρικτές και σκεπτικιστές να εμμένουν στις ίδιες αρχές. Επιπρόσθετα, υποστηρίζει ότι είναι σημαντικό για οποιονδήποτε ορισμό του κοινωνικού κεφαλαίου να επικεντρώνεται στους πόρους αντί στις συνέπειες (2001, στο Harper, 2001; Feldman et al., 1999).

Σύμφωνα με την World Bank, «το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται στους θεσμούς, τις σχέσεις και τους κανόνες που διαμορφώνουν την ποιότητα και την ποσότητα κοινωνικών αλληλεπιδράσεων μιας κοινωνίας. Το κοινωνικό κεφάλαιο δεν είναι μόνο το σύνολο των θεσμών που θεμελιώνουν μια κοινωνία – είναι η κόλλα που τις κρατά δεμένες»

(<http://www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTTSOCIALCAPITAL>). Επιπλέον, η World Bank αναφέρεται στην περιορισμένη και στην ευρεία έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου. Ειδικότερα, ο περιορισμένος ορισμός του κοινωνικού κεφαλαίου περιλαμβάνει τις οριζόντιες σχέσεις των ανθρώπων, αποτελούμενες από κοινωνικά δίκτυα και κανόνες και έχουν επιρροή στην παραγωγικότητα και στην ευημερία της κοινωνίας. Η ευρύτερη έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου λαμβάνει υπόψη τόσο τις θετικές όσο και τις αρνητικές πλευρές της οριζόντιας και κάθετης σχέσης ανάμεσα στους ανθρώπους, εντός και μεταξύ των οργανισμών. Η εν λόγω όψη για το κοινωνικό κεφάλαιο αντιλαμβάνεται πως η οριζόντια σχέση παρέχει στην

κοινότητα την αίσθηση της ταυτότητας και των κοινών σκοπών καθώς επίσης γεφυρώνει τις κοινωνικές διακρίσεις (θρησκεία, εθνικότητα, κοινωνικοοικονομικό επίπεδο). Οι οριζόντιες σχέσεις γίνονται η βάση για την επιδίωξη στενών ενδιαφερόντων και περιέχουν την δυνατότητα να εμποδίσουν την πρόσβαση στην πληροφόρηση και στους υλικούς πόρους που διαφορετικά θα αποτελούσαν σημαντική βοήθεια για την κοινότητα π.χ. πρόσβαση στην αξιοπιστία (<http://www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTTSOCIALCAPITAL>).

Ο OECD αναφέρεται στο κοινωνικό κεφάλαιο ως τα ενωμένα δίκτυα που μοιράζονται κανόνες, αξίες και απόψεις ώστε να διευκολύνουν την συνεργασία μεταξύ των ομάδων (Cote & Healy, 2001 στο Harper, 2001; Field, 2003).

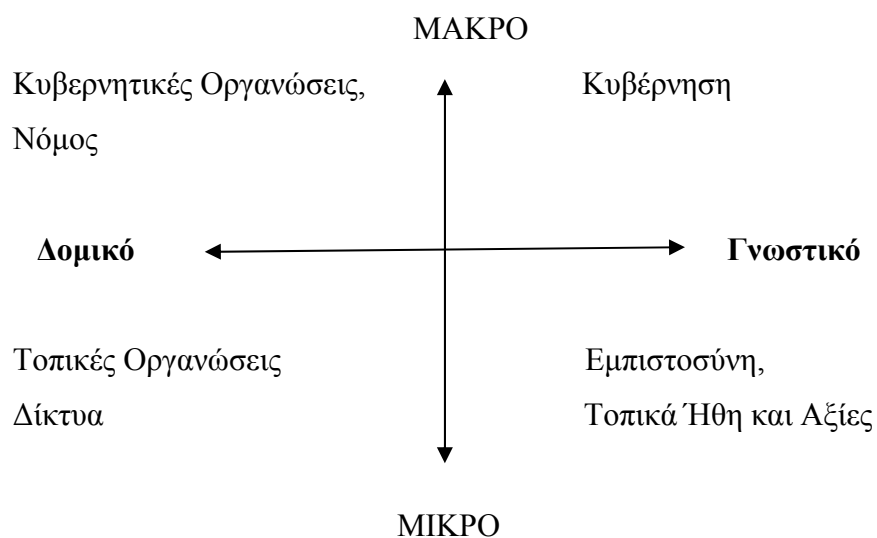
Ο Grootaert (1997 στο Feldman et al., 1999) ισχυρίζεται ότι το κοινωνικό κεφάλαιο δεν έχει καμία αξία εάν δεν συνδυάζεται με άλλες μορφές κοινωνικού κεφαλαίου. Ασχολήθηκε με την συμβολή του κοινωνικού κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη και επισημαίνει πως «οι οργανώσεις και οι θεσμοί παρέχουν μία ανεπίσημη δομή κοινών πληροφοριών, οργάνωσης δραστηριοτήτων και αποφάσεις για συλλογική δράση» (1997:79 στο Feldman et al., 1999:22). Η ανάπτυξη της εμπιστοσύνης προσφέρει ευκαιρίες αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα άτομα ώστε να αξιοποιήσουν μια ομάδα, η οποία να εξασφαλίζει την δικαιοσύνη μεταξύ των μελών. Αντιλαμβάνεται το κοινωνικό κεφάλαιο ως δημόσιο αγαθό που απαιτεί έναν είδος συνεργασίας μεταξύ των ατόμων. Ακόμη, υποστηρίζει την καλύτερη μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου στο μικρο και μακρο επίπεδο. Για την πλήρη κατανόηση του ορισμού του κοινωνικού κεφαλαίου, η μέτρηση του πρέπει να πραγματοποιείται και στα δύο επίπεδα καθώς επίσης προτείνει έμμεσους και άμεσους τρόπους της συμβολής του κοινωνικού κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη και παραγωγή. Για παράδειγμα, κάποιιοι τρόποι περιλαμβάνουν τον ρόλο που υιοθετούν οι επίσημοι οργανισμοί για την επίλυση προβλημάτων, τους δεσμούς ανάμεσα στην πολιτική κοινωνία και στην κυβέρνηση που επηρεάζουν τα κυβερνητικά προγράμματα, την σημαντικότητα των κοινοτικών ομάδων να ασχολούνται με διοικητικά θέματα που αφορούν το δάσος και την επιρροή των αγροτικών οργανισμών στην όσο το δυνατόν καλύτερη πρόσβαση στην αγορά (1997 στο Feldman et al., 1999).

3.3 Επίπεδα λειτουργίας κοινωνικού κεφαλαίου

Λαμβάνοντας υπόψη τις προσεγγίσεις της έννοιας του κοινωνικού κεφαλαίου θεωρείται ως ένα σύνολο δικτύων, θεσμών, κανόνων και αξιών που επιδρούν στην αλληλεπίδραση των ατόμων και στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Αναφορικά με την λειτουργία του, είναι εμφανής από το μικρο στο μακρο επίπεδο. Ειδικότερα, στο μικρο – επίπεδο περιλαμβάνονται τα άτομα που κατοικούν σε μία κοινότητα, τις οριζόντιες και κάθετες σχέσεις. Το μεσο –επίπεδο του κοινωνικού κεφαλαίου περιλαμβάνει το σύνολο των κοινωνικών δομών καθώς και ένα σύνολο κανόνων που επιδρούν τις διαπροσωπικές σχέσεις. Στο μακρο – επίπεδο περιλαμβάνονται το πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον στα οποία αναπτύσσονται κανόνες, σχηματίζονται κοινωνικές δομές και τυπικές θεσμικές σχέσεις όπως οι κυβερνητικές οργανώσεις, το πολιτικό σύστημα, ο νόμος, τα δημόσια και πολιτικά προνόμια (βλ. Σχήμα 2), (Grootaert ,Chase and Bastelaer, 2002).

Σχήμα 2

Επίπεδα λειτουργίας κοινωνικού κεφαλαίου

Πηγή : *The Social Capital Assessment Tool, Analytic Manual, Understanding and Measuring Social Capital: A Multidisciplinary Tool for Practitioners*, Washington, D.C. : World Bank.

Το δομικό κεφάλαιο είναι η ιδιότητα μέλους σε τοπικές οργανώσεις και δίκτυα. Αφορά στον τρόπο που τα άτομα οργανώνονται, συνδέονται μεταξύ τους εντός της κοινότητας. Η αποτελεσματικότητα του δομικού κεφαλαίου εξαρτάται από τις ομάδες στις οποίες συμμετέχουν τα άτομα και οι οποίες αντανακλούν την δομή, την ιδιότητα του μέλους και την λειτουργία τους (Grootaert et al, 2002).

Επιπλέον, περιλαμβάνονται οι αλληλεπιδράσεις έξω από τις επίσημες οργανώσεις δηλαδή οι ανεπίσημες αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ατόμων. Το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο επικεντρώνεται σε αυτές τις διαπροσωπικές συμπεριφορές, την αλληλεγγύη, την εμπιστοσύνη και την προσκόλληση στους τοπικούς κανόνες (Grootaert et al, 2002).

3.4 Δείκτες κοινωνικού κεφαλαίου

Λόγω των πολλών διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου, η επιλογή ενός δείκτη έχει σημαντική σημασία για την ανάλυση των πληροφοριών. Πρακτικά οι δείκτες γίνονται για τον ερευνητή, ο εφαρμοσμένος ορισμός του κοινωνικού κεφαλαίου.

Η εμπειρική εργασία αναγνωρίζει τρεις χρήσιμους δείκτες μέτρησης κοινωνικού κεφαλαίου (Grootaert et al., 2002) :

I. Ιδιότητα μέλους σε τοπικές οργανώσεις και δίκτυα.

Ο δείκτης του κοινωνικού κεφαλαίου βασίζεται στην πυκνότητα των τοπικών οργανώσεων και στην συσχέτιση της ιδιότητας μέλους στο νοικοκυριό. Διαφορετικές όψεις της ιδιότητας μέλους όπως την εσωτερική ποικιλία και λειτουργικότητα των θεσμών, ο βαθμός έκτασης των δημοκρατικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων είναι σχετικοί δείκτες.

Το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο αφορά στην δραστηριότητα των οργανώσεων και στην έκταση των δικτύων εντός της κοινότητας. Αρκετοί δείκτες περιλαμβάνουν την συμμετοχή των ατόμων σε ομάδες και δίκτυα. Μία σημαντική μελέτη, είναι η καθολική εμπλοκή του ατόμου στις οργανώσεις της κοινότητας και ο δείκτης της αλληλεγγύης της ιδιότητας μέλους στις τοπικές οργανώσεις αφορά το ποσοστό των νοικοκυριών που συμμετέχουν σε αυτές.

Η ταξινόμηση των οργανώσεων σε τύπους ανάλογα με τις υπηρεσίες που παρέχουν, όπως κοινωνική υπηρεσία, παραγωγή, ψυχαγωγία, εθελοντισμό κτλ. είναι σημαντική και περιλαμβάνει την χαρτογράφηση του δομικού κοινωνικού κεφαλαίου σε μία κοινότητα (βλ. Πίνακας 1 – Ειδικό Μέρος).

Προκειμένου το κοινωνικό κεφάλαιο να είναι προνομιούχο για όλα τα μέλη της κοινότητας λαμβάνεται υπόψη η διαφοροποίηση της ιδιότητας του μέλους μέσα από επτά κριτήρια, συγκεκριμένα 1) το φύλο, 2) την ηλικία, 3) την συγγένεια, 4) την θρησκεία, 5) οι πολιτικοί δεσμοί, 6) το επάγγελμα και 7) η εκπαίδευση. Επιπροσθέτως, ανάλογα με το περιβάλλον που ερευνάται υπάρχει η δυνατότητα να προστεθεί εθνικότητα και η φυλή.

Εμπειρική ανάλυση έχει δείξει ότι η ιδιότητα μέλους σε διαφορετικές οργανώσεις συχνά παρέχει υψηλότερα επίπεδα οφελών από την ιδιότητα μέλους σε κλειστές

οργανώσεις. Αυτό σχετίζεται με την μεγάλη δύναμη που έχει η ανταλλαγή πληροφοριών και ανάληψη ρίσκου.

II. Δείκτης εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης προς τους κανόνες.

Ο δείκτης του γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου μετράει τις συμπεριφορές και την εμπιστοσύνη των ατόμων προς άλλα μέλη της κοινότητας. Η εμπιστοσύνη και η αλληλεγγύη είναι σημαντικές διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου. Το εργαλείο του κοινωνικού κεφαλαίου περιλαμβάνει ερωτήσεις για την έκταση της εμπιστοσύνης του ατόμου προς το σύνολο των κατοίκων και την έκταση της εμπιστοσύνης που υπάρχει σε συγκεκριμένες καταστάσεις όπως “ δανείζω – δανείζομαι”, φροντίδα – φύλαξη των παιδιών κατά την διάρκεια της απουσίας των γονέων (Grootaert et al., 2002). Σύμφωνα με τους Antoci, Sacco και Vanin, 2002 στο Sabatini, 2005) η εμπιστοσύνη μπορεί να ενδυναμωθεί και να γενικευθεί μέσα από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.

Η εμπιστοσύνη και η αλληλεγγύη είναι έννοιες δύσκολες στην εκτίμηση και για αυτό το λόγο συνίσταται η επανάληψη των ερωτήσεων που ωφελούν τις έγκυρες απαντήσεις. Αρχικά πραγματοποιείται μία ταξινόμηση των απαντήσεων της κάθε ερώτησης όμως λόγω της δυσκολίας της μελέτης της εμπιστοσύνης προτείνεται η χρησιμοποίηση αντιπροσωπευτικής ανάλυσης ή ο εντοπισμός των κοινών στοιχείων των απαντήσεων (Grootaert et al., 2002).

Η αλληλεγγύη αποτελεί μία επιπλέον πλευρά του γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου που εκτιμά την ένωση της κοινότητας και των κατοίκων για την βοήθεια ενός ατόμου σε κατάσταση ανάγκης (Grootaert et al., 2002).

III. Δείκτης συλλογικής δράσης.

Όταν στην κοινότητα υπάρχει θετικό κοινωνικό κεφάλαιο η συλλογική δράση είναι αυξημένη. Μέσα από την χρήση του συγκεκριμένου δείκτη μελετάτε η συχνότητα που οι άνθρωποι δρουν συλλογικά προκειμένου να καλύψουν ανάγκες. Ακόμη και εάν δεν μετράει άμεσα το κοινωνικό κεφάλαιο, η συλλογική δράση έχει θετικές αναπτυξιακές επιπτώσεις. Χρειάζεται προσοχή στην χρήση αυτού του δείκτη καθώς η συλλογική δράση ενδέχεται να είναι υποχρεωτική στις απολυταρχικές κοινωνίες, δηλαδή η εξουσία αναγκάζει τα άτομα να εργαστούν ομαδικά σε σχέδια υποδομής ή σε περιπτώσεις που απαιτείται ομαδική δραστηριότητα. Επιπροσθέτως, η εγκυρότητα της συλλογικής δράσης ως δείκτης μέτρησης του κοινωνικού κεφαλαίου θα πρέπει να αποτιμηθεί ανεξάρτητα από το πολιτικό περιβάλλον της κοινωνίας. Το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο θεωρείται βοηθητικό σε αυτό το σημείο (Grootaert et al., 2002).

Η συλλογική δράση αποτελεί σημαντική πλευρά της κοινοτικής ζωής ενώ οι σκοποί της διαφέρουν. Στην Ινδονησία, για παράδειγμα, η συλλογική δράση είναι μέρος της παράδοσης του χωριού και κυρίως υπάρχει σε οργανωμένες κοινοτικές δράσεις όπως χτίσιμο και διατήρηση υποδομής (δρόμοι, γέφυρες τοπικά κτίρια, σύστημα τροφοδότησης, νερού) και για την εξασφάλιση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας των κατοίκων. Σε άλλες χώρες, η συλλογική δράση είναι προσανατολισμένη πολιτικά, όπου ομάδες πίεσης ασκούν πίεση σε εκλεγμένα επίσημα πρόσωπα προκειμένου να εξασφαλίσουν περισσότερες υπηρεσίες στην περιοχή (Grootaert et al., 2002).

Οι τρεις δείκτες μελετούν το κοινωνικό κεφάλαιο από διαφορετικά πλεονεκτικά σημεία. Η ιδιότητα μέλους στις τοπικές οργανώσεις και δίκτυα είναι ένας έσω δείκτης, επειδή οι οργανώσεις και τα δίκτυα αποτελούν το μέσο για την συσσώρευση του κοινωνικού κεφαλαίου. Αυτός ο δείκτης μοιάζει περισσότερο με την χρησιμότητα των σχολικών χρόνων ως μεταβλητή για το ανθρώπινο κεφάλαιο. Σχετικά με την εμπιστοσύνη θεωρείται έσω ή έξω δείκτης και άμεση μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου όμως εξαρτάται από την προσέγγιση ενώ η συλλογική δράση αποτελεί ένα έξω δείκτη του κοινωνικού κεφαλαίου. Επειδή υπάρχουν διαφορετικές πλευρές συνίστανται οι δείκτες να συνοψίζονται και να αναλύονται μαζί προκειμένου να εξασφαλιστεί μία πλήρη εικόνα του κοινωνικού κεφαλαίου και των επιδράσεων του. (Grootaert et al., 2002).

3.5 Αποτελέσματα ερευνών χρησιμοποιώντας του δείκτες του κοινωνικού κεφαλαίου

3.5.1 Δείκτης δομικού κοινωνικού κεφαλαίου

Η εργασία του Grootaert (1999 στο Grootaert, 2002) για τους τοπικούς θεσμούς στην Ινδονησία έδειξε το ποσοστό συμμετοχής των νοικοκυριών σε 10 διαφορετικούς τύπους τοπικών οργανώσεων. Κάποιοι οργανισμοί παρέχουν ιδιωτικά αγαθά, δηλαδή απευθύνονται στα μέλη των οργανώσεων π.χ. γυναικείες οργανώσεις, άλλοι οργανισμοί προσφέρουν δημόσια αγαθά όπως βιβλιοθήκη, φύλαξη περιοχής κτλ. Τα αποτελέσματα έδειξαν την απόκλιση από τα δίκτυα και τις οργανώσεις ανάλογα με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και στις περιπτώσεις που ο αρχηγός του σπιτιού είναι η γυναίκα παρατηρείται μικρή συμμετοχή στις οργανώσεις ενώ όταν αρχηγός του νοικοκυριού είναι ο άνδρας η συμμετοχή εκτιμάται σε μεγαλύτερα ποσοστά.

Οι Mary J Silva, Sharon R Huttly Trudy Harpham και Michael G. Kenward το 2002, μελέτησαν το δομικό και γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο σε κοινότητες του Περού, Βιετνάμ, της Αιθιοπίας και της Άντρα Πράντες της Ινδίας που αφορούν την ψυχική υγεία

και τα επίπεδα συμμετοχής. Η έρευνα αφορά τον ρόλο του προσωπικού κοινωνικού κεφαλαίου (ISC), τις άμεσες σχέσεις και τις έμμεσες σχέσεις (ESC) καθώς και τον βαθμό επιρροής που έχουν στην συμμετοχή σε κοινοτικά δίκτυα ως παράγοντες κινδύνου κοινών ψυχικών διαταραχών σε γυναίκες (CMD).

Παρατηρούνται χαμηλά επίπεδα δομικού κοινοτικού κοινωνικού κεφαλαίου και CMD σε όλες τις χώρες εκτός στην Αιθιοπία και υψηλά επίπεδα γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου σε όλες τις χώρες εκτός στο Περού. Η Αιθιοπία έχει τα μεγαλύτερα ποσοστά ιδιότητας μέλους καθώς και συμμετοχής σε δραστηριότητες και άρα υψηλό δομικό κοινωνικό κεφάλαιο. Στο Βιετνάμ παρατηρούνται υψηλά ποσοστά κοινωνικής υποστήριξης συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες το 3,7% δεν απολαμβάνει καμία υποστήριξη ενώ η πλειοψηφία (84,8%) δέχεται υποστήριξη από δύο ή τρεις πόρους.

Όσον αφορά την σχέση υψηλού κοινωνικού κεφαλαίου με καλύτερη ψυχική υγεία στην Άντρα Πράντες παρατηρείται θετική σχέση ανάμεσα στο κοινωνικό κεφάλαιο και την ιδιότητα μέλους σε τοπικές ομάδες επειδή οι γυναίκες με άγχος και κατάθλιψη αναζητούν βοήθεια μέσα από την συμμετοχή. Οι μητέρες στην ίδια χώρα συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό στις γυναικείες τοπικές ομάδες που περιλαμβάνουν μικρά σχέδια αλλά με αποτέλεσμα με σκοπό την μείωση της φτώχειας και την ενδυνάμωση των γυναικών. Στην Αιθιοπία η συμμετοχή των γυναικών στις δραστηριότητες είναι χαμηλή λόγω του αυξημένου CMD ενώ υψηλά επίπεδα συμμετοχής συνδέονται με αυξημένο CMD στο Περού. Σχετικά με την υποστήριξη που δέχονται από άτομα φαίνεται να συνδέεται με υψηλά επίπεδα πνευματικής αρρώστιας (Περού και Αιθιοπία) σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες ενώ στην Αιθιοπία σε κοινοτικό επίπεδο τα υψηλά επίπεδα υποστήριξης συνδέονται με αυξημένο CMD.

Γενικότερα, η ανάλυση της έρευνας έδειξε ότι το ISC συνδέεται με μειωμένο CMD σε όλες τις χώρες ενώ τα αποτελέσματα του δομικού κοινωνικού κεφαλαίου σε κάποιες περιπτώσεις συνδέονται με αυξημένο CMD. Αυτό οφείλεται στην ότι το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο έχει συγκεκριμένα αποτελέσματα ενώ στο γνωστικό τα αποτελέσματα είναι γενικά.

3.5.2 Δείκτης γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου

Οι Grootaert, Swamy και Oh (1999 στο Grootaert, 2002) μελέτησαν το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο στην Μπουργκίνα Φάσο της Αφρικής δημιουργώντας ένα δείκτη της αλληλεγγύης που περιλάμβανε ερωτήσεις που αφορούν πότε οι άνθρωποι αναζητούν την βοήθεια από άλλα άτομα που βρίσκονται εκτός του συγγενικού και οικογενειακού τους

περιβάλλοντος. Το μεγαλύτερο ποσοστό 32% δηλώνει ότι σίγουρα θα ζητούσε την βοήθεια ατόμου εκτός του άμεσου περιβάλλοντος του ενώ το μικρότερο ποσοστό 6,4 δεν ήταν σίγουρο.

Χρησιμοποιώντας τον δείκτη της εμπιστοσύνης οι Catherine Reid και Lawrence Salmen σε χωριά του Μαλί το 1996 (Reid et al, 2000), τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι διαπροσωπική εμπιστοσύνη και η κοινωνική συνοχή αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην αγροτική ανάπτυξη της περιοχής. Οι θετικές σχέσεις αλληλεπίδρασης μεταξύ των κτηματιών, των εργοδοτών και εργατών επηρεάζουν οποιαδήποτε δράση που σκοπεύει στην τοπική ανάπτυξη.

Άλλη μία σχετική έρευνα που διεξάχθηκε στις Βοσνία και Ερζεγοβίνη από την Patrizia Roggi (χ.η.) εκτίμησε πως η εμπιστοσύνη μεταξύ των ατόμων που κατοικούν στην ίδια περιοχή είναι μεγαλύτερη συγκριτικά με την εμπιστοσύνη που αναπτύσσεται μεταξύ αυτών που κατοικούν στην ίδια τοποθεσία και αυτών που βρίσκονται έξω από αυτήν, οι οποίοι επηρεάζουν τις πολιτικές και την ευπιστία στους τοπικούς θεσμούς.

Ο ορισμός του κοινωνικού κεφαλαίου από οικονομικής πλευράς περιλαμβάνει την εμπιστοσύνη και συνεργασία με ποιοτικές και ποσοτικές σχέσεις ώστε να επιτευχθεί η οικονομική διαδικασία (Knack & Keefer, 1997). Οι Marcel Fafchaps και Bart Minten το 1997 (Social Capital and the Firm: Evidence from Agricultural Trade, 1999) πραγματοποίησαν στην Μαδαγασκάρη μία έρευνα για τα κοινωνικά δίκτυα των αγροτών και των επιχειρήσεων. Οι σχέσεις με τα οικογενειακά και συγγενικά δίκτυα φαίνεται να αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην αντιμετώπιση οικονομικών δυσκολιών λόγω καθυστερημένης πληρωμής, κλιματολογικών καταστροφών που δημιουργούν θλίψη κτλ. Η έλλειψη επίσημων θεσμών οδηγεί τους εμπόρους στην αναζήτηση ανεπίσημων μεθόδων στήριξης και ασφάλειας. Παρατηρείται η συμπαράσταση των μεγάλων επιχειρήσεων από τα οικογενειακά και φιλικά δίκτυα και προθυμία να βοηθήσουν άλλους συγκριτικά με τις μικρές εταιρείες οι οποίες δηλώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό υπερηφάνειας για όσα έχουν επιτύχει χωρίς την βοήθεια των άλλων. Προκειμένου το κοινωνικό κεφάλαιο να αυξηθεί οι επιχειρηματίες θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τον χρόνο που διαθέτουν, την εμπειρία στις αγροτικές εργασίες κτλ. Το κοινωνικό κεφάλαιο αυξάνει με τα χρόνια εμπειρίας και εκτιμάται μεγαλύτερο ποσοστό παροχή βοήθειας λόγω των θετικών σχέσεων που συνάπτουν οι έμποροι με άλλους έμπορους (32%) τους προμηθευτές (18%), πελάτες (22%) από ότι με άτομα που είναι πρόθυμα να βοηθήσουν (8%). Γενικά, εκτιμήθηκε πως τα κοινωνικά δίκτυα επιτρέπουν στους εμπόρους και προμηθευτές να διαπραγματεύονται – ανταλλαγή πληροφοριών - με εύπιστο τρόπο για την εξοικονόμηση συναλλακτικών

δαπανών. Συγκεκριμένα οι επικοινωνιακοί έμποροι είχαν καλύτερες πληροφορίες στις τιμές και αξιοπιστίας με τους πελάτες ως αποτέλεσμα μεγαλύτερες πωλήσεις και μεγάλα περιθώρια συνδιαλλαγής.

3.5.3 Δείκτης Συλλογικής Δράσης

Ο Grootaert (1999 στο Grootaert, 2002) χρησιμοποίησε την συχνότητα της συλλογικής συμμετοχής σε επίπεδο γειτονιάς στην Ινδονησία. Τα άτομα συμμετέχουν σε συλλογικές δράσεις μέχρι 6 φορές τον χρόνο σε ποσοστό 34,1%, πάνω από 49 φορές το χρόνο σε ποσοστό 9,1% ενώ καθόλου το 19,3 του συνόλου.

Σε 65 περιοχές του Μπαγκλαντές και Ντάγκα, οι Sheoli Pargal, Dan Gilligan και Mainul Hug ερεύνησαν (Νοέμβριος 1997 ως Ιανουάριος 1998) σε 652 νοικοκυριά, τι προκαλεί τους ανθρώπους να συμμετέχουν σε εθελοντικές ομαδικές εργασίες όπως για παράδειγμα να καθαρίσουν την περιοχή από σκουπίδια - η συγκεκριμένη συμπεριφορά συνδέεται με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο. Η αμοιβαιότητα και η ανταλλαγή μεταξύ των γειτόνων εκτιμήθηκαν στατιστικά σημαντικές για την υλοποίηση συλλογικών δράσεων συγκριτικά με την εμπιστοσύνη σε (οριακό αποτέλεσμα ανταλλαγής 2,25 με st.error 0,76 / οριακό αποτέλεσμα εμπιστοσύνης 0,6 με st.error 0.485).

Επιπρόσθετα στο Νεπάλ (Lam, 1998 στο Kahkonen, 1999) οι υπάλληλοι των κοινοτήτων και οι υπάλληλοι του κράτους εργάζονται ομαδικά στο θέμα της άρδευσης καθώς ο χρόνος που αφιερώνουν και η προσπάθεια για να εξυπηρετήσουν την κάθε περιοχή αποτελούν κριτήρια για μια αποτελεσματική συνεργασία.

3.6 Τύποι Κοινωνικού Κεφαλαίου

Όσον αφορά την ανάλυση των σχέσεων και των συμπεριφορών διαχωρίζονται σε τρεις τύπους κοινωνικού κεφαλαίου (Harper, 2001;Field, 2003 ; Baum & Ziersch ; 2003, Grimsley Mike, Hickamn Paul, Lawless Paul, Manning Julie & Wilson Ian 2005).

- Bonding : αφορά τους στενούς δεσμούς μεταξύ μελών της οικογένειας, μελών ίδιας ομάδας ή φίλων (οι κολλητοί), (οριζόντιοι δεσμοί).
- Bridging: περιλαμβάνει απόμακρες, αδύναμες, λιγότερο πυκνές αλλά περισσότερο cross - cutting σχέσεις όπως των γνωστών, συναδέλφων.
- Linking: δηλώνει δεσμούς μεταξύ ατόμων και ομάδων που βρίσκονται σε ανόμοιες καταστάσεις. Δηλαδή, οι σχέσεις που προσδιορίζονται από το κοινωνικό επίπεδο

που βρίσκονται άτομα κα ομάδες και την ικανότητα αυτών να εκμεταλλευτούν τους διαθέσιμους πόρους που βρίσκονται εκτός της κοινότητας, (κάθετες σχέσεις).

Ουσιαστικά αποτελούν τα δίκτυα μιας περιοχής, τα οποία επιδρούν στην ροή των τοπικών πόρων και στην φύση του κοινωνικού κεφαλαίου που είναι διαθέσιμο μέσω ενός δικτύου (Baum et al., 2003).

Το Bonding Social Capital, κατά την Narayan, (1999 στο Baum et al., 2003) ενδέχεται να είναι μη προσβάσιμο και να μην προωθεί την γενική ωφέλεια.

Αντιθέτως, το Linking Social Capital έχει την δυνατότητα μείωσης των αδικιών και την ενθάρρυνση των ατόμων να υποστηρίζουν εκείνους τους ανθρώπους που βρίσκονται εκτός της ομάδας τους. Ο Szreter (2002 στο Community Health 2003) αναφέρεται στην αύξηση του Bonding Social Capital και στην μείωση των υπόλοιπων τύπων κοινωνικού κεφαλαίου. Ο λόγος αφορά την πρόσφατη παρουσία νέο – φιλελεύθερων κρατικών πολιτικών, οι οποίες έχουν δημιουργήσει καταστάσεις στις οποίες οι άνθρωποι εντείνουν την προσοχή τους στα προσωπικά ενδιαφέροντα και υιοθετούν λιγότερες αλτρουιστικές θέσεις (Beresford, 2000 στο Baum et al., 2003).

Ο Coleman (1988, στο Sabatini, 2005) ερευνήσε το Bonding κοινωνικό κεφάλαιο και συγκεκριμένα τις στενές οικογενειακές σχέσεις χωρίς να λάβει υπόψη την ποσότητα των σχέσεων αυτών ούτε την σημαντικότητα των σχέσεων με άλλους συγγενείς. Αντίθετα, ο Sabatini (2005) θεωρεί σημαντική την μελέτη της ποσοτικής σχέσης μεταξύ των μελών της οικογένειας, τις σχέσεις με άλλους συγγενείς καθώς και την μεταξύ σχέση μελών και συγγενών.

3.7 Έννοιες που σχετίζονται με το κοινωνικό κεφάλαιο

Σε όλες τις μελέτες και γενικά στην βιβλιογραφία παρατηρείται αναφορά σε έννοιες που σχετίζονται με τον όρο *Κοινοτικό Κοινωνικό Κεφάλαιο*. Η αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου πραγματοποιείται μέσα από την συνεργασία των ατόμων, την αμοιβαία αλληλεγγύη, γεγονός που καθιστά μία κοινότητα ισχυρή να αντιμετωπίσει προβλήματα, συγκρούσεις και να προωθήσει την αρχή της δικαιοσύνης και της ισότητας. Οι ανωτέρω έννοιες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην μελέτη του κοινωνικού κεφαλαίου (Paxton, 2002 στο Christoforou, 2004) Παρακάτω παραθέτονται αρκετές από τις έννοιες αυτές :

➤ Κοινωνία πολιτών

Μέσα σε αυτήν υπάρχουν ομάδες ανθρώπων που συμβάλλουν στην κοινοτική αλλαγή μέσω ανάπτυξης δράσεων, οι οποίες δεν ανήκουν σε κάποια επίσημη οργάνωση (Baum et al., 2003). Για τον Putnam (1993) το κοινωνικό κεφάλαιο προκύπτει από μία δυνατή κοινωνία πολιτών ενώ το κράτος δεν αναλαμβάνει ρόλο. Οι Portes και Landolt, (1996 στο Baum και Ziersch, 2006 και ο Szreter (2002 στο Trigilia, 2001, Baum et al., 2003,) παρατηρούν πως οι δυνατοί δεσμοί των ομάδων της κοινωνίας των πολιτών ενδέχεται να έχουν αρνητικές συνέπειες στα άτομα εκείνα που δεν αποτελούν μέλη της ομάδας τους, για παράδειγμα τέτοιες ομάδες είναι οι Νέο- Ναζί και η Μαφία .

Η κοινωνία των πολιτών έχει την ικανότητα να επηρεάζει τις αξίες και τις απόψεις που υποστυλώνουν την πολιτική καθώς και την επίδραση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Ο ρόλος *Κοινωνία Πολιτών* για την ανάπτυξη και την υγεία έχει αναγνωρισθεί από το 1990 (Kahssay, 1999 στο Baum et al., 2006).

➤ Κοινότητα

Η κοινότητα είναι το “ κεντρικό τμήμα του κοινωνικού κεφαλαίου ” καθώς διαφοροποιείται μεταξύ και μέσα στις κοινότητες και του φυσικού κεφαλαίου. Επίσης τα οικονομικά μιας περιοχής επηρεάζουν σημαντικά τα επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου. Η κοινότητα ορίζεται ως μία γεωγραφική τοποθεσία ή μία ομάδα ατόμων που μοιράζεται την αίσθηση της ταυτότητας ή που έχουν κοινά προβλήματα (Baum et al., 2003). Οι McMillan και Chavis (1986, στο Baum et al., 2003) ανέφεραν πως η έννοια *κοινότητα* παραπέμπει στο συναίσθημα που έχουν τα μέλη “ανήκω κάπου ” δηλαδή εκφράζουν μία αίσθηση ενδιαφέροντος προς τον συνάνθρωπο ή και στο σύνολο.

➤ Κοινοτικά δίκτυα

Τα κοινωνικά δίκτυα περιλαμβάνουν διαφορετικές όψεις της κοινωνικής πραγματικότητας, όπως την συγγένεια, την εξουσία, την επικοινωνία, την κοινωνικότητα των ατόμων, τις ανταλλαγές στην καθημερινή ζωή, την λειτουργία της αγοράς, τις οργανώσεις, τις τοπικές αγροτικές ή τις αστικές κοινότητες κλπ (Stone, 2001, Baum et al., 2003) .

Αναφορικά με τα κοινωνικά δίκτυα των ατόμων δεν μελετώνται μόνο ως δείκτες κοινωνικότητας, αλλά και ως κοινωνικό κεφάλαιο των ατόμων. Δηλαδή, σύμφωνα με τον Bourdieu το κοινωνικό κεφάλαιο συνδέεται με το οικονομικό, πολιτισμικό και ανθρώπινο κεφάλαιο (αντιπροσωπεύει το σύνολο των χαρακτηριστικών του ατόμου, δηλαδή το

επίπεδο εκπαίδευσης, εξειδίκευσης κ. λ. π.). Το κοινωνικό κεφάλαιο του ατόμου αποτελείται από το σύνολο των κοινωνικών του σχέσεων και έχει την δυνατότητα να το συσσωρεύει, να το διαχειριστεί ή να το μετατρέψει σε άλλη μορφή κεφαλαίου (Μαράτου, 2004).

Αναφέρονται δύο είδη δικτύων, τα προσωπικά και τα πλήρη κοινωνικά δίκτυα σχέσεων. Τα προσωπικά δίκτυα είναι περισσότερο διαδεδομένα και βοηθούν την κατανόηση της λειτουργίας των σχέσεων ανάμεσα στις κοινωνικές δομές. Τα πλήρη (κλειστά) δίκτυα είναι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μελών μιας οργάνωσης, μιας επιχείρησης, μιας αγροτικής κοινότητας κ.ο.κ. (Μαράτου, 2004; Stone, 2001,). Ο Putnam (1998 στο Stone, 2001; Christoforou, 2004) διαχωρίζει τα δίκτυα σε επίσημα και ανεπίσημα. Τα επίσημα περιλαμβάνουν σχέσεις που αναπτύσσονται σε εθελοντικές οργανώσεις ενώ τα ανεπίσημα απευθύνονται στις οικογενειακές, φιλικές, σχέσεις και σχέσεις γειτονιάς (βλ. Πίνακας 3).

➤ Συμμετοχή

Ένα σημαντικό στοιχείο μέτρησης του κοινοτικού κοινωνικού κεφαλαίου αφορά στην έκταση της συμμετοχής των ατόμων στα δίκτυα και οργανώσεις – δομικό κοινωνικό κεφάλαιο - (Baum et al., 2006) καθότι το κοινωνικό κεφάλαιο γενικεύεται μέσα από τα δίκτυα και τους δεσμούς (Partington, 2005). Η ύπαρξη της δομικής συμμετοχής σε μία κοινωνία θεωρείται ως ένα σημαντικό στοιχείο του κοινωνικού κεφαλαίου (Baum et al., 2003). Η υποστήριξη και ενθάρρυνση των κρατικών υπηρεσιών για κοινωνική συμμετοχή συμβάλλουν στην δημιουργία μίας δυνατής κοινωνίας και παράλληλα επηρεάζονται τα επίπεδα του κοινωνικού κεφαλαίου (Beresford, 2000 στο Baum et al., 2003).

Εμπειρικά δεδομένα αποδεικνύουν τη θετική συσχέτιση του επιπέδου συμμετοχής των γονέων σε τοπικές οργανώσεις της κοινότητας με την ευημερία των παιδιών τους. Σε κοινότητες με υψηλή κοινωνική συμμετοχή, οι δάσκαλοι αναφέρουν υψηλό επίπεδο συμμετοχής και χαμηλά επίπεδα παραβατικής συμπεριφοράς όπως απουσίες, καβγάδες, όπλα, απάθεια στην τάξη (Putman 2000). Ακόμα τα άτομα που διαβάζουν τακτικά εφημερίδα συμμετέχουν εθελοντικά σε κοινοτικά σχέδια, διατηρούν επαφές με τους φίλους τους και αναπτύσσουν σχέση εμπιστοσύνης με τους γείτονες (Putnam, 2000).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο - Μάιο του έτους 2001 πραγματοποίησε μία έρευνα με τίτλο " Education and Culture", " Youth Unit" σε νέους ευρωπαίους ηλικίας 15 – 24. Γενικά παρατηρήθηκε ότι οι νέοι της Ευρώπης δεν είναι ενεργά μέλη και ένας στους δύο ισχυρίζεται πως δεν συνδέεται με κάποια οργάνωση. Στις Νότιες Ευρωπαϊκές

χώρες παρατηρήθηκε χαμηλό ποσοστό συμμετοχής, συγκεκριμένα η Πορτογαλία με 30%, η Ισπανία με 35% και η Ελλάδα με ποσοστό 37%. Αυξημένα ποσοστά συμμετοχής των Ελλήνων νέων παρατηρούνται σε περιβαλλοντικές (5%) και πολιτιστικές (7%) δράσεις συγκριτικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

➤ Εθελοντισμός

Αποτελεί σημαντικό μέρος του κοινωνικού κεφαλαίου σε επίπεδο κοινότητας. (Cow, 1997 στο Baum et al., 2003). Οι εθελοντικές δράσεις περιέχουν υποστήριξη σε άτομα ή ομάδες συμμετέχοντας σε επίσημα και ανεπίσημα δίκτυα όπου εκφράζονται συναισθήματα αλληλεγγύης προς τον συνάνθρωπο και δημιουργείται μία συνεκτική κοινωνία (Titmus, 1970 στο Σταθόπουλος, 1999 και στο Baum et al., 2003).

Ο εθελοντισμός αναφέρεται σε δραστηριότητες στις οποίες οι άνθρωποι αφιερώνουν χρόνο και προσπάθεια. Οι εθελοντικές ομάδες παρέχουν υποστήριξη, βοήθεια, κ.α. και μπορεί να απευθύνονται και σε επίσημες οργανώσεις π.χ. νοσοκομεία (Baum et al, 2003).

Οι περισσότερες έρευνες δείχνουν ότι τα μέλη που συμμετέχουν σε εθελοντικές οργανώσεις εκφράζουν περισσότερο δημοκρατικές και πολιτικές συμπεριφορές καθώς και δραστικές μορφές πολιτικής συμμετοχής σε σχέση με τα άτομα που δεν είναι μέλη σε κάποια σχετική οργάνωση (Sabatini, 2005). Ο εθελοντισμός αποτελεί μία Αγγλοσαξονική αρχή και έχει ιδιαίτερη σημασία για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, τον Καναδά και την Αυστραλία σε αντίθεση με άλλες χώρες (Villalba και Roca, 1992 στο Baum et al., 2003).

Η εθελοντική συμμετοχή εκπαιδεύει τα μέλη σε συνεργατικές συμπεριφορές και την αυξάνει την αλληλεγγύη. Η επαφή "κατά πρόσωπο" αυξάνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών και δημιουργεί κατάλληλο περιβάλλον για την αύξηση της εμπιστοσύνης. Με αυτό τον τρόπο η λειτουργία των εθελοντικών οργανώσεων συμβάλλουν στην αύξηση μιας κοινωνίας στην οποία καλύπτονται οι σκοποί του συνόλου και όχι αποκλειστικά των μελών που συμμετέχουν σε αυτές (Almond & Verba, 1963, Brehn & Rahn, 1997; Hooghe, 2003; Seligson, 1999, Stolle & Rochon, 1998 στο Sabatini, 2005). Σε περιοχές με δυνατά, πυκνά και οριζόντια δίκτυα, αυξάνεται η ιδιότητα μέλους στους οργανισμούς με αξίες και κανόνες συνεργασίας με αποτέλεσμα οι πολίτες να αναπτύσσονται. Σε περιοχές που δεν αναπτύσσονται τα ανωτέρω χαρακτηριστικά, οι ευκαιρίες για μάθηση δημοκρατικών συμπεριφορών και πολιτικών αξιών είναι ελάχιστες με αποτέλεσμα να δημιουργούνται χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης (Sabatini, 2005).

Επιπλέον, μέσα από την εμπειρία των ομάδων εθελοντικής συμμετοχής δημιουργείται το Bridging κοινωνικό κεφάλαιο καθώς τα μέλη έρχονται σε επαφή με άτομα από διαφορετικά τμήματα του πληθυσμού συμβάλλοντας στην ‘κοινωνικοποίηση’ των κανόνων της εμπιστοσύνης και της αλληλεγγύης (Sabatini, 2005).

Η έρευνα του Hooghe (2003 στο Sabatini, 2005) στο Βέλγιο για την πολιτική συμμετοχή των ατόμων έδειξε ότι οι εθελοντικές οργανώσεις που χαρακτηρίζονται από δημοκρατική δομή συμβάλλουν στην ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου.

Η Vormed Study μελέτησε με άδεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον εθελοντισμό στις Μεσογειακές χώρες το 1996, υπολόγισε πως ο συνολικός αριθμός των εθελοντικών οργανώσεων στην Ελλάδα το 1997 ήταν 1200. Το 60% του συνόλου ιδρύθηκε μετά το 1980 ενώ το ένα τέταρτο του συνόλου ιδρύθηκε την περίοδο του 1990 ως το 1996. Η έρευνα αφορούσε 400 εθελοντικές οργανώσεις όπου το 90% από αυτές είναι καταχωρημένες ως ‘αδύνατες οργανώσεις’ ενώ το 70 % του συνόλου χρηματοδοτείται από ιδιωτικές συνεισφορές. Όσον αφορά την συμμετοχή των μελών, το 65% των οργανώσεων αποτελείται λιγότερα από 50 μέλη ενώ το 23% έχει περισσότερα από 100 (Lyberaki & Paraskevoroulos, 2002).

Μία πιο πρόσφατη έρευνα, (Παναγιώτου, 2001 στο Lyberaki & Paraskevoroulos, 2002) αξιολόγησε την ευημερία των ελληνικών εθελοντικών οργανώσεων την περίοδο 1997 – 1999 όπου συγκέντρωσε συνολικά 1200 επίσημες και ανεπίσημες ομάδες. Από αυτές παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα 585 οργανώσεων για την αμοιβαία βοήθεια, την αυτοβοήθεια, την υγεία, την αλληλεγγύη και την ευημερία. Το 79,3% ήταν τοπικά ενεργής, το 10,7% ήταν περιφερειακά ενεργής και το 10% ήταν εθνικά ή διεθνώς ενεργής.

➤ Εμπιστοσύνη

Οι Rahn και Transue, (1998, στο Baum et al., 2003) ορίζουν την εμπιστοσύνη ως μία δεδομένη απόφαση για τους περισσότερους ανθρώπους – ακόμη και σε εκείνους που η εμπιστοσύνη δεν αντιλαμβάνεται από την άμεση εμπειρία – το όφελος της αμφιβολίας. Η εμπιστοσύνη χωρίζεται σε τρία είδη: α) οικογενειακή εμπιστοσύνη που υπάρχει μέσα σε εδραιωμένες σχέσεις και κοινωνικά δίκτυα (Uslaner, 1999a ; Hughes et al, 2000 ; Cox & Caldwell, 2000 στο Stone, 2001, β) γενικευμένη εμπιστοσύνη ή κοινωνική εμπιστοσύνη, όπου αφορά την εμπιστοσύνη που εντείνεται μεταξύ των ξένων / γνωστών (Putnam, 1998, Uslaner, 1999b στο Stone, 2001) και γ) εμπιστοσύνη που συνδέεται με βασικά είδη εμπιστοσύνης προς επίσημους θεσμούς του κράτους (Uslaner, 1999b, Cox και Caldwell, 2000 στο Stone, 2001). Ο Woolcock (2001, στο Harper, 2001) αντιλαμβάνεται την

εμπιστοσύνη ως το αποτέλεσμα του κοινωνικού κεφαλαίου. Για τους Pretty και Ward (2001, στο Harper, 2001:10) «η εμπιστοσύνη ενδυναμώνεται από επιδοκιμασίες οι οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε εκείνους που emπαίζουν τους κοινωνικούς κανόνες ή αποτυγχάνουν στις κοινωνικές τους υποχρεώσεις.»

Όλες οι συζητήσεις για το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρονται στην εμπιστοσύνη, οι άνθρωποι θα δράσουν με τρόπο κοινά υποστηρικτικό και δεν θα βλάψουν ο ένας τον άλλο. Οι Carbragino και Sherman (1980 στο Ferguson, 2006) τεκμηρίωσαν ότι οι μητέρες που αισθάνονται ασφάλεια για το περιβάλλον τους αναφέρουν υψηλή ποιότητα ζωής και αξιολογούν θετικά την γειτονιά τους για να μεγαλώσουν τα παιδιά τους. Ο Maccoby (1958) τεκμηρίωσαν ότι σε γειτονιές με υψηλό επίπεδο ασφάλειας και διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, η παραβατικότητα των νέων ήταν μειωμένη.

Στην Αθήνα η Volmed Study (Kappa, 2002 στο Lyberaki & Paraskevopoulos, 2002) εκτίμησε χαμηλό επίπεδο κοινωνικής εμπιστοσύνης γεγονός που σχετίζεται με χαμηλά επίπεδα κοινωνικής συμμετοχής των μελών σε δίκτυα και οργανώσεις. Όσον αφορά την εμπιστοσύνη που εκφράζουν οι Έλληνες πολίτες προς τους θεσμούς (πολιτικά κόμματα, δημόσιες υπηρεσίες, κυβέρνηση, βουλή και δικαιοσύνη) αξιολογείται σε χαμηλό επίπεδο.

➤ Αμοιβαιότητα – Αλληλεγγύη

Η αμοιβαιότητα όπως και η εμπιστοσύνη περιλαμβάνονται στο γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο (Baum et al., 2003). Υψηλά επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου εξασφαλίζουν υψηλά επίπεδα αμοιβαιότητας και οδηγούν σε συνεργατικές και πολυ – λειτουργικές κοινωνίες. Τα άτομα προσφέρουν υπηρεσίες στον συνάνθρωπο τους αλλά κάποιες φορές ενεργούν για συμφέρον άλλων και προσδοκούν την ανταπόδοση της βοήθειας κάποια στιγμή στο μέλλον (Cox, 1995 στη Καραμάνου,2006; Newton, 1997 στο Baum et al., 2003).

➤ Κοινωνικοί κανόνες – Κοινωνικός Έλεγχος

Ο κοινωνικός κανόνας αφορά μία ειδική αρχή της πράξης όπου η λειτουργία του αντιστοιχεί στη συμπεριφορά που ακολουθεί ένα άτομο. Ο κοινωνικός κανόνας σχετίζεται με τον θεσμό της κοινωνικοποίησης αφού το άτομο μαθαίνει να υπακούει στους υπάρχοντες κανόνες, συνδέεται με την κοινωνική ευρυθμία, την εμπιστοσύνη και την αμοιβαιότητα – μοίρασμα (Γσαούσης, 1999).

Έρευνες αναδεικνύουν ότι γειτονιές με υψηλά επίπεδα κοινωνικοοικονομικής αποστέρησης γενικά συνεπάγεται χαμηλά επίπεδα κοινωνικού ελέγχου, κοινωνικής

συνοχής και εμπιστοσύνης τόσο στα παιδιά όσο και στους ενήλικες (Drukker M., Kaplan C., Ferron F. & van Os J., 2003).

➤ Κοινωνικός Αποκλεισμός

Το κοινωνικό κεφάλαιο επικεντρώνεται στην περιθωριοποίηση του ατόμου και πλέον εντάσσεται στους σκοπούς των πολιτικών ενεργειών της Βρετανίας (Muntaner et al, 2000 στο Baum et al., 2003).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται στις θεσμικές και κοινωνικές διαδικασίες στις οποίες αποκλείονται συγκεκριμένες ομάδες από την καθολικότητα της συμμετοχής στην κοινωνικοοικονομική, πολιτισμική και πολιτική ζωή της κοινότητας (Narayan, 1999 στο Baum et al., 2003). Η πρόσβαση σε πηγές του κοινωνικού κεφαλαίου ποικίλλει ανάλογα με το χαρακτηριστικά της κοινότητας και των ατόμων, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (DiPasquale, 1999 στο Baum et al., 2006), την εθνικότητα, (Boisjoly et al, 1995 στο Baum et al., 2003) και το φύλο (Campell et al, 1999, Smith, 1997 στο Baum et al., 2003). Σχετίζεται με τις διαφορετικές προσβάσεις στους τύπους του κοινωνικού κεφαλαίου όπου ενδέχεται να συνδέονται με την ευρύτερη διαδικασία της περιθωριοποίησης. Για παράδειγμα, οι φτωχοί έχουν λιγότερο έμμεσο (Bridging) ή διασυνδεδετικό (Linking) κοινωνικό κεφάλαιο συγκριτικά με τους πλούσιους (Briggs, 1998 στο Baum et al., 2003).

3.8 Κοινωνικό κεφάλαιο και υγεία

Η προσπέλαση του ορισμού της υγείας δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον πολυπαραγοντικό χαρακτήρα της και τη συσχετίζει με το κοινωνικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, θεωρεί ότι η υγεία είναι η πλήρης σωματική, ψυχική και κοινωνική ευεξία του ατόμου και όχι απλά η απουσία νόσου ή αναπηρίας. Τα αμιγώς ιατροκεντρικά συστήματα περίθαλψης απέτυχαν στο να διασφαλίσουν την πρόληψη, να θεσμοθετήσουν τον οικογενειακό προγραμματισμό και καθίστανται διαρκώς δαπανηρότερα, χωρίς να αποφέρουν τα προσδοκόμενα αποτελέσματα. Η λειτουργία τους, τόσο για τις βιολογικές όσο και για τις ψυχικές περιπτώσεις, απεικονίζει καταστάσεις κοινωνικής ανομίας επειδή ακριβώς αγνοούν τον κοινωνικό χαρακτήρα της βιολογικής και ψυχικής υγείας: τις συνθήκες στέγασης και οικονομικού επιπέδου, την ποιότητα της διατροφής, την ύδρευση και αποχέτευση, την εργασιακή αποκατάσταση, το άγχος και το πλήθος άλλων υγειονομικών μεταβλητών (Παπάνης, 2007) .

Ο Parsons (1951 στο Παπάνης 2007), επεσήμανε ότι οι προσδοκίες της κοινωνίας και οι κοινωνικές νόρμες σχετικά με τους ρόλους και τη συμπεριφορά των ατόμων έχει αντίκτυπο στην υγεία τους. Η υγεία δεν μπορεί να οριστεί χωριστά από την κοινωνία, αλλά σε συνάρτηση με την ικανότητα των ατόμων να λειτουργούν με τρόπο αποδεκτό τόσο από τους εαυτούς τους όσο και από το κοινωνικό σύνολο στο οποίο ανήκουν. Συνεπώς, σύμφωνα με τους Szreter & Woolcock (2003 στο Mohan, Barnard, Jones & Twigg, 2004) η κοινωνική υγεία μπορεί να ορισθεί σε σχέση με τα συστήματα κοινωνικής στήριξης που μπορούν να παρεμβαίνουν και να μεταβάλουν την επίδραση του περιβάλλοντος και των αγγχογόνων γεγονότων στη σωματική και ψυχική υγεία.

Ο Halpern (1999 στο Harper, 2001) υποστηρίζει πως το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να δράσει εμποδίζοντας τις συνέπειες του κοινωνικού στρες με αποτέλεσμα την αίσθηση ευημερίας και προσαρμογής. Το στρες, η κατάθλιψη είναι οι πιο συχνές ψυχιατρικές ασθένειες και χαρακτηρίζονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας ως Common Mental Disorders (CMD) με βασικό παράγοντα κινδύνου το χαμηλό εισόδημα (De Silva Mary J., Huttly Sharon R., Harpham Trudy & Kenward Michael G., 2007).

Ο Wilkinson (1996) αναφέρεται στην επιρροή της κοινωνικής ιεράρχησης στην υγεία. Χώρες με άνιση κοινωνική και οικονομική διανομή του εισοδήματος έχουν χειρότερη υγεία απ' ότι οι χώρες με πιο στενή διασπορά εισοδήματος ακόμα και όταν ληφθούν υπόψη τα απόλυτα επίπεδα εισοδήματος. Ο Patel (2001 στο Silva et al., 2007) υποστηρίζει ότι η πρόληψη αφορά την καλή ψυχική υγεία του ατόμου ενώ για άλλους το κοινωνικό κεφάλαιο θεωρείται προστατευτικός παράγοντας της ψυχικής υγείας (Whitehead & Diderichsen, 2001 στο Field, 2003; Berkman et al., 2000 στο Wakefield & Poland, 2004 ; McKenzie, Whitley & Weich, 2002 στο Silva et al., 2007). Αντίθετα, οι Kawachi et al. (2001 στο Silva et al., 2006) ισχυρίζονται ότι τα προστατευτικά αποτελέσματα της κοινωνικής στήριξης που αφορούν στην ψυχική υγεία ίσως να μην είναι ομοιόμορφα / σταθερά στο σύνολο της κοινότητας. Για τους ίδιους, η εναλλακτική ερμηνεία που πρέπει να ληφθεί υπόψη, αφορά στην σύνδεση της κοινωνικής υποστήριξης με την κακή ψυχική υγεία καθώς οι κοινωνικοί δεσμοί ενδέχεται να συμβάλλουν στην αύξηση των επιπέδων θλίψης και φτώχειας των γυναικών, με χαμηλούς πόρους, όταν αυτοί οι δεσμοί συνδέονται έντονα με την παροχή της "υποχρεωτικής αλληλεγγύης" σε άλλους.

Η μελέτη της κοινοτικής υγείας εστιάζεται στο άτομο και ορίζεται σε σχέση με τις διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις και την κοινωνική συμμετοχή. Το επίπεδο υγείας μιας κοινότητας συσχετίζεται θετικά με το υπάρχον κοινωνικό κεφαλαίο. Τα μέλη που συνάπτουν περιορισμένες κοινωνικές επαφές έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να

αποβιώσουν σε κάποιο ατύχημα ή από θανατηφόρο ασθένεια, ενώ, κοινωνίες στις οποίες οι πολίτες δραστηριοποιούνται ενεργά και μετέχουν στη εξέλιξη της, παρουσιάζουν μικρότερα ποσοστά θνησιμότητας και υψηλότερο μέσο όρο ζωής (Wilkinson, 1996 και OECD, 2001). Μάλιστα οι δείκτες συσχέτισης είναι τόσο υψηλοί, που η ύπαρξη κοινωνικού κεφαλαίου σε αλληλεπίδραση με το κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο μιας περιοχής θεωρούνται αιτιολογικοί παράγοντες εμφάνισης πολλών ασθενειών (Worsley, 2001 στο Παπάνη, 2007). Σε κοινότητες με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο παρατηρούνται χαμηλή θνησιμότητα από καρδιακές παθήσεις και κακοήθη νεοπλασμάτα (Kawachi et al., 1997 στο Παπάνης, 2007), μειωμένα ατυχήματα και αυτοκτονίες (Kawachi et al., 1996 στο Παπάνης, 2007), μικρότερη εκδήλωση μεταδοτικών ασθενειών (Lindstrom et al., 2001 στο Παπάνης, 2007) και χαμηλότερος δείκτης εγκληματικότητας (Sampson et al., 1997; Kawachi et al., 1998 ;Kawachi et al., 1999 στο Παπάνης, 2007). Επιπλέον, τα κοινωνικά δίκτυα μπορούν να δράσουν ελεγκτικά και ρυθμιστικά για τον περιορισμό επιβλαβών για την υγεία συμπεριφορών, όπως το κάπνισμα και την υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ (Harper, 2001).

Αρκετοί μελετητές μελέτησαν την φύση και την έκταση των σχέσεων σε συνάρτηση με τα επίπεδα του κοινωνικού κεφαλαίου και της υγείας των κατοίκων μιας κοινότητας. Το κοινωνικό κεφάλαιο αφορά στις κοινωνικές και πολιτιστικές συνέπειες ως αποτέλεσμα των τοπικών δικτύων, της κοινωνικής συμμετοχής και τους κανόνες της διαπροσωπικής σχέσης, όπως εμπιστοσύνη, αλληλεγγύη (Berkman et al, 1979; Wolf et al, 1992, House et al., 1998 ; Shye et al., 1995 ; Litwin, 1998 στο Berkman et al., 2000 ; Putnam 2000 στο Grimsley et al., 2005).

Ο αποκλεισμός από τα δίκτυα θεωρείται ότι μειώνει τις δυνατότητες των ατόμων να αντιμετωπίσουν το άγχος, να αποκτήσουν κοινωνική ταυτότητα, να λάβουν συναισθηματική στήριξη ή υλική βοήθεια και να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες και πληροφορίες (Breeze et al., 2001 στο Παπάνη, 2007). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, από το 2001, προτείνει στα κράτη μέλη του τις δράσεις που πρέπει να αναλάβουν, ώστε να προαχθεί η ψυχική υγεία των πολιτών, ενάντια στο στίγμα και τον αποκλεισμό, την υποστήριξη της έρευνας, την εμπλοκή των κοινοτήτων, οικογενειών και γενικότερα των χρηστών των υπηρεσιών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων για τις πολιτικές που πρέπει να ακολουθούνται και τις υπηρεσίες που πρέπει να παρέχονται, την αναδιαμόρφωση της νομοθεσίας, την κατάρτιση των επαγγελματιών ψυχικής υγείας, την αλλαγή κουλτούρας των τοπικών κοινωνιών, τη δικτύωση των φορέων, την αναλυτική καταγραφή των αναγκών (Παπάνης, 2007).

3.9 Εκπαίδευση και κοινωνικό κεφάλαιο

Ο ρόλος που επιτελεί η εκπαίδευση ως θεσμός συμβάλλει στην παραγωγή και διατήρηση της κοινωνικής συνοχής (Durkheim, 1956 στο Τσαούσης, 1999) για αυτό το λόγο μελετάται ως μέσο κοινωνικής και οικονομικής ανόδου (Field, 2003) και συνεπώς ως μέτρηση του κοινοτικού κοινωνικού κεφαλαίου (Harper, 2001).

Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης έχει επηρεαστεί από τις απόψεις του Bourdieu και Coleman (Field, 2003). Ο πρώτος υποστηρίζει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα απαιτεί *πολιτισμική ικανότητα* που μπορεί να αποκτηθεί μόνο μέσα από την οικογένεια ενώ ο Coleman ενδιαφέρθηκε κυρίως για τις εφηβικές σχέσεις δηλαδή την επιρροή της εκπαίδευσης στο κοινωνικό κεφάλαιο σε συγκεκριμένες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ο Bourdieu υποστηρίζει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ευνοεί εκείνους που προέρχονται από οικογένειες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο - οικογένειες που διαθέτουν πολιτισμικό κεφάλαιο (1977 στο Banks, 1987).

Παρόλο που οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες είναι διαθέσιμες, παρατηρούνται διαφορές, ανάλογα με την θέση που κατέχει το άτομο μέσα στην κοινωνία. Ο Banks (1987) θεωρεί ότι η εκβιομηχάνιση έχει συνέπειες στην διαφοροποίηση των βαθμίδων εκπαίδευσης και ακόμη το επίπεδο κάθε οικογένειας (μορφωτικό, οικονομικό κτλ.) επιδρούν στην κοινωνική κινητικότητα του παιδιού.

Σύμφωνα με τον Coleman (1988 στο Harper, 2001 και στο Field, 2003) η εκπαίδευση, οι γνώσεις και ικανότητες των παιδιών, η επικοινωνία μεταξύ παιδιών – γονέων συνδέονται σημαντικά με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των γονέων, ενώ, σημαντική παρουσιάζεται και η σχέση της φυλετικής διαφοράς με τα επίπεδα εκπαίδευσης.

Η έρευνα των Stanton –Salazar και Dornbush (1995 στο Field, 2003) σε σχολεία Γυμνασίου της Καλιφόρνιας – μαθητές με καταγωγή από το Μεξικό - έδειξε ότι οι υψηλοί βαθμοί και οι φιλοδοξίες των παιδιών σχετίζονται με υψηλό επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου. Στις οικογένειες και γενικότερα στις κοινότητες που παρατηρείται χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, το επίπεδο της εκπαίδευσης και των προσδοκιών είναι χαμηλό (Jerry White, Nikolas Spence και Maxim, 2003 στο Social Capital in Action, 2005).

Επιπρόσθετα έχει αναγνωριστεί η σχέση ανάμεσα στην “έλιτ εκπαίδευση” και στην ιδιότητα μέλους. Τα άτομα που κατέχουν πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης διατηρούν επαφές και έχουν ευρεία πρόσβαση σε δίκτυα γεγονός που αποδεικνύεται βασικό για την καριέρα τους (Emler και McNamara, 1996 στο Field, 2003). Τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης αναζητούν υποστήριξη κυρίως από την οικογένεια (Reinhardt et al., 2001 στο Social Capital in Action, 2005) ενώ άτομα με υψηλό επίπεδο μόρφωσης συνδέονται με

δίκτυα εκτός της οικογένειας (Uhlenberg και Jong, 2004 στο Social Capital in Action, 2005). Επιπρόσθετα το εισόδημα ενός ατόμου σχετίζεται με το εκπαιδευτικό του επίπεδο και την πρόσβαση σε δίκτυα και ομάδες (Pillemer και Glasgow, 2000 στο Social Capital in Action, 2005).

Η υψηλή αξιολόγηση του σχολείου από τους εφήβους-μαθητές βρέθηκε να έχει θετική συσχέτιση με την κοινωνικοοικονομική τους θέση (εισαγωγή στο πανεπιστήμιο, κερδοφόρα εργασία, αποφυγή πρόωρης εγκυμοσύνης (πριν τα 19 χρόνια) και την συναισθηματικής τους υγεία (Springer, Selwyn & Kelder, 2006). Αποτελέσματα μελετών έχουν τεκμηριώσει ότι η εκπαίδευση εντείνει τα κίνητρα των ατόμων για κοινωνική συμμετοχή και συμβάλλει στην αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου. Θεωρείται βασικός παράγοντας της ανάπτυξης συλλογικής δράσης, πρόσβασης στα δίκτυα, αλληλεγγύης (Helliwell, 1996; Brehm & Rahn, 1997; Glaeser et al, 2000, Costa & Kahn, 2000 ;Rothstein & Stolle, 2001 στο Field, 2003).

3.10 Εγκληματικότητα και κοινωνικό κεφάλαιο

Η παράλυση του κοινωνικού ιστού της κοινωνίας οφείλεται σε εγκληματικές ενέργειες. Οι μελετητές έχουν τεκμηριώσει τις σχέσεις μεταξύ του κοινωνικού ελέγχου και των επιπέδων εγκλήματος μιας κοινότητας (Field, 2003).

Η OECD (2001-b) υποστηρίζει ότι γενικά η εγκληματικότητα αναπτύσσεται σε περιοχές όπου οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν ο ένας τον άλλον, ο έλεγχος στους εφήβους είναι ελάχιστος και η συμμετοχή στα κοινά, χαμηλή. Η International Crime Victim Survey (Halpern, 2001 στο Field, 2003) εκτιμά πως η υλική ανισότητα παρακινεί το άτομο σε εγκληματική συμπεριφορά.

Συνεπώς, το κοινωνικό κεφάλαιο φαίνεται να είναι ένας παράγοντας πρόληψης της εγκληματικής συμπεριφοράς σε μία κοινότητα, χαμηλά επίπεδα εγκληματικότητας υψηλά επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου, (Sampson et al., 1997 ;Halpern, 1999 ;Green et al., 2000 και Cote & Healy, 2001 στο Harper, 2001) επηρεάζοντας έτσι την ποσότητα των εγκληματικών ενεργειών σε μία κοινότητα. Σε κοινότητες με ουσιαστική επίβλεψη από την πολιτική, με υψηλό επίπεδο ασφάλειας και διαπροσωπικής εμπιστοσύνης η παραβατικότητα των νέων, είναι μειωμένη (Field, 2003 ;Maccoby et al., 1958 στο Ferguson, 2006). Ακόμη, εκτιμάται ότι οι σχέσεις αλληλεγγύης, τα υποστηρικτικά κοινωνικά δίκτυα σχετίζονται με χαμηλά επίπεδα αποκλίνουσας συμπεριφοράς, με τους νέους να αισθάνονται αυτοεκτίμηση προάγοντας έτσι την ενσωμάτωση του στην ευρύτερη κοινότητα (Putnam, 2000 ;Rosenfeld et al., 2001 στο Field, 2003). Όταν οι γειτονίες

ελέγχουν και βελτιώνουν την αποκλίνουσα συμπεριφορά σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης των νέων, αυτή η συλλογική παρέμβαση μπορεί άμεσα να προλάβει την παραβατική συμπεριφορά και παράλληλα να προσφέρει στους νέους αυτοπεποίθηση και αίσθημα προστασίας. Αυτός ο μηχανισμός έχει περιγραφεί στην γενική θεωρία του T.Parsons που αφορά τον κοινωνικό έλεγχο. Σε αυτήν την θεωρία το πρώτο στοιχείο του κοινωνικού ελέγχου είναι μια συγκεκριμένη μορφή κοινωνική στήριξης που δέχεται το παιδί, επίσημα ή ανεπίσημα από άτομα ή συλλογικά από υπηρεσίες ελέγχου με πρωταρχικό στόχο να κατευνάσουν τις όποιες περιπτώσεις άγχους και πίεσης. Όπως ο T.Parsons (p.299:) επισημαίνει ότι «το αποτέλεσμα της στήριξης είναι να περιορίσει το άγχος με το να κάνει δυνατό το "εγώ" να αισθανθεί ότι η ανασφάλεια δεν είναι καθολική αλλά επικεντρώνεται σε ένα καθορισμένο πρόβλημα που μπορεί να ρυθμιστεί». ΔΙΚΗ ΣΑΣ ΠΗΓΗ

Οι κοινότητες θα πρέπει να διαθέτουν συλλογική αποτελεσματικότητα δηλαδή ικανότητα πρόληψης παραβατικών συμπεριφορών, εμπιστοσύνης, αυτοσεβασμό μέσα στην κοινότητα και ανάμεσα στα μέλη (Sampson, et al., 1997 στο Harper, 2001), παρακίνηση του συνόλου του πληθυσμού προς την πρόληψη και να μην περιορίζονται μόνο στην εξάλειψη των δυσμενών φαινομένων (Halpern, 2001 στο Harper, 2001).

3.11 Φύλο και κοινωνικό κεφάλαιο

Οι γυναίκες θεωρούνται οι βασικοί φροντιστές και συμβάλουν στην ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου της κοινότητας. Η ικανότητα του γυναικείου φύλου ξεκινάει από την σχέση μητέρας παιδιού (Picciotto, 1998 στο <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMNET/EXTSOCIALCAPITAL.html>).

Το φύλο του ατόμου επιδρά στα επίπεδα πρόσβασης στην πληροφόρηση και στις οικονομικές συνέπειες (Molínas, 1998) και παράλληλα οι σχέσεις που συνάπτει το άτομο (Kabber,1996) ανάλογα με το φύλο του, παίζουν σημαντικό ρόλο στους πόρους της οικονομικής ευημερίας (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMNET/EXTSOCIALCAPITAL.html>). Ακόμη, ανάλογα με το φύλο του ατόμου παρατηρείται διαφορά στα επίπεδα συμμετοχής σε εθελοντικές ενέργειες και γενικά σε ανεπίσημες μορφές δραστηριοτήτων, οι γυναίκες συμμετέχουν περισσότερο από τους άνδρες (Keating et al., 2005).

Επιπρόσθετα τα κοινωνικά δίκτυα των ανδρών είναι περισσότερο επίσημα, διατηρούν σχέσεις με άτομα του εργασιακού τους χώρο ενώ οι γυναίκες εμπλέκονται σε

ανεπίσημα δίκτυα όπως τα δίκτυα συγγένειας. Ο ρόλος αυτός της γυναίκας είναι παραδοσιακός και η στήριξη τους στηρίζεται στα ανεπίσημα δίκτυα. Όμως λόγω της έλλειψης της συμμετοχής τους σε επίσημα κοινωνικά δίκτυα συχνά δεν λαμβάνονται οι πληροφορίες που θα τους βοηθήσουν να επιβιώσουν και να προοδεύσουν (Moore, 1990 και Foley et al. 1999 στο Keating et al, 2005). Οι Πακιστανές που κατοικούν μόνιμα στην Αγγλία, διατηρούν ανεπίσημα δίκτυα και αυτό τους προσφέρει χρόνο να κοινωνικοποιηθούν. Το γυναικείο φύλο είναι περισσότερο ικανό να αναπτύξει νέες φιλίες, τις οποίες αξιολογεί στο ίδιο επίπεδο με την οικογένεια. Επίσης, οι γυναίκες είναι εκείνες που αποφασίζουν για τα έξοδα του νοικοκυριού, είναι υπεύθυνες για την ευτυχία της οικογένειας και την ανατροφή των παιδιών τους. (Werbner, 1991 στο <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMNET/EXTSOCIALCAPITAL.html>).

Η διάκριση των δύο φύλων είναι επιζήμια για το κοινωνικό κεφάλαιο και για την ανάπτυξη καθώς διασπάται η εμπιστοσύνη, εμποδίζονται οι οικογενειακές σχέσεις, περιορίζεται η συμμετοχή τους σε κοινωνικά δίκτυα και άρα μειώνεται το κοινωνικό κεφάλαιο και η ικανότητα των κατοίκων να δρουν ομαδικά σε κοινούς στόχους (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMNET/EXTSOCIALCAPITAL.html>).

Ένα κοινωνικό σύστημα με περιορισμούς στην γυναικεία δράση, έχει ελάχιστες πιθανότητες για δημιουργία και διατήρηση του κοινοτικού κοινωνικού κεφαλαίου. Όταν η κοινότητα προσφέρει ευκαιρίες ανάπτυξης και προόδου για την γυναίκα, η ευημερία της κοινότητας αυξάνει καθώς και η οικονομική παραγωγή αναπτύσσεται (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMNET/EXTSOCIALCAPITAL.html>).

3.12 Κοινωνική Συνοχή και κοινωνικό κεφάλαιο

Ο Rubio αναφέρεται στο κοινωνικό κεφάλαιο ως την εμπιστοσύνη και την αμοιβαιότητα μεταξύ των ατόμων σε αντι-κοινωνικές δράσεις όπως η διαφθορά. Τέτοιες μορφές συμπεριφοράς δρουν ανασταλτικά στην κοινωνική ικανοποίηση, ενισχύουν τις εγκληματικές ενέργειες και ακόμα συμβάλλουν στην διαιώνιση τους από τις οργανώσεις (1997 στο <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMNET/EXTSOCIALCAPITAL.html>).

Σύμφωνα με την World Bank (Grootaert, Narayan, Nyhan and Woolcock, 2004) η κοινότητα είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα που χαρακτηρίζεται από ποικίλες μορφές ανισότητας και διαφορές που οδηγούν στις συγκρούσεις. Η κοινωνική συνοχή και η ενσωμάτωση του ατόμου αποτελούν τα σημαντικότερα αποτελέσματα του κοινωνικού κεφαλαίου σε μία κοινότητα. Η ενσωμάτωση του ατόμου σχετίζεται με την πρόσβαση στις υπηρεσίες καθώς και με την κοινωνικότητα του να διατηρεί διαπροσωπικές σχέσεις εντός της κοινότητας. Η κοινωνικότητα του ατόμου, οι καθημερινές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κατοίκων μιας περιοχής αποτελούν εκδήλωση υψηλού κοινοτικού κοινωνικού κεφαλαίου. Η κοινωνικότητα περιλαμβάνει τις έννοιες της ιδιότητας μέλους, της συμμετοχής στα τοπικά δρώμενα και στους δημόσιους φορείς.

Σχετικά με την ύπαρξη συγκρούσεων οι λόγοι οφείλονται στην έλλειψη της κοινοτικής εμπιστοσύνης και έλλειψη ενός κατάλληλου δομικού κοινωνικού κεφαλαίου να επιλύσει τις όποιες διαφορές και να αυξάνει το αίσθημα της εμπιστοσύνης και της αλληλεγγύης. Η εμφάνιση και η έκταση της κοινοτικής σύγκρουσης διαφοροποιείται ανάλογα με τις εσωτερικές κοινωνικές διαφορές όπως εκπαίδευση, εθνικότητα, εισόδημα, κοινωνικό επίπεδο κτλ. και μελετάται μέσα από τις αντιλήψεις των κατοίκων για το αίσθημα ασφάλειας μέσα στην κοινότητα. Η σύγκρουση με την μορφή της βίας σε προσωπικό επίπεδο ποικίλλει ανάλογα με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο του κάθε νοικοκυριού της κοινότητας (Grootaert et al., 2004).

Η κοινωνική συνοχή δίνει έμφαση στο αίσθημα της αμοιβαιότητας, στην συμμετοχή για κοινούς σκοπούς, στην δημιουργία και διατήρηση κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, ενίσχυση του αισθήματος να ανήκεις κάπου και αποτροπή των κινδύνων που οδηγούν στο χαμηλό εισόδημα και γενικότερα στις ανισότητες της κοινωνική ευημερίας μεταξύ ατόμων και ομάδων (βλ. Πίνακας 4). Μία κοινότητα στην οποία υπάρχει έλλειψη κοινωνικής συνοχής παρουσιάζονται κοινωνικές διαταραχές και συγκρούσεις, ανόμοιες αξίες, μεγάλα επίπεδα κοινωνικής ανισότητας, χαμηλά επίπεδα αλληλεγγύης μεταξύ των κατοίκων και της ευρύτερης κοινότητας και χαμηλή κοινωνική σύνδεση ατόμου με κοινότητα (Kearns & Forrest, 2000 στο Forrest, 2001).

Επομένως, οι ανισότητες επηρεάζουν την σταθερότητα μιας κοινότητας (Wilkinson, 1996 στο Field, 2003), τη δημοκρατική συμμετοχή, τους κανόνες και τα δίκτυα, την συνεργασία και τον συντονισμό για αμοιβαία οφέλη (Putnam 1993 στο Harper, 2001; Field 2003 και Sabatini, 2005), τις στενές σχέσεις σε κοινοτικό επίπεδο (Coleman, 1993 στο Sabatini, 2005) και την εμπιστοσύνη ως μέτρηση κοινωνικού κεφαλαίου, το οποίο αυξάνεται μέσω των κανόνων αμοιβαιότητας και συνεργασίας των

κοινωνικών δικτύων (Fukuyama, 1995). Αποτελούν παράγοντες που ευνοούν την κοινωνική συνοχή μιας περιοχής χωρίς την παρουσία οποιασδήποτε μορφής κοινωνικής ανισότητας.

3.13 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του κοινωνικού κεφαλαίου

3.13.1 Πλεονεκτήματα κοινωνικού κεφαλαίου

Με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, συνοπτικά αναφέρονται τα οφέλη που παρέχει το κοινωνικό κεφάλαιο στην κοινότητα.

Σύμφωνα με την World Bank οι σχέσεις της οικογένειας, της γειτονιάς και της φιλίας λειτουργούν ως ένα ασφαλές δίκτυο το οποίο είναι σημαντικό για την επιβίωση των ατόμων όταν τα επίσημα δίκτυα είναι ανεπαρκή ή ανύπαρκτα. Η ύπαρξη εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών μιας κοινότητας και η ικανότητα να εργάζονται συλλογικά για το δημόσιο καλό επιφέρει θετικές συνέπειες. Πρώτον, μειώνονται τα τοπικά προβλήματα όπως η βία μέσω της ενίσχυσης ανταλλαγής αξιών και κανόνων συμπεριφοράς. Δεύτερον, αυξάνονται οι επιχειρηματικές ευκαιρίες με την δημιουργία ανεπίσημης πρόσβασης σε πιστώσεις και την μείωση των δαπανών συναλλαγής. Και τρίτον, βελτιώνει την ποιότητα της εκπαίδευσης και την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

Το Bridging κοινωνικό κεφάλαιο μεταξύ κοινοτήτων ή με μέλη άλλων κοινοτήτων μπορεί να διεκδικήσει περισσότερη χρηματοδότηση και ικανοποιητικές υπηρεσίες από το κράτος. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα στην κοινότητα να βελτιώσει τις υποδομές της και να προωθήσει την πρόσβαση σε ευρύτερους χώρους της αγοράς. Κυρίως δε ανοίγεται ένας νέος δρόμος για τις φτωχές ομάδες του πληθυσμού εφόσον ο συγκεκριμένος τύπος κοινωνικού κεφαλαίου προωθεί την κοινότητα να αυξήσει την οικονομία της (<http://www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTTSOCIALCAPITAL>).

Σύμφωνα με το Social Development Department της World Bank (Grootaert et al, 2002) το κοινωνικό κεφάλαιο παρέχει οφέλη που αφορούν :

1) Συλλογική δράση. Οι κοινότητες που επηρεάζονται από το κοινωνικό κεφάλαιο, είναι ικανές να διαχειρίζονται τις αναπτυξιακές αλλαγές καθώς και τον τρόπο που εκδηλώνονται οι διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου. Μέσα από την συλλογική δράση των ατόμων οι κοινότητες ανακαλύπτουν ότι διαθέτουν παραγωγικό κοινωνικό κεφάλαιο.

2) Ελαχιστοποίηση συναλλακτικού κόστους. Σε μια κοινότητα όταν υπάρχει χαμηλό κοινωνικό κεφάλαιο καθιστά την συνδιαλλαγή δύσκολη. Οι πολίτες δεν

εμπιστεύονται τις οργανώσεις, τα δίκτυα και την μεταξύ τους σχέση με αποτέλεσμα τον συμβιβασμό και την αμφισβήτηση. Το κοινωνικό κεφάλαιο ελαχιστοποιεί το κόστος συνδιαλλαγής διότι οι άνθρωποι είναι ικανοί να εμπιστεύονται και να υλοποιούν σχέδια. Όταν υπάρχουν στενά και ανεπτυγμένα δίκτυα κοινωνικής αλληλεπίδρασης η αμφισβήτηση μπορεί να εξαλειφθεί, αυξάνοντας έτσι την παραγωγικότητα στην κοινότητα.

3) Θετικό δυναμικό. Το κοινωνικό κεφάλαιο αρκετές φορές προσεγγίζεται ως ένας θετικός πόρος. Όσο μεγαλύτερο κοινωνικό κεφάλαιο διαθέτει ένα άτομο ή μια κοινότητα τόσο καλύτερα αξιοποιεί τις πηγές και τις κοινοτικές ανάγκες. Όταν προσδιορίζεται το κοινωνικό κεφάλαιο ως οι τοπικές οργανώσεις, τα δίκτυα, οι κανόνες της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης τότε αποδίδονται στο κοινωνικό κεφάλαιο αρνητικές επιδράσεις.

Ιδιαίτερα, όταν υπάρχουν ισχυροί δεσμοί δικτύων σε τμήματα της κοινότητας, τα άτομα εμπιστεύονται μόνο τα άτομα εκείνα που βρίσκονται μέσα στα δίκτυα τους και τότε το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να χωρίσει την κοινότητα. Οι ομάδες που αποκλείουν άλλες μπορεί να έχουν θετική ευημερία για τους εσω ενώ αρνητικές για τους εξω. Οι διαχωρισμοί εμποδίζουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των εσω και των εξω, περιορίζοντας την ευημερία του συνόλου της κοινότητας. Όποτε γίνεται αναφορά του κοινωνικού κεφαλαίου μέσα στην κοινότητα είναι απαραίτητο να λαμβάνεται υπόψη η αποδοχή ή η απόρριψη των δεσμών ώστε να εξακριβωθεί αν το κοινωνικό κεφάλαιο έχει θετική αναπτυξιακή επίδραση.

3.13.2 Μειονεκτήματα κοινωνικού κεφαλαίου

Στο συγκεκριμένο τμήμα του θεωρητικό μέρους παραθέτουμε τις αρνητικές πτυχές του κοινωνικού κεφαλαίου καθώς οι μελετητές κάνουν λόγο για την αρνητική πλευρά του κοινωνικού κεφαλαίου. Η σχετική βιβλιογραφία αποκαλύπτει πως οι αρνητικές συνέπειες κάθε μορφής κεφαλαίου πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη.

Κατά τον Field (2003) το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να ενδυναμώσει άτομα και ομάδες να συνεργαστούν ώστε να επιτύχουν κοινούς στόχους όμως κάποιος από αυτούς ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο για άλλους. Ο ίδιος αναφέρεται σε δύο αρνητικές όψεις του κοινωνικού κεφαλαίου, η πρώτη αφορά την ενίσχυση ανισοτήτων και η δεύτερη περιλαμβάνει την υποστήριξη αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Όπως το κοινωνικό κεφάλαιο προσφέρει θετικά αποτελέσματα στην υγεία, στην εκπαίδευση, στην ευημερία των ατόμων, στην μείωση της εγκληματικότητας κ.ο.κ. έχει την ικανότητα να δημιουργεί ανεπαρκή –αρνητικά αποτελεσμάτων (Portes A, 1998 στο Field, 2003).

Για τον Bourdieu υπάρχει μία συσχέτιση μεταξύ των αρνητικών και θετικών συνεπειών του κοινωνικού κεφαλαίου. Ο Fukuyama θεωρεί ως βασικό στοιχείο στον ορισμό του κοινωνικού κεφαλαίου την *εμπιστοσύνη* όπου από την κατανομή της προκύπτουν οι αρνητικές πτυχές του κοινωνικού κεφαλαίου. Επίσης, οι Putman και Coleman αναγνωρίζουν αρνητικές όψεις του κοινωνικού κεφαλαίου.

Οι Stanton- Salazar και Dornbusch (1995 στο Field, 2003) αναφέρονται σε δύο τύπους ανισότητας. Ο πρώτος τύπος αφορά τα άτομα που κατέχουν υψηλά επίπεδα μόρφωσης και ταυτόχρονα έχουν μεγαλύτερο αριθμό διασυνδέσεων. Ο δεύτερος τύπος περιλαμβάνει την ποιότητα πρόσβασης των πόρων του κοινωνικού κεφαλαίου που διαθέτει ένα δίκτυο ή δεσμός και επιπλέον εάν η υποστήριξη των διαθέσιμων πόρων ανταποκρίνονται στις ανάγκες. Η παροχή υπηρεσιών σχετίζεται με την θέση που κατέχει ένα άτομο ή ομάδα στην κοινωνική ιεραρχία (εκπαίδευση, μόρφωση κτλ).

Θα πρέπει να αναφερθεί η ύπαρξη δικτύων που εξυπηρετούν εγκληματικές ενέργειες, χρησιμοποιώντας το κοινωνικό κεφάλαιο. Μερικά παραδείγματα είναι (Murphy D. , Hostetler, B., Jones, P. and Speck, C., 1995 στο Field, 2003) τα δίκτυα βιασμού ενώ ο Stephenson (2001 στο Field, 2003) αναφέρεται σε δίκτυα σεξουαλικής ικανοποίηση ενηλίκων εκμεταλλεύοντας παιδιά και άτομα προερχόμενα από φτωχές περιοχές, η διακίνηση ναρκωτικών κ.α. (Lovell, 2001 στο Field, 2003).

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την World Bank το κοινωνικό κεφάλαιο δημιουργεί αρνητικές συνέπειες :

- αποκλείει τους αουτσάιντερ καθώς οι ίδιοι κοινωνικοί δεσμοί που προωθούν την ενδυνάμωση των μελών της κοινότητας να εργαστούν συλλογικά μπορούν να αποκλείσουν αουτσάιντερ,
- οι κανόνες που επιβάλλονται από μια κοινότητα ενδέχεται να είναι επιζήμιοι για τα μέλη μιας κοινότητας και
- η έρευνα του Varshney (1998) στην Ινδία έδειξε ότι οι κοινότητες που διαθέτουν υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο και συγκεκριμένα όταν οργανώνονται με εθνικοκεντρικές ή θρησκευτικές συμπεριφορές είναι επίσης επιζήμιες αφενός για τον πληθυσμό και αφετέρου για τις ίδιες τις κοινότητες.

Εν κατακλείδι, η ύπαρξη εμπιστοσύνης, αμοιβαιότητας στα τοπικά δίκτυα και η ανάπτυξη της κοινωνικής συμμετοχής των μελών της κοινότητας επιφέρουν θετικά αποτελέσματα προς όφελος του συνόλου και διαμορφώνουν μία δυνατή κοινότητα ικανή να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που ελλοχεύουν (Cox, 1999 στο Καραμάνου, 2006).

Β΄ ΜΕΡΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο **ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ**

Περιγραφή της έρευνας

4.1 Σκοπός και στόχοι πτυχιακής έρευνας

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αφορά στην μελέτη του κοινωνικού κεφαλαίου σε επίπεδο κοινότητας, σε μια αγροτική, ορεινή περιοχή της Κρήτης.

Επιμέρους στόχοι:

- Η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν το κοινωνικό κεφαλαίο σε επίπεδο κοινότητας.
- Η περιγραφή των κύριων διαστάσεων της κοινότητας, (ιστορική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική διάσταση) με την απογραφή των κύριων υπηρεσιών και δομών, του δυναμικού, της συλλογικής δράσης, της ηγεσίας, και των σχέσεων οργανώσεων με κοινότητα.
- Η διατύπωση προτάσεων και στρατηγικών για την ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου σε αγροτικές περιοχές.

4.2. Υποθέσεις Εργασίας

- 1) Η εμπιστοσύνη και οι στενοί δεσμοί διασφαλίζουν την συλλογική δράση.
- 2) Δεδομένου ότι ο Δήμος Επισκοπής είναι μία παραδοσιακή αγροτική κοινωνία, αναμένονται υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης μεταξύ των κατοίκων με σκοπό την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων.
- 3) Τα ανεπίσημα δίκτυα φροντίδας καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων.

4.3. Ερευνητικό Εργαλείο κοινωνικού κεφαλαίου

Το εργαλείο του κοινωνικού κεφαλαίου, SOCAT (Social Capital Assessment Tool) αναγνωρίζει την πολιτιστική διαφοροποίηση της κοινότητας και παράλληλα διασφαλίζει την αρχή της ισορροπίας της δομής του συστήματος.

Προσδιορίζει και αξιολογεί τις διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου γνωστικό, δομικό κοινωνικό κεφάλαιο, τα ήθη και τα έθιμα, τα δίκτυα προκειμένου να αποκτήσουν ισχυρή αξία στο δυναμικό της κοινότητας. Επιπλέον, λαμβάνει υπόψη την συμμετοχή των

κατοίκων σε ενέργειες που οι ίδιοι θεωρούν ότι περιέχουν την έννοια της συλλογικής δράσης.

Όλα τα ανωτέρω περιλαμβάνονται στην έρευνα για την μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου σε μία περιοχή (Grootaert et al., 2002).

4.3.1 Προφίλ της κοινότητας και η χαρτογράφηση του δυναμικού.

Το πρώτο στάδιο για την εφαρμογή του SOCAT περιλαμβάνει το προφίλ της κοινότητας, όπου συγκεντρώνονται σημαντικά στοιχεία για την κοινότητα υπό μελέτη και πρέπει να γίνουν γνωστά πριν την υλοποίηση των υπόλοιπων εργαλείων του SOCAT. Η ερευνητική ομάδα ζητά από τα μέλη της κοινότητας να πληροφορηθεί για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινότητας, για τις συλλογικές δραστηριότητες που έχουν πραγματοποιηθεί και διαφέρουν από κοινότητα σε κοινότητα, Ακόμη, μέσα από τις συναντήσεις αναπτύσσεται ένα κλίμα άνεσης κι εξοικείωσης ανάμεσα στην ερευνητική ομάδα και στα μέλη της κοινότητας.

Για την επιτυχή εφαρμογή του προφίλ της κοινότητας απαιτείται η ερευνητική ομάδα να κατανοεί πλήρως τον ορισμό της «κοινότητας» και να γνωρίζει τα όρια των κοινοτήτων όπου πραγματοποιείται η εφαρμογή στο πεδίο. Ο ορισμός της κοινότητας πρέπει να είναι σύμφωνος με το επίπεδο σχεδίασης πριν την εφαρμογή στο πεδίο. Στις αγροτικές περιοχές, οι κοινότητες ορίζονται ως χωριά (μεγάλα, μικρά ή ίσως χρειαστούν άλλες υποδιαίρεσεις) ενώ στις αστικές περιοχές, ο ορισμός της κοινότητας είναι περισσότερο προβληματικός καθώς μπορεί να κυμαίνεται από ένα οικοδομικό τετράγωνο έως μια ολόκληρη γειτονιά. Η ομάδα σχεδιασμού χρειάζεται να συμβουλευτεί τοπικούς ειδικούς για να καταλήξουν σε έναν ορισμό.

Διαδικασία εφαρμογής προφίλ της κοινότητας και χαρτογράφηση δυναμικού

Η ερευνητική ομάδα γνωρίζοντας την υφιστάμενη κατάσταση στην υπό μελέτη κοινότητα, λόγω της εργαστηριακής άσκησης, αναζήτησε κατοίκους από όλες τις πληθυσμιακές ομάδες και ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο προκειμένου να εξασφαλιστεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Τονίστηκε δε η διατήρηση του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων και των πληροφοριών που συλλέχθηκαν.

Τα παραδοτέα του προφίλ της κοινότητας είναι:

- Κοινοτικοί χάρτες που τοποθετούν το δυναμικό και τις υπηρεσίες στο χώρο.
- Σημειώσεις από την παρατήρηση για την λειτουργία των ομάδων και περίληψη των θεμάτων που συζητήθηκαν.
- Λίστα των θετικών χαρακτηριστικών των δυναμικών και υπηρεσιών της κοινότητας.
- Λίστα των αρνητικών χαρακτηριστικών των δυναμικών και υπηρεσιών της κοινότητας.
- Λίστα όλων των επίσημων και ανεπίσημων οργανώσεων της κοινότητας.
- Μελέτη περίπτωσης της συλλογικής δραστηριότητας της κοινότητας.
- Κοινωνιόγραμμα (Venn) των σχετικών επιδράσεων και προσβασιμότητα.
- Κοινωνιόγραμμα (Web) των σχέσεων των οργανώσεων μεταξύ τους.

4.3.2 Ερωτηματολόγιο Κοινότητας

Το ερωτηματολόγιο της κοινότητας στοχεύει στον εντοπισμό των βασικών χαρακτηριστικών της και παρέχει μια αρχική εικόνα των αναγκών και του δυναμικού της κοινότητας.

Οι πληροφορίες για κάθε τομέα του ερωτηματολογίου περιλαμβάνουν: το βαθμό πρόσβασης σε υπηρεσίες ή δραστηριότητες, βελτιώσεις ή μη τα τελευταία έτη, συνολική αποτίμηση της ποιότητας, κύρια προβλήματα. Σχετικά με τις θεματικές ενότητες του ερωτηματολογίου αφορούν τα γενικά χαρακτηριστικά της κοινότητας, τις κύριες υπηρεσίες (οδικό δίκτυο, ηλεκτροδότηση, τηλέφωνο, Μ.Μ.Μ.), την οικονομική μετακίνηση, την εκπαίδευση, την υγεία(προβλήματα υγείας, ποιότητα, δραστηριότητες), το περιβάλλον (εστίες μόλυνσης, ποιότητα), την γεωργία (αγορά, προβλήματα, παραγωγή, συνεργασίες) την κοινοτική υποστήριξη (φορείς φροντίδας, τύπος φροντίδας, προβλήματα, προγράμματα βοήθειας)

Διαδικασία εφαρμογής ερωτηματολογίου

Η προσέγγιση των κατοίκων αρχικά ήταν κυρίως μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας όπου οι αριθμοί ήταν διαθέσιμοι στην ερευνητική ομάδα λόγω της εργαστηριακής άσκησης στον συγκεκριμένο Δήμο. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν περίπου 1 ώρα. Ο ρόλος των ερευνητών ως υπεύθυνων για την διεξαγωγή της έρευνας ήταν να αναφέρουν – κατά την διανομή των ερωτηματολογίων – το αντικείμενο της

έρευνας, τους σκοπούς της έρευνας καθώς και την επιστημονική αναγκαιότητα της ώστε, να πεισθούν οι ερωτώμενοι ότι θα συμβάλουν με τις ακριβείς απαντήσεις τους στην διεξαγωγή επιστημονικών συμπερασμάτων. Παράλληλα, όταν χρειαζόταν, δίδονταν διευκρινήσεις όσον αφορά στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Τα παραδοτέα για το ερωτηματολόγιο της κοινότητας είναι :

- Ο βαθμός πρόσβασης των πολιτών της κοινότητας σε υπηρεσίες ή δραστηριότητες.
- Η ανοδική ή φθίνουσα πορεία της οργάνωσης, τα τελευταία τρία χρόνια.
- Η συνολική αποτίμηση της ποιότητας των υπηρεσιών.
- Τα σημαντικότερα προβλήματα.

4.4. Μεθοδολογία έρευνας

Η ανάλυση της έρευνας στηρίχτηκε στη μικτή μέθοδο. Ειδικότερα, η συλλογή των δεδομένων θα γίνει με την πραγματοποίηση εστιασμένων ομάδων (focus group) καθώς και με την συμπλήρωση ερωτηματολογίων.

4.4.1 Ερευνητική στρατηγική

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στις νατουραλιστικές έρευνες. Όσον αφορά την στρατηγική που θα ακολουθηθεί είναι η περιγραφική και έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό τη διενέργεια της στο φυσικό περιβάλλον των υποκειμένων και περιορίζεται στην παρατήρηση και την καταγραφή των διαφόρων εκφάνσεων του φαινομένου.

4.5 Δειγματοληψία έρευνας

Σύμφωνα με το εργαλείο του SOCAT στο ερωτηματολόγιο δεν περιέχονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Προκειμένου ο αναγνώστης να αποκτήσει μία ολοκληρωμένη εικόνα της δειγματοληψίας, τα ερωτηματολόγια ήταν 20, 4 από τους ερωτώμενους συμμετείχαν στο focus group. Το δείγμα αντιπροσωπεύει το σύνολο των πληθυσμιακών ομάδων της Επισκοπής και συγκεκριμένα τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από 10 άνδρες όλων των ηλικιακών ομάδων και των τομέων απασχόλησης: 1) μαθητής 17 ετών, 2) οικοδόμος μετανάστης 41 ετών, 3) ιδιωτικός υπάλληλος 52 ετών, 4) ιδιωτικός υπάλληλος 30 ετών, 5) αγρότης 65 ετών, 6) φοιτητής 20 ετών, 7) εργαζόμενος σε επίσημο φορέα 47 ετών, 8) δημόσιος υπάλληλος 60 ετών, 9) αγρότης 70 ετών, 10) ελεύθερος επαγγελματίας 25 ετών. Σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών στη διαδικασία εφαρμογής του κοινοτικού ερωτηματολογίου ήταν 10: 1) οικιακή

βοηθός μετανάστρια 56 ετών, 2) διαζευγμένη ελεύθερη επαγγελματίας 34 ετών, 3) ιδιωτική υπάλληλος / εποχιακή 36 ετών, 4) νοικοκυρά 42 ετών, 5) φοιτήτρια 22 ετών, 6) αγρότισσα 60 ετών, 7) ελεύθερη επαγγελματίας 31 ετών, 8) μαθήτρια 17 ετών, 9) αγρότισσα 70 ετών, 10) μοδίστρα 50 ετών.

Το δείγμα του focus group ήταν αντιπροσωπευτικό και προκειμένου να διασφαλισθεί το απόρρητο, πραγματοποιήθηκε κωδικοποίηση των συμμετεχόντων ανάλογα με τα δημογραφικά τους στοιχεία: 1) μία διαζευγμένη εργαζόμενη μητέρα, 2) ένα άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά, 3) έναν μαθητή από την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, 4) μία φοιτήτρια με καταγωγή από την Επισκοπή, 5) μία αγρότισσα τρίτης ηλικίας, 6) ένα εργαζόμενο μετανάστη 7) μία παντρεμένη εργαζόμενη μητέρα και τέλος 8) μία μαθήτρια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

4.6 Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της μελέτης

Η πρόσβαση στο πεδίο της έρευνας είναι μια δυσκολία, η οποία θα προσπελαστεί λόγω του ότι υπάρχει επίσημη συνεργασία με το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας που αναπτύσσει ένα από τα εργαστήρια της τοπικής ανάπτυξης. Επίσης, θα αποσταλεί έγγραφο με τον σκοπό της έρευνας για έγκριση και συναίνεση της τοπικής αρχής.

Η ερευνητική ομάδα έχει πραγματοποιήσει την εργαστηριακή της άσκηση στο Δήμο Επισκοπής και γνωρίζει άτομα κλειδιά τα οποία συνεργάστηκαν για την σύνθεση των εστιασμένων ομάδων.

4.7 Ηθικά ζητήματα

Ηθικά ζητήματα δεν ανακύπτουν. Οι πληροφορίες που αναζητήθηκαν από τους συμμετέχοντες δεν αναφέρονται σε ατομικές ανάγκες αλλά σε συλλογικές. Η συλλογή των στοιχείων στηρίζεται στην εχεμύθεια και στην ανωνυμία του ερωτώμενου και αναγνωρίζεται δε η ιδιαιτερότητα του κάθε ερωτώμενου για τις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις του.

4.8. Χρονοδιάγραμμα

1^η Ενέργεια: Συζήτηση με εποπτεύουσα καθηγήτρια για αναζήτηση υλικού και πηγών τους μήνες Οκτώβριο έως Νοέμβριο.

2^η Ενέργεια: Άδεια από τον Δήμαρχο Επισκοπής για την διεξαγωγή της έρευνας τον μήνα Νοέμβριο.

3^η Ενέργεια: Υποβολή αίτησης πτυχιακής εργασίας τον μήνα Ιανουάριο.

4^η Ενέργεια: Συγγραφή θεωρητικού μέρους τους μήνες Ιανουάριο έως Μάρτιος.

5^η Ενέργεια: Περίπατο στη κοινότητα και διερεύνηση δείγματος για συμμετοχή στο focus group μέσα Μαρτίου.

6^η Ενέργεια: Εφαρμογή προφίλ κοινότητας και χαρτογράφηση δυναμικού στα τέλη Μαρτίου.

7^η Ενέργεια: Συμπλήρωση ερωτηματολογίων αρχές Απριλίου.

8^η Ενέργεια : Ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων τον μήνα Απρίλιο.

9^η Ενέργεια: Συγγραφή συμπερασμάτων πτυχιακής έρευνας από Απρίλιο μέχρι αρχές Μαΐου.

10^η Ενέργεια: Διορθώσεις πτυχιακής εργασίας.

4.9 Πεδίο εφαρμογής κοινωνικού κεφαλαίου

Ο πληθυσμός της υπό μελέτη κοινότητας είναι το σύνολο των κατοίκων που διαμένουν στον οικισμό Επισκοπή του Δήμου Επισκοπής του Νομού Ηρακλείου.

Η συνολική έκταση του Δήμου Επισκοπής είναι 45.000 στρέμματα και αποτελεί έναν αποκλειστικά αγροτικό δήμο. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (2001) στο δημοτολόγιο υπάρχουν 2.473 καταγεγραμμένα άτομα, τα οποία δηλώνουν και τον πληθυσμό της περιοχής από τους οποίους οι 960 διαμένουν στον οικισμό Επισκοπή, οι 487 είναι γυναίκες και οι 473 είναι άνδρες. Όσον αφορά την καταγωγή του πληθυσμού του Δήμου, η πλειοψηφία είναι γηγενείς ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η αύξηση του πληθυσμού λόγω αγοράς οικοπέδων και η κατοίκηση αλλοδαπών στο σύνολο του Δήμου.

Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων το σύνολο δεν κατέχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και δεν παρατηρείται ανισότητα πρόσβασης στις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Παρατηρείται η εγκατάλειψη, κυρίως, της παρακολούθησης του λυκείου ενώ ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών φοιτά σε σχολεία του Ηρακλείου ώστε να έχουν πρόσβαση σε φροντιστήρια και εξωσχολικές δραστηριότητες.

Το εισόδημα του πληθυσμού προέρχεται κυρίως από τις γεωργικές ασχολίες ενώ παράλληλα απασχολούνται σε εργασίες εκτός της περιοχής λόγω δυσκολίας εύρεσης εντός του Δήμου Επισκοπής. Η γυναικεία απασχόληση εκτιμάται σε χαμηλά ποσοστά λόγω του κλειστού τύπου της κοινωνίας, ενώ αρκετές γυναίκες εργάζονται σε οικογενειακές επιχειρήσεις και απασχολούνται σε εποχιακές εργασίας (τουριστικά). Όσον αφορά την πληροφόρηση για τα τοπικά δρώμενα κυρίως πραγματοποιείται μέσω της άμεσης επικοινωνίας καθώς οι κάτοικοι γνωρίζονται μεταξύ τους και μέσω της έκδοσης τοπική εφημερίδας σε τακτά χρονικά διαστήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Περιγραφή του focus group

Η καταγραφή του κοινωνικού κεφαλαίου ξεκινά με το προφίλ της κοινότητας με σκοπό την καταγραφή των σημαντικών χαρακτηριστικών της κοινότητας πριν την εφαρμογή του ερωτηματολογίου στην κοινότητα. Επίσης, το κοινωνικό κεφάλαιο διερευνάται σε συνάρτηση με τις συλλογικές δράσεις του πολιτισμικού περιβάλλοντος – οικισμός Επισκοπής – όπου το σύνολο της διαδικασίας θα οδηγήσει σε μελλοντικές κοινοτικές δράσεις.

5.1. Σημειώσεις μέσω παρατήρησης για την λειτουργία των ομάδων και την περίληψη των θεμάτων που συζητήθηκαν

Στο σημείο αυτό παραθέτετε η λειτουργία του focus group, οι σχέσεις αλληλεπιδράσεις και τα θέματα που συζητήθηκαν. Οι συναντήσεις των σπουδαστριών της Κοινωνικής Εργασίας με τα μέλη του focus group ήταν στο σύνολο 3 (τρεις). Το εργαλείο του SOCAT προτείνει 6 (έξι) μονώρες ή 3 (τρεις) δίωρες και 5 (πέντε) -12 (δώδεκα) συμμετέχοντες, τα μέλη της συγκεκριμένης ομάδας αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν 3 (τρεις) δίωρες συναντήσεις.

Η πλειοψηφία των μελών συμμετείχε σε όλες τις συναντήσεις, ο μετανάστης συμμετείχε μόνο στην 2^η συνάντηση και 1 (ένα) μέλος (φοιτήτρια) συμμετείχε στις δύο πρώτες. Γενικά υπήρχε σταθερότητα στην συμμετοχή των μελών και σχετικά με το κλίμα που δημιουργήθηκε μεταξύ τους ευνόησε την ανάπτυξη του δημοκρατικού διαλόγου και την δημιουργία θετικών αλληλεπιδράσεων. Αναφορικά με την σχέση μεταξύ της σπουδαστικής ομάδας και των μελών του focus group δεν παρατηρήθηκαν αρνητικές σχέσεις καθώς προϋπαρχε γνωριμία λόγω της εργαστηριακής άσκησης των πρώτων. Σχετικά με την παρουσία του μετανάστη στην ομάδα, έγινε αποδεκτή από τα υπόλοιπα μέλη και από την πρώτη συνάντηση δήλωσαν την επιθυμία να συμμετάσχει στην ομάδα ένας μετανάστης, γεγονός που δηλώνει την ομαλή συμβίωση των κατοίκων με τους μετανάστες της κοινότητας. Γενικά, τα μέλη συμμετείχαν ενεργά στα θέματα που τέθηκαν υπό συζήτηση. Ως ανεπίσημο ηγέτη αναγνώρισαν τον εργαζόμενο σε επίσημο φορέα της Επισκοπής καθώς κατείχε περισσότερες πληροφορίες και παλιότερα ήταν μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου ενώ ο ίδιος παρότρυνε τα μέλη να τοποθετηθούν στις συζητήσεις.

Όσον αφορά τα θέματα που συζητήθηκαν περιλάμβαναν τις διαθέσιμες τοπικές υπηρεσίες, την συλλογική δραστηριότητα, την δύναμη ισχύος που κατέχει η κάθε

οργάνωση σύλλογοι της κοινότητας, την ανάπτυξη και ευημερία της κοινότητας, την ηγεσία (επίσημη- ανεπίσημη), τις ανάγκες των κατοίκων, τα άτομα που συμμετέχουν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και τον τρόπο που αυτές λαμβάνονται, τις σχέσεις οργανισμών με την κοινότητα και τα τοπικά θεσμικά δίκτυα.

Αρκετά από τα συμπεράσματα που απαιτεί το εργαλείο του SOCAT απαντήθηκαν όμως υπήρχαν κάποια σημεία που δεν διευκρινίστηκαν χωρίς όμως να αποτελούν ιδιαίτερο εμπόδιο στην ανάλυση της παρούσας έρευνας.

5.2 Ορισμός κοινότητας και χαρτογράφηση δυναμικού Επισκοπής

Δόθηκε στα μέλη του focus group κομμάτια χαρτί και διάφορους χρωματιστούς μαρκαδόρους. Έπειτα, ζητήθηκε από την ομάδα να σχεδιάσει έναν χάρτη της κοινότητας που να δείχνει τα πρότυπα εγκατάστασης, τους χώρους παραγωγής και τα μέρη με διάφορα αγαθά και υπηρεσίες στην κοινότητα. Ο χάρτης αποτελεί το σημείο αναφοράς για την συζήτηση και χρησιμοποιήθηκε καθ' όλη την διάρκεια της συνέντευξης για να κρατήσει το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων, έτσι ώστε να διατυπωθούν κρίσιμα ζητήματα και να διευκρινιστούν τα συμπεράσματα της συζήτησης.

Δημοτικό Διαμέρισμα Αϊτανίων

Δημοτικό Διαμέρισμα Καινούριου Χωριού

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗΣ

ΕΛΤΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ
ΠΟΛΙΤΩΝ

ΑΓΡΟΤΙΚΟ
ΙΑΤΡΕΙΟ

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ

Δημοτικό Διαμέρισμα Επισκοπής

ΔΗΜΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

MINI MARKET

ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΦΟΥΡΝΟΣ

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ
Η/Υ

ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ

«ΕΡΓΑΝΗ»

ΚΑΦΕΝΕΙΟ

ΦΟΥΡΝΟΣ

ΠΛΑΤΕΙΑ

INTERNET CAFE

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΠΡΑΤΗΡΙΟ
ΚΑΥΣΙΜΩΝ

Δημοτικό Διαμέρισμα Σγουροκεφαλίου

ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ

74 ΚΔΑΠ

5.2.1 Ιστορία κοινότητας

Η πλειοψηφία των μελών του focus group δεν γνώριζε την ακριβή χρονολογία της ίδρυσης της κοινότητας. Αφού πραγματοποιήθηκε συζήτηση για την ιστορία της περιοχής, και των γεωγραφικών ορίων, τα μεγαλύτερα ηλικιακά μέλη κατέληξαν στην ίδρυση της κοινότητας στα χρόνια της τουρκοκρατίας.

Σύμφωνα με τη Μελέτη της Κοινότητας (2003), η Επισκοπή αποτελούσε έδρα του Επισκόπου Χερσονήσου και έτσι προέκυψε η ονομασία. Η περιοχή κατοικείται από το 1400 π.Χ.. Από αυτή την περίοδο υπάρχουν αρκετά μνημεία, τα οποία ανακαλύφθηκαν τα τελευταία χρόνια. Βρίσκεται πολύ κοντά στο λιμάνι της Κνωσού (Αμνισός) στο σπήλαιο της Ειλείθειας, στο Καλό Χωριό στο Σμάρι και στο Μινωικό ανάκτορο του Γαλατά, το οποίο είναι από τις πρόσφατες ανακαλύψεις. Επίσης, στην περιοχή έχουν βρεθεί αρχαίοι τάφοι από τους οποίους έχουν ανακαλυφθεί και διάφορα αντικείμενα που τοποθετούσαν μαζί με τους νεκρούς οι συγγενείς τους.

5.2.2 Μετακίνηση πληθυσμού από και προς την κοινότητα

Τα μέλη δήλωσαν ότι τα τελευταία χρόνια αρκετοί άνθρωποι αγοράζουν οικόπεδα στην κοινότητα με σκοπό την μόνιμη διαμονή τους ή μόνο τα Σαββατοκύριακα. Θεωρούν ότι η κοινότητα έχει αναπτυχθεί και έχουν γίνει σοβαρά έργα από τον Δήμο, όπως την βελτίωση του οδικού δικτύου που έχει αποτέλεσμα την εύκολη και γρήγορη πρόσβαση από τα αστικά κέντρα προς τον Δήμο Επισκοπής και αντίστοιχα.

5.3 Λίστα θετικών χαρακτηριστικών των δυναμικών και υπηρεσιών της κοινότητας

➤ Ο σύλλογος των γυναικών «ΕΡΓΑΝΗ» αναφέρεται σε όλες τις συναντήσεις του focus group και αναγνωρίζεται η σημαντικότητα του σκοπού του συλλόγου από όλες τις ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού. Γενικά, εκτιμάται ο ρόλος της «ΕΡΓΑΝΗ» που κατέχει στη ζωή των γυναικών της Επισκοπής.

➤ Σχετικά με τα μέλη του ΤΟ.ΣΥ.Ν, πραγματοποιούν τακτικές συναντήσεις με σκοπό την οργάνωση νέων δραστηριοτήτων, γεγονός που δηλώνει την έντονη επιθυμία των νέων για αναζήτηση νέων τρόπων ψυχαγωγίας, πληροφόρησης, κοινωνικοποίησης κτλ.

➤ Ακόμη στα οφέλη που απολαμβάνουν οι κάτοικοι της Επισκοπής αναφέρονται οι καλοκαιρινές εκδηλώσεις που διοργανώνει ο Πολιτιστικός Σύλλογος Επισκοπής κάθε χρόνο συνήθως σε συνεργασία με την «ΕΡΓΑΝΗ».

➤ Η βελτίωση του οδικού και αγροτικού δικτύου κάλυψε κάποιες από τις ανάγκες των κατοίκων καθώς οι ενέργειες δεν έχουν ολοκληρωθεί.

➤ Οι κάτοικοι δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι από την δημιουργία του αγροτικού ιατρείου, των παρερχόμενων υπηρεσιών, τον εξοπλισμό, την συχνή πληροφόρηση για θέματα υγείας ενώ αναφέρεται η υποστήριξη του από τον Σύλλογο Φίλων του Ιατρείου που πρόσφατα δημιουργήθηκε.

5.4 Λίστα αρνητικών χαρακτηριστικών των δυναμικών και υπηρεσιών της κοινότητας

Στις συναντήσεις αναφέρθηκε η δύναμη της τοπικής ηγεσίας (Δήμαρχος, Διοικητικό Συμβούλιο) στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην άσκηση κοινωνικής επιρροής για τα κοινοτικά θέματα. Οι αποφάσεις για την κάλυψη των αναγκών και τον τρόπο επίλυσης προβλημάτων λαμβάνονται από τα Διοικητικά Συμβούλια κάθε οργάνωσης. Εν συνεχεία, ενημερώνουν τον Δήμαρχο για τις προτάσεις τους, όπου σε συνεργασία με το Δημοτικό Συμβούλιο λαμβάνονται οι τελικές αποφάσεις. Τα μέλη δηλώνουν την έλλειψη ουσιαστικής εμπλοκής των κατοίκων στην άσκηση της επιρροής της επίσημης ηγεσίας σε θέματα της κοινότητας και εκφράζουν αδιαφορία για ουσιαστικές παρεμβάσεις του πληθυσμού.

Ένα ακόμη αρνητικό που εμφανίζεται στο δυναμικό της κοινότητας αφορά στις περιορισμένες δραστηριότητες του Πολιτιστικού Συλλόγου της Επισκοπής και στην κωλυσιεργία της δημιουργίας του Λαογραφικού Μουσείου. Τα μέλη πιστεύουν πως η δημιουργία του θα επιφέρει ανάπτυξη στον τουρισμό και κατ' επέκταση στην κοινοτική ανάπτυξη. Ακόμη, δηλώνεται υποστήριξη από το σύνολο των κατοίκων, εάν ζητηθεί βοήθεια από τον πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου.

Σε γενικές γραμμές, τα μέλη του focus group εκτιμούν πως οι κάτοικοι δεν είναι ικανοποιημένοι από την συμβολή του Δήμου για την βελτίωση της ποιότητας ζωής της κοινότητας. Αναφέρονται στην έλλειψη κατάλληλων χώρων για τα παιδιά και τους νέους και στην αδιαφορία του Δήμου να αξιοποιήσει τους διαθέσιμους δημόσιους χώρους «θέλουμε και άλλα να γίνουν», (διαζευγμένη εργαζόμενη μητέρα). Έτσι ενώ υπάρχουν οι κατάλληλοι χώροι (πάρκο και γηπεδάκι) περιορίζεται η ψυχαγωγία και άθληση των κατοίκων καθότι βρίσκονται μπάζα και δεν υπάρχει δημόσιος φωτισμός. Η πλειοψηφία των μελών της κοινότητας και η εργαστηριακή ομάδα είναι γνώστες της πληροφορίας, ότι στην Επισκοπή υπάρχει ένα ποσοστό ατόμων που κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών και

συγκεντρώνονται στους συγκεκριμένους χώρους «...να μην πηγαίνουν αυτοί που πάνε και κάνουν ότι κάνουν μέσα. Θα αξιοποιηθεί το πάρκο και είναι πολύ ωραία εκεί πέρα, θα παίζουν τα παιδιά εκεί...» (διαζευγμένη - εργαζόμενη μητέρα) και «...είναι πολύ εγκαταλελειμμένο εκεί πέρα. Σίδερα...τα πάντα είναι πεταμένα εκεί, χάλι...» (άτομο τρίτης ηλικίας).

Οι ενέργειες της επίσημης τοπικής ηγεσίας που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι πρότινος αφορούν στην αλλαγή των σωλήνων του αρδευτικού συστήματος και στην δημιουργία της Παγκρήτιας Τράπεζας στην οποία ενέργεια οι κάτοικοι συμμετείχαν και παρείχαν οικονομική στήριξη.

5.5 Λίστα επίσημων και ανεπίσημων οργανισμών της κοινότητας

5.5.1. Επίσημη και ανεπίσημη ηγεσία Επισκοπής

Τα μέλη του focus group αναγνωρίζουν ως κύριους και επίσημους ηγέτες τον Δήμαρχο, το Δημοτικό Συμβούλιο, τον Πολιτιστικό Σύλλογο και τον σύλλογο γυναικών «ΕΡΓΑΝΗ». Η εκλογική διαδικασία πραγματοποιείται μέσω ψηφοφορίας ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται από τα Διοικητικά Συμβούλια των φορέων ενώ τα μέλη θεωρούν ότι δεν υπάρχει ουσιαστική συμμετοχή των κατοίκων στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ανεπίσημη ηγεσία δεν παρατηρείται στην κοινότητα όπως εκτιμούν τα μέλη του focus group, πληροφορία η οποία επιβεβαιώνεται και από την Μελέτη της Κοινότητας.

5.5.2. Κοινοτικές Οργανώσεις

Αναφορικά με τις κοινοτικές οργανώσεις, τα μέλη αναγνωρίζουν μόνο την ύπαρξη επίσημων οργανώσεων στην κοινότητα, ενώ δεν αναφέρθηκαν σε ανεπίσημες οργανώσεις, οι επίσημοι οργανισμοί της Επισκοπής είναι: 1) ο Πολιτιστικός Σύλλογος Επισκοπής, 2) ο Σύλλογος Γονέων του Δημοτικού Επισκοπής, 3) η «ΕΡΓΑΝΗ», 4) το Ενοριακό Συμβούλιο 5) Αγροτικός Συνεταιρισμός, 6) ο Σύλλογος Φίλων Ιατρού, 7) ο Αθλητικός Σύλλογος «ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ» και 8) το ΤΟ.ΣΥ.Ν. Η εκλογή της ηγεσίας των επίσημων οργανώσεων διεξάγεται μέσω ψηφοφορίας, ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται από τα Διοικητικά Συμβούλια του κάθε επίσημου θεσμοθετημένου οργάνου. Εξαίρεση αποτελεί το Ενοριακό Συμβούλιο, όπου μετά τις εκλογές, ο ίδιος ο ιερέας αποφασίζει τον ρόλο που θα κατέχει κάθε εκλεγμένο μέλος. Εντούτοις, τα μέλη δηλώνουν ότι οι κάτοικοι αδιαφορούν για τον τρόπο συγκρότησης του προεδρείου του εν λόγω συμβουλίου.

5.5.3 Ο ρόλος των κοινοτικών οργανώσεων στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

Οι κοινοτικές οργανώσεις που συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής της κοινότητας είναι ο σύλλογος γυναικών «... ιδρύθηκε για να βοηθήσει τις γυναίκες να ξεκινήσουν να βγαίνουν από τα σπίτια τους και να δραστηριοποιούνται λίγο..... είναι πολύ ενεργός και δραστήριος» (διαζευγμένη - εργαζόμενη μητέρα) και «...η «ΕΡΓΑΝΗ» έχει επιτυχία» (φοιτήτρια). Επιπλέον, τα μέλη εκτιμούν το Δημοτικό Συμβούλιο σημαντικό για τις κοινοτικές ανάγκες, ο μετανάστης αναφέρθηκε κυρίως στην σημαντικότητα του Δήμου για την κάλυψη των αναγκών, «... ο Δήμος είναι πρώτα από όλα, τα υπόλοιπα είναι μετά εδώ», «...είναι παντού», άποψη που συμβαδίζει με αυτή των υπολοίπων μελών.

Όσον αφορά το ιστορικό της κάθε οργάνωσης τα μέλη δεν γνώριζαν και προκειμένου να υπάρχει μία ολοκληρωμένη εικόνα των δεδομένων, συλλέχθηκαν στοιχεία από την Μελέτη της Κοινότητας. Τα μέλη ανέφεραν ότι η ίδρυση του συλλόγου γυναικών «ΕΡΓΑΝΗ» ξεκίνησε από πρωτοβουλία του Δημάρχου με σκοπό την ενεργοποίηση των γυναικών της Επισκοπής. Ακόμη μέσα από την πρωτοβουλία της Κοινωνικής Λειτουργού που εργαζόταν στο Δήμο προτάθηκε η σύσταση του ΤΟ.ΣΥ.Ν. Τα νεαρά ηλικιακά μέλη ανέφεραν την επίσημη λειτουργία του ΤΟ.ΣΥ.Ν από το 2007. Ο Σύλλογος Φίλων Ιατρού που υπήρχε ανεπίσημα από το 2005 και το 2007 έγινε καταστατικό σύλλογο με σκοπό την οικονομική στήριξη του Αγροτικού Ιατρού. Τα μέλη χρονολογούν την ίδρυση του Ενοριακού Συμβουλίου αρκετά χρόνια πριν χωρίς όμως να θυμούνται την ακριβή χρονολογία (1940 από Μελέτη Κοινότητας) και την ίδρυση του Αθλητικού Συλλόγου "ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ" την δεκαετία του 1970 (1976 από Μελέτη Κοινότητας).

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος ιδρύεται για πρώτη φορά το 1982 και διαλύεται το 1989 λόγω πολιτικών διαφορών που δημιουργήθηκαν ανάμεσα στα μέλη. Είναι η περίοδος όπως επισημάνει ο τότε πρόεδρος που γενικά στο χωριό οι πολιτικές αντιπαλότητες είχαν διχάσει την Επισκοπή. Ο συγκεκριμένος σύλλογος επανιδρύθηκε το 1992 με πρωτοβουλία του τότε προέδρου.

5.5.4 Εκλογή ηγεσίας των οργανώσεων και λήψη αποφάσεων

Η ηγεσία των κοινοτικών οργανώσεων είναι ομαλή και σταθερή χωρίς συγκρούσεις και οι αποφάσεις λαμβάνονται ομόφωνα από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της κάθε οργάνωσης και πραγματοποιούνται τακτικές συνεδριάσεις όταν προκύπτει θέμα.

5.6. Συλλογική Δραστηριότητα

5.6.1 Κοινοτικές δραστηριότητες

Τα τελευταία τρία χρόνια τα μέλη δηλώνουν την έλλειψη συγκέντρωσης του πληθυσμού προκειμένου να οργανωθούν ομαδικά με σκοπό την επίλυση κοινών προβλημάτων. Οι μοναδικές συλλογικές δραστηριότητες των κατοίκων ήταν πριν πολλά χρόνια, με σκοπό την διεκδίκηση της κάλυψης των αναγκών που παρέχει μία τράπεζα και ένα ιατρείο στο σύνολο της κοινότητας. Τα αιτήματα των κατοίκων καλύφθηκαν από τον Δήμο χωρίς όμως να εκδηλώνονται νέες κινητοποιήσεις «για το ιατρείο μαζεύτηκαν οι κάτοικοι πριν από 25 χρόνια» και «..η Παγκρήτια, που μαζεύτηκαν και έκαναν διαβήματα να φτιαχτεί..» (εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος).

Τα μέλη του focus group πιστεύουν ότι απουσία συλλογικών δραστηριοτήτων οφείλεται στον ρόλο που λαμβάνει ο Δήμος για ό,τι χρειάζονται οι κάτοικοι καθώς λαμβάνει τις τελικές αποφάσεις «..περιμένουν τα πάντα από τον Δήμο» (διαζευγμένη – εργαζόμενη μητέρα) και «... ο κόσμος ήταν πιο ενεργητικός... Όλα τα θέλουν από τον Δήμο» (άτομο τρίτης ηλικίας - αγρότισσα).

5.6.2.Πρόσβαση στις υπηρεσίες

Η πρόσβαση του πληθυσμού της Επισκοπής στις υπάρχουσες υπηρεσίες είναι ίση χωρίς να παρουσιάζονται μορφές κοινωνικού αποκλεισμού ή διακρίσεις, «...είμαστε όλοι ίσοι.... Έχουμε όλοι την ίδια αντιμετώπιση» (παντρεμένη μητέρα-εργαζόμενη) χωρίς βέβαια να αποκλείουν περιπτώσεις που δεν έχουν αντιληφθεί. Επίσης έγινε αναφορά στην δημοκρατική αντιμετώπιση των μεταναστών από τους τοπικούς φορείς «..ακόμη και οι αλλοδαποί μετανάστες που έρχονται εδώ» (εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος).

5.6.3 Προσπάθεια του Δήμου και των κατοίκων για την βελτίωση της ποιότητας ζωής και αντιμετώπιση τοπικών προβλημάτων/θεμάτων

Τα μέλη του focus group αναφέρθηκαν κυρίως σε ενέργειες του Δήμου καθώς η ενεργοποίηση των κατοίκων για κάλυψη αναγκών εκτιμάται σε χαμηλά επίπεδα. Έπειτα από αιτήματα των κατοίκων, ο Δήμος δημιούργησε μία τράπεζα και μελέτησε σχέδια για την βελτίωση του οδικού δικτύου της κοινότητας. Ακόμη, ο Δήμος βελτίωσε τις κτιριακές εγκαταστάσεις του Γυμνασίου, χτίζοντας καινούριες αίθουσες προκειμένου να καλυφθούν σχολικές ανάγκες. Σχετικά με την οικονομική αύξηση της κοινότητας η τοπική εξουσία

δημιούργησε ενοικιαζόμενα δωμάτια και ένα ελαιουργείο. Η κοινωνική θέση της γυναίκας της Επισκοπής είναι περιορισμένη λόγω της παραδοσιακών αξιών της κοινότητας και την κυρίως θέση της μέσα στην οικογένεια. Ο Δήμος ανέλαβε την πρωτοβουλία να δημιουργηθεί ένας γυναικείος σύλλογος που θα έδινε στην γυναίκα την ευκαιρία να κοινωνικοποιηθεί και αναπτύξει τις δράσεις της.

5.6.4 Μελέτη περίπτωσης της συλλογικής δράσης

Όπως προαναφέρθηκε η μοναδική περίπτωση συλλογικής ενεργοποίησης των κατοίκων με σκοπό την κάλυψη κοινής ανάγκης ήταν η λειτουργία μιας τράπεζα στην κοινότητα. Επίσης, ο Διευθυντής του Δημοτικού Σχολείου αναφέρθηκε στην συγκέντρωση των κατοίκων πριν από 25 χρόνια για την λειτουργία του Αγροτικού Ιατρείου στην περιοχή. Τα μέλη δεν θυμούνται να έχει γίνει κάποια ομαδική προσπάθεια διεύθεσης προβλημάτων/θεμάτων τα τελευταία χρόνια και δήλωσαν «από μόνοι τους δεν μπορούν να κάνουν τίποτα.» (διαζευγμένη - εργαζόμενη μητέρα), ο εφήβους δήλωσε για τους κατοίκους της περιοχής πως «μόνο για να καταστρέφουν είναι ικανοί.», «τα κάνει όλα ο Δήμος» και «περιμένουν τα πάντα από το Δήμο» (παντρεμένη μητέρα)

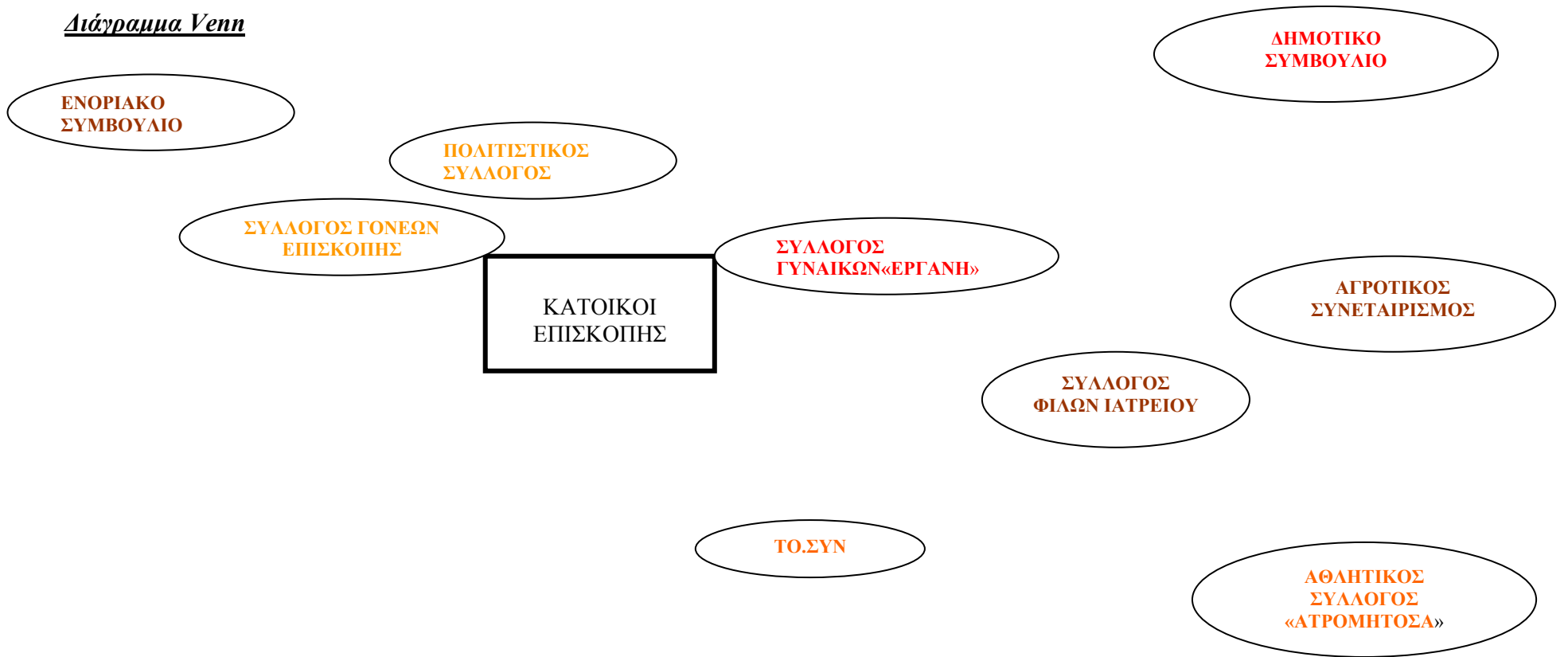
5.7 Σχέσεις μεταξύ οργανισμών και κοινότητας

Διάγραμμα Venn

Οι σχέσεις μεταξύ των οργανισμών και της κοινότητας εκτιμώνται με την βοήθεια άσκησης του διαγράμματος Venn, το οποίο έχει άμεσο ορατό αποτέλεσμα. Οι οργανισμοί αξιολογούνται με βάση την συνεισφορά τους στους διάφορους στόχους της κοινότητας και την προσπελασιμότητα τους από τα μέλη της κοινότητας.

Ζητήθηκε από την ομάδα να κόψει τρία διαφορετικά μεγέθη κύκλου από χαρτί και έπειτα να τοποθετήσει τους μεγαλύτερους κύκλους δίπλα στους πιο σημαντικούς οργανισμούς, τους μεσαίου μεγέθους κύκλους δίπλα στους λιγότερο σημαντικούς οργανισμούς, και τους μικρότερους δίπλα στους πιο ασήμαντους οργανισμούς. Στη συνέχεια τα μέλη σχεδίασαν ένα σχετικά μεγάλο τετράγωνο στο κέντρο του χαρτιού το οποίο τετράγωνο αντιπροσωπεύει τους εαυτούς τους. Γύρω από το τετράγωνο τοποθέτησαν τους κοινοτικούς οργανισμούς της Επισκοπής, όσο πιο κοντά βρίσκονται στο κεντρικό τετράγωνο τόσο πιο προσιτός, σημαντικός είναι ο συγκεκριμένος οργανισμός για τον πληθυσμό της κοινότητας.

Διάγραμμα Venn

ΥΠΟΜΝΗΜΑ:

- ΥΨΗΛΗΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
- ΜΕΣΗΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
- ΧΑΜΗΛΗΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Τα μέλη ομόφωνα συμφώνησαν ότι δεν υπάρχει ίση πρόσβαση στα υπάρχοντα θεσμικά δίκτυα της κοινότητας αλλά ο κάθε οργανισμός ή ομάδα είναι προσβάσιμη στην ομάδα του πληθυσμού όπου απευθύνεται. «Μα πιστεύω ότι οι σύλλογοι απευθύνονται όχι όλοι σε όλους. Οι αγρότες στο συνεταιρισμό, οι νέοι στον αθλητικό με το ποδόσφαιρο. Ο σύλλογος γυναικών στις γυναίκες.» (άποψη διαζευγμένης – εργαζόμενης μητέρας).

Τα μέλη συμφώνησαν για την κατηγοριοποίηση των τοπικών οργανισμών ανάλογα με το βαθμό σημαντικότητας και προσβασιμότητας που έχουν προς την κοινότητα:

- Βαθμός σημαντικότητας:

Υψηλής σημαντικότητας

- 1) «ΕΡΓΑΝΗ»
- 2) Δημοτικό συμβούλιο

Μέσης σημαντικότητας

- 1) Πολιτιστικός Σύλλογος
- 2) Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων
- 3) ΤΟ.ΣΥ.Ν
- 4) Αθλητικός σύλλογος

Χαμηλής σημαντικότητας

- 1) Ενοριακό Συμβούλιο
- 2) Αγροτικός Συνεταιρισμός
- 3) Σύλλογος φίλων ιατρού
- a. Βαθμός προσπελασιμότητας :

Υψηλής προσβασιμότητας

- 1) «ΕΡΓΑΝΗ»
- 2) Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων

Μέσης προσβασιμότητας

- 1) ΤΟ.ΣΥ.Ν
- 2) Πολιτιστικός Σύλλογος

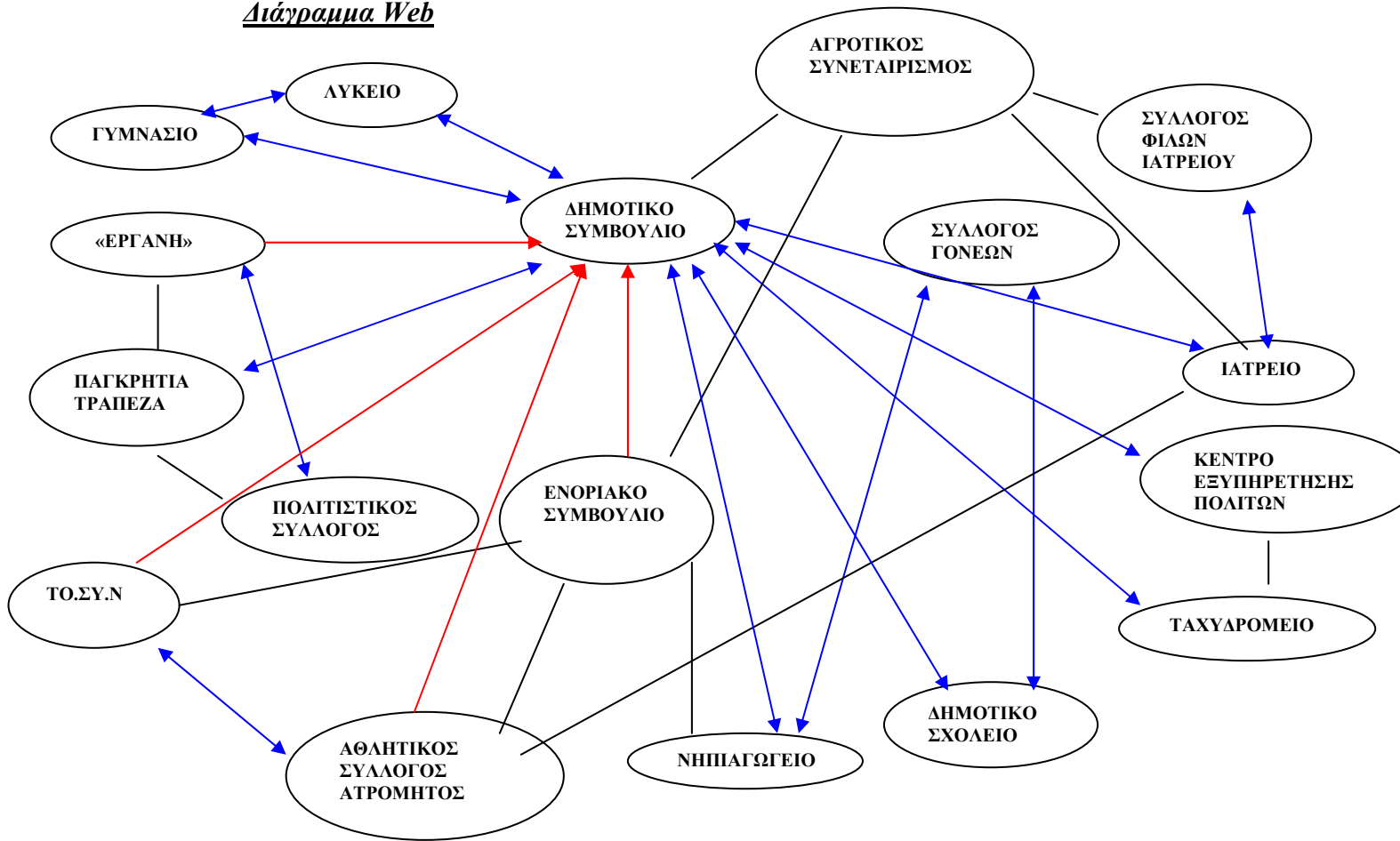
Χαμηλής προσβασιμότητας

- 1) Σύλλογος Φίλων Ιατρού
- 2) Ενοριακό Συμβούλιο
- 3) Αθλητικός Σύλλογος
- 4) Αγροτικός Συνεταιρισμός
- 5) Δημοτικό Συμβούλιο

5.8 Θεσμικά Δίκτυα και αλληλεπιδράσεις

Η σχεδίαση των οργανισμών αποτελεί την έκθεση των λειτουργικών σχέσεων μεταξύ των οργανισμών με την χρήση ενός διαγράμματος ροής. Λαμβάνονται υπόψη όλα τα είδη των οργανισμών που λειτουργούν μέσα στην κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων αυτούς της τοπικής αυτοδιοίκησης, της NGO's, τις ομάδες της κοινότητας και άλλους πολιτικούς, κοινωνικούς παράγοντες. Η συγκεκριμένη άσκηση έχει αποδειχθεί σημαντική απ' το SOCAT για την ανάπτυξη συζήτησης σχετικά με το ποιοι οργανισμοί συνεργαζόταν καλά με άλλους οργανισμούς και ποιοι όχι μέσα στην κοινότητα. Σχετικά με την εφαρμογή του, ζητήθηκε από την ομάδα να σχεδιάσει σε χαρτόνι το σύνολο των κοινοτικών οργάνων του οικισμού της Επισκοπής και να υποδείξει με κατάλληλα σύμβολα την μεταξύ τους σχέση.

Διάγραμμα Web

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΘΕΤΙΚΗ → (red arrow)
ΑΜΦΙΠΛΕΥΡΗ ↔ (blue arrow)
ΟΥΔΕΤΕΡΗ — (black line)

Σύμφωνα με το διάγραμμα web που σχεδίασαν τα μέλη του focus group, οι σχέσεις μεταξύ των τοπικών οργανώσεων, συλλόγων κτλ. δεν παρουσιάζουν ανταγωνισμούς και αντιπαλότητες. Οι σχέσεις είναι στην πλειοψηφία ουδέτερες – αδιάφορες, ακολουθούν οι αμφίδρομες σχέσεις σε μικρότερο ποσοστό και τέλος οι θετικές σχέσεις. Αρνητικές σχέσεις δεν παρατηρούνται ενώ σε κάποιους από τους διαθέσιμους τοπικούς φορείς δεν εκτιμώνται σχέσεις αλληλεπίδρασης.

Από το διάγραμμα παρατηρούμε την θέση ιεράρχησης που κατέχει το Δημοτικό Συμβούλιο στην συνεργασία με τους θεσμικούς και μη οργανισμούς. Το focus group ανέφερε ότι οι τοπικοί σύλλογοι κτλ. στην πλειοψηφία τους μοιράζονται τα ίδια μέλη. «Το δημοτικό συμβούλιο ας πούμε έχει τα ίδια μέλη και με άλλους οργανισμούς» (άποψη διαζευγμένης - εργαζόμενης μητέρας) και «Για παράδειγμα ο σύλλογος γονέων έχει τα ίδια μέλη με τον σύλλογο γυναικών, με πολιτιστικό σύλλογο και με αγροτικό συνεταιρισμό με αυτούς τους τρεις» (άποψη εργαζόμενου σε επίσημο φορέα, παντρεμένος).

Ειδικότερα, το ΤΟ.ΣΥ.Ν έχει μέλη από τον αθλητικό σύλλογο και την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων με την «ΕΡΓΑΝΗ», τον πολιτιστικό σύλλογο, τον αγροτικό συνεταιρισμό και τον σύλλογο φίλων ιατρού. Συγκεκριμένα λέχθηκε πως ο πολιτιστικό σύλλογος έχει μέλη από όλους τους άλλους τοπικούς συλλόγους. Τέλος, το Ενοριακό Συμβούλιο αποτελεί κλειστή μονάδα της κοινότητας καθώς τα μέλη που το απαρτίζουν δεν συμμετέχουν σε άλλα θεσμοθετημένα όργανα της Επισκοπής.

Στην Επισκοπή δεν υπάρχουν οργανισμοί που να διαχειρίζονται κοινούς πόρους εκτός από τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Επισκοπής «.....το δημοτικό σχολείο με το νηπιαγωγείο, το γυμνάσιο με το λύκειο γιατί είναι μια ενιαία σχολική επιτροπή του δημοτικού και του νηπιαγωγείου και είναι άλλη μια ενιαία σχολική επιτροπή του γυμνασίου και του λυκείου.....» (άποψη εργαζόμενου σε επίσημο φορέα, παντρεμένος).

5.9 Περιγραφή δεδομένων του ερωτηματολογίου

5.9.1. Γενικά χαρακτηριστικά της κοινότητας

Στα γενικά χαρακτηριστικά της κοινότητας περιλαμβάνονται η ηλικία, το μέγεθος, οι κύριες οικονομικές δραστηριότητες, η προσβασιμότητα, η κατοικία, η συνολική ποιότητα ζωής και η εμπιστοσύνη.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων, στην ερώτηση *«Πόσα χρόνια υπάρχει η κοινότητα»*, απάντησαν πως υπάρχει πάνω από 10 έτη.

Τα τελευταία τρία χρόνια, παρατηρείται αύξηση του αριθμού των κατοίκων. Οι δύο κύριοι λόγοι που έχουν οδηγήσει στην αύξηση αποδίδονται *στην εξέλιξη του δήμου τα τελευταία χρόνια και στην αναπαλαίωση – χτίσιμο νέων κατοικιών*, απάντηση που έδωσαν 12 ερωτώμενοι. Ακολουθούν, η *προσέλευση αλλοδαπών στην περιοχή και η τοποθεσία της κοινότητας η οποία βρίσκεται κοντά σε αστική πόλη – Ηράκλειο*. Αναφορικά με το σύνολο των νοικοκυριών της Επισκοπής, εκτιμώνται πάνω από 250.

Το σύνολο σχεδόν του δείγματος, 17 ερωτώμενοι, δηλώνει την *επάρκεια των κατοικιών* και επίσης θεωρεί ότι η ποιότητά τους τα τελευταία τρία χρόνια έχει *βελτιωθεί*. Από το σύνολο οι 12 πιστεύουν ότι η πρώτη αιτία βελτίωσης των κατοικιών είναι η *ανάπτυξη υποδομής* και οι 6 δηλώνουν την *οικονομική ενίσχυση – δάνεια*.

Σχετικά με την αποτίμηση της ποιότητας της ζωής που αφορά τις συνθήκες εργασίας, το περιβάλλον, ασφάλεια, συνθήκες εργασίας κτλ. των κατοίκων της Επισκοπής η πλειοψηφία του δείγματος απαντά ότι έχει *βελτιωθεί*, 5 ερωτώμενοι δηλώνουν ότι *παραμένει η ίδια*, ενώ 2 πιστεύουν ότι *έχει χειροτερέψει*. Η πλειοψηφία δηλώνει ότι υπάρχουν *διάφορες αιτίες* όπως οι συνθήκες εργασίας (νέες επιχειρήσεις, εργασίες), ποιότητα κατοικιών κτλ. και επίσης πιστεύουν ότι οι συνθήκες, και υποδομές επιτρέπουν στο άτομο να παραμείνει στην περιοχή. Στην ερώτηση για το επίπεδο ζωής οι 9 ερωτώμενοι πιστεύουν ότι είναι *ικανοποιητικό*, οι 8 *μέτριο* και οι υπόλοιποι 3 εκτιμούν το επίπεδο ζωής ως *εύπορο*.

Στην ερώτηση *“Οι κάτοικοι αυτής της κοινότητας εμπιστεύονται μεταξύ τους ώστε να δανείζουν και να δανείζονται”* η πλειοψηφία του δείγματος πιστεύει πως *όχι* ενώ 7 ερωτώμενοι απάντησαν *ναι*. Από το σύνολο του δείγματος η πλειοψηφία εκτιμά ότι το επίπεδο εμπιστοσύνης στην Επισκοπή έχει *παραμείνει το ίδιο*, τα τελευταία τρία χρόνια, ενώ 7 ερωτώμενοι εκτιμούν ότι έχει *χειροτερέψει*. Ζητήσαμε από το δείγμα να συγκρίνει την εμπιστοσύνη που υπάρχει ανάμεσα στους κατοίκους της Επισκοπής στο να “

δανείζουν και να δανείζονται '' σε σχέση με άλλους κατοίκους κοινοτήτων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κάτοικοι **εμπιστεύονται το ίδιο με άλλες κοινότητες**, απάντηση που έδωσαν 14 από τους ερωτώμενους ενώ 5 απάντησαν **λιγότερο από άλλες κοινότητες**. Ακόμη στην ερώτηση '' **Οι άνθρωποι εδώ ενδιαφέρονται κυρίως για την ευημερία της οικογένειάς τους και δεν τους ενδιαφέρει η ευημερία της κοινότητας''**, 13 από τους ερωτώμενους **συμφώνησε**, 5 από τους ερωτώμενους **συμφώνησε απόλυτα** και 2 έδωσαν την απάντηση **διαφωνεί**.

Όσον αφορά τις εργασιακές ευκαιρίες της Επισκοπής, 10 από τους ερωτώμενους απάντησαν ότι έχουν **βελτιωθεί**, 6 ερωτώμενοι απάντησαν ότι οι εργασιακές ευκαιρίες **παραμένουν ίδιες** και 4 ότι έχουν **χειροτερέψει**.

Επιπρόσθετα, η πλειοψηφία του δείγματος εκτιμά ότι οι υπηρεσίες της Επισκοπής είναι προσβάσιμες στο σύνολο των μελών της κοινότητας.

5.9.2 Κύριες Υπηρεσίες

Στη συγκεκριμένη ενότητα του ερωτηματολογίου αξιολογείται η διαθεσιμότητα και η ποιότητα των υπηρεσιών Ηλεκτροδότησης, Δημόσιου Φωτισμού, Ύδρευσης, των Υπηρεσιών Επικοινωνίας, Μεταφοράς, Ψυχαγωγίας, Ασφάλειας κ.α.

➤ Υπηρεσίες Ηλεκτροδότησης

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων εκτιμά ότι οι διαθέσιμες υπηρεσίες Ηλεκτροδότησης τα τελευταία 3 χρόνια έχουν **βελτιωθεί**, ενώ, ένα μικρότερο ποσοστό του δείγματος δηλώνει ότι **παραμένουν το ίδιο**. Σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών Ηλεκτροδότησης, τα τελευταία τρία χρόνια, οι 10 ερωτώμενοι δήλωσαν **καλή**, οι 4 **μέτρια** και οι 3 **πολύ καλή**.

Από το σύνολο οι 9 ερωτώμενοι δήλωσαν ότι **δεν υπάρχουν προβλήματα**, οι 8 αναφέρθηκαν στις συχνές διακοπές της ηλεκτροδότησης, και τέλος 3 αναφέρθηκαν στο παλιό δίκτυο.

➤ Δημόσιος Φωτισμός

Οι 9 ερωτώμενοι εκτιμούν ότι ο Δημόσιος Φωτισμός, τα τελευταία 3 χρόνια, έχει **βελτιωθεί** ενώ οι 8 δηλώνουν ότι **παραμένουν το ίδιο**.

Για την ποιότητα των υπηρεσιών του Δημόσιου Φωτισμού αναφέρεται από το δείγμα πως είναι **καλή**, απάντηση που έδωσαν 8 ερωτώμενοι, άλλοι 8 ερωτώμενοι απάντησαν **μέτρια**, ένας **πολύ καλή**, ένας **κακή** και τέλος, 2 ερωτώμενοι **δε γνώριζαν**.

Όσον αφορά τα προβλήματα του Δημόσιου Φωτισμού 8 ερωτώμενοι ανέφεραν την ανεπάρκεια του φωτισμού σε δρόμους της κοινότητας, 4 εκτίμησαν ως πρόβλημα τις **καμένες / σπασμένες λάμπες**, 2 χαρακτήρισαν ως πρόβλημα την **αδιαφορία των υπευθύνων** και τέλος 6 εκτίμησαν πως **δεν υπάρχουν προβλήματα**.

➤ Ύδρευση

Σχετικά με τις Υπηρεσίες Ύδρευσης, τα τελευταία τρία χρόνια, δεν παρατηρείται βελτίωση καθότι η πλειοψηφία του δείγματος δηλώνει ότι **έχουν παραμείνει ίδιες** ενώ μικρότερο ποσοστό δηλώνει την **βελτίωση της εν λόγω υπηρεσίας**.

Η **ικανοποίηση** του δείγματος από την παροχή του Δημόσιου Δικτύου Ύδρευσης παρατηρείται στο μεγαλύτερο ποσοστό, 12 ερωτώμενοι, 4 απάντησαν **σχετικά ικανοποιημένοι**, 3 **αρκετά ικανοποιημένοι** και τέλος, ένας **δεν είναι ικανοποιημένος**.

Στα προβλήματα των παροχών του Δημόσιου Δικτύου Ύδρευσης 11 ερωτώμενοι αναφέρθηκαν στην **ελλιπή συντήρηση του δικτύου**, 8 εκτίμησαν ότι **δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα** ενώ οι υπόλοιποι αναφέρθηκαν σε **διάφορα προβλήματα** όπως την συσσώρευση αμιάντου στους σωλήνες.

➤ Επικοινωνία

Οι 16 από τους 20 ερωτώμενους δηλώνουν πως οι υπηρεσίες της Επικοινωνίας έχουν **παραμείνει ίδιες** τα τελευταία τρία χρόνια, οι 2 θεωρούν ότι **έχουν χειροτερέψει**, ένας ερωτώμενος θεωρεί ότι οι υπηρεσίες επικοινωνίας **έχουν βελτιωθεί** και ένας **δεν γνώριζε**.

Όσον αφορά την ποιότητα των υπηρεσιών της Επικοινωνίας, 11 ερωτώμενοι δηλώνουν **ικανοποιημένοι**, 6 δηλώνουν **αρκετά ικανοποιημένοι**, 2 **δεν απάντησαν** και ένας δήλωσε **σχετικά ικανοποιημένος**.

Όσον αφορά την παροχή των υπηρεσιών στην Επισκοπή, 9 ερωτώμενοι δήλωσαν ότι είναι **καλή**, 7 ότι είναι **μέτρια** και οι υπόλοιποι 4 έδωσαν διαφορετικές απαντήσεις (**πολύ καλή, κακές πολύ κακές**). Αναφορικά με τα προβλήματα, οι 13 ερωτώμενοι

αναφέρθηκαν στην *ανεπάρκεια των τηλεφωνικών θαλάμων*, 4 *δεν γνωρίζουν* και οι υπόλοιποι δήλωσαν *την τοποθεσία*, και *την κατασκευή* (αδιαφύλακτος).

➤ Ταχυδρομείο

Τα τρία τελευταία χρόνια οι υπηρεσίες του Ταχυδρομείου *έχουν βελτιωθεί*. Ειδικότερα, 9 ερωτώμενοι δηλώνουν την *βελτίωση* των παροχών, 3 ερωτώμενοι δηλώνουν ότι έχουν *χειροτερέψει* ενώ 8 ερωτώμενοι εκφράζουν ότι *έχουν παραμείνει ίδιες*.

Η παροχή των υπηρεσιών του Ταχυδρομείου εκτιμάται ως *καλή* από τους 9 ερωτώμενους, οι 7 δήλωσαν ότι είναι *πολύ καλή* και οι 4 *μέτρια*.

Τα προβλήματα του Ταχυδρομείου αφορούν την *ανεπάρκεια του προσωπικού*, απάντηση που έδωσαν 9 ερωτώμενοι, 8 ερωτώμενοι αναφέρθηκαν στην *παροχή υπηρεσιών*, συγκεκριμένα, άνεση εξυπηρέτησης πολιτών λόγω κτιρίου, υπερωρίες προσωπικού κτλ. και τέλος 3 απάντησαν *δεν γνωρίζει κάποιο συγκεκριμένο πρόβλημα*.

➤ Διαδίκτυο

Αναφορικά με την δημόσια χρήση διαδικτύου, το λιγότερο τμήμα του πληθυσμού έχει πρόσβαση. Οι χώροι πρόσβασης διαδικτύου ευνοούν τους μαθητές και τους υπαλλήλους του Δημοτικού Καταστήματος καθώς υπάρχει μόνο στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (βιβλιοθήκη), στο Δήμο, στο κέντρο εκμάθησης ηλεκτρονικών υπολογιστών που απευθύνεται σε μαθητές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Γενικά, τα μέλη της κοινότητας έχουν την δυνατότητα χρήσης διαδικτύου στα internet cafe της Επισκοπής, τα οποία βρίσκονται σε απόσταση 5 λεπτών από το Δήμο (ο Δήμος ορίστηκε ως σημείο απόστασης προκειμένου να καθορίζει το σύνολο του δείγματος το ίδιο).

➤ Συγκομιδή Σκουπιδιών

Η μεγαλύτερη τάση του δείγματος υποστηρίζει ότι το σύνολο της κοινότητας λαμβάνει τις υπηρεσίες Συγκομιδής Σκουπιδιών όμως το δείγμα θεωρεί ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν παρουσιάζουν ανοδική εξέλιξη τα τελευταία τρία χρόνια. Συγκεκριμένα, 10 από τους ερωτώμενους απαντούν ότι *παραμένουν το ίδιο* ενώ πολύ κοντά βρίσκεται η απάντηση ότι *έχουν βελτιωθεί* από 9 ερωτώμενους.

Στις περιοχές που δεν υπάρχει συγκομιδή σκουπιδιών, 5 ερωτώμενοι ισχυρίζονται ότι ακολουθείτε *η μέθοδος καύσης των στερεών αποβλήτων*, οι 6 *δεν γνωρίζουν* ενώ οι

υπόλοιποι ερωτώμενοι δίνουν διαφορετικές απαντήσεις (πετάνε στη γη των άλλων, τα πετάνε στη γη τους, τα σκεπάζουν με χώμα).

➤ Αγορά

Τα τελευταία χρόνια η αγορά της Επισκοπής βρίσκεται σε **υψηλά ποσοστά βελτίωσης**, καθώς η πλειοψηφία του δείγματος πιστεύει ότι η κοινοτική αγορά **έχει ανοδική πορεία**, 2 άτομα ότι **έχει χειροτερέψει** και 5 άτομα απαντούν ότι **παραμένει το ίδιο**.

Η ποιότητα και οι υπηρεσίες της Αγοράς της Επισκοπής **έχουν βελτιωθεί** καθώς 11 ερωτώμενοι **εκφράζουν ικανοποίηση**, 6 θεωρούν ότι **παρέμεινε το ίδιο** και 2 ότι **έχουν χειροτερέψει**.

➤ Μέσα Μαζικής Μεταφοράς

Σχετικά με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, 11 άτομα, εκτιμούν ότι η ποιότητα και οι υπηρεσίες **έχουν παραμείνει ίδιες** 3 άτομα από το σύνολο του δείγματος δηλώνουν **ανοδική πορεία** και 6 άτομα δηλώνουν ότι οι υπηρεσίες **έχουν χειροτερέψει**.

Αναφορικά με τα προβλήματα, 11 ερωτώμενοι εκτίμησαν ως πρόβλημα την **ανεπάρκεια στα δρομολόγια**, το **ωράριο** εκτιμάται από 5 ερωτώμενους, 2 δήλωσαν την **στάση του υπεραστικού λεωφορείου σε συγκεκριμένα σημεία στην κοινότητα** και οι υπόλοιποι 2 απήντησαν την **ακαταλληλότητα του οδικού δικτύου** και την **κατοχή ιδιωτικού μέσου μεταφοράς**.

Οι κάτοικοι της Επισκοπής χρησιμοποιούν κυρίως το γεωργικό μηχάνημα και το δίκυκλο προκειμένου να μετακινηθούν σε γειτονικές κοινότητες και ακολουθεί η χρήση του αυτοκινήτου σε μικρότερα ποσοστά.

➤ Χώροι Ψυχαγωγίας

Οι Χώροι Ψυχαγωγίας στην Επισκοπή είναι προσβάσιμοι για τους κατοίκους όμως δεν παρουσιάζουν εξέλιξη καθότι το μεγαλύτερο ποσοστό (11 ερωτώμενοι) του δείγματος δηλώνει ότι **έχουν παραμείνει ίδιες**. Ακολουθεί ένα μικρότερο ποσοστό (4 ερωτώμενοι) που πιστεύει ότι **έχουν βελτιωθεί**, ένα άτομο που πιστεύει ότι **έχουν χειροτερέψει**, ενώ οι υπόλοιποι 4 δήλωσαν άγνοια.

Ακόμη, στην ερώτηση εάν υπάρχει ξεχωριστός χώρος για τα παιδιά – παιδικές χαρές, 11 ερωτώμενοι απάντησαν ότι *δεν γνωρίζουν*, 2 άτομα ότι έχουν *βελτιωθεί*, 4 ότι *παρουσιάζουν φθίνουσα πορεία* και τέλος το 3 άτομα ότι *έχουν παραμείνει ίδιες*.

➤ Ασφάλεια

Στην ερώτηση *“Υπάρχει στην κοινότητα αστυνομικός σταθμός”*, οι μισοί δηλώνουν *την απουσία της κοινοτικής αστυνόμευσης* και οι υπόλοιποι θεωρούν ότι *υπάρχει*. Από τους ερωτώμενους που θεωρούν ότι υπάρχει, οι 5 δηλώνουν ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες έχουν *χειροτερέψει* και οι 4 ότι έχουν *παραμείνει ίδιες*.

5.9.3 Οικονομική Μετακίνηση πληθυσμού

Το συγκεκριμένο τμήμα του ερωτηματολογίου αφορά τα επίπεδα μετακίνησης του πληθυσμού προκειμένου να μελετηθούν τα κοινοτικά όρια και πόσο δεκτική είναι η κοινότητα σε νέες ιδέες. Τα μεγάλα επίπεδα μετακίνησης επηρεάζουν το κοινωνικό κεφάλαιο. Ειδικότερα, η μετακίνηση πολλών ατόμων για εργασία εκτός της κοινότητας ενδέχεται να αποδυναμώσει τους δεσμούς αλλά από την άλλη αποτελεί θετικό παράγοντα αύξησης του κοινωνικού κεφαλαίου λόγω της ανταλλαγής των πληροφοριών για ευκαιρίες απασχόλησης στην κοινότητα καταγωγής τους.

Οι κάτοικοι της Επισκοπής μετακινούνται σε άλλες πόλεις του Νομού Ηρακλείου για να εργαστούν συγκεκριμένες περιόδους του χρόνου. Το δείγμα δηλώνει ότι κυρίως μετακινούνται άνδρες (8 ερωτώμενοι) και απασχολούνται ως οικοδόμοι και αγρότες. Οι γυναίκες απασχολούνται με τα αγροτικά και ακολουθεί το επάγγελμα του ξενοδοχοϋπάλληλου.

Στην Επισκοπή μετακινούνται άτομα από άλλες περιοχές για εργασία και το δείγμα δηλώνει ότι απασχολούνται κυρίως με την γεωργία ενώ η μειοψηφία αναφέρει την απασχόληση στο Δημοτικό Κατάστημα και στις οικοδομές της κοινότητας.

5.9.4 Εκπαίδευση

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια περιγραφή για τις υπάρχουσες σχολικές μονάδες, το εκπαιδευτικό προσωπικό και την πρόσβαση των κατοίκων σε αυτές. Επιπλέον, μελετάται η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχει η Προσχολική, η Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση της Επισκοπής φαίνεται να καλύπτει τις ανάγκες των μαθητών.

Προσχολική Εκπαίδευση

Η πλειοψηφία του δείγματος, 18 από τους 20 ερωτώμενους, εκτιμούν ότι ο αριθμός των νηπιαγωγείων *καλύπτει* το σύνολο των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Οι 19 ερωτώμενοι πιστεύουν ότι ο αριθμός των Νηπιαγωγών είναι *επαρκής* για τον αριθμό των παιδιών.

Σχετικά με την κτιριακή κατάσταση του νηπιαγωγείου εκτιμάται *πολύ καλή*, απάντηση που έδωσαν 3 ερωτώμενοι, *καλή*, απάντηση που έδωσαν 10 ερωτώμενοι και τέλος *μέτρια*, απάντηση που έδωσαν 7 ερωτώμενοι.

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Οι απόψεις του δείγματος για το Δημοτικό Σχολείο της Επισκοπής παρουσιάζουν παρόμοια αποτελέσματα καθώς σχεδόν όλο το δείγμα, πλην ενός, πιστεύει ότι ο αριθμός των Δασκάλων και ο αριθμός των σχολείων είναι *ικανοποιητικοί* και *επαρκής* για το σύνολο των παιδιών. Η ποιότητα του κτιρίου παρουσιάζεται από 3 ερωτώμενους *πολύ καλή*, 12 την θεωρούν *καλή* και 4 *μέτρια*.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Σχετικά με τον αριθμό των σχολείων και το σύνολο των καθηγητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το σύνολο των ερωτώμενων εκτιμά ότι καλύπτουν το σύνολο των μαθητών. Παρόλο που το Γυμνάσιο και το Λύκειο στεγάζονται σε ενιαίο χώρο, οι ερωτώμενοι θεωρούν σε μεγάλο ποσοστό ότι είναι *καλή*.

Για την κτιριακή κατάσταση του Γυμνασίου 13 ερωτώμενοι που αποτελούν και την πλειοψηφία, δηλώνουν ότι είναι *καλή* ενώ για την κτιριακή κατάσταση του Λυκείου 14 δηλώνουν ότι είναι *μέτρια*. Η μικρή διαφορά οφείλεται στην άποψη μίας μαθήτριας Τρίτης Λυκείου που εκτίμησε ότι η κτιριακή κατάσταση του σχολείου που φοιτάει είναι λιγότερο καλή από αυτήν του Γυμνασίου.

Το δείγμα πιστεύει ότι τα περισσότερα παιδιά φοιτούν στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση της Επισκοπής. Εκτιμάται ένα μικρό ποσοστό εφήβων που δεν παρακολουθεί

τα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και το δείγμα εκφράζει διαφορετικούς λόγους. Ειδικότερα, η πλειοψηφία *δεν γνωρίζει*, 5 από τους ερωτώμενους πιστεύουν ότι ο λόγος ωφελείται στην *επιθυμία των παιδιών για εργασία* ενώ τέλος 2 θεωρούν ότι *φοιτούν σε Τεχνικό Λύκειο ή σε άλλες σχολές*. Αναφορικά με το Λύκειο, 10 από τους ερωτώμενους πιστεύουν ότι οι έφηβοι *επιλέγουν την εργασία* από την φοίτηση στο Λύκειο και ακολουθούν 8 ερωτώμενοι οι οποίοι ισχυρίζονται ότι *παρακολουθούν άλλες σχολές*.
Εκπαίδευση Ενηλίκων

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ερωτήσεις για την Εκπαίδευση Ενηλίκων και προγράμματα ενηλίκων όμως η πλειοψηφία απάντησε ότι δεν υπάρχει.

5.9.5 Υγεία

Στο τμήμα αυτό, αξιολογούνται τα βασικά προβλήματα υγείας σε άνδρες, γυναίκες, παιδιά, οι διαθέσιμες υπηρεσίες υγείας και το επίπεδο ποιότητας των υπηρεσιών. Σε αυτό το σημείο παραθέτονται τα βασικά προβλήματα υγείας του πληθυσμού της Επισκοπής.

Τα προβλήματα υγείας που αφορούν τα παιδιά ηλικίας κάτω των 6 ετών, το δείγμα αναφέρεται σε *παιδικές ασθένειες όπως ανεμοβλογιά, μαγουλάδες, ιώσεις κτλ*. Για τα προβλήματα υγείας που αφορούν τους άνδρες της Επισκοπής, οι 10 ερωτώμενοι *δεν γνωρίζουν* τις ασθένειες, οι 4 αναφέρονται σε *καρδιακές παθήσεις*, οι 2 *πιστεύουν ότι πάσχουν από υπέρταση*, ενώ οι υπόλοιποι αναφέρονται σε *διαφορετικές παθήσεις όπως καρκίνο, ζάχαρο, αρθρίτιδα*. Όσον αφορά τις γυναίκες, οι 12 *δεν γνωρίζουν*, οι 3 πιστεύουν ότι *πάσχουν από αρθρίτιδα*, οι 2 θεωρούν την *υπέρταση* και οι υπόλοιποι 2 τον *καρκίνο του μαστού*.

Η κοινότητα λαμβάνει ιατρική περίθαλψη καθότι υπάρχει Αγροτικό Ιατρείο σε κεντρικό σημείο της Επισκοπής. Σχεδόν το σύνολο του δείγματος (17 ερωτώμενοι) εκτιμά ότι το ιατρείο παρέχει *βασική ιατρική* στον πληθυσμό αλλά παρουσιάζονται *αρκετές ελλείψεις* σε συγκεκριμένες υπηρεσίες, οι οποίες παραθέτονται παρακάτω.

Παρόλο που υπάρχει Αγροτικό Ιατρείο, η ποιότητα των υπηρεσιών καλύπτει σε μεγάλο ποσοστό συγκεκριμένες ανάγκες. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος δηλώνει την *επάρκεια ιατρικής γνώσης* (17 ερωτώμενοι), *ιατρών*, (15 ερωτώμενοι) και τέλος *νοσοκόμες* (10 ερωτώμενοι). Δέκα από τους ερωτώμενους εκτιμούν *την ανεπάρκεια* του ιατρείου σε θέματα που αφορούν *τον εξοπλισμό /τα εργαλεία, τις κλίνες, τα ασθενοφόρα* και τέλος *άλλη ειδικότητα*.

Ακόμη η πλειοψηφία του δείγματος αναφέρεται στην *έλλειψη προγραμμάτων Οικογενειακού Προγραμματισμού*.

5.9.6 Περιβαλλοντολογικά Θέματα

Η ενότητα αυτή αναφέρεται στις αντιλήψεις που υπάρχουν για την συνολική ποιότητα του περιβάλλοντος. Οι πληροφορίες μπορούν να αξιοποιηθούν για να αποτιμήσουν συσχετίσεις μεταξύ των επιπέδων του φυσικού και κοινωνικού κεφαλαίου. Η διαχείριση των φυσικών πηγών απαιτεί αρκετές φορές συλλογική δράση και το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ο «παράγοντας κλειδί» για την ποιοτική διαχείριση του περιβάλλοντος.

Όσον αφορά την περιβαλλοντολογική κατάσταση στην Επισκοπή, τα τελευταία τρία χρόνια, δεν παρουσιάζει εξέλιξη. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος δηλώνει ότι *παραμένει το ίδιο*, ενώ μικρότερα ποσοστά του δείγματος πιστεύουν πως έχουν *βελτιωθεί* και ότι έχουν *χειροτερέψει*.

Αναφορικά με την ποιότητα της περιβαλλοντολογικής κατάστασης της Επισκοπής, οι 10 ερωτώμενοι του δείγματος, εκτιμούν πως η τωρινή περιβαλλοντική κατάσταση είναι *μέτρια*, οι 8 εκτιμούν ότι είναι *καλή* και 2 δηλώνουν ότι είναι *κακή*.

Επιπροσθέτως, στα περιβαλλοντικά προβλήματα η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε την ύπαρξη αδρανών υλικών (χωματερές και νταμάρια) ενώ 8 ερωτώμενοι εκτίμησαν ότι τα μηχανουργεία ρίχνουν τα λάδια στο χώμα ή στο νερό. Όπως προαναφέρθηκε η περιβαλλοντική κατάσταση εκτιμάται από το δείγμα ως μέτρια και στην ερώτηση *“Ποιες είναι οι δύο πρώτες δράσεις που θα βελτίωνε την περιβαλλοντολογική κατάσταση σε αυτή την κοινότητα;”* η πλειοψηφία των ερωτώμενων *δεν γνωρίζει* ενώ οι υπόλοιποι αναφέρθηκαν σε διάφορες δράσεις. Ειδικότερα, 7 ερωτώμενοι πρότειναν τους *κάδους ανακύκλωσης*, οι πέντε ανέφεραν την *δεντροφύτευση*, οι τέσσερις αναφέρθηκαν στην *πραγματοποίηση ενός περιβαλλοντικού προγράμματος (π.χ. βιοκαλλιέργεια)*, δύο ερωτώμενοι εκτίμησαν την *δημιουργία οικολογικής συνείδησης και ευαισθητοποίησης*, ένας εκτίμησε ως περιβαλλοντολογική δράση την *αντικατάσταση σωλήνων ύδρευσης* ενώ ένας ερωτώμενος εκτιμά ότι *“οι κάτοικοι δεν προσπαθούν να αλλάξει κάτι”*.

5.9.7 Γεωργία

Στον τομέα αυτό περιλαμβάνονται οι γεωργικές δραστηριότητες της περιοχής, την κύρια πηγή εσόδων των κατοίκων και μία δραστηριότητα που η συλλογική δράση ήταν κριτικής σημασίας π.χ. διοίκηση κοινών πηγών, άρδευση. Ακόμη, περιλαμβάνεται η πρόσβαση σε οικονομική και τεχνική υποστήριξη.

Δεδομένου ότι η Επισκοπή θεωρείται αγροτική περιοχή, οι γεωργικές δραστηριότητες (**παραγωγή –διανομή – κατανάλωση**) αφορούν την **αμπελοκαλλιέργεια**, απάντηση που έδωσε η πλειοψηφία του δείγματος, την **ελαιοπαραγωγή** απάντηση που έδωσαν 4 από τα 20 άτομα του δείγματος, ενώ σε χαμηλότερα ποσοστά αναφέρονται οι **κτηνοτροφικές και κηπευτικές δραστηριότητες** των κατοίκων. Εκτιμάται ότι η διάθεση και το κέρδος των προϊόντων των γεωργών επεκτείνεται εντός και εκτός της κοινότητας – **οριζόντια και κάθετη λειτουργία** - . Το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει την διάθεση των προϊόντων τους σε **εγχώριους μεσάζοντες, τοπικά μαγαζιά και προσωπική κατανάλωση**, 3 από τα 20 άτομα του δείγματος ανέφεραν τη διάθεση των προϊόντων **στην λαϊκή αγορά, στα τοπικά μαγαζιά και στην προσωπική κατανάλωση** ενώ σε μικρότερα ποσοστά αναφέρονται οι **συνεταιρισμοί, οι εξαγωγές, οι δημόσιοι φορείς και οι αγορές σε ολόκληρο τον Δήμο**. Γενικά, παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των προϊόντων διατίθεται **για προσωπική κατανάλωση και στα τοπικά μαγαζιά**.

Στην ερώτηση εάν οι αγρότες και κτηνοτρόφοι δέχονται υποστήριξη, οι απόψεις δίστανται και 2 από τους ερωτώμενους δηλώνουν πως δεν γνωρίζουν. Ειδικότερα, σχεδόν το σύνολο του δείγματος δηλώνει ότι οι γεωργοί της Επισκοπής λαμβάνουν τεχνική υποστήριξη από την **Γεωπόνο του Δήμου**. Το δείγμα της έρευνας έδωσε περισσότερες από μία απαντήσεις για την οικονομική υποστήριξη (πιστώσεις, δάνεια) των παραγωγών της κοινότητας. Από το σύνολο οι 14 ερωτώμενοι αναφέρουν την **αγροτική τράπεζα**, 11 ερωτώμενοι **τις ιδιωτικές τράπεζες** και 8 ερωτώμενοι **τις κρατικές τράπεζες**, Ένα μικρό ποσοστό του δείγματος, 5 από τα 20 άτομα, δηλώνει την οικονομική υποστήριξη από την **τις κρατικές**. Ο αγροτικός συνεταιρισμός και οι ιδιώτες εκτιμώνται από το δείγμα σε χαμηλά επίπεδα παροχής οικονομικής υποστήριξης.

Σχετικά με την παροχή δανείων, η πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί ότι λιγότερο από το 30% του συνόλου των αγροτικών παραγωγών της εν λόγω κοινότητας αναγκάζεται να παίρνει δάνεια προκειμένου να πραγματοποιήσει τις παραγωγικές δραστηριότητες.

Η σοδειά των γεωργικών δραστηριοτήτων του πληθυσμού τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει **φθίνουσα πορεία**, η πλειοψηφία των ερωτώμενων σε ποσοστό απαντά ότι η

σοδεία έχει *χειροτερέψει*, 4 άτομα δηλώνουν ότι έχουν *βελτιωθεί* και 4 άτομα επίσης, δηλώνουν ότι *παραμένει το ίδιο*.

Ακόμη, ρωτήθηκε το δείγμα για τα δύο σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μέλη της κοινότητας για τη διάθεση και το κέρδος των προϊόντων τους. Η πλειοψηφία του δείγματος, 9 ερωτώμενοι, *δεν γνωρίζει*, οι 6 *δηλώνουν το υψηλό κόστος των προϊόντων*, οι 2 *δηλώνουν την σχέση με τους μεσάζοντες* ενώ οι υπόλοιποι εκφράζουν διαφορετικές απόψεις όπως την οργάνωση, ανταγωνισμός, καιρικές συνθήκες κλπ. Εν συνεχεία, ζητήσαμε από το δείγμα να αναφερθεί στα δύο κύρια προβλήματα των αγροτών – παραγωγών για τη διάθεση και το κέρδος των προϊόντων τους. Και σε αυτήν την ερώτηση η πλειοψηφία *δεν γνωρίζει* και οι απόψεις των υπολοίπων 10 ερωτώμενων συμπίπτουν με τις προηγούμενες απαντήσεις. Από αυτούς οι 5 ερωτώμενοι δηλώνουν *την διακύμανση των τιμών*, οι 4 *τις καιρικές συνθήκες*, οι 3 τον *ανταγωνισμό*, οι 2 *την οργάνωση του Αγροτικού Συνεταιρισμού και των αγροτών* και οι υπόλοιποι δώσανε διαφορετικές απαντήσεις, την έλλειψη κρατικής υποστήριξης, την έλλειψη συσκευαστηρίων και την εκμετάλλευση αγροτών.

5.9.8 Κοινοτική υποστήριξη

Σε αυτή την ενότητα γίνεται μια αποτίμηση των κοινοτικών υπηρεσιών καθώς και μια διερεύνηση για την ύπαρξη ανεπίσημων ομάδων και τοπικών οργανώσεων που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των κοινοτικών μελών για την αντιμετώπιση κοινών τους προβλημάτων.

Στην ερώτηση *“Ποια από τα μέλη της κοινότητας ενεργοποιούνται περισσότερο για να επιλύσουν θέματα που αντιμετωπίζει η κοινότητα”* η πλειοψηφία των ερωτώμενων απάντησε ότι *οι άντρες και οι γυναίκες ενεργοποιούνται ισότιμα*, ενώ ένα άτομο δήλωσε κανείς. Όσον αφορά την ηλικία η πλειοψηφία των ερωτώμενων εκτιμά ότι *ενεργοποιούνται όλες οι πληθυσμιακές ομάδες της Επισκοπής (νέοι, ενήλικες και ηλικιωμένοι)* πλην των εφήβων, ενώ στα ίδια επίπεδα εκτιμάται και *η ενεργοποίηση μόνο των ενηλίκων*. Επιπρόσθετα, παρατηρείται ότι *η επαγγελματική κατάσταση δεν σχετίζεται με την ενεργοποίηση* των κατοίκων καθώς οι ερωτώμενοι πιστεύουν ότι εργαζόμενοι και άνεργοι είναι το ίδιο ενεργοί.

Αναφορικά με τους φορείς που ενδυναμώνουν και παρέχουν στήριξη στα μέλη των κοινοτικών οργανώσεων για την επίλυση των κοινών προβλημάτων, εκτιμώνται σε χαμηλά ποσοστά καθώς το δείγμα πιστεύει στην παροχή κοινοτικής υποστήριξης από τους ίδιους

τους κατοίκους. Συγκεκριμένα, το δείγμα εκτίμησε παραπάνω από έναν φορέα, οι 13 ερωτώμενοι πιστεύουν ότι δέχονται υποστήριξη από την **Τοπική Αυτοδιοίκηση**, οι 10 από το **κράτος**, οι 2 από τους **πολιτικούς**, οι 6 από τις **θρησκευτικές οργανώσεις**, ένας θεωρεί ότι λαμβάνει υποστήριξη από τις **Μ.Κ.Ο.**, οι 5 από τις **επιχειρηματικές οργανώσεις** και οι 11 αναφέρονται σε **ευπόληπτους πολίτες** και η πλειοψηφία του δείγματος, 14 την **κοινότητα ως σύνολο**.

Στην ερώτηση **“ Ποιους χώρους χρησιμοποιούν τα άτομα για συναντήσεις και συγκεντρώσεις ”**, σχεδόν το σύνολο του δείγματος, 19 ερωτώμενοι, δηλώνουν **την χρήση των σχολείων χρησιμοποιεί τα σχολεία**, οι 13 αναφέρουν **το κοινοτικό κέντρο και κοινοτικά κτίρια**, οι 4 πιστεύουν ότι οι **τοπικές οργανώσεις χρησιμοποιούν τις εκκλησίες** και 2 ερωτώμενοι θεωρούν ως χώρο συνάντησης **τις ιδιωτικές οικίες των μελών των οργανώσεων**.

Η διευθέτηση και η αντιμετώπιση κοινοτικών αναγκών και προβλημάτων από την επίσημη ηγεσία της Επισκοπής απουσιάζει καθότι 8 ερωτώμενοι πιστεύουν πως τα τελευταία χρόνια **δεν έχει διευθετήσει ανάγκες ή προβλήματα**. Οι 7 ερωτώμενοι του δείγματος πιστεύουν ότι **έχει αντιμετωπίσει προβλήματα (δημιουργία της Παγκρήτιας Τράπεζας, βελτίωση οδικού δικτύου και αγροτικό ιατρείο)** και οι 5 **δεν γνωρίζουν**.

Στην ερώτηση **“ Ποια είναι τα δύο σημαντικότερα προβλήματα ή ανάγκες που τα μέλη της κοινότητας πρέπει να λύσουν ή να διευθετήσουν; ”** ζητήθηκε από το δείγμα να δώσει δύο απαντήσεις. Σύμφωνα με την συχνότητα των απαντήσεων, τα κύρια προβλήματα αποτελούν **η έλλειψη αστυνόμευσης, το περιβάλλον, η έλλειψη χώρων αναψυχής και ψυχαγωγίας, και η βελτίωση του οδικού δικτύου**. Με μικρότερη συχνότητα παρουσιάζονται ως προβλήματα και ανάγκες τα δημόσια ουρητήρια, τα μέσα μαζικής μεταφοράς, οι χώροι στάθμευσης, αμεσότερη συνεργασία και αγροτικό και οδικό δίκτυο.

Στην ερώτηση **“ Υπάρχουν προγράμματα/ οργανώσεις ειδικής υποστήριξης στην κοινότητα; ”**, μόνο οι 11 ερωτώμενοι του δείγματος αναφέρουν το **Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι** της Επισκοπής και ένας την **Κοινωνική Υπηρεσία**.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει έναν πίνακα με προβλήματα που ενδεχομένως εμφανίζονται στην κοινότητα όπως διαρρήξεις, βανδαλισμοί, βία, κατάχρηση ουσιών κ.α., ζητήθηκε από το δείγμα να απαντήσει εάν υπάρχουν ή δεν υπάρχουν και ποια είναι η ομάδα κινδύνου.

Προβλήματα	Ναι	Όχι
Διαρρήξεις	13	7
Ένοπλες Ληστείες	-	20
Επιθέσεις	2	18
Συμμορίες	19	1
Βανδαλισμοί	19	1
Βίαιες Συζητήσεις	10	9
Κατάχρηση Αλκοόλ	11	8
Περιστασιακή κατάχρηση Αλκοόλ	13	6
Χρήση ναρκωτικών ουσιών	15	5
Ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες	6	13
Ενδοοικογενειακή βία	4	15
Παιδική κακοποίηση	1	19
Πορνεία	3	17

Από τους 20 ερωτώμενους μόνο οι 12 αναφέρθηκαν στις **Ομάδες Κινδύνου**. Από τους 12, η πλειοψηφία δήλωσε ότι **έφηβοι και νέοι** αποτελούν ομάδα κινδύνου όσον αφορά τις βίαιες συζητήσεις, την χρήση ναρκωτικών ουσιών, την κατάχρηση και περιστασιακή κατάχρηση αλκοόλ και τις ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες.

Ακόμη, για τις βίαιες συζητήσεις, την περιστασιακή κατάχρηση αλκοόλ και την χρήση ναρκωτικών ουσιών, το δείγμα δήλωσε ως ομάδα κινδύνου τους **ενήλικες**, ενώ, οι **αλλοδαποί**, επηρεάζονται περισσότερο στη διάπραξη αδικήματος όπως διαρρήξεις, συμμορίες, επιθέσεις, βίαιες συζητήσεις και κατάχρηση αλκοόλ.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στο τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας παραθέτονται τα συμπεράσματα των αποτελεσμάτων του focus group και του ερωτηματολογίου σε συνδυασμό με το θεωρητικό μέρος της πτυχιακής εργασίας. Ο σκοπός αφορά στην εκτίμηση της συσσώρευσης του κοινωνικού κεφαλαίου στην συγκεκριμένη περιοχή. Αναλύοντας τα συμπεράσματα της έρευνας, αρχικά, αναφέρονται τα γενικά χαρακτηριστικά της Επισκοπής, πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τα μέλη του focus group και των μελών των ερωτηματολογίων. Η Επισκοπή υπάρχει περισσότερα από 20 έτη και συγκεκριμένα χρονολογείται από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Εκτιμάται ότι κατοικούν πάνω από 250 οικογένειες και όσον αφορά την ποιότητα των κατοικιών έχει βελτιωθεί λόγω της ανάπτυξης της υποδομής, της οικονομικής ενίσχυσης και την γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής.

Τα τελευταία τρία χρόνια παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού και οι αιτίες οφείλονται στην μετακίνηση των αλλοδαπών στην περιοχή, στη μικρή απόσταση από το αστικό κέντρο που οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στην βελτίωση του οδικού δικτύου ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα αναφέρει το δείγμα ως παράγοντα την ποιότητα της περιβαλλοντολογικής κατάστασης.

Λαμβάνοντας υπόψη την θεωρητική προσέγγιση της μελέτης της κοινότητας, σύμφωνα με τον Ronald Warren (1963 στο Σταθόπουλος, 2001), ως κοινωνικό σύστημα, η Επισκοπή επιτελεί λειτουργίες σε τοπικό επίπεδο, κοινωνικοποίηση, κοινωνικός έλεγχος, κοινωνική συμμετοχή, παραγωγή- διανομή-κατανάλωση και αλληλοβοήθεια σε χαμηλά επίπεδα. Ακόμη, σύμφωνα με τον Bourdieu το κοινωνικό κεφάλαιο συνδέεται με το οικονομικό, ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο, όπου το άτομο έχει την ικανότητα να το διαχειριστεί ή να το μετατρέψει σε οποιαδήποτε μορφή κεφαλαίου (Μαράτου, 2004).

Η Επισκοπή, ως κοινωνικό σύστημα, επιτελεί το σύνολο των λειτουργιών σε τοπικό επίπεδο. Το δείγμα της έρευνας εκτιμάται ικανοποιητική την λειτουργία της κοινωνικοποίησης στα πλαίσια της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα εκτιμώνται η κοινωνικοποίηση σε μονάδες εκτός του σχολείου, η παροχή ανάπτυξης ικανοτήτων, η ψυχαγωγία, η οικονομία της περιοχής, η αστυνόμευση, η κοινωνική συμμετοχή και η αλληλοβοήθεια.

Ανθρώπινο κεφάλαιο και κοινωνικό κεφάλαιο.

Η λειτουργία της κοινωνικοποίησης του πληθυσμού της Επισκοπής επιτελείται στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (οριζόντια διάσταση).

Σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών ο αριθμός των εκπαιδευτών και κτιρίων καλύπτει τις ανάγκες του αριθμού των μαθητών. Γενικότερα, το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων είναι χαμηλό καθώς οι ευκαιρίες απασχόλησης για συμπλήρωση του εισοδήματος του νοικοκυριού θεωρείται πρώτιστης σημασίας. Συνεπώς, η πρόσβαση στην εκπαιδευτικές ευκαιρίες διαφοροποιείται ανάλογα με το μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο της οικογένειας και την εθνικότητα των ατόμων (Banks, 1987; Coleman, 1988 στο Harper, 2001 και Field, 2003). Τα παιδιά των μεταναστών και κάποιοι γηγενείς έφηβοι επιλέγουν την ένταξη στην αγορά εργασίας γεγονός που συνδέεται με την θεωρία των White et al., (2003 στο Social Capital in Action, 2005) και Stanton & Dornbush (1995 στο Field, 2003) όπου οι γονείς με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο διαμορφώνουν χαμηλές προσδοκίες για τα παιδιά τους. Ακόμη, η εκπαίδευση εντείνει τα κίνητρα για κοινωνική συμμετοχή στα κοινά και συμβάλλει στην αύξηση της συλλογικής δράσης, θεωρία των Helliwell (1996); Brehm & Rahn (1997); Glaeser et al., (2000) και Costa & Kahn, (2000 στο Field, 2003) που σχετίζεται με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας. Τα χαμηλά επίπεδα της κοινωνικής συμμετοχής των κατοίκων και της ανάπτυξης της συλλογικής δράσης συνδέονται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων, διατηρώντας έτσι χαμηλά επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου.

Επιπροσθέτως, το χαμηλό επίπεδο της εκπαίδευσης των κατοίκων της Επισκοπής συνδέεται με την διατήρηση επαφών και την δικτύωση αφού παρουσιάζονται χαμηλά ποσοστά εμπιστοσύνης, αμοιβαιότητας και έλλειψη ενδιαφέροντος προς τον γείτονα τους. Σύμφωνα με την θεωρία, τα άτομα με ανώτερη εκπαίδευση συνδέονται με άτομα εκτός της οικογένειας ενώ τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αναζητούν υποστήριξη μόνο από τα δίκτυα της συγγένειας (Emler & McNamara, 1996 στο Field, 2003 και Uhlenberg & John, 2004 στο Social Capital in Action, 2005).

Αναφορικά με τα χαμηλά επίπεδα αξιολόγησης του σχολείου από τους εφήβους της Επισκοπής συνδέονται με την πρόωρη εγκυμοσύνη και με μη υγιής συμπεριφορές (Springs et al., 2006).

Εκτός από τα σχολεία της Επισκοπής που επιτελούν την λειτουργία της κοινωνικοποίησης, οι έφηβοι και νέοι κοινωνικοποιούνται μέσα από το ΤΟ.ΣΥ.Ν. Άλλα οριζόντια συστήματα δεν υπάρχουν στην περιοχή και κυρίως μονάδες κοινωνικοποίησης που να απευθύνονται στους ενήλικες και στα άτομα της τρίτης ηλικίας (επιμορφωτικά προγράμματα, Κ.Α.Π.Η.) με σκοπό την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, των ικανοτήτων τους και την απόκτηση γνώσεων. Κατά τον Matarasso (1999 στο Harper,

2001) το ανθρώπινο κεφάλαιο αναγνωρίζεται ως το πολιτιστικό κεφάλαιο, τα μέλη της κοινότητας αναπτύσσονται με την πάροδο του χρόνου μέσα από την ενίσχυση των ταλέντων και δεξιοτήτων τους και την έκθεση σε πολιτιστικές δραστηριότητες.

Το ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο χαρακτηρίζονται από αμοιβαιότητα που συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή και στην ανάπτυξη της οικονομίας της κοινότητας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2003/3 175/02). Στα συγκεκριμένα αποτελέσματα της έρευνας παρατηρούνται χαμηλά επίπεδα ανθρώπινου κεφαλαίου και κοινωνικού κεφαλαίου καθώς αξιολογείται έλλειψη ανάπτυξης στο προσωπικό επίπεδο (Bourdieu 1986 στο Field, 2003 και Harper, 2001) έλλειψη εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας (Fukuyama, 1995 στο Feldman et al., 1999; Putnam, 2000; Woolcock, 2001; Pretty & Ward, 2001 στο Harper, 2001 και Grootaert et al., 2004), έλλειψη κοινωνικότητας που σχετίζεται με την έννοια της ιδιότητας μέλους, της κοινωνικής συμμετοχής (Stone, 2001; Ζαϊμάκης, 2002; Baum et al., 2003; Grootaert et al., 2004 και Sabatini, 2005) με αποτέλεσμα τα χαμηλά επίπεδα κοινωνικής συνοχής (www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTSOCIALCAPITAL.htm), το αίσθημα του ανήκειν (MacMillan & Chavis, 1986 στο Baum & Ziersch, 2003 και Σταθόπουλος, 2001). Σύμφωνα με το θεωρητικό υπόβαθρο η εκπαίδευση του ατόμου, εντείνει τα κίνητρα για κοινωνική συμμετοχή και συμβάλλει στην αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου. Θεωρείται βασικό παράγοντας της συλλογικής δράσης, πρόσβασης σε δίκτυα αλληλεγγύης (Helliwell, 1996; Brehm & Rahn, 1997; Glaeser et al., 2000; Costa & Kahn, 2000 και Rothstein & Stolle, 2001 στο Field, 2003).

Οικονομικό κεφάλαιο και κοινωνικό κεφάλαιο

Η οικονομία της Επισκοπής βασίζεται κυρίως στην αμπελοκαλλιέργεια και στην ελαιουργεία, ενώ διανέμονται συγκεκριμένα προϊόντα από εξωκοινοτικές πηγές προκειμένου να καλυφθούν αγαθά που δεν παράγει η ίδια. Η οριζόντια διάσταση της οικονομίας αφορά την παραγωγή και διανομή γεωργικών προϊόντων σε τοπικά μαγαζιά της συγκεκριμένης κοινότητας ενώ στα ίδια επίπεδα αναφέρεται από το δείγμα της έρευνας η διανομή των παραγόμενων αγαθών εκτός της κοινότητας (κάθετη διάσταση). Σε περίπτωση που η διανομή σε εξωκοινοτικά συστήματα υπερτερούσε, τότε η αυτονομία της κοινότητας θα μειωνόταν διότι η οικονομία και παραγωγή εξαρτάται από την κάθετη διάσταση (Σταθόπουλος, 2001).

Λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί, υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ των υψηλών επιπέδων γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου και της

αγροτικής ανάπτυξης της κοινότητας. Οι θετικές σχέσεις αλληλεπίδρασης επηρεάζουν δράσεις που αποσκοπούν στην κοινοτική ανάπτυξη (Reid et al., 2000). Τα υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης, επιτρέπουν την συνδιαλλαγή των εμπορών με τους προμηθευτές και την παροχή βοήθειας σε αντίθεση με το εκπαιδευτικό επίπεδο των αγροτών και έχουν αποτέλεσμα την αύξηση της οικονομικής παραγωγής και την αύξηση του φυσικού κεφαλαίου (Knack & Keefer, 1997 και Marcel & Minten, 1997 στο Social Capital and the Firm: Evidence from Agricultural Trade, 1999). Στην Επισκοπή δεν εμφανίζονται σχετικά δεδομένα, η οργάνωση και υλοποίηση δράσεων των επίσημων φορέων και των κατοίκων με σκοπό την ανάπτυξη του οικονομικού κεφαλαίου εκτιμώνται σε χαμηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα οι πωλήσεις των προϊόντων να έχουν χειροτερέψει και η σοδειά, τα τελευταία τρία χρόνια, να έχει μειωθεί. Οι λόγοι έγκειται στο γεγονός ότι υπάρχει διακύμανση των τιμών, ανταγωνισμός και δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Παρόλο την ύπαρξη τοπικού Αγροτικού Συνεταιρισμού, ο οποίος στοχεύει στην ισότιμη συνεργασία, αμοιβαία βοήθεια των μελών του και στην πραγματοποίηση δραστηριοτήτων ώστε να καλύπτει ολόκληρο το φάσμα της παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων με σκοπό την προώθηση της οικονομικής, κοινωνική και πολιτιστικής ανάπτυξης της Επισκοπής (Μελέτη Κοινότητας, 2003), δεν λειτουργεί σε ικανοποιητικό επίπεδο. Οι αγρότες λαμβάνουν οικονομική στήριξη από την αγροτική τράπεζα και ιδιωτικές τράπεζες ενώ η τεχνική υποστήριξη παρέχεται από την Γεωπόνο του Δήμου. Η έλλειψη κατάλληλης υποδομής για την δημιουργία οικονομικού κεφαλαίου συμβάλλει αρνητικά στα συσσωρευμένου επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου μιας κοινότητας (Moore et al., 2006).

Δεδομένου ότι η Επισκοπή είναι αγροτική περιοχή, οι κάτοικοι απασχολούνται κυρίως με την γεωργία αφού αποτελεί περιουσιακό στοιχείο και έσοδα των νοικοκυριών. Σύμφωνα με την ανάλυση της έρευνας, η πλειοψηφία των ανδρών ασχολείται με τις αγροτικές δραστηριότητες, την ελαιουργεία και με την οικοδομή και οι γυναίκες ασχολούνται με την γεωργία και ένα μεγάλο μέρος με το επάγγελμα της Ξενοδοχοϋπαλλήλου. Ακόμη, οι άνδρες μετακινούνται σε άλλη πόλη του νομού με σκοπό την απασχόληση τους ενώ υπάρχουν άτομα που δεν είναι γηγενείς της Επισκοπής, οι οποίοι εργάζονται στις γεωργικές δραστηριότητες, στην οικοδομή και στο κατάστημα του Δήμου. Με βάση την θεωρία η μετακίνηση των μελών της κοινότητας μπορεί να αποτελεί θετικό παράγοντα ή αρνητικό στο κοινωνικό κεφάλαιο της κοινότητας. Στην πρώτη περίπτωση η μαζική μετακίνηση του πληθυσμού αποτελεί πηγή πληροφόρησης για ευκαιρίες απασχόλησης στην κοινότητα καταγωγή τους, ενώ στη δεύτερη περίπτωση, η

μετακίνηση ενδέχεται να ανακόψει ή να αποδυναμώσει τους δεσμούς (Grootaert et al., 2002). Επομένως, στο πεδίο της έρευνας, η μετακίνηση εκτιμάται ως αρνητικός παράγοντας, καθότι το επάγγελμα που ασκούν τα άτομα που μετακινούνται από άλλες περιοχές στην Επισκοπή, δεν προσφέρει ευκαιρίες πληροφοριών για νέες ιδέες και οι κάτοικοι που μετακινούνται σε άλλες πόλεις του νομού Ηρακλείου τείνουν να αποδυναμώνονται από τα κοινοτικά δίκτυα.

Φυσικό κεφάλαιο και κοινωνικό κεφάλαιο

Σύμφωνα με την θεωρία το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί παράγοντα κλειδί στην ποιοτική διαχείριση του περιβάλλοντος. Τα περιβαλλοντολογικά προβλήματα και η ποιότητα του περιβάλλοντος της κοινότητας αξιολογούν στις συσχετίσεις μεταξύ των επιπέδων του φυσικού και κοινωνικού κεφαλαίου (Grootaert et al., 2002). Τα τελευταία τρία χρόνια η περιβαλλοντολογική κατάσταση στην Επισκοπή παραμένει ίδια και η ποιότητα του περιβάλλοντος εκτιμάται από τους κατοίκους ως μέτρια. Στην Επισκοπή υπάρχουν εστίες μόλυνσης που δημιουργούνται από τα νταμάρια και τις χωματερές, τα στάσιμα νερά και τις λιμνάζουσες πηγές και ακόμη από τα μηχανουργεία που ρίχνουν τα λάδια στο χώμα. Παρόλο που οι κάτοικοι της Επισκοπής δεν είναι ικανοποιημένοι από την ποιότητα του περιβάλλοντος, τα τελευταία τρία χρόνια, δεν έχουν οργανωθεί για την επίλυση σχετικών προβλημάτων. Το σύνολο του δείγματος της έρευνας αναφέρεται στην οργάνωση και υλοποίηση περιβαλλοντολογικών δράσεων (κάδοι ανακύκλωσης, δεντροφύτευση, ευαισθητοποίηση πληθυσμού) γεγονός που δηλώνει την ανάγκη του πληθυσμού για βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στην Επισκοπή.

Δείκτης Δομικού Κοινωνικού Κεφαλαίου

Στο συγκεκριμένο σημείο του ερευνητικού μέρους, παραθέτονται ο εντοπισμός των διαθέσιμων τοπικών οργανώσεων και υπηρεσιών, η δραστηριότητα των οργανώσεων, η διαδικασία λήψης αποφάσεων και η ιδιότητα μέλους του ατόμου που διαμένει στην Επισκοπή.

Οι αποφάσεις για τα κοινοτικά θέματα λαμβάνονται από τα μέλη της κάθε οργάνωσης – Διοικητικό Συμβούλιο - ενώ η τελική απόφαση λαμβάνεται από τον Δήμαρχο και τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου της Επισκοπής. Η απουσία της κοινωνικής συμμετοχής του πληθυσμού της Επισκοπής, σχετίζεται με τα χαμηλά επίπεδα ενδυνάμωσης των κατοίκων, την άσκηση κοινωνικής επιρροής (Glaser et al., 2000 στο Christoforou, 2004 και Putnam, 2000) και την ενίσχυση του αισθήματος ανήκειν (Ιατρίδης, 1990). Παρόλο που οι ανωτέρω παράγοντες συμβάλλουν στην ενίσχυση του δομικού

κοινωνικού κεφαλαίου (Baum & Ziersch, 2003 και Grootaert et al., 2002) δεν εντάσσονται στα σχέδια των κοινοτικών δράσεων. Οι κάτοικοι της Επισκοπής υιοθετούν παθητική στάση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και η εν λόγω μορφή συμμετοχής, με βάση τις θεωρητικές προσεγγίσεις της έννοιας της κοινωνικής συμμετοχής, αναγνωρίζεται ως ψευδοσυμμετοχή καθώς οι κάτοικοι είναι αποδέχτες των πληροφοριών και αποφάσεων που λαμβάνονται από τα μέλη της επίσημης ηγεσίας (Kerschner, 1976 και Χριστοφιλόπουλος, 1987 στο Σταθόπουλος, 2001). Λαμβάνοντας υπόψη την θεωρία, η μάθηση των κατοίκων της Επισκοπής για συμμετοχή στις τοπικές οργανώσεις με σκοπό την επίτευξη κοινών στόχων, θα αύξανε τον δείκτη του δομικού κοινωνικού κεφαλαίου. Ειδικότερα, θα ενισχυόταν η δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων (Grootaert et., 2002) και οι έννοιες της συνεργασίας και της ιδιότητας μέλους (Putnam, 1993 στο Ponthieux, 2004).

Στην Επισκοπή οι σχέσεις μεταξύ των οργανώσεων είναι κυρίως ουδέτερες ενώ εκτιμώνται αμφίδρομες σχέσεις ανάμεσα στις οργανώσεις και στην τοπική εξουσία. Οι σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των οργανώσεων συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία της κοινότητας και αρκετές φορές, απαιτείται η συντονισμένη συνεργασία μεταξύ δύο ή περισσότερων οργανώσεων προκειμένου να επιλυθούν προβλήματα που αφορούν τους κατοίκους και γενικά την κοινότητα (Σταθόπουλος, 2001). Στην Επισκοπή δεν παρατηρούνται συντονισμένες συνεργασίες καθώς τα χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης (Putnam, 1993 στο Ponthieux, 2004) και η ισχύς της τοπικής εξουσίας δρουν ανασταλτικά στην υλοποίηση συλλογικών δράσεων και στην δικτύωση της κοινότητας με έσω και έξω συστήματα (Warren, 1963 στο Σταθόπουλος, 2001) προκειμένου να επέλθει η επιδιωκόμενη αλλαγή προς όφελος του συνόλου (Maser, 2007 στο Bullen, 2007).

Όσον αφορά την κοινοτική στήριξη, οι οργανώσεις οφείλουν να ενδυναμώνουν τα μέλη της κοινότητας να συμμετέχουν στην εφαρμογή κοινών λύσεων σε κοινά προβλήματα (Grootaert et al., 2002 και Beresford 2000 στο Baum & Ziersch, 2003) προκειμένου να δημιουργηθεί μία δυνατή κοινότητα, ικανή να αντιμετωπίζει κινδύνους προς όφελος του συνόλου (Cox, 1999 στο Καραμάνου, 2006). Μέσα από την συμμετοχή των κατοίκων προάγεται η ενδυνάμωση, η κριτική συνειδητοποίηση και η άσκηση κοινωνικής επιρροής (Glaeser et al., 2000 στο Christoforou, 2004 και Putnam, 2000). Τα συγκεκριμένα θεωρητικά δεδομένα δεν παρουσιάζονται στην Επισκοπή, η υποστήριξη για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων παρέχεται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, το κράτος και η μεγαλύτερη τάση των απόψεων του δείγματος ισχυρίζεται πως η υποστήριξη παρέχεται από τους ευυπόληπτους κατοίκους και την κοινότητα ως σύνολο.

Οι κάτοικοι αξιολογούν την παροχή ειδικής υποστήριξης από το πρόγραμμα ‘‘Βοήθεια στο Σπίτι’’ γεγονός που δηλώνει την έλλειψη ουσιαστικού ρόλου των κοινοτικών οργανώσεων και εφαρμογής προγραμμάτων για την παροχή υποστήριξης στα μέλη της Επισκοπής.

Στο πεδίο έρευνας, δεν παρατηρούνται μορφές κοινωνικού αποκλεισμού στην πρόσβαση των Κυρίων Υπηρεσιών καθώς τόσο οι ντόπιοι και οι αλλοδαποί που κατοικούν μόνιμα στην Επισκοπή λαμβάνουν ισότιμα παροχές από το σύνολο των υπηρεσιών (ύδρευση, δημόσιος φωτισμός, υγεία κτλ.). Η διαθεσιμότητα των υπηρεσιών, τα τελευταία τρία χρόνια, έχει βελτιωθεί ενώ δεν υπάρχουν στην Επισκοπή αστυνόμευση και χώροι ψυχαγωγίας. Παρόλο που οι κάτοικοι, σε γενικές γραμμές, εκτιμούν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών ως καλές, δηλώνουν την ύπαρξη σημαντικών προβλημάτων σε επίπεδο υποδομής ανάπτυξης. Το δείγμα της έρευνας πιστεύει ότι η αντιμετώπιση των προβλημάτων θα βελτιώσει την ποιότητα των τοπικών υπηρεσιών και θα λειτουργήσει θετικά στην ανάπτυξη της περιοχής.

Εντούτοις, παρατηρείται διαφοροποίηση στην προσπελασιμότητα και στην σημαντικότητα των κοινοτικών οργανώσεων προς τον πληθυσμό. Ειδικότερα, οι υπάρχουσες οργανώσεις είναι κλειστές προς τις πληθυσμιακές ομάδες της Επισκοπής, οι γυναίκες συμμετέχουν στον σύλλογο γυναικών «ΕΡΓΑΝΗ», οι έφηβοι και νέοι συμμετέχουν στο ΤΟ.ΣΥ.Ν. και οι άνδρες κυρίως στον Αγροτικό Συνεταιρισμό και στον Πολιτιστικό Σύλλογο. Υψηλή προσπελασιμότητα προς την κοινότητα, εμφανίζει η «ΕΡΓΑΝΗ» και ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του Δημοτικού Σχολείου της Επισκοπής, ακολουθεί το ΤΟ.ΣΥ.Ν. και ο Πολιτιστικός Σύλλογος και χαμηλή προσπελασιμότητα παρουσιάζουν οι υπόλοιποι οργανισμοί και σύλλογοι. Σχετικά με την σημαντικότητα των οργανώσεων για την λειτουργία της Επισκοπής, οι κάτοικοι δηλώνουν αρχικά την «ΕΡΓΑΝΗ» και το Δημοτικό Συμβούλιο, μέση σημαντικότητα αποτελούν ο Πολιτιστικός Σύλλογος, ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων και το ΤΟ.ΣΥ.Ν και οι υπόλοιποι οργανισμοί περιλαμβάνονται στην κατηγορία της χαμηλής σημαντικότητας. Η παρουσία κοινωνικών ανισοτήτων δηλώνει την απόκλιση πληθυσμιακών ομάδων από την καθολική συμμετοχή στην κοινωνικοοικονομική, πολιτισμική και πολιτική ζωή της κοινότητας (Narayan, 1999 στο Baum & Ziersch, 2003). Σύμφωνα με την World Bank, η ενσωμάτωση του ατόμου στην κοινότητα σχετίζεται με την πρόσβαση στις διαθέσιμες υπηρεσίες και με την κοινωνικότητα του ατόμου να διατηρεί διαπροσωπικές σχέσεις εντός της κοινότητας, να συμμετέχει στα τοπικά δρώμενα και στους κοινοτικούς φορείς. Η

κοινωνικότητα του ατόμου και οι καθημερινές σχέσεις αλληλεπίδρασης αποτελούν εμφάνιση υψηλού κοινοτικού κοινωνικού κεφαλαίου. Όμως, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας δεν παρουσιάζουν τέτοια στοιχεία, συμμετοχή στα τοπικά δρώμενα κτλ., και το δείγμα αναφέρεται μόνο στην ισότιμη πρόσβαση στις διαθέσιμες κοινοτικές υπηρεσίες.

Η ιδιότητα μέλους των κατοίκων της Επισκοπής δεν σχετίζεται με τα κριτήρια που δίνει η World Bank, φύλο, ηλικία, συγγένεια, θρησκεία, πολιτικοί δεσμοί, επάγγελμα και εκπαίδευσης. Το δείγμα της έρευνας πιστεύει ότι γυναίκες – άνδρες, νέοι – ενήλικες – ηλικιωμένοι, εργαζόμενοι και άνεργοι ενεργοποιούνται ισότιμα στην επίλυση κοινοτικών θεμάτων. Στην Επισκοπή δεν εμφανίζεται διάκριση των δύο φύλων που διαφορετικά σύμφωνα με το θεωρητικό υπόβαθρο θα αποτελούσε αρνητικό στοιχείο στην ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου (Werbner, 1991 στο <http://web.worldbank.org/WEBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTSOCIALCAPITAL.html>). Συνεπώς το κοινωνικό κεφάλαιο φαίνεται να είναι προνομιούχο για όλα τα μέλη της κοινότητας (Grootaert et al., 2000). Στο πεδίο της έρευνας δεν εμφανίζεται διάκριση του φύλου που διαφορετικά σύμφωνα με την θεωρία, είναι για το κοινωνικό κεφάλαιο και για την κοινοτική ανάπτυξη καθώς διασπάται η εμπιστοσύνη, εμποδίζονται οι οικογενειακές σχέσεις, περιορίζεται η κοινωνικότητα και η συμμετοχή του ατόμου με έκβαση την μείωση του κοινωνικού κεφαλαίου και την ικανότητα των κατοίκων να δρουν συλλογικά σε κοινούς στόχους (<http://web.worldbank.org.html>). Πάρα ταύτα η δράση των γυναικών της Επισκοπής περιορίζεται στην «ΕΡΓΑΝΗ» και με βάση το θεωρητικό υπόβαθρο της πτυχιακής εργασίας, ένα κοινωνικό σύστημα με περιορισμούς στην γυναικεία δράση και στην συγκεκριμένη περίπτωση, οι πιθανότητες για δημιουργία και διατήρηση του κοινοτικού κοινωνικού κεφαλαίου είναι ελάχιστες. Σύμφωνα, με την World Bank όταν μία κοινότητα προσφέρει ευκαιρίες ανάπτυξης και προόδου στην γυναίκα, η ευημερία και η οικονομική παραγωγή της κοινότητας αυξάνονται (<http://web.worldbank.org.html>).

Αναφορικά με τα αποτελέσματα του προφίλ της κοινότητας, προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα μέλη των οργανώσεων συμμετέχουν σε διαφορετικές οργανώσεις, δηλαδή η πλειοψηφία των οργανώσεων μοιράζονται ίδια μέλη. Το εν λόγω αποτέλεσμα της πτυχιακής έρευνας αποτελεί θετικό και αρνητικό παράγοντα για την λειτουργία της κοινότητας. Θετικό παράγοντα διότι εμπειρικές έρευνες έχουν τεκμηριώσει ότι η ιδιότητα

μέλους σε διαφορετικές οργανώσεις συχνά παρέχει υψηλότερα επίπεδα οφελών στις οργανώσεις π.χ. ανταλλαγή πληροφοριών (Grootaert et al., 2002).

Επιπλέον, ένα σημαντικό συμπέρασμα, αποτελούν τα χαμηλά επίπεδα δομικού κοινωνικού κεφαλαίου σε σχέση με τα μεγάλα επίπεδα παραβατικής συμπεριφοράς των εφήβων της Επισκοπής και την επιλογή τους για την μη αποπεράτωση των εκπαιδευτικών διαδικασιών/λειτουργιών. Η έλλειψη της συμμετοχής των γονέων στους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, σχετίζεται άμεσα με το ενδιαφέρον του εφήβου για την απόκτηση μάθησης και με τις παραβατικές συμπεριφορές των εφήβων (Putnam, 2000). Τα αποτελέσματα της έρευνας εμπίπτουν με την ανωτέρω θεωρία του Putnam καθώς το δείγμα αναφέρεται σε χαμηλά επίπεδα συμμετοχής των γονέων στους συλλόγους του Γυμνασίου και του Λυκείου, σε μικρά ποσοστά διακοπής του σχολείου και σε μεγάλα ποσοστά παραβατικών ενεργειών από την ομάδα των εφήβων και νέων. Ακόμη, οι αιτίες των παραβατικών συμπεριφορών των εφήβων και νέων της Επισκοπής συνδέονται και με άλλες θεωρίες των μελετητών που αναφέρονται στην εν λόγω πτυχιακή εργασία. Ειδικότερα, η έλλειψη της αστυνόμευσης στην περιοχή και της ουσιαστικής επίβλεψης από την τοπική εξουσία (Field, 2003 και Ferguson, 2006), η απουσία της κοινοτικής συλλογικής παρέμβασης να ελέγχει και να βελτιώνει την αποκλίνουσα συμπεριφορά των νέων στο πρώιμο στάδιο (T. Parsons) και τα χαμηλά επίπεδα κοινωνικής κοινωνικότητας (Banks, 1987 και OECD, 2001) συνδέονται με υψηλά ποσοστά παραβατικών συμπεριφορών.

Γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο

Ο δείκτης του γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου αφορά στην εμπιστοσύνη και αλληλεγγύη μεταξύ των κατοίκων και αποτελούν σημαντική διάσταση του κοινωνικού κεφαλαίου (Grootaert et al., 2002). Η εμπιστοσύνη μπορεί να γενικευθεί μέσα από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις (Antoci et al., 2002 στο Sabatini, 2005) αλλά στην Επισκοπή οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κατοίκων και των οργανώσεων εκτιμώνται ουδέτερες.

Επίσης, εκτιμώνται χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης, αλληλεγγύης και μοιράσματος μεταξύ των κατοίκων ενώ εκτιμώνται μεγάλα επίπεδα εμπιστοσύνης στα οικογενειακά δίκτυα και απουσία ενδιαφέροντος του πληθυσμού για την κοινοτική ευημερία. Τα χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης και ασφάλειας σχετίζονται με την υιοθέτηση αποκλίνων συμπεριφορών των εφήβων και νέων (Maccoby et al., 1958; Putnam, 2000; Rosenfeld et al., 2001 και Field, 2003).

Σύμφωνα με την θεωρία οι κοινωνικοί κανόνες σχετίζονται με την λειτουργία της κοινωνικοποίησης καθώς το άτομο μαθαίνει να υπακούει και να συμμορφώνεται στους υπάρχοντες κανόνες συμπεριφοράς και να συνδέεται με την ευρυθμία της κοινότητας, την αμοιβαιότητα και την εμπιστοσύνη (Τσαούσης, 1999). Δεδομένου ότι το σχολείο αποτελεί τον βασικό φορέα κοινωνικοποίησης (Ronald, 1973 στο Σταθόπουλος, 2001) ο νέος της Επισκοπής παύει να κοινωνικοποιείται στα πλαίσια της εκπαίδευσης και η λειτουργία της κοινωνικοποίησης επιτελείται μέσα στην οικογένεια και στις παρέες του ατόμου. Τα χαμηλά επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου συμβάλλουν στην διατήρηση παραβατικών συμπεριφορών ενώ τα υψηλά επίπεδα κοινωνικού ελέγχου και κατ' επέκταση του κοινωνικού κεφαλαίου συμβάλλουν στην εξάλειψη τέτοιων συμπεριφορών, δημιουργώντας ένα αίσθημα ασφάλειας, προστασίας και αυτοπεποίθησης στους νέους (Sampson et al., 1997; Halpern, 1999; Green et al., 2000 και Cote & Healy, 2001 στο Harper, 2001).

Επιπροσθέτως, τα χαμηλά επίπεδα αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης που παρατηρούνται ανάμεσα στους κατοίκους της Επισκοπής είναι αιτία των χαμηλών επιπέδων συνεργατικών σχέσεων, της αλληλεγγύης προς τον συνάνθρωπο και την δημιουργία μιας κοινότητας ικανής να αντιμετωπίζει από κοινού προβλήματα με απώτερο σκοπό την κοινή ωφέλεια και το κοινό καλό (Grootaert et al., 2002; Cox, 1995 στο Καραμάνου, 2006 και Newton, 1997 στο Baum & Ziersch, 2003).

Συλλογική δράση και κοινωνικό κεφάλαιο

Η χρήση του συγκεκριμένου δείκτη μελετάει την συχνότητα ομαδικής δράσης των κατοίκων με σκοπό την αντιμετώπιση προβλημάτων και έχει θετικές αναπτυξιακές συνέπειες στην λειτουργία της κοινότητας (Grootaert et al., 2002). Μέσα από την ανάλυση των πληροφοριών προκύπτει ότι οι κάτοικοι της Επισκοπής τα τελευταία τρία χρόνια δεν έχουν οργανωθεί με σκοπό την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων ή την διευθέτηση θεμάτων. Η απουσία της συγκέντρωσης των κατοίκων της Επισκοπής συνδέεται με τα χαμηλά επίπεδα της ενδυνάμωσης των κατοίκων και της κριτικής συνειδητοποίησης (Ζαϊμάκης, 2000, Σταθόπουλος, 2001, Trigilia, 2001). Η κοινοτική δράση ως διαδικασία «εκ των κάτω» αποσκοπεί στην διεκδίκηση δικαιωμάτων και προώθηση συμφερόντων των ομάδων της κοινότητας και στην ανάπτυξη πνεύματος συλλογικής δράσης (Σταθόπουλος, 2001). Στο πεδίο της έρευνας εκτιμώνται χαμηλά επίπεδα κοινοτικής δράσης με έκβαση την παθητική συμπεριφορά των κατοίκων, τα τελευταία τρία χρόνια, ενισχύοντας την δύναμη της επίσημης ηγεσίας της Επισκοπής στην διευθέτηση κοινοτικών υποθέσεων.

Ακόμη, ένα τμήμα του θεωρητικού μέρους, εκτιμάται στα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας. Συγκεκριμένα, τα χαμηλά επίπεδα της συλλογικής δράσης οφείλονται στα χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης των κατοίκων της Επισκοπής (Helliwell, 1996; Brehn & Rahn, 1997; Glaeser et al., 2000 και Costa & Kahn, 2000 στο Field, 2003).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία μελετήθηκε η λειτουργία του κοινωνικού κεφαλαίου σε μικρο επίπεδο, σε αγροτική ορεινή περιοχή του Νομού Ηρακλείου. Ειδικότερα, μελετήθηκαν οι δείκτες του κοινωνικού κεφαλαίου, το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο το οποίο περιλαμβάνει την ιδιότητα μέλους σε τοπικές οργανώσεις και δίκτυα, το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο, το οποίο επικεντρώνεται στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ κατοίκων και οργανώσεων, το επίπεδο αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης και την προσκόλληση στους κοινωνικούς κανόνες. Ο επόμενος δείκτης μελετά την συχνότητα που οι άνθρωποι δρουν συλλογικά προκειμένου να αντιμετωπίσουν προβλήματα και να διεκδικήσουν κοινά συμφέροντα. Ακόμη, ο δείκτης του δομικού κοινωνικού κεφαλαίου αποτελεί ‘‘βοηθητικό παράγοντα’’ στην μελέτη της κοινοτικής συλλογικής δράσης.

Αναφορικά με τα ευρήματα των αποτελεσμάτων δεν σχετίζονται με τις υποθέσεις της παρούσας έρευνας. Το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο εκτιμάται σε χαμηλά επίπεδα και συνδέονται άμεσα με την έλλειψη της κοινωνικής συμμετοχής – δομικό κοινωνικό κεφάλαιο- των μελών του πεδίου της έρευνας. Επιπροσθέτως, τα χαμηλά επίπεδα αλληλεγγύης μεταξύ των κατοίκων και οι στενές σχέσεις των οικογενειακών δικτύων συμβάλλουν αρνητικά στην ανάπτυξη της αίσθησης του συνανήκειν και στην κοινωνική ενσωμάτωση του ατόμου. Τα ανωτέρω ευρήματα της έρευνας σχετίζονται με τα χαμηλά επίπεδα συλλογικής δράσης των μελών της Επισκοπής και της ουσιαστικής εμπλοκής των κατοίκων σε επίπεδο κοινότητας. Συνεπώς, οι κάτοικοι της Επισκοπής χρειάζονται ένα κίνητρο, ένα ερέθισμα προκειμένου να εργαστούν συλλογικά με απώτερο σκοπό να επέλθει κοινοτική ανάπτυξη στην περιοχή.

Η επίσημη ηγεσία της Επισκοπής (Δημοτικό Συμβούλιο) δεν αντιμετωπίζει τους κατοίκους ως εταίρους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στις αναπτυξιακές δραστηριότητες με αποτέλεσμα οι κάτοικοι της Επισκοπής να υιοθετούν παθητική στάση στην διευθέτηση των τοπικών θεμάτων. Το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο, επιπλέον, εκτιμάται σε χαμηλά επίπεδα όσον αφορά την δικτύωση των τοπικών οργανώσεων με έσω και έξω συστήματα της κοινότητας. Ακόμη, αξιολογείται η έλλειψη συνεργασίας και θετικών σχέσεων αλληλεπίδρασης μεταξύ των τοπικών οργανώσεων στην υλοποίηση αναπτυξιακών δραστηριοτήτων.

Γενικότερα, απουσιάζει η μέθοδος της κοινοτικής δράσης που αποσκοπεί στην ενεργοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου συμμετέχοντας σε οργανώσεις και ομάδες, διεκδικώντας έτσι την ικανοποίηση αιτημάτων, μαθαίνουν να συνεργάζονται και να

ασκούν έλεγχο στην άρχουσα τάξη. Τα χαμηλά επίπεδα συλλογικής δράσης που παρατηρούνται στην Επισκοπή οφείλονται στα χαμηλά επίπεδα του γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου και στην έλλειψη των τοπικών οργανώσεων να ενδυναμώσουν τις ικανότητες των κατοίκων και να αποκτήσουν ενεργό συμμετοχή στη διαδικασία κοινωνικοοικονομικού μετασχηματισμού της κοινότητας (χαμηλά επίπεδα ανθρώπινου, οικονομικού κεφαλαίου και δομικού κοινωνικού κεφαλαίου). Αυτό έχει ως συνέπεια τα μέλη της Επισκοπής να διατηρούν απαθή στάση και παρόλο που δηλώνουν την εμφάνιση κοινοτικών προβλημάτων, δεν αναπτύσσουν πρακτικές συλλογικής δράσης (δείκτης συλλογικής δράσης).

Ακόμη, από τα αποτελέσματα της έρευνας εκτιμήθηκαν υψηλά επίπεδα αποκλίνουσας συμπεριφοράς όσον αφορά βανδαλισμούς, συμμορίες, χρήση ναρκωτικών ουσιών, διαρρήξεις και κατάχρηση αλκοόλ κ.α. Τα συγκεκριμένα κοινοτικά προβλήματα οφείλονται στα χαμηλά επίπεδα του γνωστικού και δομικού κοινωνικού κεφαλαίου (εμπιστοσύνη, κοινωνικός έλεγχος, κοινωνικότητα.)

Εν κατακλείδι, το κοινωνικό κεφάλαιο στην Επισκοπή αξιολογείται σε χαμηλά επίπεδα, εντούτοις, υπάρχουν υποδομές για τη δημιουργία και τη διατήρηση του. Ειδικότερα, δεν παρουσιάζονται μορφές κοινωνικού αποκλεισμού, οι παροχές των υπηρεσιών είναι διαθέσιμες προς το σύνολο της κοινότητας και οι κάτοικοι εκφράζουν ενδιαφέρον ενεργοποίησης για συλλογικές δράσεις αλλά δεν γνωρίζουν τον τρόπο. Ακόμη, θετικό παράγοντα αύξησης του κοινωνικού κεφαλαίου αποτελούν τα υψηλά επίπεδα γνωστικού κοινωνικού κεφαλαίου που αφορούν τη διατήρηση των παραδόσεων και εθίμων της Επισκοπής από τους κοινοτικούς φορείς και το Δήμο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Στο πεδίο της έρευνας, γενικότερα παρατηρείται η προθυμία των κατοίκων για υλοποίηση δραστηριοτήτων αλλά το τελικό αποτέλεσμα δεν είναι ικανοποιητικό. Αρχικά, εκδηλώνουν ενδιαφέρον αλλά στην πορεία αποθαρρύνονται. Χρειάζεται συνεχώς, υποστήριξη και ενθάρρυνση τόσο των εκπροσώπων των τοπικών φορέων όσο και των κατοίκων προκειμένου να οργανωθούν και να βελτιώσουν την ευημερία της ζωής τους.

Ως εκπαιδευόμενοι Κοινωνικοί Λειτουργοί, προτείνουμε μία σειρά από προτάσεις και δράσεις στο πεδίο της έρευνας, Επισκοπή, με σκοπό την εξάλειψη των προβλημάτων που αναφέρθηκαν από το δείγμα της κοινοτικής έρευνας.

Ενδυνάμωση και ενίσχυση κοινωνικού κεφαλαίου σε επίπεδο κοινότητας

Προτάσεις για ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου Επισκοπής

- Η ενδυνάμωση των κατοίκων της Επισκοπής περιλαμβάνει την έννοια της ικανότητας και την ενεργοποίηση τους για άσκηση επιρροής της τοπικής εξουσίας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε θέματα που τους αφορούν με σκοπό το κοινό καλό και όφελος.
- Ανάπτυξη συνειδητοποίησης των κατοίκων για συλλογική δράση με σκοπό την κοινοτική ανάπτυξη και ανάπτυξη του αισθήματος αυτοπεποίθησης, ικανότητας και αξιοποίησης των δεξιοτήτων και προσόντων κάθε πληθυσμιακής ομάδας. Επιπλέον πολύ σημαντική θεωρείται και η δημιουργία οικολογικής συνείδησης του συνόλου του πληθυσμού.
- Υλοποίηση προγραμμάτων Προαγωγής Υγείας, προαγωγή των γνωστικών δεξιοτήτων, «την μεθοδολογία της μάθησης», την ομαδική εργασία και την επίλυση προβλημάτων. Καθώς και συνεργασία διδασκόντων, γονέων, κοινότητας με σκοπό την δόμηση του ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων οργανωτικών λύσεων όσον αφορά τη διαχείριση της μάθησης και της γνώσης, με στόχο να ενισχύεται, αφενός, το κοινωνικό καθώς και το ανθρώπινο κεφάλαιο στις επιχειρήσεις και, αφετέρου, η καινοτομία και η ανταγωνιστικότητα.
- Ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου σε επίπεδο κοινότητας, τηρούμενων των κανόνων ανταγωνισμού μέσω συνεργασίας με κοινωνικούς εταίρους, επιχειρήσεις, ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια, ΜΚΟ και την τοπική αυτοδιοίκηση.

- Επαναπροσδιορισμό και δημιουργία καθηκόντων και δραστηριοτήτων, προσδιορίζοντας νέους τομείς απασχόλησης ως μέσο καινοτομίας, δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, ενίσχυσης της παραγωγικότητας και αύξησης του ανθρώπινου κεφαλαίου.
- Επισήμανση των επίσημων και ανεπίσημων κοινωνικών δικτύων με σκοπό την κοινωνική συνοχή και την ισορροπία μεταξύ ευελιξίας, ασφάλειας και ποιότητα ζωής.
- Αναζήτηση μέσων υποστήριξης για την επίτευξη κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ εργασίας – προσωπικής ζωής με σκοπό οι κάτοικοι να αφιερώνουν χρόνο στις κοινοτικές δράσεις, στην πολιτική συμμετοχή και στην ιδιότητα μέλους. Αξιοποίηση της κοινωνίας της γνώσης που ανοίγουν οι νέες τεχνολογίες (τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας) για ενεργό και εθελοντική συμμετοχή των κατοίκων. Καθώς επίσης και διευκόλυνση της πλήρους συμμετοχής των γυναικών στην επαγγελματική ζωή μέσω της παροχής υπηρεσιών φροντίδας για τα παιδιά και για άλλα εξαρτώμενα άτομα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

Βιβλία

1. Ζαϊμάκης Γιάννης (2002). *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
2. Κατάκη Χάρης (1984). *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*. Αθήνα: Κέρδος, Β΄ Έκδοση.
3. Σταθόπουλος Πέτρος Α. (2000). *Κοινοτική Εργασία, Διαδικασία, Μέθοδοι και τεχνικές παρέμβασης*. Αθήνα : Παπαζήση.
4. Σταθόπουλος Πέτρος Α. (2001). *Κοινοτική Εργασία, Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα : ‘‘ΕΛΛΗΝ’’ .
5. Τσαούσης Δ.Γ. (1999). *Η κοινωνία του ανθρώπου, Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.
6. Ιατρίδης Σ. Δημήτρης (1990). *Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, Θεωρία και Πράξη του Κοινωνικού Σχεδιασμού*. Αθήνα : Gutenberg.
7. Banks Olive (1987). *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, μτφ. Δαρβέρης Τάσος. Θεσσαλονίκη : «Παρατηρητής».
8. Καραμάνου (2006).*Κοινωνικό Κεφάλαιο και Μετανάστευση*. Πανεπιστήμιο Αθηνών.
9. Μαράτου Αλιμπραντή, (2004). *Δημιουργώντας γέφυρες: άτυπα κοινωνικά δίκτυα και γυναίκες μετανάστριες στην Ελλάδα*. Αθήνα, Ε. Κ.Κ.Ε. / Ι. Μ. Ε. Π. Ο.
10. Claude Javeau (2000). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο, το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*, μτφ. Κατερίνα Τζαννονε- Τζωρτζή. Αθήνα: «τυπωθήτω».

Άρθρα

1. Πλυτά Τ., (2006), Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, τεύχος 16.

Εφημερίδα

1. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2003) «Η δόμηση κοινωνικού και ανθρώπινου κεφαλαίου της γνώσης: μάθηση, εργασία, κοινωνική συνοχή και φύλο» C 175/02.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Βιβλία

1. Field, John (2003). *Social Capital*. New York :Routledge Taylor & Francis Group.
2. Wilkinson, Richard G. (1996). *Unhealthy societies: the afflictions of inequality*. London: Routledge.
3. Putnam, Robert (2000). *Bowling Alone: The collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
4. Pargal Sheoli, Huq Mainul and Gilligan Daniel (1999). *Social Capital in Solid Waste Management :Evidence from Dhaka, Bangladesh*. Washington: The World Bank, Social Development Department.
5. Reid Catherine and Salmen Lawrence (2000). *Understanding Social Capital. Agricultural Extension in Mali: Trust and Social Cohesion*. Washington: The World Bank, Social Development Department.
6. Grootaert Christiaan and Van Bastelaer Thierry, (2002). *The Social Capital Assessment Tool*. Instruction Manual #1: Questionnaire Annotation. Washington: The World Bank ,Social development department.
7. Grootaert Christiaan and Van Bastelaer Thierry,(2002). *The Social Capital Assesment Tool*. Instruction Manual #2: Field Work. Washington: The World Bank ,Social development department.
8. Grootaert Christiaan and Van Bastelaer Thierry,(2002). *The Social Capital Assesment Tool*. Instruction Manual #3: Analysis. Washington: The World Bank ,Social development department.

Συνέδρια

1. Ponthieux Sophie (2004) «The concept of social capital: a critical review» 10TH ACN Conference. Paris : p.2-21.
2. Christoforou Asimina (2004) «On the determinants of social capital in countries of the European Union». European Social Policy : Meeting the Needs of a New Europe.University of Oxford, p.2-37.

3. Lyberaki Antigoni & Paraskevopoulos J.Christos (2002) «Social Capital Measurement in Greece». OECD-ONS International Conference on Social Capital Measurement. London U.K. ,p.2-36. <http://www.oecd.org/debate>

Άρθρα-Περιοδικά

1. De Silva Mary J., Huttly Sharon R., Harpham Trudy and Kenward Michael G. (2007). «Social Capital and mental health : A comparative analysis of four low income countries». *Social Science and Medicine* 64:5-20. <http://www.sciencedirect.com/science>
2. Kawachi,I. and Berkman,L.F.(2001). «Social ties and mental health. *Journal of Urban Health* 78 : 458-67.
3. Maccoby,H. (1958). «The Differential Political Activity of Participants in a Voluntary Association». *American Sociological Review* 23 :524-532.
4. Carbarino J., Sherman D. (1980). «High risk neighborhoods and high risk families : the human ecology of child maltreatment.» *Child Development* 57 : 580-592.
5. Fukuyama F. (1995). «Social capital and Global Economy». *Foreign Affairs*:74(5)
6. Forrest Ray and Kearns Ade, (2001). «Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood». *Urban Studies*, (38)12 : 2125-2143.
7. Moore Susan, Severn Roger and Millar Rebecca. (2006). «A Conceptual Model of Community Capacity for Biodiversity Conservation Outcomes». *Geographical Research*, 44(4) : 361-371.
8. Sabatini Fabio, (2005). « Social capital as social networks.A new framework for measurement». *University of Rome*. www.socialcapitalgateway.org
9. Baum F.E. and Ziersch A.M. (2003). «Social Capital». 57: 320-323. <http://www.bmjournals.com>
10. Trigilia Carlo (2001). «Social Capital and Local Development». *European Journal of Social Theory*, 4(4).
11. Bullen Paul (2007). «Community Development models and language». <http://www.mapl.com.au/ideas/blog2htm>
12. Subramanian, S.V., Daniel J.Kim and Ichiro Kawachi (2002) « Social Trust and Self –Rated Health in U.S. Commuties: A Multilevel Analysis. *Journal of Urban Health* 79 (4):S21-S34.
13. Adam Frane and Borut Roncevic (2003). «Social Capital: recent debates and research trends». *Social Science Information* (42)2 : 155-183.

14. Drukker M., Kaplan C., Feron F., van Os J., (2003) «Children's health quality of life, neighborhood socio-economic deprivation and social capital. A contextual analysis» *Social Science and Medicine*, (57) : 825-841.
15. Pratington Kevin (2005). « **Jamel** of Intellectual Disabilities» 9 (3) : 241-251.
16. Ferguson K. M. (2006). «Social capital and children's wellbeing: A critical synthesis of the international social capital literature» *International Journal of Social Welfare*, 15 : 2-18.
17. Springer E. Andrew, Selwyn BL and Kelder H. (2006) «A descriptive study of youth risk behavior in urban and rural secondary school students in El Salvador» *BMC International Health and Human Rights*, 6:3.

Οργανισμοί

1. Australian Government Department Broadband, Department of Communication, Information Technology and The Arts, section 3 *The role of ICT in building communities and social capital* www.adcde.gov.au/_data/assers/pdf_life.
2. Service Opare (2007). *Strengthening community –based organizations for the challenges of rural development*. Oxford. Community Development Journal Vol 42 No 2 pp 251-264.
3. Rosalyn Harper (2001). «Social Capital, A review of the literature». UK: Social Analyses and Reporting Division Office for National Statistics
4. Rossing Feldman Tine and Susan Assaf (1999). *Social Capital : Conceptual;; Frameworks and Empirical Evidence*. Social Capital Initiative No.5 Washington: The World Bank, Social Development Department. www.worldbank.org/socialdevelopment
5. Grimsley Mike, Hickman Paul, Lawless Paul, Manning Julie & Wilson Ian (2005). *Community Involvement and Social Capital* (No30). Sheffield Hallam University : Centre for Regional Economic and Social Research.
6. Stone Wendy (2001). *Towards a theoretically informed measurement framework for researching social capital in family and community life* (No 24). Australian Institute of Family Studies.
7. Police Research Initiative (2005). *Social Capital in Action, thematic policies studies* (PH 4-26/2005E-pdf) Canada.
8. Pargal Sheoli, Huq Mainul and Gilligan Daniel (1999). *Social Capital in Solid Waste Management: Evidence from Dhaka, Bangladesh*. Social Capital Initiative No. 16 Washington: The World Bank, Social Development Department. www.worldbank.org/socialdevelopment

9. Reid Catherine and Salmen Lawrence (2000). *Understanding Social Capital. Agricultural Extension in Mali: Trust and Social Cohesion*. Social Capital Initiative No. 16 Washington: The World Bank, Social Development Department.
www.worldbank.org/socialdevelopment
10. Grootaert Christiaan, Narayan Deepa, Nyhan Jones Veronica, and Woolcock Michael (2004). *Measuring Social Capital*. World Bank Working Paper No. 8 Washington: The World Bank, Social Development.
www.worldbank.org/socialdevelopment
11. Mohan John, Barnard Steve, Kelvyn Jones and Liz Twigg (2004). *Social Capital place and health: creating, validating and applying small- area indicators in the modelling of health outcomes*. Health Development Agency.
www.hda.nhs.uk/evidence

Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις

1. <http://www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTTSOCIALCAPITAL.html>
2. <http://www.sciencedirect.com/science>
3. <http://www.oecd.org/LongAbstract/html>
4. http://www.epapanis.blogspot.com/2007_09/
5. www.koinoniapoliton.gr/site/

ΠΙΝΑΚΕΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Πίνακας 1

Δομή κοινωνικών σχέσεων : δίκτυα	Ποιότητα κοινωνικών σχέσεων: τύπος
<p>Τύπος : Επίσημος – Ανεπίσημος</p> <p>Μέγεθος/Ικανότητα: Περιορισμένη έκταση</p> <p>Έκταση: Νοικοκυριά -Σύνολο</p> <p>Δομή: Ανοικτά ↔ Κλειστά Πυκνά ↔ Αραιά</p> <p>Σχέσεις: Οριζόντιες ↔ Κάθετες</p>	<p>Τύπος εμπιστοσύνης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνική εμπιστοσύνη (οικογενειακή, προσωπικά, γενικευμένη) • Θεσμική εμπιστοσύνη <p>Τύπος αλληλεγγύης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Από καλοσύνη ν από ανάγκη • Άμεση ν έμμεση • Άμεση ν Καθυστερημένη (σε σχέση με τον χρόνο)

Πηγή: *Families, Social Capital and Citizenship project, Australian Institute of Family Studies, 2000.*

Πίνακας 2

Δομή Διακρίσεων Τοπικής Ανάπτυξης

A. Τοπική ανάπτυξη σε γεωγραφικές κοινότητες & κοινότητες ενδιαφέροντος

Μοντέλα / Προσεγγίσεις	Σκοπός και διαδικασία	Παραδείγματα	Παρατηρήσεις
1. Πρόδραση ατόμων (Ανάληψη πρωτοβουλίας).	Οι άνθρωποι δουλεύουν μαζί π.χ. σύλλογος βιβλίου	Σύλλογοι βιβλίου, φύλαξη παιδιών	Αξίες :πολίτες συνεισφορά - προσφορά

2. Ηγεσία και ανάπτυξη ικανοτήτων.	Ηγεσία και ανάπτυξη ικανότητα των μελών της κοινότητας. Εκπαίδευση ενηλίκων και συμμετοχή στις διαδικασίες τοπικής ανάπτυξης	Πρόγραμμα 12 εβδομάδων για γυναίκες “ Ευκαιρίες και Επιλογές ”	Γλώσσα: Κοινοτική Εκπαίδευση. Θέματα: Ανθρώπινο κεφάλαιο. Επαγγελματίας: Παροχή κατάρτισης και / ή διευκόλυνσης.
3. Κοινοτική Δράση.	Δράση. Επίγνωση και εντοπισμός αναγκών. Σχέδιο. Δράση.	Αλλαγή στα δρομολόγια λεωφορείων. Δράση για το σύνολο αναγκών.	Γλώσσα: Κοινοτική ανάπτυξη, κοινοτική οργάνωση. Αξίες : συμμετοχή, ενδυνάμωση δικαιωμάτων, δημοκρατία. Προωθείται από μέλη της κοινότητας. Επαγγελματίας: Διευκολυντής.
4. Ενίσχυση κοινοτικού δεσμού	Δημιουργία δεσμών μεταξύ των ατόμων. Δόμηση δεσμών. Ανάπτυξη τοπικής ταυτότητας.	Συμμετοχή σε άλλες κοινοτικές δραστηριότητες	Θέμα: Κοινωνικό κεφάλαιο. Επαγγελματίας: Διευκολυντής.
5. Δόμηση δικτύων υπηρεσιών και οργανωτικής υποδομής.	Δυνατές υπηρεσίες δικτύων. Δόμηση δικτύων και παροχή υπηρεσιών. Ανάπτυξη του συνόλου των δικτύων.	Ενδουπηρεσίες πολύ-επιπέδων συνεργασίας για υποστήριξη του προσωπικού. Αναδόμηση ρόλων και υπευθυνοτήτων ανάμεσα στις οργανώσεις.	Γλώσσα: Δόμηση ικανοτήτων. Θέμα: Θεσμικό κεφάλαιο Αξίες: Συντονισμός, αποτελεσματικότητα πολιτικής. Επαγγελματίας: Διευκολυντής.
6. Δόμηση κοινότητας μέσω κοινοτικών υπηρεσιών.	Συνεργασία. Μάθηση. Συλλογή. Εντοπισμός θεμάτων και δυναμικών της κοινότητας Σχεδιασμός.	Υποστηριζόμενη εκπαίδευση για νέους. Περιλαμβάνει τόσο τις σχέσεις των ατόμων όσο και τις σχέσεις των υπηρεσιών.	Θέματα: Συνεργασία. Αξίες: Συνεργασία, μοίρασμα. Προωθείται για την ισότητα στην κοινότητα και σε οργανώσεις.

	Δράση. Αποτελέσματα.		
7. Οικονομική Ανάπτυξη.	Οικονομική ευημερία.	Ανάπτυξη εμπορικού κέντρου συντονισμένο από το τοπικό συμβούλιο. Συνεργατική απασχόληση.	Θέμα: Οικονομικό κεφάλαιο, οικονομική ανάπτυξη και δικαιοσύνη. Επαγγελματίας: Διαπραγματευτής και /ή Διευκολυντής.

Β. Άμεσες Υπηρεσίες

Υπηρεσίες χρηστών με προσανατολισμό την τοπική ανάπτυξη

Μοντέλα / προσεγγίσεις	Στόχοι και διαδικασία	Παραδείγματα	Παρατηρήσεις
1. Άμεσες Υπηρεσίες σε άτομα και οικογένειες.	Ικανοποίηση προσωπικών και οικογενειακών αναγκών και σύνδεση με άλλες υπηρεσίες χρήσης, γείτονες, κτλ.	Προσχολικός χώρος για συναντήσεις γονέων.	Κοινή κοινοτική ανάπτυξη θα περιλάμβανε την ανάπτυξη ικανότητας και διασύνδεσης με την κοινότητα.
2. Άμεσες Υπηρεσίες σε ομάδες.	Ικανοποίηση ομαδικών αναγκών και σύνδεση με άλλες υπηρεσίες.	Παιχνίδια σε ομάδες με κοινοτικό στέλεχος.	Κοινή κοινοτική ανάπτυξη θα περιλάμβανε την ανάπτυξη ικανότητας και διασύνδεσης με την κοινότητα.
3. Άμεσες υπηρεσίες σε οργανισμούς	Αντιμετώπιση αναγκών των οργανώσεων και δυνατή υπηρεσία αναπτυγμένων δικτύων	Εκπαίδευση ατόμων για άλλους οργανισμούς στην περιοχή	Κοινή κοινοτική ανάπτυξη θα περιλάμβανε την αναδόμηση των δικτύων υπηρεσιών.

Γ. Άμεσες Υπηρεσίες – χωρίς προσανατολισμό στην κοινοτική ανάπτυξη

Μοντέλα / προσεγγίσεις	Στόχοι και διαδικασία	Παραδείγματα	Παρατηρήσεις
1. Άμεσες υπηρεσίες σε άτομα, οικογένειες, ομάδες και οργανισμούς	Αντιμετώπιση προσωπικών, οικογενειακών και ομαδικών αναγκών	Άμεσες Υπηρεσίες χωρίς προσανατολισμό προς την κοινοτική ανάπτυξη	

Δ. Σχεδιασμός Υπηρεσιών και Ανάπτυξη

Μοντέλα / προσεγγίσεις	Στόχος και διαδικασία	Παραδείγματα	Παρατηρήσεις
1. Κοινωνικός Σχεδιασμός.	Εντοπισμός κοινωνικών αναγκών της κοινότητας και τρόπους ικανοποίησης αυτών.	Τοπικά συμβούλια υπεύθυνα για κοινωνικό σχεδιασμό.	Οδηγείται από οργανισμό (με συμβούλους).
2. Σχεδιασμός Υπηρεσιών και ανάπτυξη	Σχεδιασμός και ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση ατομικών, οικογενειακών, ομαδικών αναγκών και ανάγκες οργάνωσης.	Σχεδιασμός μιας συγκεκριμένης – νέας υπηρεσίας.	Οδηγείται από τον οργανισμό.
3. Δόμηση υπηρεσιών.	Δυνατά δίκτυα υπηρεσιών. Δόμηση δικτύων. Παροχή υπηρεσιών. Ανάπτυξη ικανοτήτων του προσωπικού. Συνεργασία.	Διυπηρεσιακή υπηρεσία και ανάπτυξη συνεργασιών.	Από την προοπτική της οργάνωσης ή της υπηρεσίας παροχών. Ανάπτυξη του συνόλου της οργάνωσης ως δικτύου.
4. Σχεδιασμένη αλλαγή και ανάπτυξη.	Δημιουργία σχεδίου για αλλαγή δομής για την αντιμετώπιση των κοινοτικών αναγκών.	Κατασκευή φυσικών λειτουργιών για μία νέα υπηρεσία.	Προωθείται από τον οργανισμό.
5. Εφαρμογή πολιτικής ανάπτυξης.	Σχέδιο για κατάλληλη κοινωνική πολιτική και εφαρμογή αυτής.	Εφαρμογή προς όφελος των ηλικιωμένων.	Προωθείται από οργανισμό προς όφελος άλλων.
6. Κοινοτική μελέτη δέσμευση.	Μελέτη για επανασχεδιασμό υπηρεσιών κτλ. Ενδυνάμωση. Συνεργασία. Συμβουλευτική.	Συμβουλευτική με την κοινότητα για ένα συγκεκριμένο σχέδιο.	Προωθείται από την ατζέντα της οργάνωσης.

Πηγή: Bullen Paul (2007), *Community Development models and language*,
<http://www.mapl.cpm.au/ideas/blog2.htm>

Πίνακας 3
Τύποι επίσημων και ανεπίσημων δικτύων

<p>Ανεπίσημα Δίκτυα:</p> <p>Οικογένεια Στενοί Φίλοι Γείτονες</p>	<p>Επίσημα δίκτυα:</p> <p>Παροχές από άτομα δεν ανήκουν σε ομάδες</p> <p>Οργανώσεις – ομάδες βασιζόμενες σε σχέσεις: φροντίδα παιδιού, εκπαίδευση, ψυχαγωγία, εκκλησία, εθελοντισμός, αυτοβοήθεια, φιλανθρωπία</p> <p>Θέσπιση: κράτος</p>
---	--

Πηγή: *Families, Social Capital and Citizenship project, Australian Institute of Family Studies, 2000*

Πίνακας 4
Πεδία λειτουργίας της κοινωνικής συνοχής

Πεδία	Περιγραφή
Κοινές αξίες και πολιτισμός	Κοινοί σκοποί και στόχοι, συμπεριφορές με ηθική, υποστήριξη των πολιτικών θεσμών και συμμετοχή στις πολιτικές υποθέσεις της κοινότητας.
Κοινωνικός έλεγχος και κοινωνικός κανόνας	Έλλειψη συγκρούσεων, αποτελεσματικός ανεπίσημος κοινωνικός έλεγχος.
Κοινωνική αλληλεγγύη και μείωση της άниσης κοινωνικής ευημερίας.	Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και κοινά επίπεδα : ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες και στα οφέλη της κοινωνικής ευημερίας, αναγνώριση των κοινωνικών υποχρεώσεων και προθυμία υποστήριξης του συνάνθρωπου.
Κοινωνικά δίκτυα και κοινωνικό κεφάλαιο.	Υψηλά επίπεδα κοινωνικής αλληλεπίδρασης εντός της κοινότητας και των νοικοκυριών: κοινωνική

	συμμετοχή και συλλογικές δράσεις για επίλυση προβλημάτων
Σύνδεση με την κοινότητα και αναγνώριση ταυτότητας.	Δυνατή σύνδεση με τον τόπο κατοικίας προσδιορισμός ταυτότητας ατόμου και κατοικίας

Πηγή : Kearns & Forest, 2000

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Χαρτογράφηση δομικού κοινωνικού κεφαλαίου στην Επισκοπή.

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	ΚΥΡΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ	ΔΥΝΑΜΗ ΙΣΧΥΟΣ
Σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.	Κοινωνικοποίηση.	Μύηση των κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς, αξιών, αντιλήψεων και εθίμων. Αναγνώριση δικαιωμάτων και ορίων.	Νομοθετική.
Σύλλογος Γυναικών «ΕΡΓΑΝΗ».	Κοινωνική συμμετοχή.	Ενεργοποίηση του γυναικείου φύλου. Κάλυψη κοινωνικών και συναισθηματικών αναγκών. Ενίσχυση δεξιοτήτων και εκμάθηση διαφόρων τεχνών.	Χαρισματική.
Πολιτιστικός Σύλλογος.	Κοινωνική Συμμετοχή.	Ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας.	Χαρισματική.
Αστυνομικός Σταθμός.	Κοινωνικός έλεγχος.	Τήρηση τάξης, ασφάλειας και κανόνων συμπεριφοράς.	Εξαναγκαστική.
Εκκλησία.	Κοινωνική συμμετοχή.	Αλληλοβοήθεια. Παροχή αγάπης και υποστήριξης (υλική και συναισθηματική). Κινητοποίηση κατοίκων σε συμμετοχικές διαδικασίες.	Ανταμοιβή.
Αγροτικό Ιατρείο.	Αλληλοβοήθεια.	Κάλυψη αναγκών προνοιακού χαρακτήρα. Πρόληψη. Θεραπεία. Συνεχής φροντίδα ατόμων με χρόνια νοσήματα.	Νομοθετική.
Σύλλογος Φίλων Ιατρείου	Αλληλοβοήθεια.	Οικονομική στήριξη του Αγροτικού Ιατρείου. Διοργάνωση σχετικών ενημερώσεων.	Νομοθετική.

ΤΟ.ΣΥ.Ν.	Κοινωνική συμμετοχή.	Κάλυψη αναγκών. Εμπλοκή νέων στην διεύθυνση κοινοτικών προβλημάτων (π.χ. περιβάλλον).	Χαρισματική.
“ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ”.	Κοινωνική συμμετοχή.	Άθληση.	Χαρισματική.
Αγροτικός Συνεταιρισμός.	Παραγωγή-διανομή- κατανάλωση.	Ισότιμη συνεργασία και παροχή βοήθειας στα μέλη. Οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη.	Εμπειρογνώμο σύνη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Focus group

Περιγραφή 1^{ης} συνάντησης για το προφίλ κοινότητας

Εκπαιδευόμενη κοινωνική λειτουργός 1: Γεια σας. Αρχικά να γνωριστούμε. Ονομάζομαι Παπαδοπούλου Χριστιάνα και είμαι σπουδάστρια Κοινωνικής Εργασίας στο ΤΕΙ Ηρακλείου.

Εκπαιδευόμενη κοινωνική λειτουργός 2:Γεια σας και από εμένα. Ονομάζομαι Σεκερτζή Γεωργία, σπουδάστρια Κοινωνικής Εργασίας.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Είμαι 34 χρονών με 3 παιδιά, μόνη και μένω στην Επισκοπή.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: είμαι 47 ετών και έχω 2 παιδιά. Η μία είναι δασκάλα και η άλλη φοιτήτρια Κοινωνιολογίας. Ήμουν 4 χρόνια δημοτικός Σύμβουλος την προηγούμενη θητεία.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Εγώ τι να σας πω;

Εκπαιδευόμενη κοινωνική λειτουργός 1: Για εσάς λίγα λόγια.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα :Τη βιογραφία μου;

Εκπαιδευόμενη κοινωνική λειτουργός 1: Ναι τη βιογραφία σας.

Γέλια.....

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Είμαι άτομο της τρίτης ηλικίας.

Εκπαιδευόμενη κοινωνική λειτουργός 2: Έχετε παιδιά;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Έχω 4 παιδιά και δεν έχω κανένα εδώ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Έχεις τον Νίκο μόνο, σώπα.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Τον έχω προς το παρόν.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ε όχι θα μείνει μόνιμα αυτός εδώ.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Αυτά έχω να πω.

Εκπαιδευόμενη κοινωνική λειτουργός 2: Και πόσο ετών είστε;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Πολλά.. (γέλια).

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Να δούμε πόσα θα κρύψει.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Πόσο λες;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: 80;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Στα 82 μπήκα μέσα φέτο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Είμαι παντρεμένη και έχω 2 γιους. Ο ένας είναι πρωτοετής φοιτητής, ο άλλος περιμένουμε αποτελέσματα. Είμαι ξενοδοχοϋπάλληλος. Να σας πω και ηλικία; Εγώ είμαι 38 ετών αλλά δεν κρύβω.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: είμαι 15 ετών και πάω Β' Γυμνασίου.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: είμαι 15 ετών και πάω Γ' Γυμνασίου. Είμαστε 4 παιδιά και είμαι το 2^ο.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: είμαι 18 ετών, πρωτοετής φοιτήτρια στο τμήμα Φυτικής Παραγωγής στο ΤΕΙ Ηρακλείου, έχω 2 αδέρφια, είμαι το 1^ο παιδί και έχω έναν αδελφό που πάει Α' Γυμνασίου.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Θέλω λίγο να σας διαβάσω το λόγο που συγκεντρωθήκαμε εδώ σήμερα. Βρισκόμαστε εδώ σήμερα λόγω της συνεργασίας που ξεκινάει ο Δήμος Επισκοπής με το ΤΕΙ Κρήτης και το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας. Σας καλέσαμε σήμερα εδώ γιατί χρειαζόμαστε τη βοήθειά σας προκειμένου να αποκτήσουμε μια εικόνα για την κοινότητά σας, μια εικόνα η οποία θα περιγράφει την καθημερινότητα και το ρυθμό της ζωής μέσα στην Επισκοπή, τις ανάγκες, τις προσδοκίες που έχετε από φορείς και υπηρεσίες του Δήμου. Θα ακολουθήσουμε μια διαδικασία η οποία θα απαιτεί την δική σας ενεργή συμμετοχή. Η διαδικασία αυτή θα γίνει ως εξής: Η θα γίνουν 3 συναντήσεις δίωρες ή 6 μονώρες και θα συνεχίσουμε.

Εκπαιδ. Κ.Α. 2: Να πούμε όμως πρώτα για τις συναντήσεις, αν θα γίνονται δίωρες ή μονώρες οι επόμενες συναντήσεις. Αυτό εσείς θα το αποφασίσετε μεταξύ σας. Ότι σας βολεύει και σας εξυπηρετεί.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εγώ νομίζω ακόμη 4 μονώρες.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Δηλαδή να κάνουμε στις επόμενες δύο εβδομάδες 4 συναντήσεις.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ότι βολεύει και τις σπουδάστριες γιατί ο χρόνος τους είναι πιεσμένος και θα έχουν και εξεταστική.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Εμείς έχουμε χρόνο άλλες δύο εβδομάδες. Ότι εξυπηρετεί εσάς.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ε καλύτερα άλλες δύο δίωρες, μία κάθε εβδομάδα.

Εκπαιδ. Κ.Α. 2: Τι μέρες και τι ώρες θα μπορείτε να γίνονται οι συναντήσεις, ούτως ώστε να γνωρίζουμε από σήμερα τη μέρα και την ώρα των επόμενων συναντήσεων.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εγώ πιστεύω ότι τέτοια ώρα είναι καλά, γύρω στις 5-6 το απόγευμα της Τρίτης είναι καλά. Όπως σήμερα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Νομίζω να το κάνουμε για λίγο πιο μετά. Να πούμε κατά τις 7;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι καλά είναι και κατά τις 7.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Δηλαδή την επόμενη Τρίτη στις 7.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Βέβαια πιστεύω ότι σήμερα έπρεπε να υπάρχουν περισσότερα άτομα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Δηλαδή λείπουν άτομα;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πιστεύω ότι θα έπρεπε να υπάρχουν και άλλα άτομα. Δεν υπάρχει αντιπροσώπευση από νέους και από μετανάστες και θα έπρεπε να έχετε και την άποψη τους.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Εκτός από τις συναντήσεις αυτές θα γίνουν και κάποια ερωτηματολόγια τα οποία πιστεύουμε ότι θα καλύψουν το κενό της απουσίας κάποιων ατόμων από τη ομάδα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Έτσι θα είναι καλύτερο γιατί κάποιοι άλλοι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις από αυτές που θα πούμε εμείς. Σήμερα χρειάζεται πάντως να ακουστούν και άλλες γνώμες. Και είναι σοβαρές θέσεις.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Δεν έχετε βρει νέους και μετανάστες να έρθουν σήμερα;

Εκπαιδ. Κ.Α. 2: Έχουμε βρει τόσο νέους όσο και μετανάστες ωστόσο υπήρχε απροθυμία στο να συμμετέχουν ή είχαν άλλες υποχρεώσεις και δεν μπορούσαν να συμμετέχουν.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Γιατί δεν μου το είπατε νωρίτερα; Γνωρίζω αρκετούς μετανάστες της περιοχής που δεν θα είχαν κανένα πρόβλημα να συμμετέχουν.

Εκπαιδ. Κ.Α. 2: Είναι όμως κάτοικοι του Δημοτικού Διαμερίσματος Επισκοπής;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι αμέ, κοντά σε εμένα μένουν. Αν θέλετε μπορώ να τους πω αν θέλουν να έρθουν.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Σίγουρα θα θέλαμε.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Είναι πολύ καλό παιδί. Είναι εδώ και κάποια χρόνια στην Επισκοπή. Θα του το πω και πιστεύω ότι θα θέλει να έρθει.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Ωραία. Το πρώτο πράγμα που θα κάνετε είναι να γίνει μια χαρτογράφηση των ορίων του Δημοτικού Διαμερίσματος Επισκοπής. Δηλαδή, όλοι μαζί θα πάρετε μαρκαδόρους και αφού συζητήσετε μεταξύ σας, να προσπαθήσετε να τοποθετήσετε την Επισκοπή και με ποια Δημοτικά Διαμερίσματα συνορεύει.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ωραία. εσένα που πιάνει το χέρι σου και ζωγραφίζεις ωραία, να ξεκινήσεις.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Άντε....

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Έχω ένα μικρό χάρτη της Επισκοπής, είναι αυτά που υπάρχουν στο Δήμο, να το φτιάξουμε.

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Φτιάξτε το όπως το σκέφτεστε εσείς που μένετε στην Επισκοπή. Είναι δικό σας θέμα πως θα το φτιάξετε.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Άντε....

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Εγώ κάνω μόνο Γκράφιτι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Έλα, αφού ξέρεις..

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Μα δεν θέλουμε να φτιάξετε ένα γεωγραφικό χάρτη με λεπτομέρειες πολλές. Θέλουμε να σχεδιάσετε στο χάρτη όπως σκέφτεστε εσείς την Επισκοπή.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Δηλαδή και μια τελίτσα να κάνουμε και 3 γραμμές δεν έχετε πρόβλημα;

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Όχι βέβαια. Είναι όπως το βλέπετε εσείς.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Αυτό το μπορεί και η

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Άντε Ως φοιτήτρια μπορείς.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Μα δεν ξέρω αν μπορώ.

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Αυτό πρέπει να γίνει για να τοποθετηθούν και κάποια σημεία όπως οι εκκλησίες και άλλα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ας πάρουμε έναν μαύρο μαρκαδόρο και ας ξεκινήσουμε να φτιάξουμε τα γύρω- γύρω και μετά την Επισκοπή.

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Πρέπει να είναι απλά τα σύνορα, οι ονομασίες των υπόλοιπων δημοτικών διαμερισμάτων

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ένα μικρό σχεδιάγραμμα να κάνουμε.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Να κάνουμε αρχικά τα μεγαλύτερα ή πρώτα όπως ερχόμαστε από Ηράκλειο πως βρίσκουμε τα χωριά;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Βάλε από εδώ τα Αιτάνια και το Σγουροκεφάλι από εδώ πέρα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Μπράβο έτσι..

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Από εδώ είναι Γαλίφα, Γάλιπε, Καινούριο Χωριό.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και τα Σκόπελα;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Άχ..ναι είναι και αυτά, τα ξεχάσαμε..

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Είναι από εδώ τα Σκόπελα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Αριστερά και δεξιά είναι η Γάλιπε και η Γαλίφα. Δεν είναι τόσο κοντά όσο τα βάζουμε αλλά δεν νομίζω να πειράζει.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Το Καινούριο χωριό είναι εδώ.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Εντάξει ωραίο είναι αν και δεν είναι ακριβώς σωστό. Δεν είναι τόσο κοντά αν δεις το Σγουροκεφάλι και η Γαλίφα στην πραγματικότητα.

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Τώρα ας επικεντρωθούμε στην Επισκοπή. Και θέλουμε να βάλετε στο χώρο του δημοτικού διαμερίσματος το δημοτικό σχολείο, το γυμνάσιο, το λύκειο, το δημαρχείο. Λοιπόν, πρώτα θα ήταν καλύτερο και για την δική σας ευκολία να σχεδιάσετε τις κεντρικές οδούς του δημοτικού διαμερίσματος Επισκοπής και στη συνέχεια τα υπόλοιπα που είναι γραμμένα στο συγκεκριμένο χαρτόνι να μπουν όπου πιστεύετε εσείς ότι βρίσκονται.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι, ναι.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και πρέπει να τα ζωγραφίσουμε και αυτά;

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Δεν χρειάζεται να τα ζωγραφίσετε έτσι όπως είναι ακριβώς. Μπορείτε να τα γράψετε ή όπως σας βολεύει εσάς.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Α Ναι, μπορούμε να κάνουμε κάτι αντίστοιχο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ο δρόμος, ο κεντρικός, ο δρόμος που πάει προς Αιτάνια και είναι το Λύκειο και το Γυμνάσιο εκεί.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: όπου να' ναι θα το γκρεμίσεις έτσι όπως το φτιάχνεις.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Σου λέμε πάρε το μολύβι και δεν το πιάνεις. Τώρα τι σχολιάζεις;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Καλά σου λέει.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ξέρουμε τις δυνατότητές σου και εσύ τις αμφισβητείς μόνος σου.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Και το Δημοτικό να το βάλω εδώ;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Το Δημοτικό είναι προς το κέντρο της Επισκοπής.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πάνω στο δρόμο θα φτιαχτεί.

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Η πλατεία του χωριού ποια είναι;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Η πλατεία που είναι το ηρώων είναι εδώ. Άρα το Δημοτικό είναι εδώ.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πιο κοντά κάντο καλύτερα.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Το νηπιαγωγείο είναι παρά πέρα;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Μαζί είναι, βάλτα μαζί.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Οπότε τελειώσαμε με τα σχολεία.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Το δημαρχείο το βάλουμε;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Αν βάλουμε εδώ την πλατεία, μειντάν;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι και το δρόμο που πάει προς Σγουροκεφάλι.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και το ιατρείο να το βάλουμε εδώ; Προς την επάνω πλευρά του χωριού;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Εδώ πρέπει να το βάλουμε. Αν βάλουμε εδώ το Δημοτικό, παράλληλα του Δημοτικού από επάνω είναι το ιατρείο και το δημαρχείο γιατί ο δρόμος για Αιτάνια είναι πιο κάτω άρα ο δρόμος που φτιάξαμε εδώ δεν ισχύει.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ωραία.. Οπότε αυτό το σβήνουμε για να φτιάξουμε τον επάνω δρόμο.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Οπότε θα έχουμε εδώ το Δημοτικό και το νηπιαγωγείο το οποίο πρέπει να το κάνουμε λιγάκι πιο μικρό γιατί είναι έτσι μεγάλα, μετά θα θέλουμε εδώ....

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ωραία.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Νομίζω πως μια κουκίδα πρέπει να γίνει, γιατί σε αυτό το σημείο θα γίνουν όλα και για να γίνουν όλα αυτά εδώ μέσα θέλει κλίμακα μεγάλη. Μια τελίτσα είναι...

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εγώ το θεωρώ χάλια..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και θα πρέπει να βάλουμε και τις εκκλησίες. Καλά εδώ μέσα τόσες πολλές δεν γίνονται..

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Εσείς ξέρετε καλύτερα που θα τις βάλετε..

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Είναι ο Άγιος Μηνάς, ο Άγιος Νεκτάριος.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Άμα βάλουμε και όλους τους Αγίους...

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Να βάλουμε τις δύο τις μεγάλες και οι υπόλοιπες εκκλησίες...

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Την εκκλησία να την κατεβάσουμε λίγο πιο κάτω;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Γιατί ρε συ;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Για να μπουν και τα υπόλοιπα χωριά από πάνω.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ποια χωριά; Δεν υπάρχουν άλλα χωριά από πάνω;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Οπότε εδώ θα κάνουμε τα Αιτάνια θωρώ.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι, μπράβο έτσι..

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι να τα βάλουμε από εδώ αλλά και λίγο πιο κάτω καλά είναι. Και βάλε και λίγο πιο πέρα το Γυμνάσιο και το Λύκειο από εκείνη τη μεριά.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι και να βάλουμε το δρόμο από τούτη τη μεριά. Εδώ κάπου πρέπει να δούμε και λίγο τις αποστάσεις όπως είναι στο χωριό.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Και ο δρόμος ξεκινάει από εδώ..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Όχι ακριβώς από εκεί, από την Επισκοπή κοντά είναι ο δρόμος. Πρόσεξε λίγο την κλίμακα σε έναν χάρτη, αν βάλεις εδώ το δρόμο θα φαίνεται ότι είναι στους Σταμνιούς, κατάλαβες;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Σωστό..

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Οπότε βάλε εδώ κάπου τον Άγιο Νεκτάριο, ίσα ίσα για να έχουμε το χώρο της Επισκοπής.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Άγιο Νεκτάριο;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ε ναι. Αφού πρέπει έτσι και αλλιώς να βάλεις και τις εκκλησίες.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και λίγο πιο πάνω άμα είναι και μετά πιο πάνω το Δημοτικό.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Έτσι είναι.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μπράβο. Κάνε και το δρόμο τώρα μόνη σου για να έχουμε το χώρο αυτό.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Οπότε βάζουμε εδώ ακριβώς το σχολείο.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι, ναι.. Εδώ θα βάλεις το Δημοτικό.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Οπότε μπαίνει εδώ.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Μικρό, μικρό..

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εδώ τώρα και τον Άγιο Μηνά.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Εδώ να τον εκάνουμε.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ε Βέβαια εκεί. Η Πλατεία είναι εκεί.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και που θα βάλουμε το τέθιο; Πιο κάτω πρέπει να βάλουμε τον Άγιο Μηνά.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Έτσι είναι.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι οριοθέτησε το στενό να είσαι σίγουρη ότι το έβαλες στη σωστή θέση. (γέλια από όλη την ομάδα).

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Ωραία.. και τώρα να βάλουμε και τα υπόλοιπα που λέει στο χάρτη.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εκείνο το 9 πολύ μου αρέσει.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι γιατί το 5 και το 3;

Εκπαίδ. Κ.Α. 1: Εντάξει αυτά είναι κάποιες ελλείψεις.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εντάξει ζωγραφίζουμε τώρα. Δεν έχουμε τίποτα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Πιο κοντά.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ωραία. Βάλε κάπου τώρα το Δημαρχείο και το Ιατρείο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Κάνε λίγο τον Κεντρικό. Πάρτον από εδώ που πάει προς Σγουροκεφάλι. Εδώ είναι της πλατείας ο δρόμος.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι σε αυτό το δρόμο να βάλουμε και τα άλλα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι εδώ να μπουν τα σουπερμάρκετ και τα καταστήματα. Ναι και ο δρόμος πίσω από το ηρώων και ο άλλος δρόμος να πάει από εδώ πέρα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και να προχωρήσει ο δρόμος να ενωθεί με το Σγουροκεφάλι. Εκεί στου Καλικάκη τη ταβέρνα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ταβέρνα θες;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι. (γέλια)

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Θα σου βάλω εγώ επαέ δα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Σουπερμάρκετ είναι το πρώτο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Το ξέρω.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και απέναντι;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και απέναντι τις ταβέρνες.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Καλά που δεν τα έβαλες νωρίτερα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Τι είναι αυτό;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Το σουπερμάρκετ δεν είναι;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: που δεν ξέρετε.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Α ναι;

Εκπαίδ. Κ.Λ. 1: Πώς πηγαίνει; Όλα καλά;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: ναι, ναι.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Οπότε εδώ έχουμε το σουπερμάρκετ.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πιο μπροστά δεν είναι;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Όχι εκεί είναι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Επειδή έχουμε τις γραμμές του δρόμου να τις κάνουμε έτσι.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και εδώ είναι το μηχανουργείο του πατέρα της Μαρίας. Βάλτο και αυτό.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Κατά πάνω.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Και πάμε έτσι και ευθεία πάνω. Απέναντι είναι το ιατρείο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Αυτό θα σου έλεγα τώρα.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Δήμος και απέναντι το ιατρείο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ακριβώς εκεί ο Δήμος.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Βάλε και το ταχυδρομείο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και μετά πάει ο δρόμος έτσι.. έλα να βοηθήσεις..(αναφέρεται στο μαθητή)

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ναι καλά.. Δεν μπορώ.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Έλα πιάσε το μολύβι.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Καλά εγώ το γράφω όπως είναι.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Βάλτο καλύτερα εδώ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και έχουμε το δρόμο από το Δήμο που κατεβαίνει στην πλατεία. Ας πούμε έτσι..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι, σωστά.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και η εκκλησία;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι, έχεις δίκαιο.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Οι τηλεφωνικοί θάλαμοι τώρα να τους βάλουμε;

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ποιοι τηλεφωνικοί θάλαμοι;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Έχουμε έναν.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Πιο πολλούς έχουν τα Σκόπελα παρά η Επισκοπή.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Κάτω έχουμε.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι έναν εδώ. Και τις υπηρεσίες που λέει;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εδώ βάλτο το φαρμακείο, εδώ που λέει... Εδώ έπρεπε να μπει άλλη μια γραμμή για να φτάσουμε εδώ που τα φτιάξαμε.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι μια γραμμή έτσι.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Να βάλουμε μια γραμμή έτσι..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Βάλε και αυτά εδώ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Γραφτά μόνο.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και μετά;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Είναι και η ταβέρνα εδώ το γωνιακό. Βάλε απλά το όνομα.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και το βιβλιοπωλείο;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι τι βιβλιοπωλείο; Μίνι μάρκετ είναι αυτό.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και το τηλέφωνο είναι κάπου εδώ.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και εδώ βάλτε το ηρώων.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Πιο πίσω για να μπορέσουμε να βάλουμε και τις στάσεις λεωφορείου που υπάρχει.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ναι και η στάση που όπου τους πούμε εκεί μας κατεβάζουνε.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι αλλά κανονικά εκεί είναι η στάση τυπικά και εκεί θα την βάλουμε.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και σταματάει.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μέχρι εκεί σταματάει.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Μετά αν πάμε παραπέρα είναι το Σγουροκεφάλι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Βάλαμε το τηλέφωνο μετά αν είναι.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Τις τράπεζες δεν βάλαμε.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Οι τράπεζες είναι εδώ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και η αγροτική και η Παγκρήτια.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι είναι μόνο Α.Τ.Μ. αυτής.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Ε και πως θα βάλουμε το Α.Τ.Μ. μόνο;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Να το κάνουμε λίγο πιο μεγάλο για να χωράει να το γράψουμε μέσα τι είναι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Ε... Εντάξει καλό είναι.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Οπότε εδώ είναι η πλατεία και εδώ είναι η τράπεζα.. Κοιτάζτε τι ωραία πλατεία (γέλια)..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Είδες τι πλατεία έχουμε όμως; (γέλια)

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Γιατί; Καταπληκτική δεν είναι; (γέλια)

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ναι τέλεια. Δεν τη βλέπετε;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Μετά;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εκτός από το ιατρείο, να βάλουμε και το οδοντιατρείο;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Στην πλατεία δεν είναι;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ε μην το βάλουμε και πάνω στον Άγιο Μηνά το οδοντιατρείο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Δεν έχει μπει ακόμα.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Πρόβα είναι. Άμα δεν μας αρέσει το αλλάζουμε. Έτσι και αλλιώς λέει υπηρεσίες υγείας, δημόσιες και ιδιωτικές.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και το οδοντιατρείο είναι ιδιωτική υπηρεσία υγείας.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Το οδοντιατρείο και μετά;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Συγνώμη αλλά δεν έχουμε χώρους συγκομιδής και απόρριψης σκουπιδιών;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εδώ μάλλον θα εννοούνται οι κάδοι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Θα βάλουμε και κάδους; Γιατί πόσους έχει το χωριό;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ίσως όμως να εννοεί τις χωματερές.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Αυτό είναι;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και έχουμε και χωματερές;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ας βάλουμε τους κάδους καλύτερα.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ναι που είναι πεταμένοι από εδώ και από εκεί.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Να βάλουμε διάσπαρτους. Δεν λέει..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένο Όχι, όχι..

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και που να τους βάλουμε; Έξω από το σχολείο που είναι οι κάδοι παραπεταμένοι;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Βάλε μια στάση εδώ.. και βάλε άλλη μια εδώ πιο πίσω.. Πού; Τι κάνεις;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Εδώ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Γιατί;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Αφού τυπικά τους βάζουμε. Όπου του πούμε σταμάτα, θα μας σταματήσει.. Εμείς να βάλουμε μία τυπικά;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Να βάλουμε την τυπική.. Εδώ είναι το τηλέφωνο

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: όπου να' ναι κάντε τη στάση γιατί μπορεί να μην την κάνει καθόλου εκεί που είναι κανονικά.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Εγώ λέω να κάνουμε ένα υπόμνημα. Να εξηγήσουμε τι είναι το καθένα.. ιδέα είναι..

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μπα δεν νομίζω.. Σχολεία, νηπιαγωγεία τα βάλουμε. Τα ιατρεία τα βάλουμε. Τώρα σκουπίδια συγκομιδής και απόρριψης..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Τον θάλαμο δεν τον βάλουμε ακόμη.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Εδώ που είναι το ιατρείο, θα βάλουμε άλλη μια εκκλησία.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Βάλε <<Φαιστός>> και <<Πιτσουλάκη>>.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Στο ιατρικό έχουμε περιθώριο;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εδώ κάπου;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Λογικά..

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Λίγο πιο πριν από την πλατεία, εδώ είναι.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Και τα σουπερμάρκετ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Περιοχές που είναι λιγότερο ασφαλείς;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Στο παρκάκι.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Τι λες;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ναι στο παρκάκι. Ποιος θα πάει;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Η θεωρεί ότι αυτή η περιοχή δεν είναι ασφαλής.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και το πιο απλό, όχι τα υπόλοιπα. Έπεσε ένας από τον τάφο κάτω, ποιος πάει εκεί να τον βοηθήσει;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Οπότε εδώ στη γωνία, στη μύτη βάλτο.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πάρκο...

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ποιο άλλο; Μόνο τον κεντρικό δρόμο μπορούμε να πούμε.. Τι άλλο;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Γιατί τα στενάκια είναι ασφαλή;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ποιος πάει όμως; Εσύ πας;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Κανένας όντως. Γιατί αν ήταν ασφαλή, δεν θα περνούσαμε;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Τώρα οι πολιτιστικοί και ψυχαγωγικοί χώροι ας πούμε (γέλια από όλη την ομάδα). Καλά αφού το λέει εκεί, είπα να το πω και εγώ μήπως σκεφτούμε τίποτα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και τα αρδευτικά συστήματα λέει.. Τώρα τι είναι αυτό;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Είναι το πώς παίρνουμε νερό.. Τώρα πως θα το βάλουμε, είναι...

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ε και το νεκροταφείο να το βάλουμε τότε..

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Έτσι να το κάνουμε ;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Γιατί η εκκλησία δεν είναι με το νεκροταφείο;

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Εκεί είναι το νεκροταφείο.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Στο δρόμο για Σγουροκεφάλι να το βάλω;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Όχι στον παράλληλο δρόμο.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και το γυμναστήριο;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Ε το γυμναστήριο είναι κάπου εδώ.. Είναι μετά την κατηφόρα βέβαια..

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Είναι η διακλάδωση εκεί, άρα εκεί ανάμεσα είναι το γυμναστήριο.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: (απευθύνεται προς ηλικιωμένη) μπορείτε να βοηθήσετε και εσείς;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Όχι παιδί μου, εγώ δεν ξέρω από αυτά και από χάρτες.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Πάει αυτός ο δρόμος ευθεία.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι βέβαια.. Φτάνει όμως μέχρι εκεί. Μην το τραβήξουμε πιο μακριά γιατί θα φτάσουμε στο Σγουροκεφάλι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Και πώς να το βάλω εδώ;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Νεκροταφείο βάλε.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Έχει και εκκλησία.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Δεν πειράζει. Σημασία έχει το νεκροταφείο παρά μια άλλη εκκλησία η οποία δεν πολύ χρησιμοποιείται.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ωραίο το κάνατε.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Εδώ πάνω τώρα ανέβα και γράψε το.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Εδώ;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι από εδώ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι γιατί αυτά είναι απέναντι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Η δεξαμενή που είναι τώρα;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Εδώ από πάνω. Ανάμεσα είναι.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Εδώ να βάλω μια δεξαμενή;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Το γυμναστήριο βάλε το.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Το έβαλα.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Πού είναι;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Να το εδώ είναι.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Την Αγία Παρασκευή;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι και Άγιος Παντελεήμονας.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ότι χωράει βέβαια.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Η Αγία Παρασκευή όμως είναι εδώ και ο Άγιος Παντελεήμονας από την άλλη.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μόνο αυτά που χωράει και είναι στο δρόμο. Μα δεσ... τελικά είναι πάρα πολλές.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Η Φανερωμένη δεν είναι εδώ;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και η Αγία Παρασκευή εκεί.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι αλλά είναι πολλές, να τις βάλουμε όλες; Μέσα σε ένα δρόμο να τις βάλουμε όλες; Είναι πολλές.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: μία ή δύο είναι αρκετές.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Βάλε Φανερωμένη, Αγία Παρασκευή και είναι καλά.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Βάλε και το Μουσείο του Αργυράκη.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Α... Έχουμε και τον Αργυράκη.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Αχ ναι έχουμε και ένα μουσείο. Ένα ημίμουσείο.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Θα μπει εδώ;

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι εδώ μπαίνει. Μουσείο βάλε.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μπορούμε να βάλουμε και το Μουσείο του Πολιτιστικού Συλλόγου.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Όχι, γιατί το βλέπεις να υπάρχει;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Επειδή είναι κτισμένο για αυτό.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Από τη στιγμή που δεν λειτουργεί, δεν υπάρχει.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Το μουσείο αυτό έχει τόσα χρόνια και ακόμη..

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Θα μπορούσαμε να βάλουμε και το ελαιουργείο.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Αυτό προσπαθώ να δω. Πού μπορούμε να το βάλουμε.. Βάλτο έτσι εκεί.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Εδώ θα βάλω ελαιουργείο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Α εδώ είναι και τα ενοικιαζόμενα. Λέτε να μπορούμε να τα εντάξουμε;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Βέβαια.. όλα αυτά είναι εμπορικά, τουριστικά.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Μα για ποια;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Τα δωμάτια που έχει αυτή εκεί πέρα.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πιο πίσω.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Το ελαιουργείο είναι εδώ;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι και εδώ είναι τα ενοικιαζόμενα Δωμάτια, γράψε μόνο Χελιδανά.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Μ' αρέσει που γράφετε ολόκληρη την λέξη.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Όποιος προσπαθήσει πάντως να το διαβάσει, δύσκολά θα βγάλει άκρη.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Έπρεπε κανονικά να γράφουμε τα 3 πρώτα γράμματα και μετά κάθετη γραμμή και το τελευταίο γράμμα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και από απέναντι το ζαχαροπλαστείο της Κατερίνας.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ωχ δεν βάλαμε κανένα ζαχαροπλαστείο.

Άτομο εργαζόμενο σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Βάλτε κανένα.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Η ταβέρνα μας είναι εδώ. Οπότε το ζαχαροπλαστείο εδώ.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Κανένα φροντιστήριο;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Κτίριο ηχορύπανσης δεν θα βάλουμε;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Δηλαδή;

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Το σπίτι μου(γέλια από όλη την ομάδα).

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Σήμερα πάλι να κάψω όλα τα ηχεία.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Όντως ηχορύπανση.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Εδώ ζαχαροπλαστείο και εδώ..

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Όχι δεν φτάνουν μέχρι εκεί.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Είσαι σε στενό γι' αυτό.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Εγώ από την ταρατσα όταν βγω ακούω τα παιδάκια στο Δημοτικό.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Έτσι όπως ουρλιάζουν πώς να μην τα ακούς;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: και τον φούρνο της Σεβαστής δεν βάλουμε.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Να το βάλουμε. Αν αρχίσουμε όμως στα στενά δεν θα έχουμε τελειωμό. Πάει ο δρόμος από την πλατεία και έτσι ο φούρνος της Σεβαστής είναι εδώ.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και τις γλυκουδιές που είναι προς τα κάτω;

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Το βενζινάδικο θα το κάνουμε ή ;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και τον Άγιο Εφραίμ.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Την εκκλησία;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Βάλτη και αυτήν εδώ.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: και ένα καζάνι.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ναι είναι και αυτό.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μα πού;

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Του Βαγγέλη.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Έχει δίκαιο.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Είναι και επαγγελματικό, άρα να το βάλουμε.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ναι και παρακάτω έχουμε ένα χωράφι, να το βάλουμε και αυτό;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Α βάλε και αυτό του Μάρκου. Αγορά Κρέατος, πως λέγεται αυτό;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Σταθμό Κρέατος να βάλουμε που είναι και πιο μοντέρνο.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εργαστήριο Κρέατος δεν είναι (απευθύνεται στον εργαζόμενο σε επίσημο φορέα);

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Είδατε... Τόσο μικρή που είναι η Επισκοπή, όλα τα έχουμε τελικά.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Που είστε άμα πρέπει να κάνουν και τα Σκόπελα το καφενείο;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Ναι απέναντι από του Κουτσούνα.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Στους χώρους ψυχαγωγίας θεωρείται.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Βάλε το ηρώων ως χώρο ψυχαγωγίας που μαζεύονται οι μετανάστες το πρωί πριν πάνε στη δουλειά.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Καμία καφετέρια δεν βάλαμε.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Δεν χρειάζεται.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Γιατί;

Εκπαιδ. Κ.Α. 2: Καφετέριες μπορείτε να βάλετε γιατί θεωρούνται χώροι που περνάτε το χρόνο σας.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Βάλε την εκεί πέρα-πέρα που έχει και πιο πολύ χώρο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Βάλτε και την κάτω, εδώ πέρα. Στον Άγιο Νεκτάριο πιο πέρα.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Τοξότης να βάλω;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Τοξότης λέγεται η κάτω; Το ζουμ κλείνει και πάει για ταβέρνα.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Έτσι όπως πάνε, θα το γεμίσουνε ταβέρνες το χωριό.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Δεν πειράζει γιατί εγώ πεινώ.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Και ο Ροδίτης λέει πάλι θα το κάνει ταβέρνα.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Ωραία.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Τελειώσαμε τώρα εντελώς;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Ναι, τέλος.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Τώρα θα ήθελα να μου πείτε πόσα χρόνια υπάρχει η κοινότητα της Επισκοπής;

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Εγώ την ξέρω μόνο 15 χρόνια.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Η (ηλικιωμένη) θα μας πει που είναι μεγαλύτερη και ξέρει καλύτερα.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Εγώ ίντα να σας πω ;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Πόσα χρόνια υπάρχει το χωριό;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Πολλά, πάρα πολλά. Εδώ ήταν στο Χριστό, το Δημοτικό Σχολείο, ήταν ο θρόνος του Δεσπότη.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μα νομίζω υπήρχε σχολείο στο Χριστό;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Ναι στο Χριστό ήτανε και το καταχαλάσανε, ήταν τα κτίρια μόνο, οι σκεπές και τα ρίζανε κάτω. Τα κτίρια ήταν τον καιρό που ήταν ο Δημήτρης ο Θεοφανάκης. Τα χάλασε και έκανε με τις πέτρες καλντερίμια, δουλεύει άσκημες. Πολλά πράγματα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ήταν πάντα έτσι μεγάλο το χωριό;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Ήταν ο Δήμος, πόσες χιλιάδες ψήφοι στο Δήμο. Πιο μπροστά ήταν πιο μεγάλος. Το χωριό εννοώ, ήταν πιο μεγάλο. Ο Παπά- Ευάγγελος ήτανε μαθητής, όταν ήταν στο σχολείο στο Χριστό και τα χαλάσανε όλα.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ήτανε εδώ η Επισκοπή; Ο αρχιεπίσκοπος;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Ναι ήτανε κράτος εκεί, αν διαβάσετε το καταστατικό να δείτε πως ήτανε. Τώρα δεν τα θυμάμαι.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Άκουσα ότι ήταν έδρα ομώνυμου Δήμου και είχε θαρρώ 24 χωριά.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Ναι, 24 χωριά.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Γύρω, γύρω; Ήταν και έδρα ειρηνοδικείου;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Ναι γύρω-γύρω. Δεν ξέρω όμως για το άλλο. Πάντως ο Δήμος ήταν πολύ μεγάλος, ήτανε Σκαλάνι, Βορικοί μέχρι το Καλό χωριό.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: (απευθύνεται στην ηλικιωμένη) θυμάστε πότε ιδρύθηκε η Επισκοπή;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: όχι βέβαια, δεν γνωρίζω. Εδώ το χωριό ήτανε από τα παλιά τα χρόνια. Δεν ξέρω, ήτανε πολλοί Τούρκοι που μένανε στο Δήμο και σιγά-σιγά που τελείωσε ο πόλεμος και έφυγαν και άφησαν τις περιουσίες τους και άλλοι τις πουλήσανε αλλά τις αφήσανε. Δεν ξέρω και πολλά από παράδοση, το ξέρω.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Τα τελευταία 5 χρόνια έχει αναπτυχθεί η κοινότητα; Έχει γίνει μεγαλύτερη/ μικρότερη;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μιλάμε για επισκοπή, δημοτικό διαμέρισμα γιατί τα άλλα χωριά έχουν φθίνουσα πορεία ενώ η...

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Έρχονται στην Επισκοπή και άλλοι;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: όσο πάει ο καιρός και επειδή το χωριό είναι κοντά στο Ηράκλειο έχει την μορφή του χωριού αλλά και πολλά άλλα όπως σουπερμάρκετ. Προτιμούν πολλοί να έρχονται εδώ και αγοράζουν περιουσία και μένουν εδώ.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πρέπει όμως να γίνουν πράγματα ακόμη και εκεί. Θα αναπτυχθεί και άλλο η κοινότητα.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι δεν λέω, θέλουμε και άλλα να γίνουν αλλά επειδή βλέπουν ότι η κοινότητα αναπτύσσεται, πάει προς το καλύτερο.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Εκεί που ήταν ο Χριστός, τώρα θυμήθηκα ότι ήταν και ένα οικοτροφείο. Εκεί ήμουνα και εγώ.

Εκπαιδ. Κ.Α. 2: όταν λέτε καινούρια πράγματα, τι εννοείται; (απευθύνεται στον εργ. σε επ. φορέα)

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Οι νέοι για παράδειγμα δεν έχουν κάποιο χώρο να μαζεύονται, δεν υπάρχει μια αίθουσα να πηγαίνουν οι νέοι σαν πολιτιστικό κέντρο. Δεν υπάρχει γυμναστήριο για να μπορεί κάποιος νέος να αθληθεί. Τα σχολεία δεν έχουν χρήματα.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Μα έχουμε ένα γυμναστήριο.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι μα μπορεί κάποιος να μην έχει τα χρήματα να πάει ενώ θα ήθελε. Να μπορούν τα παιδιά να έχουν κάποιους Συλλόγους να ασχολούνται με το βόλεϊ, τον αθλητισμό. Δεν έχουν τα παιδιά έναν χώρο να παίζουνε μπάλα. Αν δώσεις σε ένα παιδί του Δημοτικού μια μπάλα και του πεις πήγαινε να παίξεις, δεν βρίσκει χώρο να πάει να παίξει.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Άμα τους αφήνανε το χώρο του Δημοτικού και του Γυμνασίου ανοικτούς, θα είχαν χώρο να παίζουνε.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μα σε αυτούς τους χώρους μπορεί να προκληθούν ζημιές και αυτό είναι αδικαιολόγητο. Έχουμε χώρους που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και...

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Ήτανε το γηπεδάκι τότε που λέγαμε εμείς και πηγαίναμε..

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Πάνω από την πλατεία υπάρχουν και άλλα που θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής. Βέβαια έχουν γίνει ήδη αρκετά σε θέματα

αγροτικών δρόμων, αρδευτικών συστημάτων. Όμως στην ποιότητα ζωής πρέπει να γίνουν και άλλα βήματα και να μπορεί ο κόσμος να έρχεται. Ο καινούριος δρόμος που θα ανοίξει θα φέρει καινούριες ευκαιρίες στο Δήμο. Πρέπει να δούμε εκεί τι πρέπει να γίνει.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Συγνώμη Εδά που θα ξαναμιλήσω. Στην λαδέρνα δεν υπάρχει ένας χώρος του Παναγιωτάκη που λέγανε και το χαλάσανε; Καταρημαγμένο είναι τώρα. Η κερκίδα εκεί από κάτω;

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Το παρκάκι είναι εκεί. Έχει πάρει πράγματα ο Δήμος εκεί αλλά...

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Εγκαταλελειμμένα είναι όλα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εκεί κάνουνε το γηπεδάκι, όμως ούτε εκεί μπορούνε να παίζουνε.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Θέλει περισσότερο επιτήρηση. Θέλει κάποιον να πηγαίνει να ελέγχει εκεί, να καθαρίζει λιγάκι. Αν περιποιηθεί, θα μπορεί να κινηθεί κάποιος εκεί μέσα. Να μην πηγαίνουν αυτοί που πάνε και κάνουν ότι κάνουν μέσα. Θα αξιοποιηθεί το πάρκο και είναι πολύ ωραία εκεί πέρα, θα παίζουν και τα παιδιά εκεί. Χρειάζεται έλεγχος όμως εκεί πέρα γιατί είναι πολύ απόμερα και όποιος θέλει καταλήγει εκεί.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Αυτό το μπάσκετ είναι πολύ εγκαταλελειμμένο εκεί πέρα. Σίδερα, διάφορα, τα πάντα είναι πεταμένα εκεί, χάλι. Θα μπορούσαν να πάνε τα παιδιά να παίξουν αλλά είναι σε εγκατάλειψη.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Λοιπόν τώρα να συνεχίσουμε.. Άνθρωποι από την ίδια κοινότητα συχνά συγκεντρώνονται για να διευθετήσουν ένα συγκεκριμένο ζήτημα που αντιμετωπίζει η κοινότητα, να λύσουν ένα πρόβλημα, να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής ή κάτι παρόμοιο. Ποιο από τα παρακάτω θέματα προσπάθησε να διευθετήσει η κοινότητα τα τρία τελευταία χρόνια.

Ποιο πιστεύεται ότι όλη η κοινότητα μαζεύετε για να συζητήσει;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Για να συζητήσει περισσότερο είναι για τις αγροτικές υπηρεσίες. Εγώ έχω την εντύπωση 'ότι έχει κάνει και κάποια πράγματα και το ιατρείο για θέματα υγείας.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ένα λεπτό. Νομίζω, λίγο μπερδεύτηκες. Για ποιο από όλα αυτά μαζεύτηκε ο Δήμος για να τα καλυτερεύσει;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Για συζήτηση μόνο;

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Ποια διαφορά βρίσκετε;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Η ... λέει ότι για παράδειγμα το ιατρείο μας μάζεψε μια φορά και μας μίλησε.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι συγκεντρωθήκαμε όλοι, μας ενημέρωσαν για ένα θέμα.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Για ένα άσχετο θέμα, όχι για να καλυτερεύσουμε το χώρο του ιατρείου.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Όχι για την ενημέρωση για την υγεία.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: όχι εμείς λέμε οι κάτοικοι για την κοινότητα μαζεύτηκαν από μόνοι τους;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Από μόνοι τους δεν μπορούν να κάνουν τίποτα.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Μόνο για να καταστρέφουν είναι καλοί.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Μανώλη για την εκπαίδευση είχαν μαζευτεί ποτέ να κάνουν κάτι;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: όχι μόνο για το ιατρείο θυμάμαι που μαζεύτηκαν οι κάτοικοι του χωριού πριν από 25 χρόνια.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Τα τρία τελευταία;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Η τράπεζα η Παγκρήτια που μαζεύτηκαν και έκαναν διαβήματα να φτιαχτεί αλλά νομίζω ότι είναι λίγο περισσότερα χρόνια.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Πιστεύετε ότι ο καθένας στην κοινότητα έχει ίση πρόσβαση στις υπηρεσίες;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Θέλω να πιστεύω ότι στο Δήμο μας είμαστε όλοι ίσοι και δεν μας αντιμετωπίζουν ως κάτι διαφορετικό. Έχουμε όλοι την ίδια αντιμετώπιση.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: όλοι ακόμη και αλλοδαποί μετανάστες που έρχονται.

Πιστεύω ότι είναι όλοι το ίδιο.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ίσως όμως υπάρχουν και κάποιες εξαιρέσεις.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Γενικά δεν βλέπω να γίνεται και τίποτα σε όλη την κοινότητα. Θυμάμαι μόνο που αλλάξανε τους σωλήνες ύδρευσης και αυτό δεν ήταν τίποτα.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: όχι . Εκεί μόνος του ο Δήμος τα έκανε. Στην τράπεζα δώσαμε όλοι λεφτά για να φτιαχτεί.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Αν έχουν γίνει προσπάθειες από την κοινότητα να βελτιώσει την ποιότητα ζωής ή να ξεπεράσει προβλήματα..

Σιωπή.....

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Έχετε κάποιο παράδειγμα;

Σιωπή.....

Εκπαιδ. Κ.Α 2: Έχει γίνει κάποια προσπάθεια να ξεπεραστεί κάποιο πρόβλημα ;

Ατομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Έγινε προσπάθεια να γίνει το Γυμνάσιο εδώ, μετά ήταν τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, το ελαιουργείο και έγινε προσπάθεια και έγινε το σχολείο εκεί.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Γίνονται προσπάθειες από το Δήμο για όλους τους χώρους, τους δρόμους.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Στην προκειμένη περίπτωση θα θέλαμε να μάθουμε για αυτά που κάνουν οι κάτοικοι από μόνοι τους και όχι ο Δήμος ως οργανισμός, η αυτοδιοίκηση.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Πάντα περιμένουν τα πάντα από το Δήμο.

Ατομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Τα παλιά τα χρόνια ο κόσμος ήταν πιο ενεργητικός, τώρα Εδά έκατσαν. Όλα τα θέλουν από το Δήμο.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Έκανε προσπάθειες βελτίωσης η κοινότητα αλλά απέτυχε ; για ποιο απέτυχε και τι θα κάνατε εσείς για να πετύχει ;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Αφού όλα τα κάνει ο δήμος.

Φοιτήτρια, κάτοικος Επισκοπής: Η <<Εργάνη>>, για παράδειγμα, οι γυναίκες. Αυτό έχει μεγάλη επιτυχία.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι ως Σύλλογος είναι πολύ καλός. (Σιωπή)...

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Αποτυχία τι μπορεί να είναι ; Το Μουσείο του πολιτιστικού Συλλόγου που έχει ξεκινήσει βέβαια αλλά δεν έχει τελειοποιηθεί. Δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι αποτυχία.

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Δεν είναι αποτυχία ; Το ξεκίνησαν από τότε που γεννήθηκα και ακόμη δεν το τελείωσαν.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: έχεις δίκαιο.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Είναι σε πολύ αργό ρυθμό. Θα ήθελα να ετοιμαστεί και να ερχόταν τουρισμός και σχολεία να δουν το μουσείο μας αλλά....

Δεν ξέρω που έχει κολλήσει..

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Πιστεύετε ότι μπορείτε να κάνετε κάτι γι' αυτό ;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Αν ο Πολιτιστικός ζητούσε βοήθεια και φυσικά θα έτρεχα και όχι μόνο εγώ αλλά όλοι.

Ατομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Ποιος είναι πρόεδρος ;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ο Παναγιώτης.

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Πριν ήταν πιο ενεργός.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Έχει κολλήσει σε γραφειοκρατικά τώρα..

Μαθητής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Μπορεί να μην έχουν υλικό.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Το έχουν έτοιμο.. Έχει φτιαχτεί, έχουν μπει πόρτες τώρα..

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ας άνοιγε αρχικά με λίγα πράγματα και μετά το συμπλήρωναν. Έμεινε μόνο η είσοδος.

Εκπαιδ. Κ.Α 2: Κάτι άλλο ;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Κάτι αίθουσες στο Γυμνάσιο έκαναν.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Έτοιμες είναι, δεν είναι ετοιμοπαράδοτες.

Μέχρι το Σεπτέμβρη θα κάνετε εκεί μάθημα.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Υπάρχει κάτι άλλο ;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Όχι δεν νομίζω.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Αυτά είχαμε για σήμερα. Πώς σας φάνηκε ;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ωραία.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Πολύ ωραία.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εμένα μου άρεσε αλλά θα ήθελα να είχαμε περισσότερα να σας πούμε. Ενδιαφέροντα πράγματα κάναμε.

Εκπαιδ. Κ.Α. 1: Όταν βλέπουμε τις ελλείψεις μας, μπορούμε να προχωρούμε να κάνουμε καλύτερα πράγματα. Ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο σας. Θα τα πούμε την επόμενη Τρίτη στις 7. Γεια σας.

Περιγραφή 2^{ης} συνάντησης του focus group

Εκπαιδευόμενη Κοινωνική Λειτουργός(1): Καλησπέρα, σήμερα στην ομάδα έχουμε ένα καινούριο μέλος.. θα θέλαμε να μας πείτε λίγα λόγια για σας πριν ξεκινήσουμε την συνάντηση.

Εργαζόμενος Μετανάστης: Είμαι μπογιατζής έχω δύο παιδιά. Μένω εδώ 6 χρόνια άλλο τι να πω

Εκπαιδ. Κ.Α.(1): Τα παιδιά σας πάνε δημοτικό, γυμνάσιο;

Εργαζόμενος Μετανάστης: Πήγαινε η Τάνια αλλά την έχω σταματήσει λόγω της μικρής και βλέπει τη μικρή

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): Πόσο ετών είναι;

Εργαζόμενος Μετανάστης: Είναι σχεδόν 16

Εκπαιδ. Κ.Α.(2): η μια είναι 16 χρονών και η άλλη;

Εργαζόμενος Μετανάστης: τον άλλο μήνα κλείνει πέντε χρονών.

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): σήμερα θα μιλήσουμε για την ηγεσία στην κοινότητα. Θα θέλαμε να μας πείτε ποιοι είναι οι κύριοι ηγέτες της κοινότητας και οι επίσημοι αλλά και οι ανεπίσημοι. Ξεκινήστε από όπου θέλετε

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.: Ο δήμαρχος δεν είναι;

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ναι, τους υπόλοιπους δεν ξέρω.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: γιατί είναι και υπόλοιποι;

Γυναίκα τρίτης ηλικίας: Το συμβούλιο.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.: Α αυτοί; Ο Βλάσης

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Αυτοί που βγήκανε τώρα στο συμβούλιο.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): και όχι μόνο αυτούς που είναι εκλεγμένοι αλλά και άλλους που για κάποιους λόγους τους θεωρείται ηγέτες.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: ο δήμαρχος και το δημοτικό συμβούλιο είναι οι επίσημοι καθώς και οι φορείς, ο πολιτιστικός σύλλογος , ο σύλλογος γυναικών.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): υπάρχει όμως επίσημη και ανεπίσημη ηγεσία. Εσείς μας είπατε την επίσημη υπάρχει και ανεπίσημη ηγεσία στο δήμο; (σιωπή) Επίσημη είναι αυτή που λειτουργεί με καταστατικό και με όλα τα τυπικά ενώ ανεπίσημη χωρίς καταστατικό.

ΣΙΩΠΗ.....

Εργαζόμενη διαζευγμένη μητέρα.: δεν ξέρω αν υπάρχει κάτι τέτοιο

ΣΙΩΠΗ.....

Εκπαιδ. Κ.Λ.(1): αν δεν υπάρχουν να προχωρήσουμε. Θα θέλαμε να μας πείτε πως επιλέχτηκαν για ηγέτες

Εργαζόμενη διαζευγμένη μητέρα.: με ψηφοφορία

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): και πως εκλέγονται

Εργαζόμενη διαζευγμένη μητέρα: εγώ που είμαι στο σύλλογο γυναικών όπου όσες ήθελαν να μπουν στο ψηφοδέλτιο το έλεγαν τη μέρα που μαζευόμασταν όλες οι γυναίκες που ήμασταν στα μητρώα του συλλόγου και λέγαμε θα ότι την άλλη Κυριακή θα γίνουν εκλογές ποιες θέλουν να μπουν στο ψηφοδέλτιο για να θέσουν υποψηφιότητα, ποιες θέλουν να συμμετέχουν στο σύλλογο πιο ενεργά. Όλες οι υπόλοιπες εκλογές των συλλόγων κάτι ανάλογο κάνουν φαντάζομαι.

Εκπαιδ. Κ.Λ.(1) πως λαμβάνονται οι αποφάσεις μέσα στη κοινότητα; ποιος είναι ο ρόλος των ηγετών της κοινότητας; Σιωπή.. Πιστεύω ότι όλοι έχετε να πείτε κάποια πράγματα

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Ναι όλοι πρέπει να μιλάμε

Εργαζόμενη διαζευγμένη μητέρα.: γίνονται συμβούλια, τα μαθαίνουν όλοι μετά

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): πως παίρνονται οι αποφάσεις εδώ στη κοινότητα; Πως συμμετέχουν τα μέλη της κοινότητας; ο ρόλος της των ηγετών της κοινότητας;

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Το συμβούλιο μαζεύεται και όλοι ψηφίζουν και βγαίνουν αποφάσεις

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): Δηλαδή στις αποφάσεις δεν συμμετέχουν τα μέλη της κοινότητας

Εργαζόμενη διαζευγμένη μητέρα: Δεν πιστεύω να γίνεται κάτι τέτοιο

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: γίνονται και παρεμβάσεις πολλές φορές από κατοίκους

Εργαζόμενη διαζευγμένη μητέρα: μα μόνο για τα αγροτικά

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: αυτοί που αποφασίζουν κατά κύριο λόγο είναι το δημοτικό συμβούλιο

Εκπαιδ. Κ.Λ (1): από δημότες;

Εργαζόμενη διαζευγμένη μητέρα.: εγώ πιστεύω πως δεν υπάρχει;

Εκπαδ. Κ.Λ.: δηλαδή δεν υπάρχει ανεπίσημη ηγεσία μέσα στη κοινότητα;

Σιωπή...

Εργαζομένη, παντρεμένη μητέρα: είμαι εκτός δεν ξέρω και δεν έχω άτομο της παρέας στο δημοτικό συμβούλιο για να ξέρω

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): εμείς θέλουμε να μάθουμε οι ίδιοι οι κάτοικοι πως βλέπουν την ηγεσία της κοινότητας και όταν υπάρχει ένα άτομο μέσα στο δημοτικό συμβούλιο θα έλεγαν όλοι

εδώ τα παράπονα τους για το δημοτικό συμβούλιο για αυτό θέλαμε να μας πουν οι ίδιοι οι κάτοικοι πως το βλέπουν

ΣΙΩΠΗ.....

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): Ποιες είναι οι οργανώσεις , συνεταιρισμοί που υπάρχουν μέσα στην κοινότητα; Και από όσο γνωρίζω υπάρχουν μέσα στη κοινότητα οργανισμοί και συνεταιρισμοί

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: αγροτικός συνεταιρισμός. Ποιοι άλλοι

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: ο πολιτιστικός σύλλογος, ο σύλλογος γυναικών, ο ατρόμητος.

Εκπαιδ. Κ.Λ. (2): ομάδες , οργανώσεις;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: ο σύλλογος του ιατρείου που έχουν κάνει τώρα

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: η Εργάνη. Αυτά.

Εκπαιδ. Κ.Λ. (2): δεν έχει κάποια άλλη οργάνωση;

Φοιτήτρια: Η ομάδα των νέων που είμαστε και εμείς;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: είναι και ο σύλλογοι γονέων δημοτικού , νηπιαγωγείου, γυμνασίου , λυκείου.

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): θέλουμε τώρα να φτιάξετε μια λίστα με όλους τους οργανισμούς που υπάρχουν σε αυτή τη κοινότητα: όλους τους οργανισμούς θέλουμε που υπάρχουν στην κοινότητα . Στη συνέχεια να μας πείτε ποιοι οργανισμοί είναι πιο σημαντικοί για τις ανάγκες τις κοινότητες

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Να τους γράψω εγώ;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: εδώ να τους γράψουμε όλους ή 5-6.

Εκπαιδ. Κ.Λ. (2): σε αυτή τη λίστα θα μπουν όλοι οι οργανισμοί που υπάρχουν στην Επισκοπή και στη συνέχεια θα σας ζητηθεί κάτι ακόμη. Προς το παρόν εδώ να γράψετε όλους τους οργανισμούς της κοινότητας και μετά τους πιο σημαντικούς.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: γράψε δημοτικό συμβούλιο

Εκπαιδ.Κ.Λ. (2): Αν θέλετε αριθμήστε τα κιόλας

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: αν δεν βγουν ίσια πειράζει;

Χριστιάνα: όπως να 'ναι γράψε το και δεν πειράζει

ΣΙΩΠΗ...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Πολιτιστικός σύλλογος

Φοιτήτρια: Τόσο;

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ναι καλό είναι να φαίνεται μονάχα

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Ολόκληρο να το γράψω;... παρακάτω;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Σύλλογο γυναικών ...
ενοριακό συμβούλιο γράψε

ΣΙΩΠΗ...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Αγροτικός συνεταιρισμός

Φοιτήρια: ΤΟ.ΣΥ.Ν.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Σύλλογοι γονέων . . .

Αθλητικός σύλλογος

Σιωπή.....

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): να σας διαβάσω ξανά τους τύπους;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: αυτό με το ιατρείο

Εκπαιδ. Κ.Λ. (2): τον Σύλλογο Φίλων ιατρού;

Γυναίκα τρίτης ηλικίας: Τα λύκεια δεν έχουν σύλλογο

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Δεν νομίζω

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): Αγροτικοί, θρησκευτικοί, ψυχαγωγικοί υγείας και εκπαίδευσης

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Αυτά είναι

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): Λοιπόν μπορείτε τώρα να μας πείτε από αυτούς ποιους θεωρείται πιο σημαντικούς; Ποιες καλύπτουν σημαντικές ανάγκες της κοινότητας;

Φοιτήτρια: το δημοτικό συμβούλιο, ο πολιτιστικός σύλλογος

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Τις γυναίκες αφήσατε απέξω

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: το περίμενα

Εργαζόμενη παντρεμένη, μητέρα: γεια σας

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: καλώς την! εσένα περιμέναμε
δεν κάναμε χωρίς εσένα και σε παίρναμε τηλέφωνο (γέλια)

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: χαίρομαι

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Δέστε αν ξεχάσαμε κανένα σύλλογο

Εκπαιδ. Κ.Λ. (1): λέγαμε να μας πουν κάποιους οργανισμούς μέσα στην κοινότητα και τώρα λέμε για τους ποιους θεωρούν πιο σημαντικούς.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Για το ΤΟ.ΣΥ.Ν. έγγραψες; ... ομάδα νέων

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Ποιους θεωρείται εσύ ποιους σημαντικούς από αυτούς εδώ για τις ανάγκες τις κοινότητας

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Όλοι νομίζω συμφωνούμε για το δημοτικό συμβούλιο , για το σύλλογο γυναικών πολιτιστικός σύλλογο

Φοιτήρια: και το ΤΟ.ΣΥ.Ν. νομίζω εγώ

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: βέβαια η ομάδα των νέων

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): Έσείς κύριε ποιους θεωρείτε πιο σημαντικούς;

Εργαζόμενος μετανάστης: εγώ δεν ξέρω από αυτά ότι και να σας πω

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Το σύλλογο το πολιτιστικό το σύλλογο των γυναικών το ενοριακό.

Εργαζόμενος μετανάστης: τα ξέρω αυτά αλλά τι να πω

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ποιο θεωρείς εσύ πιο σημαντικό. Ο πολιτιστικός σύλλογος δεν διοργανώνει κάθε χρόνο κάτι.

Εργαζόμενος μετανάστης: τα ξέρω αλλά εσείς τα ξέρετε καλύτερα αυτά ο δήμος είναι καλό

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): θεωρείτε δηλαδή το δημοτικό συμβούλιο σημαντικό

Εργαζόμενος μετανάστης: ναι

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): γιατί το θεωρείται αυτό πιο σημαντικό;

Εργαζόμενος μετανάστης: γιατί είναι καλό για το χωριό γενικά, έτσι πιστεύω εγώ προσωπικά και πιστεύω ότι παντού . ο δήμος είναι πρώτα από όλα τα υπόλοιπα είναι μετά εδώ.

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): Κυρία εσείς πιο θεωρείται πιο σημαντικό;

Γυναίκα τρίτης ηλικίας: Εγώ δεν μπορώ να εκφέρω γνώμη σε αυτά; Εγώ σύμφωνα με την ηλικία μου κάποια πράγματα να μην μου αρέσουν. Η νεότητα έτσι όπως είναι δεν μου αρέσει.

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): Και ποια σας φαίνονται πιο σημαντικά;

Γυναίκα τρίτης ηλικίας: Όλοι καλοί είναι

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Μπορείτε να μας πείτε εν συντομία το ιστορικό κάποιου οργανισμού αν θυμάστε;... ότι ξέρετε.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: πες το.

Φοιτήτρια: το ΤΟ.ΣΥ.Ν για παράδειγμα πριν ήταν ΔΗ.ΣΥ.Ν. και πριν κάμποσα χρόνια να κάνουν οι νέοι κάτι αλλά αποτύγχανε στην πορεία και πέρσι ξεκίνησε το ΔΗ.ΣΥ.Ν. και τώρα έγινε ΤΟ.ΣΥ.Ν.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Πάλι τώρα θα κάνουμε τις εκλογές μας να βγάλουμε δημοτικό συμβούλιο τι λέω διοικητικό συμβούλιο.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Και γιατί δεν τα κάνατε ακόμη;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Γιατί ο δήμαρχος λείπει καθημερινά και δεν τον βρίσκουμε να συζητήσουμε μαζί του και να υπογραφεί το καταστατικό και να μπορέσουμε να κάνουμε τις εκλογές που θέλουμε. ...αφορά νέους ηλικίας 15 έως 28 ετών

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Άρα μπορώ να μπω και εγώ Γέλια.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: εγώ δεν μπορώ είμαι 38 και δεν μπορώ.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Να μας πεις εσύ που είσαι στις γυναίκες τι κάνετε. Κάνουμε διάφορα. Αύριο για παράδειγμα θα πάνε στο ΚΕ.ΣΑ.Ν. κάποια παιδιά.

Φοιτήτρια: Ναι έγιναν οι εκλογές χωρίς καταστατικό βέβαια μετά έγινε η αλλαγή του νόμου και περιμέναμε να μας έρθει ο νόμος για να κάνουμε νέο καταστατικό που έγινε τώρα και τώρα μπορούμε να κάνουμε και εκλογές. Βασικά το ΤΟ.ΣΥ.Ν. είναι εν μέρει σαν το δημοτικό συμβούλιο αλλά για τους νέους από νέους. Πάντως αυτό που έχει γίνει είναι πάρα πολύ καλό.

Εκπαιδ. Κ.Α.(1): Η νεολαία μπορεί και κάνει ωραία πράγματα. Για τα υπόλοιπα δύο λόγια

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: να πω και εγώ με την σειρά μου για τον αθλητικό σύλλογο . ο αθλητικός σύλλογος λέγετε Ατρόμητος περιλαμβάνει το ομώνυμο ποδοσφαιρικό τμήμα είναι στη δεύτερη κατηγορία Ηρακλείου έχει ένα γήπεδο στη θέση του parking και έγινε τη δεκαετία του 70 συγκεκριμένα το 1974.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: εγώ για ποιο να πω

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: σε ποιο είσαι;

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Σε κανένα. Να σας πω για το Σύλλογο φίλων Ιατρού, ο οποίος είναι ιδιαίτερα οργανωμένος, δηλαδή την τελευταία διετία έγιναν οι προσπάθειες να δημιουργηθεί.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Καταστατικό έγινε;

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Καταστατικό έγινε φέτος και διοικητικό συμβούλιο. Είναι μια προσπάθεια που έκαναν οι κάτοικοι της Επισκοπής και όχι μόνο, από όλο το δήμο Επισκοπής. Γενικότερα ώστε το ιατρείο να είναι καλύτερα εξοπλισμένο και να μπορεί να ανταπεξέλθει στις ανάγκες της Επισκοπής. Αυτά είναι . Ο γενικός σκοπός του δηλαδή του συλλόγου. Η στήριξη ηθική και οικονομική του ιατρού.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Η «ΕΡΓΑΝΗ»;

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: ο σύλλογος Εργάνης λοιπόν ο οποίος ιδρύθηκε δεν θυμάμαι . ιδρύθηκε για να βοηθήσει τις γυναίκες να ξεκινήσουν να βγαίνουν από τα σπίτια τους και να δραστηριοποιούνται λίγο. Ξεκίνησαν με το να φτιάχνουν κάποια εργόχειρα μετά κάνανε και άλλα εργαστήρια, βιτρό, κόσμημα , υφαντά πολλά και ωραία πράγματα. Πάρα πολλές εκθέσεις. Είχαμε πάει με το σύλλογο σε εκθέσεις που έγιναν σε ξενοδοχεία για αν δείξουμε το δικό μας στοιχείο πολιτισμού. Πιστεύω ότι είναι ένας πολύ δραστήριος και ενεργός σύλλογος ο δικός μας. Αυτά.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Υπάρχουν σύλλογοι στο γυμνάσιο και στο λύκειο.

Φοιτήτρια: Ναι αλλά δεν κάνουν τίποτα.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Κάθε χρόνο κάνουν εκλογές αλλά άλλο το τι μπορούμε να κάνουμε και άλλο τι κάνουμε

Γυναίκα τρίτης ηλικίας: Τα παλιά τα χρόνια είχε σύλλογο.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Πάντα φαντάζομαι υπήρχε ... για το συνεταιρισμό δεν ξέρω , για το ενοριακό δεν ξέρω... ούτε για τον πολιτιστικό.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Για το ενοριακό, ξέρω ήταν ο άντρας μου.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα:: Αχ ναι.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά:: Ποιος θα πει για τον ενοριακό;

Φοιτήτρια + Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Εμείς είπαμε

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Φαντάζομαι ότι ιδρύθηκε πολύ παλιά από τα άτομα που ήταν κοντά στον παπά, από ότι ξέρω είναι τριετές το ενοριακό συμβούλιο. Ο πρόεδρος που είναι ο παπάς, διαλέγει από ότι νομίζω τα μέλη. Στην συντήρηση της εκκλησίας όχι τόσο όσο για δουλειές τις εκκλησίας.

Γυναίκα τρίτης ηλικίας: Από τα παλιά χρόνια υπάρχει

Εργαζόμενος μετανάστης: Άμα είναι καλός ο σύμβουλος το κρατάει το συμβούλιο αυτός που ζει πιο πολύ.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Ναι;

Εργαζόμενος μετανάστης: Λόγω τιμής

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Μήπως είναι και κάποιοι που πληρώνονται;

Εργαζόμενος μετανάστης: Είναι κάποιοι άνθρωποι στην εκκλησία που είναι απάντρευτοι που δεν έχουν οικογένεια και είναι από το πρωί μέχρι το βράδυ εκεί, όπου και να πάει ο παπάς είναι μαζί του.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Κοντά του;

Εργαζόμενος μετανάστης: Εγώ έχω δει δύο τώρα που ερχόμουνα εκεί στην εκκλησία μας και ρώτησε αν έκανε τις δουλειές

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Μα κάνει και δουλειές;

Εργαζόμενος μετανάστης: Ναι κάνει και δουλειές. Αλλά είναι μόνο με το παπά και όταν δεν παντρευτεί ο παπάς μετά δεν γίνεται να παντρευτεί . Άλλο όταν πριν γίνει παπάς παντρευτεί έχει δικαίωμα να κάνει οικογένεια αλλά αν δεν παντρευτεί

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Καλά και πως ζει αυτός ο άνθρωπος; ο παπάς έχει το μισθό του και μπορεί και τα βγάζει πέρα.

Εργαζόμενος μετανάστης: Θα παίρνει κάποια σύνταξη νομίζω κάτι όπως να είναι ανάπηρος.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Άνθρωπος που δεν μπορεί να δουλέψει;

Εργαζόμενος μετανάστης: Μπράβο αλλά αυτός είναι πάντα κοντά στον παπά

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Είδες τι μάθαμε;

Εργαζόμενος μετανάστης: Και πρέπει να ξέρει ζωγράφος ,εικόνες να κάνει

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Αγιογράφος δηλαδή; Να έχει γνώσεις αγιογραφίας

Εργαζόμενος μετανάστης: Μπράβο έτσι.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Αυτός δηλαδή που είναι με τον παπά πρέπει να αγιογραφεί.

Εργαζόμενος μετανάστης: Ναι έτσι κάνει. Είναι από το πρωί μέχρι το βράδυ κανονικά. Μόνο εδώ βλέπω δύο με τρεις την ημέρα και αλλάζουνε.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα.: Ναι και κάθε τρία χρόνια αλλάζει γιατί κάποιοι κουράζονται

Φοιτήτρια: Είναι νομίζω με κλήρους όσοι θέλουνε και παίρνει ο παπάς τους κλήρους, δεν ξέρω.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Νομίζω τους διαλέγει ο παπάς το ενοριακό. Σίγουρα τους διαλέγει ο παπάς γιατί την τελευταία φορά έλεγε εσύ είσαι ο γραμματέας , ο ταμίας και κάτι τέτοιο. Εκλογή δεν γίνεται να πουν δεν συμφωνώ ο Παντελής να είναι επίτροπος. δεν θα ρωτήσουν κανένα αν θέλεις τον Νίκο το Μανώλη είναι εντολή του παπά και μετά το πάει στη μητρόπολη.

Φοιτήτρια: Μπορεί, γιατί ήταν ο πατέρας μου πριν κάμποσα χρόνια, κάνανε κλήρο και διάλεξαν.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Μας έμεινε ο συνεταιρισμός που δεν τον ξέρω καθόλου και ο πολιτιστικός σύλλογος ακόμη. Για αυτούς τους δύο;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Το δημοτικό συμβούλιο.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Αυτό είναι και το σημαντικότερο λέει

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Το δημοτικό συμβούλιο ανανεώνεται μετά από τις καθιερωμένες εκλογές ιδρύθηκε από τότε που συστήθηκε ο δήμος τι άλλο;. σκοπός του;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Να παίρνει τα χρήματα των άλλων γέλια..

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: όχι, για το καλό του δήμου,

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: αυτό θέλω να πιστεύω.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: ο πολιτιστικός σύλλογος τώρα

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: στο δήμο υπάρχουν πολλοί πολιτιστικοί για ποιο τώρα της Επισκοπής, των Σκοπέλων.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): για την Επισκοπή μιλάμε.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Ο πολιτιστικός σύλλογος Επισκοπής επανιδρύθηκε γύρω στο 1980 και το συμβούλιο είναι πενταμελές πρόεδρος για πολλά χρόνια είναι ο Παναγιώτης Φουρναράκης. Σαν βασικό στόχο έχει βάλει την ίδρυση του μουσείου το οποίο δεν είναι ακόμη έτοιμο ο πολιτιστικός σύλλογος οργανώνει εκδηλώσεις το καλοκαίρι βέβαια θα μπορούσε πιο συχνά να διοργανώνει εκδηλώσεις για διάφορα επίκαιρα θέματα σχετικά με τη ζωή των κατοίκων , τα ήθη και τα έθιμα τους και θα έπρεπε να είχε θέση ως βάση την ενεργοποίηση των δημοτών σε σχέση με το πολιτιστικό σύλλογο.

ΣΙΩΠΗ...

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Μόνο ο αγροτικός έχει μείνει.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Ο αγροτικός έχει ιδρυθεί τώρα πολλά χρόνια ήδη τώρα εγώ ήμουν μικρό παιδάκι και τον θυμάμαι έχει κάνει στο ελαιουργείο για να βγάλουν το λάδι.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Βέβαια πρέπει παλαιότερα να είχε και άλλα να κάνει γιατί η περιοχή είχε περισσότερα αγροτικά προϊόντα από ότι σήμερα όπως το σταφύλι ή η σταφίδα αλλά τώρα ο συνεταιρισμός μας δεν είναι από τους δυναμικούς στο χώρο.

Εργαζόμενος μετανάστης: Το λάδι είναι που τα κάνει όλα τώρα.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Αυτά τα καλύψαμε όλα.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Στη συνέχεια θέλουμε να συζητήσουμε πιο αναλυτικά για παράδειγμα ποιες ομάδες έχουν πιο σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της κοινότητας.

Φοιτήτρια: Το ένα.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: το δύο.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Το τρία, το έξι.

Φοιτήτρια: Το οχτώ.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Δημοτικό συμβούλιο, ο πολιτιστικός σύλλογος, ο σύλλογος γονέων, ο σύλλογος γυναικών, το ενοριακό συμβούλιο, ο αγροτικός σύλλογος, ΤΟ.ΣΥ.Ν.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Ποιους θεωρείται πιο σημαντικούς;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: δημοτικό συμβούλιο, σύλλογος γυναικών , ΤΟ.ΣΥ.Ν. ενοριακό συμβούλιο.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Δεν είναι και όλα.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Θα μπορούσε να είναι και ο αθλητικός σύλλογος.

Φοιτήτρια: Αν είχε περισσότερες δραστηριότητες.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Κάθε σύλλογος είναι σημαντικός ανάλογα πως το δείχνει. Για παράδειγμα δεν ξέρω αν υπάρχει άλλος σύλλογος γυναικών κάθε έξι μήνες να κάνει και άλλο εργαστήριο να διοργανώνει τόσες εκδρομές να διοργανώνει εκθέσεις να βοηθάει σε διάφορες εκδηλώσεις. Είναι πιο ενεργός και αν ήταν όλοι οι σύλλογοι έτσι θα ήταν το κάτι άλλο η Επισκοπή.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Τώρα από αυτούς τους οργανισμούς τους πέντε πιο σημαντικούς να μας πείτε πως ξεκίνησε η ομάδα.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ποιος ήταν ο σκοπός ίδρυση;

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Για παράδειγμα πως ξεκίνησε ο σύλλογος γυναικών

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ο δήμαρχος αν δεν κάνω λάθος πρότεινε σε μια ομάδα γυναικών να φτιάξουν το σύλλογο είχε ήδη ξεκινήσει η ιδέα από όταν έμαθα εγώ για το σύλλογο και μπήκα εγώ μέσα.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Από ποιο ήρθε η πρωτοβουλία

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ο δήμαρχος μας παρακίνησε μας έβαλε σε αυτή τη ιδέα.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: με πρωτοβουλία του δημάρχου.

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): Οι γυναίκες έπαιξαν κάποιο ρόλο στην ίδρυση της «ΕΡΓΑΝΗ».

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ο δήμαρχος μας πάντα είναι λιγάκι μπροστά είναι ανοικτός σε διάφορα θέματα.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Στη συνέχεια θα μας πείτε πως εκλέχθηκαν οι ηγέτες, με εκλογές , με κληρικό. Πόσο σταθερή είναι η ηγεσία και αν πάθει ξαφνικές αλλαγές και αν η ηγεσία ήταν ομαδική ή υπήρχαν συγκρούσεις.

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): για αυτούς τους τέσσερις που θεωρείται πιο σημαντικούς

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Ο σύλλογος γυναικών έχει καταστατικό και κάνει εκλογές. Για το ΤΟ.ΣΥ.Ν.;

Φοιτήτρια: Εκλογές όπως και το δημοτικό συμβούλιο.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): πόσο σταθερή είναι η ηγεσία και αν είναι ομαδική ηγεσία ή αν υπάρχουν συγκρούσεις;

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Γράψε ομαλή πορεία σε όλα και δεν έχουμε ανακατατάξεις ούτε τίποτα.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Οι εκλογές όμως είναι διαφορετικές. Το ΤΟ.ΣΥ.Ν. και οι γυναίκες έχουν ένα κοινό ψηφοδέλτιο όσοι θέλουν συμμετέχουν, ενώ στο δημοτικό συμβούλιο υπάρχουν αντίπαλοι.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Ναι αλλά ο δήμαρχος δεν έχει αντιπαλότητες και εχθρότητες με το πρόσωπο του αντιπάλου του ενώ λόγω θέσης μπορεί έτσι να.

ΣΙΩΠΗ...

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): Πιστεύετε δηλαδή ότι σε όλους αυτούς τους συλλόγους υπάρχει ομαλή;

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: ναι δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε συγκρούσεις γιατί αν γινόταν θα ακουγότανε.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Το ΤΟ.ΣΥ.Ν. έχει συγκρούσεις;

Φοιτήτρια: Μέχρι την μέρα που πήγαινα εγώ δεν είχαν εμφανιστεί συγκρούσεις.

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Προς το παρόν στις εκλογές μεθαύριο που θα γίνουν ίσως να υπάρξουν.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Ωχ, ωχ

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Και είσαι υποψήφια ;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Όχι δεν κάνουμε τέτοια σφάλματα.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Και πως λαμβάνονται οι αποφάσεις μέσα σε αυτές τις ομάδες και τους οργανισμούς;

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Από τα διοικητικά συμβούλια.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Λειτουργούν με τακτικές συναντήσεις , πως παίρνονται οι αποφάσεις;

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Ναι και στο δημοτικό συμβούλιο και στο σύλλογο γυναικών

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Μέσα από τακτικές συνεδριάσεις αποφασίζουν τι θα συζητηθεί και αποφασίζουν.

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: οι συνεδριάσεις εκεί είναι τακτικές στους άλλους συλλόγους δεν νομίζω να είναι τόσο τακτικές

Μαθήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Εμείς κάνουμε κάθε Παρασκευή κάνουμε στο δήμο συνάντηση το ΤΟ.ΣΥ.Ν.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Και εμείς στις γυναίκες κάνουμε τακτικά συμβούλια.

Φοιτήτρια: Τακτικές συνεδριάσεις και με πλειοψηφία.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Ναι.

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Για τη λήψη αποφάσεων

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Τώρα έχουμε ομοφωνία.

Γέλια.

Εκπαιδ. Κ.Α. (2): Στο σύλλογο γυναικών;

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Όχι, δεν μπορώ να πω ότι είναι...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Συνάντηση όταν προκύπτει θέμα;

Εργαζόμενη, παντρεμένη μητέρα: Έκτακτα συμβούλια

Φοιτήτρια: Εδώ είναι πλειοψηφία ή ομοφωνία (ΤΟ.ΣΥ.Ν) γιατί έχω την εντύπωση ότι είναι όπως το δημοτικό συμβούλιο.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Πολιτικά πάτε δηλαδή;

Φοιτήτρια: Όχι δεν πάμε πολιτικά αλλά ότι γίνεται στο δημοτικό συμβούλιο έτσι γίνεται και στο ΤΟ.ΣΥ.Ν. Ακούγονται δηλαδή πολλές απόψεις.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος με παιδιά: Αυτό είναι ωραίο.

Εργαζόμενη, διαζευγμένη μητέρα: Δραστηριοποιούνται δηλαδή σωστά οι νέοι... πάρα πολύ ωραία.

ΣΙΩΠΗ

Εκπαιδ. Κ.Α. (1): Ευχαριστούμε για το χρόνο σας θα τα πούμε την επόμενη Τρίτη στις 7 το απόγευμα.

Περιγραφή 3^{ης} συνάντησης με το focus group

Εκπαιδ. Κ.Α . 1:Σήμερα είναι η τελευταία μας συνάντηση. Δεν ξέρω αν θυμάστε από την προηγούμενη συνάντηση που είχαμε μιλήσει για τους οργανισμούς που υπάρχουν εδώ στην Επισκοπή λοιπόν αυτοί εδώ είναι οι κύκλοι που μέσα θέλουμε να γράψετε ποιες οργανώσεις, οργανισμούς θεωρείται εσείς πιο σημαντικούς θα τους γράψετε στους κόκκινους κύκλους, στους πιο μεγάλους κύκλους.

Τους λιγότερο σημαντικούς εδώ και τους ακόμη πιο λίγο σημαντικούς εδώ δηλαδή όσους έχετε πει από την προηγούμενη φορά. . Αν θέλετε μπορώ να σας τους ξαναπώ.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ναι να μας τους πεις.

ΣΙΩΠΗ...

Εκπαιδ. Κ. Α. 1: Μπορείτε να ξεκινήσετε να γράφετε. Είχατε πει το δημοτικό συμβούλιο, τους πολιτιστικούς συλλόγους, το ενοριακό συμβούλιο, το σύλλογο γυναικών, τον αθλητικό σύλλογο, το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων , το σύλλογο φίλων ιατρού, το συνεταιρισμό

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Το ΤΟ.ΣΥ.Ν.;

Εκπαιδ. Κ. Α. 1:Ναι τους νέους

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Δηλαδή 9

Εκπαιδ. Κ. Α. 1:Ναι 9

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: γράψε

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Τι έγινε;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Κάποια πρέπει να τα γράφει

Εκπαιδ. Κ. Α. 2:Όλοι μαζί

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Είναι όμως 15

Εκπαιδ. Κ. Α. 1:Δεν έχει σημασία όσα θεωρείται εσείς σημαντικά να γράψετε

Εκπαιδ. Κ. Α. 2: Όχι όλα να τα συμπληρώσετε εμείς φτιάξαμε παραπάνω

Εκπαιδ. Κ. Α. 1:Σε αυτούς τους κύκλους θα γράψετε αναλόγως σημαντικότητας όπως τους θεωρείται εσείς σημαντικούς τους οργανισμούς που υπάρχουν. Μπορεί εμείς να φτιάξαμε περισσότερα από όσα θεωρείται εσείς σημαντικά δεν μας ενοχλεί αν δεν γεμίσουν και οι 15 κύκλοι που φτιάξαμε. Μπορεί να σκεφτείτε , να συζητήσετε μεταξύ σας και να αποφασίσετε ποιους θεωρείται και πόσο σημαντικούς τους οργανισμούς που υπάρχουν στην Επισκοπή

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ξεκίνα να γράφεις Σε κάθε κύκλο να γράφουμε και από ένα;

Εκπαιδ. Κ. Α. 1:Ναι.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Να γράψουμε το Δημοτικό Συμβούλιο
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: πρώτο – πρώτο και ο καθένας να λέει και από ένα
.Ναι ξέρουμε όλοι ότι είναι ο πιο σημαντικός.

ΣΙΩΠΗ

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Και πρέπει να πούμε ποιοι είναι οι σημαντικοί για το
δήμο;

Εκπαιδ. Κ. Α. 1: Αυτούς που θεωρείται εσείς πιο σημαντικούς για το δήμο

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Εξαρτάται όμως τι εννοούμε σημαντικό
εννοούμε σημαντικό πως πρέπει να λειτουργεί στο δήμο παρόλο που δεν λειτουργεί σωστά
ή λειτουργεί σωστά και καλά και για αυτό είναι σημαντικό.

Εκπαιδ. Κ. Α. 1: Αυτό που θεωρείται εσείς πιο σημαντικό

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εγώ για παράδειγμα θεωρώ ότι ο Σύλλογος Γυναικών
είναι εξίσου σημαντικός με δημοτικό συμβούλιο

ΣΙΩΠΗ

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: (απευθύνεται στην ηλικιωμένη) εσείς πιο θεωρείται
πιο σημαντικό;

Άτομο τρίτης ηλικίας, αγρότισσα: Εσείς να κρίνετε που ζείτε μέσα στην κοινωνία εγώ
δεν μπορώ να γνωρίζω που είμαι κλεισμένη όλη μέρα μέσα και δεν ξέρω τι γίνεται. Εσείς
θα κρίνετε

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Να βάλουμε το πολιτιστικό σημαντικό;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Εγώ δεν θεωρώ το πολιτιστικό σύλλογο να...

Εκπαιδ. Κ. Α. 1: Μιλήστε ελεύθερα

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Νομίζω ότι δεν είναι τόσο ενεργός όσο άλλοι που να
το βάλουμε στους πιο σημαντικούς

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα: Ήταν ενεργός και παρέλυσε

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Να λέει ο καθένας ένα σύλλογο τότε και
να λέμε που να τον βάζει.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι, ναι

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Συνεταιρισμός;... Εγώ λέω να μπει στους
καφέ κύκλους εσείς τι λέτε

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Σύλλογος Νέων

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Στο πορτοκαλί

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Όχι στο κόκκινο;

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Να βάλω ΤΟ.ΣΥ.Ν.;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Τοπικό Συμβούλιο Νεολαίας βάλε

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ενοριακό Συμβούλιο

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Πορτοκαλί;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Είναι σημαντικό αλλά οι δραστηριότητες τους

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Οι σύλλογοι γονέων

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Πορτοκαλί

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι βάλτους στο πορτοκαλί

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Σύλλογος Φίλων Ιατρού

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Σύλλογο Φίλων Ιατρού που να τους βάλουμε

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Στα καφέ;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Ναι πιστεύω πως ναι γιατί ασχολείται μόνο με ένα θέμα του ιατρού δεν είναι όπως ο σύλλογος γυναικών που ασχολείται με όλα όσα έχουν σχέση με τις γυναίκες

Σιωπή...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Μας έχει μείνει κανείς άλλος που είπαμε την προηγούμενη φορά;

Εκπαιδ. Κ. Α. 1: Ο αθλητικός είχατε πει.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Α ... ναι ο αθλητικός σύλλογος

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Το πορτοκαλί

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι βάλτο στο πορτοκαλί

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Κάνει πράμα ο σύλλογος μας;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος: Μόνο στο ποδόσφαιρο κάνει

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Και φαίνεται το χωριό μας πουθενά

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι κάνει δεν είναι βέβαια και στους κόκκινους.

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: ΝΑ γράψω Ατρόμητος;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι γράψτο έτσι

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Τώρα αυτές τις οργανώσεις /οργανισμούς ποιοι πιστεύετε είναι πιο προσπελάσιμοι στη κοινότητα

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Ποιο;

Μαθητής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Ελληνικά ξέρεις ;

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Εννοώ πιο προσβάσιμοι

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Οι σύλλογοι προς τους δημότες ή οι δημότες προς τους συλλόγους

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Εννοεί πως είναι οι σύλλογοι απέναντι στους πολίτες. Ο σύλλογος προς την κοινωνία και αντίστροφα. Εγώ έχω γνώμη ας πούμε όσον αφορά το σύλλογο γονέων ότι υπάρχει αμφίδρομη σχέση και για το σύλλογο γυναικών από όσο γνωρίζω υπάρχει αμφίδρομη σχέση είναι πιο προσπελάσιμος κατά τη γνώμη μου.

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Και προσβάσιμοι και προσιτοί.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος και προσιτοί. Οι σύλλογοι είναι πολλοί και έχουν και πολλά μέλη

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ίσως να μπορούσαμε να το συσχετίσουμε και με τον αθλητικό σύλλογο

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Όχι

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Όχι;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Όχι ,όχι είναι μικρή η συμμετοχή ,είναι λίγοι οι συμμετέχοντες

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Σε ένα άλλο σύλλογο που προσωπικά εγώ είμαι μέλος και δεν ξέρω τίποτα , ούτε ποιοι συμμετέχουν , ούτε ποιοι είναι ούτε τίποτα , δεν ξέρω τίποτα... άρα δεν είναι..

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Άρα δεν είναι προσπελάσιμος

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι σου λέω δεν ξέρω τίποτα

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Είναι πιο πέρα είναι πίσω αυτά

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι πίσω.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ίσως επειδή δεν αφορά και μεγαλύτερο τμήμα δηλαδή να έχει τμήμα γυναικών, τμήμα...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Βόλεϊ για παράδειγμα

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Είναι μόνο ποδόσφαιρο και ασχολείται μόνο με μια συγκεκριμένη ηλικία μόνο , ίσως αυτό

Εκπαιδ. Κ. Α . 2Ποιος είναι λιγότερος προσπελάσιμος;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος και **Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα** Ο αθλητικός σύλλογος

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Και ο αγροτικός

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι και ο αγροτικός

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Είπαμε τους περισσότερους και τους λιγότερο τώρα οι υπόλοιποι είναι κάπου στη μέση. Τώρα η να μας πει για το ΤΟ.ΣΥ.Ν. γιατί εμείς δεν το ξέρουμε ακόμη και ίσως είναι πιο προσπελάσιμο στους νέους

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ίσως

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Η όμως θα ξέρει καλύτερα για αυτό

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Μα πιστεύω ότι οι σύλλογοι απευθύνονται όχι όλοι σε όλους . Οι αγρότες στο συνεταιρισμό , οι νέοι στον αθλητικό με το ποδόσφαιρο. Ο σύλλογος γυναικών στις γυναίκες

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Αυτό είναι . Οι σύλλογοι γονέων

απευθύνονται σε ένα πολύ μεγάλο μέρος του δήμου, ο αθλητικός το ίδιο

ΣΙΩΠΗ...

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Ας υποθέσουμε τώρα ότι το τετράγωνο είστε εσείς ως ομάδα. Και τους κύκλους στους οποίους γράψατε τους οργανισμούς, οργανώσει να τους τοποθετήσετε γύρω από το τετράγωνο αναλόγως πόσο τους θεωρείται εσείς πιο προσιτούς . Ποιους θεωρείται εσείς πιο κοντά σας . Για παράδειγμα

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Κατάλαβα

Ναι για τη Μαρία πιο κοντά είναι το ΤΟ.ΣΥ.Ν

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Είναι όμως για όλους;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Όλους δηλαδή μαζί;

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Μεταξύ σας πρέπει αν αποφασίσετε να συμφωνήσετε

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Δηλαδή να τοποθετήσετε πιο κοντά στο τετράγωνο τους κύκλους που είναι οι οργανισμοί που είναι πιο προσιτοί

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Αυτοί είναι κοντά... έτσι κοντά ε...

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι , ναι

ΣΙΩΠΗ

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Μετά;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Νομίζω τα ίδια με τα προηγούμενα που είπαμε είναι...

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Αυτό να το βάλω πιο μακριά;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι... Το ΤΟ.ΣΥ.Ν. βάλτο κάπου εδώ... λιγάκι πιο κοντά

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Και το ενοριακό συμβούλιο

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Δεν θέλουμε άλλο φτάνει

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Συμφωνούμε όλοι μαζί για αυτό;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Συμφωνούμε πιστεύω... Αν και κάποιος συμμετέχουμε περισσότερο από άλλους

ΣΙΩΠΗ...

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Έχουμε τοποθετήσει τους οργανισμούς επάνω στο χαρτόνι , και εδώ θα ενώσουμε με αυτά τα σχήματα αναλόγως αν υπάρχει αμφίδρομη συνεργασία , μονόπλευρη , θετική σχέση, ουδέτερη και αρνητική σχέση

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ανάμεσα τους;

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Ανάμεσα στους συλλόγους μεταξύ τους

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ανάμεσα στους συλλόγους

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Ποιες οργανώσεις , υπηρεσίες συνεργάζονται;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Δηλαδή αγροτικός συνεταιρισμός και ο σύλλογος φίλων ιατρού πως είναι οι σχέσεις μεταξύ τους, συνεργάζονται; Νομίζω είναι μονόπλευρη

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Όχι όμως μόνο προς ένα αλλά προς όλα

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Αυτό θέλει μεγάλη διαδικασία αν είναι με όλα

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Ναι αν είναι το ενοριακό συμβούλιο συνεργάζεται με το καθένα από όλα αυτά...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Αυτό είναι δηλαδή. Το καθένα με όλους , το ΚΕΠ με το καθένα. Είναι δύσκολο αυτό. Ας το κάνουμε αφού έτσι θα φανεί... Θα λέω ένα – ένα το κάθε οργανισμό και θα αποφασίζουμε...

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Και αν δεν έχει σχέση η συνεργασία ;

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Ουδέτερη σχέση σκέτο

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Δεν είναι απαραίτητο να βάζετε και συνεργασία αν δεν υπάρχει.

Μονόπλευρη για παράδειγμα είναι εάν ο Αγροτικός συνεταιρισμός βοηθάει το Σύλλογο Φίλων Ιατρού

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Και ο Σύλλογος Φίλων Ιατρού δεν βοηθάει το συνεταιρισμό

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Για να δούμε αρχικά τις σχέσεις.

Αρνητικές σχέσεις δεν νομίζω να έχει κάποιος με κάποιον

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Όχι, που θα μπορούσαν να υπάρχουνε;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Άρα θα βάλουμε τους τέσσερις από τους πέντε , έτσι δεν είναι;... Δεν βλέπω εγώ να υπάρχει αρνητική σχέση από κάποιον προς κάποιον άλλο. Έτσι δεν είναι;... ΣΙΩΠΗ.... Δημοτικό Συμβούλιο και Λύκειο.

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Μα αυτό έχει σχέση με όλα

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Αμφίδρομη είναι αυτή η συνεργασία.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι, ναι

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Αυτό το σημαδάκι εδώ πέρα να βάλουμε;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Θα το γεμίσουμε έτσι όλο εδώ πέρα

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι. Έτσι είναι

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Γυμνάσιο και λύκειο τι σχέση είναι;
ΣΙΩΠΗ...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Γυμνάσιο και σύλλογος γυναικών

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα ουδέτερη

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Σύλλογος Γυναικών και πολιτιστικός σύλλογος;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Αμφίπλευρη

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος πολιτιστικός σύλλογος- υγεία...νομίζω ουδέτερη....δημοτικό συμβούλιο- γυμνάσιο;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ουδέτερη

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Δημοτικό συμβούλιο και σύλλογος Γυναικών

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Δεν μπορούμε να πούμε αμφίπλευρη . Θετική σχέση να έχουν αλλά όχι αμφίπλευρη συνεργασία

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Δημοτικό Συμβούλιο και Τράπεζα...
Τώρα ξέρω έχουν να κάνουν με καταθέσεις και τέτοια...

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Μια γραμμή

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Δημοτικό Συμβούλιο και Ενοριακό Συμβούλιο ; Τι είναι; Θετική σχέση;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Τι κοιτάς ; ξέρω εγώ; Εγώ βέβαια λέω ουδέτερη

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Δεν ξέρω γιατί έχουν λογαριασμούς με το νεκροταφείο και τέτοια.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Οπότε βάλε θετική σχέση

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Δημοτικό Συμβούλιο με το ΤΟ.ΣΥ.Ν.

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Αμφίπλευρη ; Δεν ξέρω

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Βάλε θετική σχέση μόνο... Δημοτικό Συμβούλιο και Αγροτικός Συνεταιρισμός;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Διακεκομμένες . Αφού δεν έχουν σχέσεις

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Με το Σύλλογο Γονέων – οι γυναίκες;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Έχουν, έχουν σχέσεις
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Με το Ιατρείο
Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Θετική σχέση γιατί κάνουν κάποια πράγματα από κοινού
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Με το ΚΕΠ
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Αμφίπλευρη
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Με το ταχυδρομείο;
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ουδέτερη
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Με το δημοτικό, το γυμνάσιο και το λύκειο είναι αμφίπλευρη ... ΣΙΩΠΗ... και με το δημοτικό σχολείο το ίδιο.
Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ο αθλητικός σύλλογος με το δημοτικό συμβούλιο
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Έχουν σχέσεις
Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Έτσι όπως το κάνουμε θα γίνει τώρα...
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Μέχρι εκεί... Δημοτικό Συμβούλιο με πολιτιστικό σύλλογο θετική σχέση. .. Έτσι όπως πάμε ούτε αύριο δεν τελειώνουμε.
Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Το ενοριακό συμβούλιο και οι νέοι για παράδειγμα;
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα ουδέτερη σχέση
ΣΙΩΠΗ...
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Αγροτικός Σύλλογος - Γυναίκες
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Αμφίπλευρη σχέση... Πολιτιστικός Σύλλογος με το ΤΟ.ΣΥ.Ν. Πείτε τα εσείς οι νέοι που ξέρετε να μάθουμε και εμείς.
Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Καλά είναι και με το δήμαρχο καλά τα πράγματα
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Πάμε πολιτιστικό με το ενοριακό
Θετική σχέση ... Και το ενοριακό με τον αθλητικό και αυτό είναι θετική σχέση .
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Πάμε σε άλλο
Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Εδώ πέρα αμφίδρομη βάλε εκεί
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Το ταχυδρομείο τι να το βάλουμε επειδή τους φέρνει την αλληλογραφία θα το βάλουμε θετική;
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Και ο ιατρείο με το σύλλογο γονέων;
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Όλα είναι ουδέτερα μεταξύ τους εδώ πέρα
Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Αυτό βάλε το αμφίδρομη... Και το σύλλογο γονέων με το δημοτικό συμβούλιο
Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Για να δούμε τι άλλο

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Παγκρήτια τράπεζα με ενοριακό συμβούλιο

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ουδέτερο είναι

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ο σύλλογος Γυναικών με την Παγκρήτια έχετε καμιά σχέση;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ουδέτερο

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Πολύ ωραία

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Εδώ αγροτικός με φίλων ιατρού βάλε ουδέτερο...ΣΙΩΠΗ ...Αγροτικός με γυναικών ουδέτερο...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Με ιατρείο δεν έχουν σχέση

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 ο σύλλογος γυναικών με το ΤΟ.ΣΥ.Ν. και το ενοριακό;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Σύλλογος Γυναικών δεν έχετε σχέσεις να τους βοηθάτε τίποτα δεν κάνετε μαζί; Ούτε οι γυναίκες να βοηθάτε τους νέους ...;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Τίποτα ο σύλλογος γυναικών δεν κάνει κάτι αν δεν του πουν

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Και ο Σύλλογος Γυναικών με τον Αθλητικό Σύλλογο;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Καμιά σχέση

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Βάλε ουδέτερο κατευθείαν και το νηπιαγωγείο με τον αθλητικό το ίδιο κατευθείαν

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ουδέτερο με το δημοτικό

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Και με το ταχυδρομείο ουδέτερο

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Και με το ΚΕΠ το ίδιο με όλα βάλε ουδέτερο

ΣΙΩΠΗ...

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ωραία

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Γνωρίζετε αν υπάρχουν οργανισμοί που να ανταγωνίζονται με κάποιον άλλο

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Δεν νομίζω

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Όχι

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος όχι

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Αδιαφορία ίσως να

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Κάποιες ομάδες από αυτές ίσως να έχουν τα ίδια μέλη ποιες από αυτές έχουν τα ίδια μέλη.

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Το δημοτικό συμβούλιο ας πούμε έχει και με άλλους οργανισμούς τα ίδια μέλη.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Για παράδειγμα ο σύλλογος γονέων έχει τα ίδια μέλη με σύλλογο γυναικών , με πολιτιστικό σύλλογο και με αγροτικό συνεταιρισμό με αυτούς τους τρεις

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Και με το σύλλογο φίλων ιατρού;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι έχει τα ίδια μέλη

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι γιατί οι άνθρωποι είναι και γονείς , είναι και στο ιατρείο , είναι και αγρότες....

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Και με την Εργάνη δεν αναιρεί το ένα το άλλο.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Και με το νηπιαγωγείο ισχύει το ίδιο .

Δηλαδή οι σύλλογοι γονέων μεταξύ τους έχουν αρκετά τα ίδια μέλη και του δημοτικού και του νηπιαγωγείου και του γυμνασίου και του λυκείου. Εγώ βέβαια θεωρώ ότι το ΤΟ.ΣΥ.Ν. έχει με το γυμνάσιο και το λύκειο και συνεργάζονται

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Και όχι μόνο γιατί κάποια από τα μέλη μας είναι και στον Ατρόμητο

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Πες και τι άλλο

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Τι άλλο να πω αυτά

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Τα άλλα

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ποια άλλα;

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Το ενοριακό συμβούλιο για παράδειγμα τέσσερα μέλη έχει τα οποία μπορεί να είναι και εκτός δήμου

Μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Ο πολιτιστικός σύλλογος έχει από παντού μέλη

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι έχεις δίκαιο

Εκπαιδ. Κ. Α. 2 Άρα το ενοριακό συμβούλιο δεν έχει μέλη από τα άλλα

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Μπορεί να είναι ένα από τα μέλη του από τον πολιτιστικό σύλλογο μπορεί να είναι από τον αγροτικό συνεταιρισμό , μπορεί από το σύλλογο γονέων μπορεί και να είναι από οπουδήποτε

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Έχει απλά επειδή δεν είναι πολλά τα άτομα περιορίζει λίγο

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Εγώ θεωρώ ότι όλα μεταξύ τους τελικά μπορούν να έχουν κοινά μέλη και ας μην τα ξέρουμε καλά - καλά . Αν το σκεφτείς κάποιος που είναι στον αθλητικό να είναι και στον αγροτικό και στο σύλλογο φίλων ιατρού. Βέβαια

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ναι μπορούν να είναι σε όλους και ίσως τελικά να είναι και απλά μέλη σε όλους.

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Εγώ προσωπικά σε αυτούς τους συλλόγους δεν είμαι , είμαι στο σύλλογο φίλων ιατρού, ήμουν στους συλλόγους γονέων στον αθλητικό, στον πολιτιστικό στο γυμνάσιο και στο λύκειο

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Στον ενοριακό δεν θα μπορούσες να ήσουν

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι θα μπορούσα αλλά ποτέ δεν ήμουν

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Ορίστε θα μπορούσες να ήσουν παντού

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ούτε στον αγροτικό συνεταιρισμό δεν ήμουν... Η Σοφία για παράδειγμα που θα μπορούσε να είναι

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Είμαι στο σύλλογο γονέων στο σύλλογο γυναικών, στον πολιτιστικό, στο ΤΟ.ΣΥ.Ν. δεν με θέλουνε

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Στο σύλλογο φίλων ιατρού;

Διαζευγμένη, εργαζόμενη, μητέρα Όχι δεν ενημερώθηκα και δεν μπήκα τότε

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Θα μπορούσαμε να δούμε αν θες να μπεις τώρα.

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Λοιπόν γνωρίζετε αν υπάρχουν οργανισμοί που μοιράζονται κοινούς πόρους;

ΣΙΩΠΗ....

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα Κοινούς πόρους ;

Εργαζόμενος σε επίσημο φορέα, παντρεμένος Ναι το δημοτικό σχολείο με το νηπιαγωγείο, το γυμνάσιο με το λύκειο γιατί είναι μια ενιαία σχολική επιτροπή του δημοτικού και του νηπιαγωγείου και είναι άλλη μια ενιαία σχολική επιτροπή του γυμνασίου και του λυκείου. Τα υπόλοιπα το καθένα

Παντρεμένη, εργαζόμενη, μητέρα ανεξάρτητα

Εκπαιδ. Κ. Α. 1 Αυτά ήταν Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για το χρόνο σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Χαρακτηριστικά της κοινότητας

1.1 Πόσα χρόνια υπάρχει η κοινότητα;

- Πάνω από 20 έτη [] 1
Από 10 έως 20 ετών [] 2
Λιγότερα από 10 έτη [] 3

1.2 Πόσες οικογένειες κατοικούν μόνιμα στην κοινότητα;

- Λιγότερες από 25 [] 1
Από 25 έως 49 [] 2
Από 50 έως 99 [] 3
Από 100 έως 249 [] 4
Πάνω από 250 [] 5

1.3 Τα τρία τελευταία έτη ο αριθμός των ατόμων που κατοικούν στην κοινότητα έχει:

- Αυξηθεί [] 1
Ελαττωθεί [] 2
Έχει παραμείνει ο ίδιος [] 3

1.4 Ποιοι είναι οι δυο πρώτοι λόγοι που αυξήθηκε, μειώθηκε ή έμεινε ο ίδιος;

(a) _____

(b) _____

1.5 Ποιες είναι οι δυο πρώτες οικονομικές δραστηριότητες των ανδρών σε αυτή την κοινότητα;

(a) _____

(b) _____

1.6 Ποιες είναι οι δυο πρώτες οικονομικές δραστηριότητες των γυναικών σε αυτή την κοινότητα;

(a) _____

(b) _____

Τα τρία τελευταία χρόνια οι ευκαιρίες για εργασία έχουν:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει οι ίδιες	[]	3

1.8. Τα τρία τελευταία χρόνια, οι δρόμοι που οδηγούν στην κοινότητα έχουν:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει οι ίδιοι	[]	3

1.9. Η επάρκεια σε κατοικίες στην κοινότητα είναι:

Ικανοποιητική	[]	1
Ανεπαρκής	[]	2

1.10 Τα τρία τελευταία χρόνια η ποιότητα των κατοικιών στην κοινότητα έχει:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει η ίδια	[]	3

Ποιες είναι οι δυο πρώτες αιτίες που οι κατοικίες σε αυτή την κοινότητα έχουν βελτιωθεί, χειροτερέψει, ή έχουν παραμείνει οι ίδιες, τα τρία τελευταία χρόνια ;

(a)

(b)

Τα τρία τελευταία χρόνια, η συνολική αποτίμηση της ποιότητας ζωής των ατόμων που κατοικούν στην κοινότητα έχει: *(σκεφτείτε ευκαιρίες εργασίας, ασφάλεια, περιβάλλον, συνθήκες κατοικίας κ.λ.π.)*

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει η ίδια	[]	3

Ποιες είναι οι δυο πρώτες αιτίες που η ποιότητα ζωής στην κοινότητα έχει βελτιωθεί, χειροτερέψει, ή έχει παραμείνει η ίδια, τα τρία τελευταία χρόνια;

(a)

(b)

Συνολικά, το επίπεδο ζωής στην κοινότητα μπορεί να χαρακτηριστεί ως:

Εύπορο	[]	1
Ικανοποιητικό	[]	2
Μέτριο	[]	3
Φτωχό	[]	4
Πολύ φτωχό	[]	5

Γενικά, οι κάτοικοι αυτής της κοινότητας εμπιστεύονται μεταξύ τους ώστε να δανείζονται και δανείζουν

Ναι	[]	1
Όχι	[]	2

Τα τρία τελευταία χρόνια, έχει το επίπεδο εμπιστοσύνης βελτιωθεί, χειροτερέψει ή παραμένει στα ίδια επίπεδα;

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει το ίδιο	[]	3

Συγκρίνοντας με άλλες κοινότητες, πόσο πολύ τα άτομα αυτής της κοινότητας εμπιστεύονται το ένα το άλλο ώστε να δανείζονται και δανείζουν;

Περισσότερο από άλλες κοινότητες	[]	1
Το ίδιο με άλλες κοινότητες	[]	2
Λιγότερο από άλλες κοινότητες	[]	3

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την ακόλουθη φράση: Οι άνθρωποι εδώ ενδιαφέρονται κυρίως για την ευημερία της οικογένειάς τους και δεν τους ενδιαφέρει η ευημερία της κοινότητας.

Συμφωνώ απόλυτα	[]	1
Συμφωνώ	[]	2
Διαφωνώ	[]	3
Διαφωνώ απόλυτα	[]	4

2. Κύριες Υπηρεσίες

2A. Ηλεκτροδότηση

2A.1 Ποιο τμήμα της κοινότητας παρέχει υπηρεσία ηλεκτροδότησης στα νοικοκυριά του;

- Το σύνολο της κοινότητας [] 1
Το μεγαλύτερο μέρος [] 2
Το μισό της κοινότητας [] 3
Λιγότερο του μισού [] 4
Κανείς στην κοινότητα [] 5 [Πήγαινε στο τμήμα 2B]

2A.2 Τα τρία τελευταία χρόνια οι υπηρεσίες ηλεκτροδότησης στην κοινότητα έχουν:

- Βελτιωθεί [] 1
Χειροτερέψει [] 2
Παραμένει το ίδιο [] 3

2A.3 Τελικά, η ποιότητα των υπηρεσιών ηλεκτροδότησης στις κατοικίες αυτής της κοινότητας είναι:

- Πολύ καλή [] 1
Καλή [] 2
Μέτρια [] 3
Κακή [] 4
Πολύ κακή [] 5

2 A. 4 Ποια είναι τα δυο πρώτα προβλήματα των υπηρεσιών ηλεκτροδότησης;

(a)

(b)

2B. Δημόσιος Φωτισμός

2B.1 Έχει η κοινότητα δημόσιο φωτισμό;

- Ναι [] 1
Όχι [] 2 [Πήγαινε στο τομέα 2C]

2B.2 Τα τρία τελευταία χρόνια οι υπηρεσίες του δημόσιου φωτισμού έχουν:

- Βελτιωθεί [] 1
Χειροτερέψει [] 2
Παραμένει το ίδιο [] 3

2B.3 Τελικά, η ποιότητα των υπηρεσιών του δημόσιου φωτισμού είναι:

Πολύ καλή	[]	1
Καλή	[]	2
Μέτρια	[]	3
Κακή	[]	4
Πολύ κακή	[]	5

2B.4 Ποια είναι τα δυο πρώτα προβλήματα του δημόσιου φωτισμού σε αυτή την κοινότητα;

(a)

(b)

2C. Ύδρευση

2C.1 Ποιο τμήμα της κοινότητας έχει δεξαμενή νερού;

Το σύνολο της κοινότητας	[]	1
Το μεγαλύτερο μέρος	[]	2
Το μισό της κοινότητας	[]	3
Λιγότερο του μισού	[]	4
Κανείς στην κοινότητα	[]	5

2C.2 Ποιο τμήμα της κοινότητας είναι συνδεδεμένο με το δημόσιο δίκτυο ύδρευσης;

Το σύνολο της κοινότητας	[]	1
Το μεγαλύτερο μέρος	[]	2
Το μισό της κοινότητας	[]	3
Λιγότερο του μισού	[]	4
Κανείς στην κοινότητα	[]	5

2C.3 Τα τρία τελευταία χρόνια οι υπηρεσίες του δημόσιου δικτύου ύδρευσης έχουν:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει το ίδιο	[]	3

2 C. 4 Τελικά, η ποιότητα των υπηρεσιών του δημόσιου δικτύου ύδρευσης είναι:

Πολύ καλή	[]	1
Καλή	[]	2
Μέτρια	[]	3
Κακή	[]	4
Πολύ κακή	[]	5

2C.5 Ποια είναι τα δυο πρώτα προβλήματα του δημόσιου δικτύου ύδρευσης σε αυτή την κοινότητα;

(a)

(b)

2D. Τηλεφωνικές οικιακές υπηρεσίες

2D.1 Ποιο τμήμα της κοινότητας έχει δίκτυο τηλεφωνικής υπηρεσίας για τις κατοικίες;

Το σύνολο της κοινότητας	[]	1
Το μεγαλύτερο μέρος	[]	2
Το μισό της κοινότητας	[]	3
Λιγότερο του μισού	[]	4
Κανείς στην κοινότητα	[]	5
- [Πήγαινε στο τμήμα 2E]

2D. 2 Τελικά, η παρεχόμενη τηλεφωνική υπηρεσία στις κατοικίες είναι:

Πολύ καλή	[]	1
Καλή	[]	2
Μέτρια	[]	3
Κακή	[]	4
Πολύ κακή	[]	5

2E. Υπηρεσίες επικοινωνιών

2E. 1 Σε αυτήν την κοινότητα υπάρχουν τηλεφωνικοί θάλαμοι;

Ναι	[]	1
Όχι	[]	2
- [Πήγαινε στο τομέα 2E.3]

2E. 2 Πόσοι τηλεφωνικοί θάλαμοι υπάρχουν σε αυτή την κοινότητα;

2E. 3 Πόσα λεπτά πρέπει να περπατήσει κάποιος για να φθάσει στο πιο κοντινό τηλεφωνικό θάλαμο

2E. 4 Τα τρία τελευταία χρόνια οι τηλεφωνικοί θάλαμοι έχουν:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει το ίδιο	[]	3

2E. 5 Τελικά, οι υπηρεσίες που σας παρέχουν οι τηλεφωνικοί θάλαμοι είναι:

Πολύ καλές	[]	1
Καλές	[]	2
Μέτριες	[]	3
Κακές	[]	4
Πολύ κακές	[]	5

2E.6 Ποια είναι τα δυο πρώτα προβλήματα των τηλεφωνικών θαλάμων σε αυτή την κοινότητα;

(a)

(b)

2E.7 Υπάρχει ταχυδρομείο σε αυτή την κοινότητα;

Ναι	[]	1
Όχι	[]	2 [Πήγαινε στο τομέα 2E.9]

2E.8 Πόσα λεπτά πρέπει να περπατήσει κάποιος για να φθάσει στο πιο κοντινό ταχυδρομείο

2E.9 Τα τρία τελευταία χρόνια οι υπηρεσίες που σας παρέχει το ταχυδρομείο έχουν:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει το ίδιο	[]	3

2E.10 Τελικά, οι υπηρεσίες που παρέχει το ταχυδρομείο είναι:

Πολύ καλές	[]	1
Καλές	[]	2
Μέτριες	[]	3
Κακές	[]	4
Πολύ κακές	[]	5

2E.11 Ποια είναι τα δυο πρώτα προβλήματα του ταχυδρομείου σε αυτή την κοινότητα;

(a)

(b)

2E.12 Ποιο τμήμα της κοινότητας έχει πρόσβαση σε δημόσια υπηρεσία του διαδικτύου (internet);

Το σύνολο της κοινότητας	[]	1
Το μεγαλύτερο μέρος	[]	2
Το μισό της κοινότητας	[]	3
Λιγότερο του μισού	[]	4
Κανείς στην κοινότητα	[]	5 [Πήγαινε στο τμήμα 2E.14]

2E.13 Σε ποιους χώρους υπάρχει πρόσβαση για το διαδίκτυο;

Σχολικές μονάδες κοινότητας	[]	1
Βιβλιοθήκη	[]	2
Κοινοτικό κατάστημα	[]	3
Στο κέντρο εκμάθησης H/Y	[]	4
Internet cafe	[]	5
Αλλού	[]	6 [πήγαινε στο 2F]

2E.14 Πόσα λεπτά πρέπει να περπατήσει κάποιος για να φθάσει στο πιο κοντινό χώρο με δημόσια πρόσβαση στο διαδίκτυο

2G. Συγκομιδή σκουπιδιών

2G.1 Ποιο τμήμα της κοινότητας έχει υπηρεσία συγκομιδής σκουπιδιών;

Το σύνολο της κοινότητας	[]	1
Το μεγαλύτερο μέρος	[]	2
Το μισό της κοινότητας	[]	3
Λιγότερο του μισού	[]	4
Κανείς στην κοινότητα	[]	5

2G.2 Τα τρία τελευταία χρόνια η παρεχόμενη υπηρεσία συγκομιδής σκουπιδιών σε αυτήν την κοινότητα έχει:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει το ίδιο	[]	3

2G.3 Στις κατοικίες που δεν υπάρχει υπηρεσία συγκομιδής σκουπιδιών, ποια μέθοδο ακολουθούν για τα στερεά απόβλητα;

Τα καίνε	[]	1
Τα πετάνε στην γη τους	[]	2
Τα πετάνε στην γη άλλων	[]	3
Τα θάβουν	[]	4
Πληρώνουν για να τα απομακρύνουν	[]	5
Άλλο	[]	6

2Η. Αγορά

2Η.1 Αυτή η κοινότητα έχει αγορά;

Ναι	[]	1
Όχι	[]	2 [Πήγαινε στο τομέα 2Η.3]

2Η.2 Πόσα λεπτά πρέπει να περπατήσει κάποιος για να φθάσει στην πιο κοντινή αγορά

2Η.3 Η αγορά είναι ανοικτή:

Κάθε μέρα	[]	1
Μερικές μέρες την εβδομάδα	[]	2
Μια φορά την εβδομάδα	[]	3
Άλλο	[]	4

2Η.4 Τα τρία τελευταία χρόνια η ποιότητα και οι υπηρεσίες της αγοράς έχουν;

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει το ίδιο	[]	3

2Η.5 Πόσα άτομα από την κοινότητα χρησιμοποιούν την αγορά;

Το σύνολο της κοινότητας	[]	1
Το μεγαλύτερο μέρος	[]	2
Το μισό της κοινότητας	[]	3
Λιγότερο του μισού	[]	4
Κανείς στην κοινότητα	[]	5

2I. Μεταφορά

2I.1 Υπάρχει σε αυτήν την κοινότητα μέσο μαζικής μεταφοράς

Ναι [] 1
Όχι [] 2 [Πήγαινε στο τομέα 2I.3]

2I.2 Πόσα λεπτά πρέπει να περπατήσει κάποιος για να φθάσει στην πιο κοντινή στάση

2I.3 Τα μέσα μαζικής μεταφοράς είναι διαθέσιμα:

Κάθε μέρα [] 1
Μερικές μέρες την εβδομάδα [] 2
Μια φορά την εβδομάδα [] 3
Άλλο [] 4

2I.4 Τα τρία τελευταία χρόνια η ποιότητα και οι υπηρεσίες των μέσων μαζικής μεταφοράς έχουν:

Βελτιωθεί [] 1
Χειροτερέψει [] 2
Παραμένει οι ίδιες [] 3

2I.5 Τα μέσα μαζικής μεταφοράς χρησιμοποιούνται από:

Το σύνολο της κοινότητας [] 1
Το μεγαλύτερο μέρος [] 2
Το μισό της κοινότητας [] 3
Λιγότερο του μισού [] 4
Κανείς στην κοινότητα [] 5

2I.6 Ποια είναι τα δυο πρώτα προβλήματα των Μ.Μ.Μ. σε αυτή την κοινότητα;

(a)

(b)

2I.7 Ποιο από τα παρακάτω μέσα χρησιμοποιούν οι άνθρωποι αυτής της κοινότητας για να πάνε σε γειτονικές κοινότητες; (αναφέρετε τα δυο πιο σημαντικά).

	A	B
Περπάτημα	1	
Ποδήλατο	2	
Αυτοκίνητο	3	
Δίκυκλο	4	
Γεωργικό μηχάνημα	5	
Αστικό λεωφορείο	6	
Ταξί	7	
Άλογο	8	

2J. Ψυχαγωγία

2J.1 Υπάρχουν χώροι άθλησης ή αναψυχής σε αυτή την κοινότητα;

Ναι 1
 Όχι 2 [Πήγαινε στο τομέα 2J.3]

2J.2 Τα τρία τελευταία χρόνια η κατάσταση των χώρων άθλησης ή αναψυχής έχουν:

Βελτιωθεί 1
 Χειροτερέψει 2
 Παραμένει οι ίδιες 3

2J.3 Υπάρχει ξεχωριστός χώρος για να παίζουν τα παιδιά

Ναι 1
 Όχι 2 [Πήγαινε στο τομέα 2K]

2J.4 Τα τρία τελευταία χρόνια η κατάσταση των παιδικών χαρών έχουν:

Βελτιωθεί 1
 Χειροτερέψει 2
 Παραμένει οι ίδιες 3

2K. Ασφάλεια

2K.1 Υπάρχει στην κοινότητα αστυνομικός σταθμός;

Ναι 1
 Όχι 2 [Πήγαινε στο τομέα 3]

2Κ.2 Ο αστυνομικός σταθμός είναι υπεύθυνος για:

Το σύνολο της κοινότητας	[]	1
Το μεγαλύτερο μέρος	[]	2
Το μισό της κοινότητας	[]	3
Λιγότερο του μισού	[]	4

2Κ.3 Τα τρία τελευταία χρόνια η ποιότητα των υπηρεσιών του αστυνομικού σταθμού έχει:

Βελτιωθεί	[]	1
Χειροτερέψει	[]	2
Παραμένει οι ίδιες	[]	3

3. Οικονομική μετανάστευση

3.1 Υπάρχουν μέλη αυτής της κοινότητας που θα πήγαιναν σε άλλο μέρος για να εργαστούν συγκεκριμένες περιόδους του χρόνου;

Ναι	[]	1
Όχι	[]	2 [Πήγαινε στην ερ. 3.6]

3.2 Είναι περισσότερες οι γυναίκες από τους άνδρες που φεύγουν για εργασία; Είναι οι άνδρες περισσότεροι από τις γυναίκες; Ή ο αριθμός ανδρών, γυναικών είναι ο ίδιος;

Περισσότερες γυναίκες από άνδρες	[]	1
Περισσότεροι άνδρες από γυναίκες	[]	2
Ίδιος αριθμός	[]	3

3.3 Που είναι η κύρια εργασία τους;

Σε πόλη του νομού	[]	1
Σε πόλη άλλου νομού	[]	2
Σε πόλη άλλης χώρας	[]	3
Σε αγροτική περιοχή του νομού	[]	4
Σε αγροτική περιοχή του νομού	[]	5
Σε αγροτική περιοχή άλλης χώρας	[]	6

3.4. Ποιες είναι οι δύο πρώτες εργασίες που κάνουν οι γυναίκες που διαμένουν εδώ;

(a)

(b)

3.5. Ποιες είναι οι δύο πρώτες εργασίες που κάνουν οι άνδρες που διαμένουν εδώ;

(a)

(b)

3.6. Άνθρωποι από άλλες κοινότητες μετακινούνται για εργασία σε αυτή την κοινότητα;

Ναι 1
Όχι 2 [Πήγαινε στον τομέα 4]

3.7 Για ποιες δουλειές έρχονται συνήθως

(a)

(b)

4. Εκπαίδευση

4Α. Προσχολική εκπαίδευση

4Α.1 Σε αυτήν την κοινότητα υπάρχει δημόσιο νηπιαγωγείο;

Ναι 1 (Πήγαινε στην ερ. 4Α. 3)
Όχι 2

4Α. 2 Πόσο μακριά από την κοινότητα είναι το πιο κοντινό δημόσιο νηπιαγωγείο;

Απόσταση (σε λεπτά περπατώντας)

4Α.3 Ο αριθμός των νηπιαγωγείων στην κοινότητα είναι ικανοποιητικός προκειμένου να καλύπτουν τον αριθμό των παιδιών στην κοινότητα;

Ναι 1
Όχι 2

4Α.4 Ο αριθμός των δασκάλων στα νηπιαγωγεία είναι επαρκής για τον αριθμό των παιδιών;

Ναι 1
Όχι 2

4A.5 Η κτιριακή κατάσταση των νηπιαγωγείων είναι :

- Πολύ καλή []1
Καλή []2
Μέτρια []3
Κακή []4
Πολύ κακή []5

4A. 6 Ποιο ποσοστό των παιδιών παρακολουθούν το δημόσιο νηπιαγωγείο;

- Όλα τα παιδιά []1
Τα περισσότερα []2
Περίπου τα μισά []3
Λιγότερα από τα μισά []4
Πολύ λίγα/ Κανένα []5

4A. 7 Ποιοι είναι οι δυο πρώτοι λόγοι που τα παιδιά αυτής την κοινότητας δεν παρακολουθούν το δημόσιο νηπιαγωγείο;

(a)

(b)

4B. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

4B. 1 Υπάρχει σε αυτήν την κοινότητα δημόσιο δημοτικό σχολείο;

- Ναι []1 (πήγαινε στην ερ. 4B. 3)
Όχι []2

4B. 2 Πόσο μακριά από την κοινότητα είναι το πιο κοντινό δημόσιο δημοτικό;

Απόσταση (σε λεπτά περπατώντας)

4B. 3 Ο αριθμός των δημοτικών σχολείων στην κοινότητα είναι ικανοποιητικός προκειμένου να καλύπτουν τον αριθμό των παιδιών στην κοινότητα;

- Ναι []1
Όχι []2

4B. 4 Ο αριθμός των δασκάλων στα δημοτικά σχολεία είναι επαρκής για τον αριθμό των παιδιών;

- Ναι []1
Όχι []2

4B. 5 Η κτιριακή κατάσταση των δημοτικών σχολείων είναι :

- Πολύ καλή []1
Καλή []2
Μέτρια []3
Κακή []4
Πολύ κακή []5

4B. 6 Ποιο ποσοστό των παιδιών ηλικίας δημοτικού παρακολουθούν το δημόσιο δημοτικό σχολείο;

- Όλα τα παιδιά []1
Τα περισσότερα []2
Περίπου τα μισά []3
Λιγότερα από τα μισά []4
Πολύ λίγα/ Κανένα []5

4B. 7 Ποιοι είναι οι δυο πρώτοι λόγοι που τα παιδιά σχολικής ηλικίας αυτής την κοινότητας δεν παρακολουθούν το δημόσιο δημοτικό σχολείο;

(a)

(b)

4C. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

4C.1 Υπάρχει σε αυτήν την κοινότητα δημόσιο γυμνάσιο;

- Ναι []1 (πήγαινε στην ερ. 4C. 3)
Όχι []2

4CC. 1 Υπάρχει σε αυτήν την κοινότητα δημόσιο λύκειο;

- Ναι []1 (πήγαινε στην ερ. 4CC. 3)
Όχι []2

4C. 2 Πόσο μακριά από την κοινότητα είναι το πιο κοντινό δημόσιο γυμνάσιο;

Απόσταση (σε λεπτά περπατώντας)

4CC.2 Πόσο μακριά από την κοινότητα είναι το πιο κοντινό δημόσιο λύκειο ;

Απόσταση (σε λεπτά περπατώντας)

4C.3 Ο αριθμός των γυμνασίων στην κοινότητα είναι ικανοποιητικός προκειμένου να καλύπτουν τον αριθμό των παιδιών στην κοινότητα;

Ναι [] 1
Όχι [] 2

4CC.3 Ο αριθμός των λυκείων στην κοινότητα είναι ικανοποιητικός προκειμένου να καλύπτουν τον αριθμό των παιδιών στην κοινότητα;

Ναι [] 1
Όχι [] 2

4C.4 Ο αριθμός των καθηγητών στα γυμνάσια είναι επαρκής για τον αριθμό των παιδιών;

Ναι [] 1
Όχι [] 2

4CC.4 Ο αριθμός των καθηγητών στα λύκεια είναι επαρκής για τον αριθμό των παιδιών;

Ναι [] 1
Όχι [] 2

4C.5 Η κτιριακή κατάσταση των γυμνασίων είναι :

Πολύ καλή [] 1
Καλή [] 2
Μέτρια [] 3
Κακή [] 4
Πολύ κακή [] 5

4CC.5 Η κτιριακή κατάσταση των λυκείων είναι :

Πολύ καλή [] 1
Καλή [] 2
Μέτρια [] 3
Κακή [] 4
Πολύ κακή [] 5

4C.6 Ποιο ποσοστό των παιδιών ηλικίας γυμνασίου παρακολουθούν το δημόσιο γυμνάσιο;

- Όλα τα παιδιά [] 1
Τα περισσότερα [] 2
Περίπου τα μισά [] 3
Λιγότερα από τα μισά [] 4
Πολύ λίγα/ Κανένα [] 5

4CC.6 Ποιο ποσοστό των παιδιών ηλικίας λυκείου παρακολουθούν το δημόσιο λύκειο;

- Όλα τα παιδιά [] 1
Τα περισσότερα [] 2
Περίπου τα μισά [] 3
Λιγότερα από τα μισά [] 4
Πολύ λίγα/ Κανένα [] 5

4C. 7 Ποιοι είναι οι δυο πρώτοι λόγοι που τα παιδιά σχολικής ηλικίας αυτής την κοινότητας δεν παρακολουθούν το δημόσιο γυμνάσιο σχολείο;

(a)

(b)

4CC. 7 Ποιοι είναι οι δυο πρώτοι λόγοι που τα παιδιά σχολικής ηλικίας αυτής την κοινότητας δεν παρακολουθούν το δημόσιο λύκειο;

(a)

(b)

4D. Εκπαίδευση ενηλίκων

4D.1 Λειτουργεί στην κοινότητα κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων;

- Ναι [] 1
Όχι [] 2

4D.2 Στην κοινότητα λειτουργούν προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης;

- Ναι [] 1
Όχι [] 2

5. Υγεία

5.1 Ποια είναι τα τρία βασικά προβλήματα υγείας των παιδιών κάτω των 6 ετών σε αυτήν την κοινότητα;

(a)

(b)

(c)

5.2 Ποια είναι τα δυο βασικά προβλήματα υγείας των ενήλικων ανδρών σε αυτήν την κοινότητα;

(a)

(b)

5.3 Ποια είναι τα δυο βασικά προβλήματα υγείας των ενήλικων γυναικών σε αυτήν την κοινότητα;

(a)

(b)

5.4 Υπάρχει κέντρο υγείας ή περιφερειακό ιατρείο ή κλινική στην κοινότητα;

Ναι 1 (πήγαινε στην ερ. 5.6)

Όχι 2

5.5 Πόσο μακριά από την κοινότητα είναι το πιο κοντινό δημόσιο ιατρείο ή κλινική;

Απόσταση (σε λεπτά περπατώντας)

5.6 Έχει κλινική επάρκεια το περιφερειακό ιατρείο ή το κέντρο υγείας:

	Επάρκεια	Ανεπάρκεια	Καθόλου
1.Βασική ιατρική			
2.Εξοπλισμός/εργαλεία			
3.Κλίνες			
4.Ασθενοφόρα			
5.Ιατρούς			
6.Νοσοκόμες			
7.Άλλο προσωπικό υγείας			

5.7 Λειτουργεί στην κοινότητα πρόγραμμα οικογενειακού προγραμματισμού;

Ναι 1
Όχι 2 (Πήγαινε στον τομέα 6)

5.8 Ποιος υλοποιεί το πρόγραμμα

Το κράτος 1
Μη κυβερνητική οργάνωση 2
Ιδιωτική πρωτοβουλία 3
Άλλο 4

6. Περιβαλλοντολογικά θέματα

6.1 Αυτή η κοινότητα έχει:

	ΝΑΙ 1	ΟΧΙ 2
1. Σκουπιδότοποι που μολύνουν ποτάμια ή πηγές		
2. Νταμάρια ή χωματερές		
3. Στάσιμα νερά ή λιμνάζουσα πηγές		
4. Σφαγείο που ρίχνει τα απορρίμματα του σε δημόσιους χώρους		
5. Μηχανουργεία που ρίχνουν τα λάδια στο χώμα ή στο νερό		
6. Βιομηχανίες που μολύνουν		
7. Μεταλλεία		
8. Άλλο		

6.2 Συνολικά, η τωρινή περιβαλλοντολογική κατάσταση είναι:

- Πολύ καλή [] 1
Καλή [] 2
Μέτρια [] 3
Κακή [] 4
Πολύ κακή [] 5

6.3 Τα τρία τελευταία χρόνια περιβαλλοντολογική κατάσταση έχει:

- Βελτιωθεί [] 1
Χειροτερέψει [] 2
Παραμένει το ίδιο [] 3

6.4 Ποιες είναι οι δυο πρώτες δράσεις που θα βελτίωνε την περιβαλλοντολογική κατάσταση σε αυτή την κοινότητα;

(a) _____

(b) _____

7. Γεωργία (μόνο σε αγροτικές περιοχές)

7.1 Ποιες είναι οι τρεις βασικές αγροτικές ή κτηνοτροφικές δραστηριότητες σε αυτήν την κοινότητα;

(a) _____

(b) _____

(c) _____

7.2 Που πουλάνε οι γεωργοί και οι κτηνοτρόφοι τα παραγόμενα προϊόντα τους; (Αριθμήστε τις τρεις σημαντικότερες)

		A	B	C
Κοινοτική αγορά	1			
Λαϊκή Αγορά	2			
Εγχώριος μεσάζων	3			
Εξαγωγές	4			
Δημόσιοι φορείς	5			
Συνεταιρισμοί	6			
Τοπικά μαγαζιά	7			
Άλλο	8			
Προσωπική κατανάλωση	9			

7.3 Ποια είναι τα δύο πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μέλη της κοινότητας για την διάθεση και το κέρδος των προϊόντων τους;

(a)

(b)

7.4 Οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι της κοινότητας λαμβάνουν τεχνική υποστήριξη;

Ναι 1
Όχι 2 (Πήγαινε στην ερ. 7.6)

7.5 Ποιος παρέχει την τεχνική υποστήριξη; (Διευκρινίστε αν ο φορέας είναι δημόσιος ή ιδιωτικός)

7.6 Η κοινότητα έχει αγροτικό συνεταιρισμό;

Ναι 1
Όχι 2

7.7 Στην κοινότητα ή κοντά σε αυτήν υπάρχει ένας φορέας ή ένα άτομο που παρέχει δάνεια ή πίστωση στους παραγωγούς;

Ναι 1
Όχι 2

7.8 Ποιοι είναι οι κύριοι άνθρωποι ή φορείς που παρέχουν δάνεια ή πιστώσεις σε παραγωγούς της κοινότητας;

		A	B	C
Κρατικές τράπεζες	1			
Αγροτική τράπεζα	2			
Ιδιωτικές τράπεζες	3			
Αγροτικοί συνεταιρισμοί	4			
Ιδιώτες	5			
Εξαγωγείς	6			
Συσκευαστήρια	7			
Συνεταιρισμοί παραγωγών	8			
Αποθήκες εμπορευμάτων ή μεσάζοντες	9			
Άλλο (προσδιορίστε)	10			

7.9 Ποιο ποσοστό των αγροτικών παραγωγών της κοινότητας παίρνουν δάνεια για τις παραγωγικές τους δραστηριότητες;

7.10 Ποια είναι τα δύο πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αγροτικοί παραγωγοί της κοινότητας για την διάθεση και το κέρδος των προϊόντων τους;

(a)

(b)

7.11 Τα τρία τελευταία χρόνια η σοδειά έχει:

- Βελτιωθεί [] 1
 Χειροτερέψει [] 2
 Παραμένει το ίδιο [] 3

7.12 Τα τρία τελευταία χρόνια οι πωλήσεις των αγροτικών / κτηνοτροφικών προϊόντων έχουν:

- Βελτιωθεί [] 1
 Χειροτερέψει [] 2
 Παραμένει το ίδιο [] 3

8. Κοινωνική στήριξη

Ποιες από τις παρακάτω οργανώσεις υπάρχουν στην κοινότητα:

	Ναι 1	Όχι 2
1. Επιτροπή κοινοτικής ανάπτυξης		
2. Συνεταιρισμοί (ψαράδων, γεωργών, τεχνίτες)		
3. Σύλλογοι γονέων		
4. Επιτροπή υγείας		
5. Ομάδα Νέων		
6. Αθλητικές Ομάδες		
7. Πολιτιστικοί σύλλογοι		
8. Κοινωνικές ομάδες		
9. Άλλο (προσδιορίστε)		

Ποια άτομα ή φορείς βοηθούν ή στηρίζουν αυτές τις κοινωνικές οργανώσεις;

	Ναι 1	Όχι 2
1. Τοπική αυτοδιοίκηση		
2. Κράτος		
3. Πολιτικοί		
4. Θρησκευτικές οργανώσεις		
5. Σχολεία/δάσκαλοι		
6. Μ.Κ.Ο.		
7. Επιχειρηματικές οργανώσεις		
8. Επαγγελματική λέσχη		
9. Ευπόληπτοι πολίτες		
10. Η κοινότητα ως σύνολο		

Ποιους χώρους χρησιμοποιούν τα άτομα για συναντήσεις και συγκεντρώσεις;

	Ναι 1	Όχι 2
1.. Κοινοτικό κέντρο		
2. Ιδιωτικές οικίες		
3. Οικίες πολιτικών ηγετών		
4. Οικίες άλλων τοπικών ηγετών		
5. Εκκλησίες		
6. Σχολεία		
7. Κοινοτικά κτίρια		
8. Εμπορικά καταστήματα		
9. Άλλο (προσδιορίστε)		

8.4 Ποια από τα μέλη της κοινότητας ενεργοποιούνται περισσότερο για να επιλύσουν θέματα που αντιμετωπίζει η κοινότητα;

(a) Φύλο

Άνδρας	[] 1
Γυναίκα	[] 2
Άνδρες και Γυναίκες ισότιμα	[] 3
Κανείς	[] 4

(b) Ηλικία

Έφηβοι και νέοι	[] 1
Ενήλικες	[] 2
Ηλικιωμένοι	[] 3
Νέοι, Ενήλικες και ηλικιωμένοι, ισότιμα	[] 4
Κανείς	[] 5

(c) Επαγγελματική κατάσταση

Εργαζόμενοι	[] 1
Άνεργοι	[] 2
Εργαζόμενοι και άνεργοι, ισότιμα	[] 3
Κανείς	[] 4

8.5 Τα τρία τελευταία χρόνια έχει η κοινότητα διευθετήσει κάποια ανάγκη ή πρόβλημα ;

Ναι [] 1
 Όχι [] 2 (πήγαινε στην ερ. 8.8)

8.6 Ποια ήταν τα θέματα που οργάνωσε η κοινότητα;

(a)

(b)

8.7 Ήταν η προσπάθεια επιτυχημένη;

	Ναι 1	Όχι 2	Σε εξέλιξη 3
1. Πρωτοβουλία #1			
2. Πρωτοβουλία #2			

8.8 Ποια είναι τα δύο σημαντικότερα προβλήματα ή ανάγκες που τα μέλη της κοινότητας πρέπει να λύσουν ή να διευθετήσουν;

(a)

(b)

8.9 Υπάρχουν προγράμματα ειδικής υποστήριξης στην κοινότητα;

Ναι 1

Όχι 2 (πήγαινε στην ερ. 8.11)

8.10 Ποια είναι τα δύο κύρια προγράμματα/οργανώσεις που παρέχουν υποστήριξη;

(a) Πρόγραμμα/Οργάνωση

(b) Πρόγραμμα/Οργάνωση

8.11 Εμφανίζονται κάποια από τα παρακάτω προβλήματα στην κοινότητα; Αν ναι, ποια είναι η ομάδα που επηρεάζεται ή κινδυνεύει περισσότερο (ανά φύλο, ηλικία, τάξη, εθνική ομάδα, κ.λ.π.);

	Ναι 1	Όχι 2	Ομάδα κινδύνου
1. Διαρρήξεις			
2. Ενοπλες ληστείες			
3. Επιθέσεις			
4. Συμμορίες			
5. Βανδαλισμοί			
6. Βίαιες συζητήσεις			
7. Κατάχρηση αλκοόλ			
8. Περιστασιακή κατάχρηση αλκοόλ			
9. Χρήση ναρκωτικών ουσιών			
10. Ανεπιθύμητες Εγκυμοσύνες			
11. Ενδοοικογενειακή βία			
12. Παιδική κακοποίηση			
13. Πορνεία			
14. Άλλο (προσδιορίστε)			

